

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2021

การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

รังสิริศม์ วงศ์อุปราช

คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Early Childhood Education Commons](#)

Recommended Citation

วงศ์อุปราช, รังสิริศม์, "การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล" (2021). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 5108.

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5108>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

นางรังสิริศม์ วงศ์อุปราช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING PROGRAM BASED ON SAFER
AND COOPERATIVE LEARNING APPROACHES TO ENHANCE SOCIAL COMPETENCE OF
KINDERGARTENERS

Mrs. Rangsirat Wongupparaj

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Early Childhood Education

Department of Curriculum and Instruction

FACULTY OF EDUCATION

Chulalongkorn University

Academic Year 2021

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนอนุบาล
โดย	นางรังสิริศม์ วงศ์อุปราช
สาขาวิชา	การศึกษาปฐมวัย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลินี ตรีวรัญญ

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลินี ตรีวรัญญ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณัฐชนน จารุชัยวัฒน์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุติมา สุระเศรษฐ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า)

รังสิริศม์ วงศ์อุปราช : การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล. (DEVELOPMENT OF SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING PROGRAM BASED ON SAFER AND COOPERATIVE LEARNING APPROACHES TO ENHANCE SOCIAL COMPETENCE OF KINDERGARTENERS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : รศ. ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.ชาโรณี ตรีวรัญญ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ 2) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ขั้นที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (ฉบับต้นร่าง) ขั้นที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (ฉบับนำร่อง) ขั้นที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (ฉบับทดลอง) และขั้นที่ 5 การนำเสนอ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น วิเคราะห์ข้อมูลวิจัยโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าขนาดอิทธิพล

ผลการวิจัย มีดังนี้

1) โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งถูกออกแบบมาให้มีความเป็นระบบ จัดสาระและทักษะให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นลำดับจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่ไกลตัว และจากทักษะง่ายไปสู่ทักษะที่ซับซ้อนขึ้น ผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มแบบคล้อยตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ควบคู่ไปกับการสะท้อนการเรียนรู้และได้รับข้อมูลย้อนกลับ โปรแกรมนี้มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงหลังเลิกเรียน 12 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที มีองค์ประกอบ 7 ข้อ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา บริบท สาระ ขั้นตอน และการประเมินผล ประกอบด้วย สาระ 5 เรื่อง ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักผู้อื่น สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ และมีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 3 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมพร้อมเรียนรู้ การร่วมมือเรียนรู้ และการสรุปการเรียนรู้

2) หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลในภาพรวมสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถี่ของพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีค่าขนาดอิทธิพล เท่ากับ 2.01 แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลทั้งภาพรวมและรายด้าน นอกจากนี้ พบว่า โปรแกรมฯ ช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการกล้าแสดงออก ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสร้างสัมพันธ์ภาพและการเจรจาต่อรองในการเล่นหรือทำงานร่วมกันของเด็ก ส่งผลให้ความสามารถทางสังคมในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงขึ้นมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5984220827 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORD: SOCIAL COMPETENCE, SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING, SAFER, COOPERATIVE LEARNING, KINDERGARTENER
 Rangsirat Wongupparaj : DEVELOPMENT OF SOCIAL AND EMOTIONAL LEARNING PROGRAM BASED ON SAFER AND
 COOPERATIVE LEARNING APPROACHES TO ENHANCE SOCIAL COMPETENCE OF KINDERGARTENERS. Advisor: Assoc. Prof.
 SASILAK KHAYANKU Co-advisor: Asst. Prof. CHARINEE TRIWARANYU

The purpose of this research were to 1) develop a Social and Emotional Learning (SEL) program based on SAFER and cooperative learning approaches, and 2) study the results of the SEL program affecting the social competence of kindergarteners. The samples were 12 kindergarteners studying in K3 of school under the Office of the Basic Education Commission, service area office 1, Chonburi province. This research conducted by the research and development design comprised five stages: (1) a preparation, (2) a SEL program development (original draft), (3) a SEL program development (the pilot studying revision), (4) a SEL program development (the implementation revision), and (5) a presentation. The research instrument was a kindergarten social competence inventory, consisted of two aspects, which were interpersonal relations, and working with others. Data were analyzed by using mean, standard deviation, t-test, and effect size.

The results were as followed:

1) The developed SEL program aimed for enhancing social competence of third-level kindergarten. The develop process was systematical design which arranging strands and skills for children to learn orderly from closest to farthest situations and from basic to complex skills, using sequential learning via mixed-ability grouping with assigned activities, reflection, and feedback. The program considered as an enrichment program, consisted of 30 - 45 minutes a day, 4 days a week, for 12 weeks, composed of seven components, namely principles, purposes, durations, contexts, strands, processes, and evaluations, contained five main themes, that is, self-awareness, self-management, social awareness, relationship skills, and responsible decision-making, which composed of three steps, which are Check-in, Co-learning, and Conclusion.

2) After implementing the SEL program, kindergarteners showed a higher frequency averaging of social competence for overall with a statistical significance at .01 level and produced high effect size. When considering each aspect, namely interpersonal relations and working with others, it was found that kindergartens gained higher frequency averaging than those of before the implementation with .01 level of statistical significance and high effect size at 2.01. It means that the SEL program demonstrated high effectiveness in terms of enhancing both the overall and aspects of social competence of kindergarteners. Moreover, this SEL program raised both communication skills and confidence, which were the conditions of relationship building and negotiating during free play and group work. Thus, the aspect of working with others gained a higher frequency averaging when compared with interpersonal relations.

Field of Study: Early Childhood Education
 Academic Year: 2021

Student's Signature
 Advisor's Signature
 Co-advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ขยันกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชาริณี ตรีวรัญญ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม โดยอาจารย์ทั้งสองท่านได้ให้ความรักและความเมตตาในการอบรมสั่งสอน ให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สิริพันธุ์ สุวรรณมรรคา ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา สุรเศรษฐ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยศวีร์ สายฟ้า กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างสูง จนกระทั่งผู้วิจัยสามารถพัฒนาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้อง และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อมาตรวจสอบและให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างสูง ทำให้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพและเหมาะสม

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณะผู้บริหาร ครู บุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน ทุกคนที่ให้ความร่วมมืออย่างดี ทำให้การเก็บข้อมูลวิจัยเป็นไปด้วยความราบรื่น

ขอขอบคุณเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง และบุคลากรทุกหน่วยงานจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในด้านการศึกษาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณสามี ลูกชาย น้องชาย และขออน้อมกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่เป็นผู้ให้กำเนิด ให้การอบรมเลี้ยงดูด้วยความรัก และให้การสนับสนุนทุกความสำเร็จตลอดชีวิตของผู้วิจัย

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้ให้ความ กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษาอันทรงคุณค่ายิ่งมาโดยตลอด และ กราบขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มอบโอกาสทางการศึกษาให้ผู้วิจัยพัฒนาตนเองเพื่อเป็น กำลังในการพัฒนาประเทศต่อไป รวมทั้งให้การสนับสนุนทุนวิจัย “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

รังสิริศม์ วงศ์อุปราช

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของการวิจัย.....	1
คำถามของการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	9
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ตอนที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์.....	11
1.1 ความหมายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม.....	11
1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม.....	12
1.3 การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์.....	16
1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม.....	19
1.5 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม.....	27

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ	33
2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	33
2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	34
2.3 หลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	38
2.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	42
2.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ	45
ตอนที่ 3 ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	47
3.1 ความหมายของความสามารถทางสังคม	48
3.2 ลักษณะสำคัญของความสามารถทางสังคม	49
3.3 พัฒนาการของความสามารถทางสังคม	53
3.4 แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคม	56
3.5 วิธีการประเมินความสามารถทางสังคม	58
ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	63
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย	65
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	70
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ	71
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น)	87
ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)	95
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)	102
ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอ	106
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (ฉบับสมบูรณ์)	107
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)	107
ตอนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)	116

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิด เซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	127
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	127
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย	134
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	138
สรุปผลการวิจัย.....	139
ข้อจำกัดของการวิจัย	140
อภิปรายผลการวิจัย.....	140
ข้อเสนอแนะ	152
บรรณานุกรม.....	154
ภาคผนวก.....	164
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	165
ภาคผนวก ข ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	166
ภาคผนวก ค ผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	175
ภาคผนวก ง เอกสารการพิจารณารับรองและสนับสนุนการวิจัย	180
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	182
ภาคผนวก ฉ ข้อมูลของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย	195
ภาคผนวก ช ภาพบรรยากาศการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ	208
ภาคผนวก ซ ข้อมูลเชิงคุณภาพ	217
ประวัติผู้เขียน.....	242

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล	15
ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานกับหลักการของแนวคิดเซเฟอร์	26
ตารางที่ 3 ขอบเขตของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม.....	27
ตารางที่ 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3	53
ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างสภาพที่พึงประสงค์กับความสามารถทางสังคมของ เด็กอนุบาล	55
ตารางที่ 6 การกำหนดค่าน้ำหนักของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล.....	85
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	89
ตารางที่ 8 รายการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม).....	91
ตารางที่ 9 ข้อมูลรายบุคคลของตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนที่ 3	97
ตารางที่ 10 รายการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง).....	99
ตารางที่ 11 ข้อมูลรายบุคคลของตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนที่ 4	103
ตารางที่ 12 การกำหนดแบบแผนการทดลอง.....	104
ตารางที่ 13 โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ.....	116
ตารางที่ 14 ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่าง.....	127
ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ทั้ง 3 ระยะ.....	128
ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ในระยะก่อนและหลังการทดลอง.....	130
ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ในระยะก่อนและระหว่างการทดลอง	131
ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ในระยะระหว่างและหลังการทดลอง.....	132

ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของเวลาที่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนพบ ในระยะหลังและติดตามผลการทดลอง	133
ตารางที่ 20 ข้อมูลเบื้องต้นและค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคม โดยจำแนกรายบุคคล	134
ตารางที่ 21 การสรุประดับการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสังคมของตัวอย่าง	137

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ	35
แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิด เซเฟอร์.....	66
แผนภาพที่ 3 การสังเคราะห์หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	67
แผนภาพที่ 4 การสังเคราะห์ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล.....	68
แผนภาพที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	69
แผนภาพที่ 6 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	70
แผนภาพที่ 7 กรอบการวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิด เซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	71
แผนภาพที่ 8 การสังเคราะห์หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	75
แผนภาพที่ 9 การสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	77
แผนภาพที่ 10 การสังเคราะห์สาระของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	80
แผนภาพที่ 11 โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น)	81
แผนภาพที่ 12 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	83
แผนภาพที่ 13 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ กับ ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	86
แผนภาพที่ 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับตั้งต้นกับฉบับนำร่อง	93
แผนภาพที่ 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับนำร่องกับฉบับทดลอง.....	100
แผนภาพที่ 16 แผนภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์).....	107
แผนภาพที่ 17 โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์).....	108
แผนภาพที่ 18 ตัวอย่างแบบบันทึกลักษณะพฤติกรรมความสามารถทางสังคม	114

แผนภาพที่ 19 ตัวอย่างแบบประเมินพฤติกรรมความสามารถทางสังคม.....	115
แผนภาพที่ 20 ค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล	129

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของการวิจัย

การสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของเด็กอนุบาลในประเทศไทยมีมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตั้งแต่วัยแรกเริ่มแห่งการเรียนรู้เป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ระบุว่า การวางรากฐานและกลไกการสร้าง ความมั่นคงของประเทศจำเป็นต้องเริ่มต้นที่การจัดการศึกษาเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงการพัฒนาทักษะและความสามารถของเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับ พัฒนาการตามวัย เพื่อส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรู้ ความสามารถ มี จิตสำนึกที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) แต่จากการรายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาทางการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันกลับพบว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งไม่ให้การส่งเสริม ความสามารถทางสังคม (social competence) ของเด็กอนุบาลเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ระดับอนุบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กกำลังเตรียมตัวเข้าสู่การศึกษาในระดับประถมศึกษา หลาย โรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านวิชาการเป็นหลัก ส่งผลให้เด็ก อนุบาลส่วนใหญ่ถูกผลักดันเข้าสู่ระบบการแข่งขัน และขาดโอกาสในการพัฒนาความสามารถทาง สังคมให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ คุณภาพเยาวชน, 2564)

เด็กอนุบาลที่ไม่ได้รับการส่งเสริมความสามารถทางสังคมอย่างเหมาะสม มีความเสี่ยงต่อ การเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพัฒนาการด้านสังคมและ การช่วยเหลือตนเอง การควบคุมอารมณ์ การใช้ความรุนแรง สัมพันธภาพทางสังคม และการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น (กรมอนามัย, 2560; สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัย มหิดล, 2560) ปัญหาดังกล่าวล้วนมีความรุนแรง แก้ไขได้ยาก ส่งผลกระทบในหลายด้านอย่าง ต่อเนื่องในระยะยาว และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงในอนาคต (Hester et al., 2004) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดการกับปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก อนุบาลอย่างจริงจัง ซึ่งการจัดการกับปัญหาดังกล่าวให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพนั้นควรใช้วิธี การป้องกันตั้งแต่แรกเริ่มด้วยการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางบวกจากภายใน (สุริยเดว ทรีปาตี, 2554) ข้อมูลจำนวนมากยืนยันว่า การส่งเสริมความสามารถทางสังคมสามารถป้องกันปัญหาทางพฤติกรรม

และอารมณ์ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปัจจัยด้านความสามารถทางสังคมกับปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์มีความสัมพันธ์กันเชิงลบในระดับสูง (Langeveld et al., 2012; Montgomery et al., 2018; Sonis et al., 1984; Vahedi et al., 2012)

ความสามารถทางสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะสำหรับเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี เนื่องจากเด็กวัยนี้กำลังเริ่มเข้าสู่ช่วงการเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมบริบทใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น (Knappczyk & Rodes, 1996) จากการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสรุปได้ว่า ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นเพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (Chen & French, 2008; Curby et al., 2008; Flint et al., 1980; Gresham & Reschly, 1987; Hamre et al., 2012; Han & Kemple, 2006; LaFreniere & Dumas, 1996; Paquette et al., 2013) ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ (1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relations) ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ และ (2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น (working with others) ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ (Chen & French, 2008; Curby et al., 2008; Hamre et al., 2012; Hosakawa & Katsura, 2018; Son, 2014) ดังนั้น การส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อปลูกฝังให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

การส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เนื่องจากความสามารถทางสังคมถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐาน วัฒนธรรม และค่านิยมของสังคม (Han & Kemple, 2006) สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางจิตสังคม (Psychosocial Development Theory) โดย Erikson (1987) กล่าวว่า การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก โดยเด็กเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาและปรับตัวผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม นอกจากนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social-Cognitive Learning Theory) โดย Bandura (1989) ระบุว่า การเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถทางสังคมเป็นผลของความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเด็กเรียนรู้ด้วยการสังเกตจากตัวแบบเพื่อพัฒนาความสามารถในการกำกับและจัดการกับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปอย่างเหมาะสม

การศึกษาที่ผ่านมา พบว่า แนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมโดยใช้นิทาน การเรียนรู้จากตัวแบบ และการฝึกฝนทางสังคม (รังสิริศม์ วงศ์อุปราช และ ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 2561) แต่แนวทางที่กำลังได้รับความนิยมใน

ต่างประเทศและถูกนำไปใช้ส่วนหนึ่งในระบบการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (social and emotional learning) ทั้งรัฐอิลลินอยส์ และรัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ต่างให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับเด็กอนุบาลอย่างต่อเนื่อง (Department of Early Education and Care, 2015; Illinois State Board of Education, 2017; Ministry of Education Republic of Singapore, 2013) และในปัจจุบันนี้ ประเทศไทยกำลังเริ่มให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จากรายงานการประชุมเพื่อพิจารณากระดับคุณภาพการศึกษา ประจำปี พ.ศ. 2559 ได้มีข้อเสนอว่า ประเทศไทยควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการออกแบบแผนและนโยบายการศึกษาชาติให้มีความเหมาะสมกับหลักพัฒนาการและมาตรฐานการเรียนรู้ของเด็กทุกช่วงวัย (สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2559)

การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ที่อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ของบริบททางสังคมรอบตัวเด็ก เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมเชิงบวก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมและอารมณ์ โดยการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ประกอบด้วยทักษะ 5 ด้าน ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness) เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง (2) การจัดการตนเอง (self-management) เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงออกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (3) การตระหนักรู้สังคม (social awareness) เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจผู้อื่นในด้านต่าง ๆ และปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ (4) ทักษะสัมพันธ์ภาพ (relationship skills) เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง และ (5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (responsible decision-making) เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล (American Institutes for Research, 2014; CASEL, 2015; National Center, 2018)

การวิจัยแบบการสังเคราะห์ห่อหุ้มโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในระหว่างปี ค.ศ. 1955 - 2013 จำนวน 259 โปรแกรม พบว่า ร้อยละ 79 ของโปรแกรมเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และใช้แนวคิดเซเฟอร์ (SAFER) เป็นแนวทางในการพัฒนา (Durlak et al., 2011; Korpershoek et al., 2016) แนวคิดดังกล่าวถูกนำไปเผยแพร่และได้รับการยอมรับว่า มีความสำคัญในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (CASEL, 2016) แนวคิดเซเฟอร์มีหลักการ 5 ประการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ (sequence) เป็นการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นลำดับที่ต่อเนื่อง (2) การเรียนรู้เชิงรุก (active) เป็นการให้เด็กมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคม

ควบคู่ไปกับการได้รับข้อมูลย้อนกลับ (3) การเรียนรู้อย่างจดจ่อ (focus) เป็นการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงช่วงความสนใจที่มีความสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก (4) การเรียนรู้อย่างชัดเจน (explicit) เป็นการชี้แจงให้เด็กได้รับทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและรายละเอียดของกิจกรรม และ (5) การสะท้อนการเรียนรู้ (reflection) เป็นการให้เด็กได้สะท้อนความรู้สึกและเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเอง (Blyth et al., 2015)

การศึกษาในข้างต้น พบว่า การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้แนวคิดเซเฟอร์มีแนวโน้มส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลให้สูงขึ้นได้ อีกทั้งเป็นแนวคิดใหม่ที่ยังไม่เคยถูกนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้ การนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางที่ชัดเจนในการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสฝึกฝนประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาทักษะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) มาใช้ร่วมด้วย สอดคล้องกับ Johnson and Johnson (2001) ที่กล่าวว่า เด็กอนุบาลพัฒนาความสามารถทางสังคมได้ดีผ่านการเล่นแบบร่วมมือ เพราะการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล และสอดคล้องกับการศึกษาของ Spencer and Wright (2014) ที่พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะด้านการรับรู้มุมมองของผู้อื่น (perspective-taking) เนื่องจากเด็กวัยนี้จำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentric) ดังนั้น การเรียนรู้แบบร่วมมือจึงช่วยสนับสนุนให้เด็กได้ทำความเข้าใจและยอมรับผู้อื่นในระหว่างการเรียนรู้ร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มขนาดเล็กแบบละความสามารถและมอบหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล มีหลักการ 6 ประการ ได้แก่ (1) การจัดกลุ่มย่อย (teams) เป็นการแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 3 - 5 คน แบบละความสามารถ เพื่อให้เด็กทำงานร่วมกันได้อย่างทั่วถึง (2) การทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ (Will) เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย (3) การจัดการภายในกลุ่ม (management) เป็นการมอบหมายบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและช่วยกันทำงานให้สำเร็จ (4) การส่งเสริมทักษะด้านสังคม (social skills) เป็นการพัฒนาทักษะที่สนับสนุนให้การเรียนรู้แบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนับสนุนให้กำลังใจ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (5) การกำหนดกฎพื้นฐาน 4 ประการ (4 basic principles) เป็นการสร้างข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การยอมรับนับถือ การให้ความเท่าเทียม และ

การใกล้ชิด และ (6) การจัดโครงสร้างของกิจกรรม (structures) เป็นการออกแบบกิจกรรมกลุ่มด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะที่เด็กต้องพัฒนา (Kagan, 1995)

การพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในอนาคต แต่จากการรายงานสถานการณ์ปัญหาทางการศึกษาปฐมวัยในปัจจุบันกลับพบว่า ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งยังไม่ส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลเท่าที่ควร จึงส่งผลให้เด็กมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์สูงขึ้น แต่ปัญหาดังกล่าวสามารถป้องกันและแก้ไขได้ด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งถือเป็นการให้ประสบการณ์ทางตรงแก่เด็ก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมสำหรับเด็กอนุบาล อันเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ด้านวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

คำถามของการวิจัย

1. โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือมีลักษณะเป็นอย่างไร
2. โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งผลให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ของโรงเรียนหลายแห่งในปัจจุบันมิได้สนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเท่าที่ควร เนื่องจากให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านวิชาการเพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่การสอบแข่งขันในระดับประถมศึกษาเป็นหลัก เด็กจึงขาดโอกาสในการพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เป็นไปตามวัย ซึ่งเป็นการทำลายหน้าต่างแห่งโอกาสในการเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ส่งผลให้เด็กมี

ความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ด้านต่าง ๆ รุนแรงมากขึ้นต่อเนื่องไปในอนาคต การส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลให้เป็นไปตามวัย ผ่านการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้แนวคิดเซเฟอร์ มีแนวโน้มส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลให้สูงขึ้นได้ โดยงานวิจัยของ Durlak et al. (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์ภูมิานโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 1955 - 2007 มี จำนวน 213 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาในเด็กอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 177 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 83 ของโปรแกรมทั้งหมด ที่ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง และงานวิจัยของ Korpershoek et al. (2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์ภูมิานโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 2003 - 2013 มีจำนวน 46 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่ศึกษาในเด็กอนุบาล ใช้ระยะเวลาในการทดลองระหว่าง 8 - 52 สัปดาห์ โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 28 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 51.8 ของโปรแกรมทั้งหมด ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ การนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ร่วมกับแนวคิดเซเฟอร์เพื่อช่วยสร้างโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งคาดว่าจะส่งผลต่อความสามารถทางสังคมของเด็กวัยนี้ ซึ่งงานวิจัยของ Lee et al. (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ งานวิจัยของ Vodopivec (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ สูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งงานวิจัยของ Siner (2014) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การศึกษาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ว่า หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมสูงขึ้นทั้งภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้
 - 2.1 ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
 - 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล 2 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 12 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้โดยอาศัยการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและครูในชั้นเรียนอนุบาล ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การทำความรู้จักและเข้าใจจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

การจัดการตนเอง หมายถึง การจัดการความโกรธหรือความเครียดของตนเองเพื่อให้สามารถเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม

การตระหนักรู้สังคม หมายถึง การทำความรู้จักและเข้าใจเพื่อนในด้านต่าง ๆ ทั้งข้อดีและความสามารถ รวมทั้งปฏิบัติได้อย่างสุภาพในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

ทักษะสัมพันธ์ภาพ หมายถึง การเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้โดยไม่ใช้ความรุนแรง

การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ หมายถึง การทำความเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน รวมทั้งแก้ไขด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างมีเหตุผล

แนวคิดเซเฟอร์ หมายถึง แนวทางในการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยใช้แนวคิดของ Blyth et al. (2015) ที่ได้นำเสนอหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ เป็นการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นลำดับที่ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถที่เป็นเป้าหมายในระดับที่สูงขึ้น (2) การเรียนรู้เชิงรุก เป็นการให้เด็กมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคม ควบคู่ไปกับการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครูเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม (3) การเรียนรู้อย่างจดจ่อ เป็นการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงช่วงความสนใจที่มีความสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก โดยการกำหนดช่วงระยะเวลาให้มีความเหมาะสมเพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (4) การเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นการชี้แจงให้เด็กได้รับทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและรายละเอียดของกิจกรรมที่เด็กกำลังจะได้ทำเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และ (5) การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการให้เด็กได้สะท้อนความรู้สึกและประสบการณ์ของตนเองเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การทำกิจกรรมกลุ่มขนาดเล็กแบบคละความสามารถและมอบหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยใช้แนวคิดของ Kagan (1995) ที่ได้นำเสนอหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ (1) การจัดกลุ่มย่อย เป็นการแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 3 - 5 คน แบบคละความสามารถ เพื่อให้เด็กทำงานร่วมกันได้อย่างทั่วถึง (2) การทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ เป็นการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย (3) การจัดกรภายในกลุ่ม เป็นการมอบหมายบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและช่วยกันทำงานให้สำเร็จ (4) การส่งเสริมทักษะด้านสังคม เป็นการพัฒนาทักษะที่สนับสนุนให้การเรียนรู้แบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนับสนุนให้กำลังใจ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (5) การกำหนดกฎพื้นฐาน 4 ประการ เป็นการสร้างข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การยอมรับนับถือ การให้ความเท่าเทียม และการใกล้ชิด และ (6) การจัดโครงสร้างของกิจกรรม เป็นการออกแบบกิจกรรมกลุ่มด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะที่เด็กต้องพัฒนา

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง แบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงหลังเลิกเรียนเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ แบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที โปรแกรมนี้มีองค์ประกอบ 7 ข้อ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา บริบท สาระ ขั้นตอน และการประเมินผล ประกอบด้วยหลักการ 5 ประการ ได้แก่ (1) การจัดเรียงเนื้อหาสาระ (2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (3) การจัดการภายในกลุ่ม (4) การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ และ (5) การจัดการกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 3 การสรุปการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง ตามลำดับ ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ตนเอง (2) การจัดการตนเอง (3) การตระหนักรู้สังคม (4) ทักษะสัมพันธภาพ และ (5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีและสามารถเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างราบรื่น วัดได้ด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การแสดงออกด้วยการสื่อสารทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา รวมทั้งกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์

ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งมีความมั่นใจและเพียรพยายามในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประโยชน์ในเชิงวิชาการ

ได้แนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมสำหรับเด็กอนุบาลที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ประโยชน์ในเชิงการนำไปใช้

ได้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ เพื่อประเมินและติดตามความพร้อมของเด็กอนุบาลก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 1

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์

- 1.1 ความหมายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม
- 1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม
- 1.3 การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์
- 1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม
- 1.5 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 2.3 หลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 2.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 2.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ตอนที่ 3 ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

- 3.1 ความหมายของความสามารถทางสังคม
- 3.2 ลักษณะสำคัญของความสามารถทางสังคม
- 3.3 พัฒนาการของความสามารถทางสังคม
- 3.4 แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคม
- 3.5 วิธีการประเมินความสามารถทางสังคม

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ตอนที่ 1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอความหมายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม และแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ดังนี้

1.1 ความหมายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม พบว่า ไม่ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยตรงในบริบทประเทศไทย โดยพบว่า Beland (2007) ให้ความหมายของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมไว้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ของเด็กอนุบาลเพื่อการพัฒนาทักษะในการตระหนักรู้และจัดการอารมณ์ การสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ KidsMatter (2008) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม หมายถึง กระบวนการของการเรียนรู้วิธีการควบคุมตนเอง และการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสิ่งเหล่านี้เป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการศึกษา และการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นปัจจัยที่สามารถป้องกันความเสี่ยงของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้ (O'Brien and Resnik, 2009)

CASEL (2015) องค์กรส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เป็นองค์กรหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยตรง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ ให้คำนิยามไว้ว่า การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้ที่อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ของบริบททางสังคมรอบตัวเด็ก เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างเจตคติที่ดี พฤติกรรมเชิงบวก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งยังสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กได้อีกด้วยการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมประกอบด้วยการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม หมายถึง เป็นกระบวนการในการเรียนรู้ที่อาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ของบริบททางสังคมรอบตัวเด็ก เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมเชิงบวก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ โดยการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมประกอบด้วยการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

Ministry of Education Republic of Singapore (2013) ระบุถึง มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสาธารณรัฐสิงคโปร์ ดังนี้

- 1) การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับจุดแข็งและความสามารถของตนเอง พัฒนาอัตลักษณ์และความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ระบุถึงความสนใจ ความถนัด และอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งสามารถบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้
- 2) การจัดการตนเอง เป็นการแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง และรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่น
- 3) การตระหนักรู้สังคม เป็นการรับรู้เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล และแสดงออกถึงความเคารพผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเองในด้านต่าง ๆ
- 4) ทักษะสัมพันธภาพ เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญห และให้ความช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลของการกระทำของตนเองในสิ่งต่าง ๆ การแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ พิจารณาถึงวิธีการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม อธิบายถึงเหตุและผล และลำดับของการตัดสินใจ

Department of Early Education and Care (2015) ระบุถึง มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 5 - 6 ปี รัฐแมสซาชูเซตส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้

- 1) การตระหนักรู้ตนเอง ประกอบด้วย การระบุถึงอารมณ์พื้นฐานของตนเอง การอธิบายถึงลักษณะของอารมณ์พื้นฐานที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ จุดแข็งและความสามารถของตนเอง รวมทั้งการช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
- 2) การจัดการตนเอง ประกอบด้วย การจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองด้วยวิธีที่เหมาะสม การระบุถึงวิธีที่เหมาะสมในการรับมือกับสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดอารมณ์เชิงลบ และการแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับสถานที่ต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด โรงภาพยนตร์
- 3) การตระหนักรู้สังคม ประกอบด้วย การทำความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตนเอง การระบุถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นจากการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทาง การตอบสนองต่ออารมณ์และความต้องการของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ การระบุถึงข้อดีของผู้อื่น และการตอบสนองต่อความต้องการของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

4) ทักษะสัมพันธ์ภาพ ประกอบด้วย การริเริ่มและโต้ตอบ การสื่อสารกับผู้อื่นหรือ ชักชวนและขอเข้าร่วมทำกิจกรรมกับผู้อื่นเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การเป็นผู้พูดและผู้ฟังที่ดี การระบุถึงวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคล การรับฟังเพื่อทำความเข้าใจผู้อื่น การใช้วิธีประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรง และการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเมื่อถูกร้องขอ

5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ประกอบด้วย การระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง สาเหตุของปัญหา รวมทั้งความเหมาะสมและความปลอดภัยในการแก้ไขปัญหา

Illinois State Board of Education (2017) ระบุถึง มาตรฐานการเรียนรู้ทาง อารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้

1) การตระหนักรู้ตนเองและจัดการตนเอง เป็นการรับรู้และจัดการเกี่ยวกับอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง โดยตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และพฤติกรรม และควบคุม พฤติกรรมของตนเอง

2) การตระหนักรู้สังคมและทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการรับรู้เกี่ยวกับอารมณ์และ ความรู้สึกของผู้อื่น โดยรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่นในด้านประสบการณ์ต่าง ๆ และ ฟังเพื่อระบุถึงอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น

3) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการคำนึงถึงความปลอดภัยและความเหมาะสม ในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยอธิบายถึงความไม่เหมาะสมในการทำร้ายผู้อื่น รวมทั้งระบุถึง แนวทางในการพิจารณาถึงความปลอดภัยและความเหมาะสม

Rhode Island Department of Education (2018) ระบุพฤติกรรมการเรียนรู้ทาง อารมณ์และสังคมของเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ดังนี้

1) การตระหนักรู้ตนเอง ประกอบด้วย การระบุถึงอารมณ์ของตนเองโดยใช้คำพูดหรือ ท่าทาง การแสดงออกทางอารมณ์โดยใช้คำพูดหรือท่าทาง การดูแลและช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติ กิจวัตรประจำวัน และการระบุถึงจุดแข็งหรือความสามารถของตนเอง

2) การจัดการตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมพฤติกรรมทางอารมณ์ของตนเองโดยมี ผู้ใหญ่ให้ความช่วยเหลือ และการแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

3) การตระหนักรู้สังคม ประกอบด้วย การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพและสุภาพ การแสดงออกถึงความเข้าใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น และการตอบสนองต่อความรู้สึกของผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสมกับสถานการณ์

4) ทักษะสัมพันธภาพ ประกอบด้วย การสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม การให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้วิธีประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรง การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน

5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ประกอบด้วย การระบุถึงวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย การคาดการณ์ล่วงหน้าได้อย่างมีเหตุผล และการคำนึงถึงความเหมาะสมและความปลอดภัยในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัยสังเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (ตารางที่ 1) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็งความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง มีลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้

- 1.1) การรู้จักจุดแข็งของตนเองได้อย่างถูกต้อง
- 1.2) การรู้จักความสามารถของตนเองได้อย่างถูกต้อง
- 1.3) การรู้จักอารมณ์ของตนเองได้อย่างถูกต้อง

2) การจัดการตนเอง หมายถึง การจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงออกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้

- 2.1) การจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองได้อย่างเหมาะสม
- 2.2) การแสดงออกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3) การตระหนักรู้สังคม หมายถึง การทำความรู้จักและเข้าใจผู้อื่นในด้านต่าง ๆ และปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ มีลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้

- 3.1) การรู้จักข้อดี ความสามารถ และอารมณ์ของผู้อื่น
- 3.2) การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสุภาพ

4) ทักษะสัมพันธภาพ หมายถึง การทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้

- 4.1) การให้ความช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 4.2) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ หมายถึง การทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล มีลักษณะพฤติกรรมเป้าหมาย ดังนี้

- 5.1) การเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- 5.2) การแก้ปัญหอย่างปลอดภัย
- 5.3) การคาดการณ์ล่วงหน้า

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล

มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3		Ministry of Education Republic of Singapore (2013)	Department of Early Education and Care (2015)	Illinois State Board of Education (2017)	Rhode Island Department of Education (2018)
1. การตระหนักรู้ตนเอง	1.1 การรับรู้จุดแข็งของตนเอง	✓	✓	-	✓
	1.2 การรับรู้ความสามารถของตนเอง	✓	✓	-	✓
	1.3 การรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเอง	✓	✓	✓	✓
2. การจัดการตนเอง	2.1 การจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง	✓	✓	✓	✓
	2.2 การแสดงออกได้อย่างเหมาะสม	✓	✓	✓	✓
3. การตระหนักรู้สังคม	3.1 การรับรู้ความสามารถและความรู้สึกของผู้อื่น	✓	✓	✓	✓
	3.2 การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างสุภาพ	✓	✓	-	✓
4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ	4.1 การให้ความช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	✓	✓	✓	✓
	4.2 การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง	-	✓	-	✓
5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ	5.1 การทำความเข้าใจปัญหา	✓	-	✓	✓
	5.2 การแก้ไขปัญหาอย่างปลอดภัย	✓	-	✓	✓
	5.3 การคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้า	-	✓	-	✓

1.3 การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์

การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับเด็กอนุบาลตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันนิยมใช้แนวคิดเซเฟอร์มาพัฒนาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม โดยมีความเป็นมาเริ่มต้นจากการศึกษาของ Payton et al. (2008) ที่กล่าวว่า แนวคิดเซเฟอร์ (SAFE) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 4 ประการดังนี้

1) การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้การทำงานและวางแผนการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากครูเป็นผู้เสนอขั้นตอนการทำงานหรือการวางแผนแก้ไขปัญหาที่เป็นขั้นตอนอย่างละเอียดและชัดเจนให้เด็กรับทราบ หลังจากนั้นใช้วิธีการอธิบายหรือสาธิตด้วยการลงมือทำงานตามขั้นตอนนั้นให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเข้าใจ

2) การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้โดยผ่านการลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยหลังจากที่ครูเสนอขั้นตอนการทำงานให้เด็กรับทราบและอธิบายวิธีการลงมือทำงานตามขั้นตอนจนเด็กเข้าใจแล้ว ครูจึงให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้โดยการทดลองทำด้วยตนเอง ในขั้นนี้ครูอาจใช้วิธีการเล่นบทบาทสมมติหรือการเรียนรู้จากตัวแบบตามความเหมาะสม ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้การทำงานหรือแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนด้วยตนเอง

3) การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้โดยกำกับตนเองให้ทำงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยหลังจากที่ครูให้เด็กทดลองลงมือทำงานตามขั้นตอนด้วยตนเองจนสามารถทำได้ถูกต้องแล้ว ครูจึงมอบหมายให้เด็กลงมือทำงานด้วยตนเองจนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้และทำงาน ซึ่งอาจมอบหมายให้เด็กทำงานเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลตามความเหมาะสม ที่สำคัญครูต้องกำหนดขอบเขตของระยะเวลาการทำงานให้มีความเหมาะสมกับช่วงความสนใจตามวัยของเด็ก เพื่อให้เด็กมีช่วงเวลาที่จะจดจ่อกับการทำงานและกำกับให้ตนเองทำงานให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

4) การสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางอารมณ์และสังคมโดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ หรือแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์เฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของเด็ก ทั้งนี้จำเป็นต้องแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เด็กรับรู้อย่างชัดเจน

การศึกษาของ Durlak et al. (2010) ในเวลาต่อมา พบว่า องค์ประกอบในแนวคิดเซเฟอร์ทั้ง 4 องค์ประกอบ มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนั้น การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมจึงควรใช้แนวคิดดังกล่าวให้ครบทุกองค์ประกอบ ซึ่งจะส่งผลให้โปรแกรมมี

ประสิทธิภาพมากกว่าการเลือกใช้เป็นเพียงบางองค์ประกอบเท่านั้น ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะสำคัญของแนวคิดเซฟ ดังนี้

1) การจัดลำดับสิ่งที่เรียนรู้ กล่าวคือ การส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถใหม่ที่มีความยากและซับซ้อน สามารถทำได้โดยจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะสำคัญผ่านการเรียนรู้และทำงานอย่างเป็นขั้นตอนอย่างเป็นลำดับ มีความต่อเนื่อง เชื่อมโยง และสัมพันธ์กัน เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กเข้าใจถึงลำดับของสถานการณ์ รวมทั้งสาเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2) การเรียนรู้เชิงรุก กล่าวคือ การส่งเสริมให้เด็กพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมด้วยวิธีที่ดีที่สุดคือการใช้โอกาสเด็กได้ฝึกฝนด้วยตนเอง เนื่องจากทักษะเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อเด็กได้เป็นผู้ค้นพบและทำความเข้าใจด้วยตนเอง นอกจากนี้ เด็กควรได้รับคำแนะนำหรือความช่วยเหลือตามความจำเป็นด้วย

3) การเรียนรู้ในช่วงที่เหมาะสม กล่าวคือ การส่งเสริมให้เด็กพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมจำเป็นต้องกำหนดช่วงเวลาในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสนใจ เนื่องจากการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อเด็กให้ความสนใจ ตั้งใจ และสนใจสิ่งที่กำลังเรียนรู้และทำงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นการกำหนดช่วงการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับช่วงของความสนใจของเด็กจึงมีความสำคัญมาก

4) การกำหนดเป้าหมายชัดเจน กล่าวคือ การส่งเสริมให้เด็กพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้รับทราบและเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายและประโยชน์ของการเรียนรู้อย่างชัดเจน เนื่องจากเด็กที่รับรู้ทิศทางของการเรียนรู้ของตนเองจะสามารถควบคุมการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้ดีกว่าเด็กที่ไม่ทราบเป้าหมายและประโยชน์ของการเรียนรู้ของตนเอง

Blyth et al. (2015) ศึกษาถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม พบว่า การสะท้อนการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ที่ได้รับ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ก่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเฉพาะตัวของเด็ก ด้วยเหตุนี้ แนวคิดเซฟเวอร์จึงถูกพัฒนาขึ้นมาโดยการเพิ่มองค์ประกอบสุดท้ายต่อจากแนวคิดเซฟ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กให้ไปสู่ในระดับที่สูงขึ้นได้นั้น ครูควรแยกเนื้อหาจากหัวข้อใหญ่ออกเป็นหัวข้อย่อย หรือเรียงลำดับจากเรื่องที่มีความง่ายไปสู่เรื่องที่มีความยากหรือซับซ้อนมากขึ้น หรือแยกทักษะที่ต้องการให้เด็กได้พัฒนาออกจากทักษะใหญ่ให้เป็นทักษะย่อย หรือแจกแจงขั้นตอนการทำงานให้เป็นขั้นตอนย่อยที่มีความละเอียด แล้วจึงลำดับความเชื่อมโยงเนื้อหาหรือขั้นตอนในการทำงาน

เหล่านั้ให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้และทำงานได้ด้วยตนเอง ซึ่งครูสามารถนำเสนอการเรียงลำดับเนื้อหาหรือขั้นตอนการจัดกิจกรรมให้มีลักษณะตามความยากง่ายหรือตามลำดับความสำคัญก่อนหลังก็ได้

2) การเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีความเหมาะสมที่สุด ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยตนเอง เช่น การทำงานร่วมกับเพื่อน เนื่องจากทักษะและความสามารถดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวโดยปราศจากการปฏิบัติ ดังนั้น เด็กจึงควรได้รับโอกาสในการปฏิบัติด้วยตนเองไปพร้อม ๆ กับการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้องจากครูอย่างใกล้ชิด เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสมต่อไป

3) การเรียนรู้อย่างจดจ่อ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กจำเป็นต้องเป็นการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงช่วงของความสนใจในการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็กเป็นสำคัญ ดังนั้น ครูจึงควรกำหนดช่วงระยะเวลาในการเรียนรู้ของเด็กให้มีความเหมาะสมระหว่างวัยกับลักษณะของกิจกรรม เช่น จำนวนงานมอบหมาย ความซับซ้อนของขั้นตอนการทำงาน หรือระดับความยากของงาน เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ด้วยตนเอง

4) การเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็ก จำเป็นต้องมีการกำหนดให้ชัดเจนและชี้แจงให้เด็กได้รับทราบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และลักษณะของกิจกรรมที่ต้องการจะให้เด็กเรียนรู้ให้เข้าใจตรงกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นและจูงใจให้เด็กได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ตลอดจนเด็กสามารถเข้าใจขั้นตอนและตั้งเป้าหมายในการทำงานของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็ก ครูจำเป็นต้องส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสเล็งเห็นถึงสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้ในทุกครั้ง ซึ่งครูควรจัดกิจกรรมการสะท้อนการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยให้เด็กได้สะท้อนประสบการณ์ ความคิด และความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ต่อในชีวิตประจำวันต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า หลักสำคัญของแนวคิดเซเฟอร์ที่ถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ เป็นการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้อย่างเป็นลำดับที่ต่อเนื่อง เพื่อพัฒนา

ความสามารถที่เป็นเป้าหมายในระดับที่สูงขึ้น (2) การเรียนรู้เชิงรุก เป็นการให้เด็กมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคม ควบคู่ไปกับการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครู เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม (3) การเรียนรู้อย่างจดจ่อ เป็นการจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงช่วงความสนใจที่มีความสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก โดยการกำหนดช่วงระยะเวลาให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (4) การเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นการชี้แจงให้เด็กได้รับทราบเกี่ยวกับเป้าหมายและรายละเอียดของกิจกรรมที่เด็กกำลังจะได้ทำ เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจและสามารถทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย และ (5) การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการให้เด็กได้สะท้อนความรู้สึกและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงการเรียนรู้

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

หลักการของแนวคิดเซเฟอร์ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีแนวคิดพื้นฐานมาจาก 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social-Cognitive Learning Theory) ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Development Theory) และทฤษฎีการประมวลสารสนเทศทางสังคม (Social Information Processing Theories) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social-Cognitive Learning Theory)

Bandura (1989) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม โดยเด็กและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน ซึ่ง สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (behavior: B) บุคคล (person: P) และสิ่งแวดล้อม (environment: E) เป็นปัจจัยที่ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน โดยจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (P) กับพฤติกรรม (B) สามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดลักษณะของพฤติกรรม และในขณะเดียวกันผลของพฤติกรรมจากในอดีตก็เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของเด็กเช่นกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม (E) กับบุคคล (P) สามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมของเด็กเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของเด็ก และในขณะเดียวกันลักษณะของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดลักษณะการตอบสนองของสังคมด้วย และความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) กับสิ่งแวดล้อม (E) สามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะผลของพฤติกรรมจากในอดีตเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการตอบสนองของสังคม และในขณะเดียวกันลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อมของเด็กเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการตอบสนองทางพฤติกรรมของเด็กด้วย

1.1) การเรียนรู้โดยการสังเกต (observational learning) หรือการเรียนรู้โดยตัวแบบเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญมีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเอาใจใส่ (attention) กล่าวคือ เด็กให้ความสนใจต่อตัวแบบ กระบวนการนี้มีความสำคัญมาก ซึ่งถ้าเด็กไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ก็จะไม่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การจดจำ (retention) กล่าวคือ การสังเกตของเด็กต่อตัวแบบ แล้วจึงเก็บข้อมูลไว้ในรูปแบบภาพพจน์ในใจ และสามารถเข้ารหัสด้วยถ้อยคำ ซึ่งเด็กจะสามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไป นอกจากนี้ หากเด็กมีโอกาสเห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซ้ำจะเป็นการกระบวนการจดจำให้ดียิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การแสดงพฤติกรรม (reproduction) กล่าวคือ การที่แสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ โดยเด็กจะแปรสภาพข้อมูลที่ได้จากกระบวนการจดจำ แล้วจึงแสดงออกมาให้เห็นเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมเหมือนกับตัวแบบ โดยปัจจัยสำคัญของกระบวนการนี้คือความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการเลียนแบบของเด็ก ถ้าหากเด็กไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้

ขั้นตอนที่ 4 การจูงใจ (motivation) กล่าวคือ เด็กได้รับแรงจูงใจหลังจากที่แสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากเด็กได้รับแรงเสริมหรือรางวัลที่พึงประสงค์ เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาอีก แต่ในทางกลับกันหากเด็กไม่ได้รับแรงเสริมหรือได้รับการลงโทษเด็กก็จะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

1.2) การกำกับตนเอง (self-regulation) มีกระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเกตของตนเอง (self-observation) กล่าวคือ เด็กต้องสังเกตและรับรู้ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองในระหว่างทำกิจกรรมอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 2 การตัดสิน (judgment process) กล่าวคือ การประเมินตนเองจากกระบวนการสังเกตในขั้นตอนแรก โดยอาศัยการตอบสนองของผู้อื่นและมาตรฐานทางสังคมเป็นหลักในการประเมินตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การแสดงต่อตนเอง (self-reaction) กล่าวคือ การตัดสินใจแสดงพฤติกรรมจากข้อมูลที่ได้จากการตัดสินและประเมินพฤติกรรมของตนเอง

1.3) การจัดการพฤติกรรมตนเอง (self-management) มีกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การควบคุมสิ่งเร้าหรือการวางแผนจัดสิ่งแวดล้อม (stimulus control or environmental planning) สามารถทำได้โดยการสนับสนุนให้เด็กได้ตั้งเป้าหมายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง แล้วสังเกตพฤติกรรมและกำกับการทำงานของตนเอง ตลอดจนให้เด็กได้มีโอกาสเป็นผู้เลือกวิธีการจูงใจตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 2 การใช้กระบวนการทางพุทธิปัญญาภายในตนเอง (cognitive process organism) ได้แก่ การใช้พุทธิวิธีการบรรลุเป้าหมาย เป็นการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเอง และการจดจำเป็นสัญลักษณ์ โดยการจดจำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนอื่นไว้เป็นภาพแล้วเลียนแบบภายหลัง

ขั้นตอนที่ 3 การให้แรงเสริมตนเองและลงโทษตนเอง (self-reinforcement and self-punishment) กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ให้รางวัลแก่ตนเองหลังจากทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือให้เด็กลงโทษตนเองหลังจากที่ทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากเชื่อว่า การที่เด็กให้แรงเสริมที่พึงพอใจแก่ตนเองทำให้พฤติกรรมที่เด็กทำไปแล้วมีโอกาสเกิดขึ้นอีกในอนาคต ส่วนการลงโทษตนเองคือการถอดถอนสิ่งที่ตนเองพึงพอใจออกไป แต่ทั้งนี้การลงโทษตนเองทางกายเป็นเทคนิคที่ใช้ไม่ได้ผลในการจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง เพราะเมื่อถึงเวลาเด็กมักไม่ยอมลงโทษให้ตนเองเจ็บปวดจริง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การควบคุมพฤติกรรมด้วยพุทธิปัญญา (cognitive control) กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ควบคุมการกระทำของตนเองหลังจากที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้ว ทำให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์เกิดขึ้นอย่างถาวรต่อไปอีกในอนาคต เนื่องจากมีความเชื่อว่าการกระทำนั้นจะนำไปสู่ผลที่ต้องการได้ และเด็กหวังว่าตนเองมีความสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมที่ทำให้สามารถบรรลุถึงสิ่งที่ตนเองต้องการได้ในอนาคต

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดย Bandura (1989) ระบุว่า การเรียนรู้เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อม โดยเด็กและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ว่า ปัจจัยทั้ง 3 นี้ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้โดยกระบวนการในการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ กระบวนการเอาใจใส่ กระบวนการจดจำ กระบวนการแสดงพฤติกรรม และกระบวนการจูงใจ ส่วนกระบวนการในการเรียนรู้การกำกับตนเองของเด็กมี 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสังเกตของตนเอง การตัดสินใจ และการแสดงต่อตนเอง รวมทั้งกระบวนการในการเรียนรู้การจัดการพฤติกรรมตนเองมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การควบคุมสิ่งเร้าหรือการวางแผนจัดสิ่งแวดล้อม การใช้กระบวนการทางพุทธิปัญญาภายในตนเอง การให้แรงเสริมตนเองและลงโทษตนเอง และการควบคุมพฤติกรรมด้วยพุทธิปัญญา

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา (Cognitive Development Theory)

Piaget (1971 อ้างถึงในสุรางค์ โคว์ตระกูล, 2559) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมตามลำดับพัฒนาการ 4 ขั้น ได้แก่ การสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor stage) ก่อนเข้าสู่การคิดแก้ปัญหา (preoperational stage)

การคิดแก้ไขปัญหาเชิงรูปธรรม (concrete operational stage) และการคิดแก้ไขปัญหาเชิงนามธรรม (formal operational stage) ในที่นี้นำเสนอเฉพาะขั้นพัฒนาการของเด็กอนุบาล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสัมผัสและการเคลื่อนไหว (sensorimotor stage) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 2 ปี โดยเด็กในวัยนี้จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1.1) ปฏิกริยาสะท้อน (reflexive) เป็นขั้นพัฒนาการของแรกเกิดถึงอายุ 1 เดือน โดยเด็กจะแสดงปฏิกริยาสะท้อนกลับเพื่อการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งพฤติกรรมนี้ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้แต่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นอัตโนมัติ

1.2) พัฒนาอวัยวะเคลื่อนไหวด้านประสบการณ์เบื้องต้น (primary circular reactions) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 1 - 3 เดือน โดยเด็กจะแสดงพฤติกรรมง่าย ๆ ซ้ำไปซ้ำมาแต่ปราศจากจุดมุ่งหมาย ซึ่งเด็กมักสนใจลักษณะของความเคลื่อนไหวมากกว่าผลลัพธ์

1.3) พัฒนาการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย (secondary circular reactions) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 - 6 เดือน โดยเด็กจะแสดงพฤติกรรมด้วยความตั้งใจและมีจุดมุ่งหมาย เริ่มทำพฤติกรรมซ้ำ ๆ เพราะสนใจในผลของความเคลื่อนไหวนั้น ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาด้านความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบตัว

1.4) พัฒนาการประสานของอวัยวะ (coordination of secondary reactions) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 7 - 10 เดือน โดยเด็กจะเริ่มแก้ไขปัญหาง่าย ๆ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความมีตัวตนของวัตถุ (object permanence) รู้สึกว่าตนเองมีอิสระ สามารถแยกแยะสิ่งที่ตนเองต้องการและไม่ต้องการได้ และเลียนแบบการเคลื่อนไหวจากผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องมือช่วยเด็กในการแก้ไขปัญหาง่าย ๆ

1.5) พัฒนาการความคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูก (tertiary circular reactions) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 11 - 18 เดือน โดยเด็กจะเริ่มแสดงพฤติกรรมแบบลองผิดลองถูก (trial and error) และสนใจในผลใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

1.6) การเริ่มต้นของความคิด (beginning of thought) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 18 เดือน - 2 ปี โดยเด็กจะสามารถพัฒนาวิธีการแก้ไขปัญหาลงมือใหม่ ๆ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ 2 สิ่ง และสามารถเลียนแบบพฤติกรรมจากการจดจำได้

ขั้นตอนที่ 2 ก่อนเข้าสู่การคิดแก้ไขปัญหา (preoperational stage) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กที่มีอายุระหว่าง 2 - 7 ปี โดยเด็กในวัยนี้จะสามารถใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุที่อยู่รอบตัวได้ มีพัฒนาการด้านภาษาสูงขึ้น โดยสามารถพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำศัพท์ได้เพิ่มขึ้น สามารถคิดในใจได้ แต่เด็กในวัยนี้ยังมีข้อจำกัดหลายอย่าง ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1) การมีความตั้งใจที่ละเอียด (centration) เช่น เด็กที่ได้รับลูกปัดสีขาว 10 ลูก และสีดำ 5 ลูก เมื่อครูถามว่าลูกปัดสีอะไรมีจำนวนมากวกกว่ากัน เด็กสามารถตอบถูกว่าเป็นสีขาว แต่เมื่อถามว่า ระหว่างลูกปัดสีขาวกับลูกปัดทั้งหมดอะไรมีจำนวนมากวกกว่ากัน เด็กจะไม่ตอบว่าลูกปัดทั้งหมดมีจำนวนมากวกกว่าสีขาว เพราะเด็กยังไม่เข้าใจว่าลูกปัดสีขาวเป็นส่วนหนึ่งของลูกปัดทั้งหมด

2.2) การยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (egocentrism) เด็กไม่เข้าใจความคิดและมุมมองของผู้อื่น แต่ยึดตามความคิดและการรับรู้ของตนเองเป็นหลัก

2.3) การเรียงลำดับ (seriation) เด็กยังไม่สามารถเรียงลำดับ จำนวน หรือขนาดได้ เช่น การเรียงลำดับจากมากไปน้อย หรือจากน้อยไปมาก

2.4) การคิดย้อนกลับ (reversibility) เด็กยังไม่สามารถคิดย้อนกลับได้ เช่น ถ้า $2+4=6$ แล้ว $4+2=6$ หรือ $2+3=5$ แล้ว $5-3=2$

2.5) ความคงตัวของสาร (conservation) เช่น ครุเทน้ำ 1 แก้วใส่ลงไปในภาชนะทรงเตี้ยแต่กว้าง แล้วหลังจากนั้นจึงเทน้ำ 1 แก้วในปริมาณที่เท่ากันใส่ลงไปในภาชนะทรงสูงแต่แคบ เมื่อถามว่าปริมาณของน้ำใน 2 ภาชนะนี้เท่ากันหรือไม่ เด็กจะตอบว่าไม่เท่ากัน เนื่องจากยังไม่เข้าใจในความคงตัวของปริมาณที่เท่ากัน แม้ว่ารูปร่างของภาชนะจะเปลี่ยนแปลงไปแต่ปริมาณของน้ำยังคงมีเท่าเดิม

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา โดย Piaget (1971 อ้างถึงในสุรางค์ วัชรกุล, 2559) ระบุว่า พัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็กกอนุบาลเกิดขึ้นจากการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมตามลำดับพัฒนาการ ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การสัมผัสและการเคลื่อนไหว สามารถแบ่งได้เป็น 6 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน ขั้นพัฒนาอวัยวะเคลื่อนไหวด้านประสบการณ์เบื้องต้น ขั้นพัฒนาการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย ขั้นพัฒนาการประสานของอวัยวะ ขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูก และขั้นการเริ่มต้นของความคิด ขั้นตอนที่ 2 ก่อนเข้าสู่การคิดแก้ไขปัญหา สามารถแบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ขั้นการมีความตั้งใจที่ละเอียด ขั้นการยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลาง ขั้นการเรียงลำดับ ขั้นการคิดย้อนกลับ และขั้นความคงตัวของสาร สามารถสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กได้ว่า พัฒนาการในการเรียนรู้ทางปัญญาของเด็กกอนุบาลเกิดจากการปรับตัวเข้าหาสิ่งแวดล้อมซึ่งเด็กต้องเรียนรู้ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม กระบวนการในการเรียนรู้ของเด็กจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอน เริ่มจากการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย แล้วจึงพัฒนาไปสู่การคิดแก้ไขปัญหาในระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ

3) ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศทางสังคม (Social Information Processing Theory)

Dodge et al. (2002) กล่าวว่า ปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมของเด็กเกิดขึ้นจากความผิดพลาดของขั้นตอนกระบวนการสารสนเทศทางสังคม กล่าวคือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กก่อกวนเกิดจากการที่เด็กไม่สามารถดำเนินกระบวนการทางสารสนเทศทางสังคมได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า เด็กที่ไม่สามารถดำเนินกระบวนการดังกล่าวได้อย่างถูกต้องมีความเสี่ยงของการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ แต่ในทางตรงกันข้าม หากเด็กสามารถดำเนินกระบวนการดังกล่าวในแต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เด็กจะสามารถแสดงออกทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การแปลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องให้เป็นรหัส (encoding process)

เด็กต้องแปลรหัสของพฤติกรรมและการแสดงออกของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเด็กเป็นผู้เลือกสิ่งเร้าที่มีความสนใจโดยเน้นที่ลักษณะการแสดงออกทางสังคม แล้วเรียนรู้กฎเกณฑ์และแบบแผนทางความคิดเพื่อให้สามารถแปลรหัสการแสดงออกทางสังคมได้อย่างถูกต้อง เด็กที่เกิดความเข้าใจและแสดงออกทางสังคมผิดพลาดจะมีการตอบสนองผิดพลาดเช่นเดียวกัน เช่น เด็กแปลความหมายเกี่ยวกับความรู้สึกของเพื่อนที่แสดงออกทางสีหน้าผิดพลาด เด็กมีโอกาสดisplayพฤติกรรมต่อเพื่อนคนนั้นผิดพลาดไป

ขั้นตอนที่ 2 การให้ความหมายของรหัสและเก็บไว้ในความจำระยะยาว (representation process)

เด็กต้องให้ความหมายของรหัสที่ได้แปลมาแล้วอย่างถูกต้องจากกระบวนการในขั้นตอนที่ 1 แล้วนำไปเก็บไว้ในความจำระยะยาว เมื่อเกิดสถานการณ์ที่มีความคล้ายคลึงกันเด็กจะสามารถดึงเอารหัสที่ได้จดจำเอาไว้ออกมาแสดงต่อสถานการณ์นั้น ๆ โดยในขั้นตอนนี้เด็กควรให้ความหมายของรหัสอย่างถูกต้อง เพราะขั้นตอนนี้จะกำหนดรูปแบบของการแสดงพฤติกรรมของเด็กจากการให้ความหมายของรหัส เช่น ดีใจ-เสียใจ หรือ มุ่งร้าย-เมตตา

ขั้นตอนที่ 3 การตอบสนองเชิงพฤติกรรม (response search process)

เด็กตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการแสดงพฤติกรรมผ่านการรับรู้ความหมายของรหัสที่เก็บไว้ในความจำระยะยาว ในกระบวนการนี้เด็กเข้าสู่การตอบสนองอย่างเป็นอัตโนมัติ แต่ถ้าเด็กรับรู้ว่าการตอบสนองชนิดนี้ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว เด็กจะเข้าสู่กระบวนการคิดและควบคุมการแสดงออกของตนเองมากขึ้นซึ่งจะกลายเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการตอบสนอง (response decision process)

เด็กใช้กฎเกณฑ์เพื่อประเมินการตอบสนองพฤติกรรมของตนเอง เกณฑ์และวิธีที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ของเด็กแต่ละคนจึงมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น ประสิทธิภาพของการประเมินผลการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับความถูกต้องของการรับรู้กฎเกณฑ์และมาตรฐานสังคมที่เด็กนำมาใช้

ขั้นตอนที่ 5 การแสดงออกทางพฤติกรรม (enactment process)

เด็กจะเลือกพฤติกรรมการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางอารมณ์โดยการแสดงออกทางสีหน้า การแสดงออกทางภาษาโดยการพูดจาโต้ตอบ หรือจะเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมการเคลื่อนไหวของร่างกาย หลังจากนั้นเด็กจะติดตามผลการตอบสนองจากผู้อื่น แล้วควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงการแสดงออกทางพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้

สรุปได้ว่า ทฤษฎีสารสนเทศทางสังคม โดย Dodge et al. (2002) กล่าวถึงการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กไว้ว่า เป็นกระบวนการในการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ โดยในขั้นเริ่มต้นเด็กเรียนรู้จากตนเองก่อน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว แล้วเด็กจะจดจำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการตอบสนองเหล่านั้น เพื่อพัฒนาเป็นพฤติกรรมของตนเองในการตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป หลังจากนั้นเด็กจะประเมินผลการตอบสนองนั้นและจดจำข้อมูลไว้เพื่อแสดงออกเป็นพฤติกรรมในระยะยาวต่อไป ด้วยเหตุนี้ปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กโดยส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นจากการที่เด็กไม่สามารถดำเนินกระบวนการทางสารสนเทศทางสังคมได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงสามารถทำได้โดยการช่วยให้เด็กสามารถดำเนินกระบวนการทางสารสนเทศทางสังคมในแต่ละขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ (1) การรับเข้าข้อมูลเพื่อแปลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องให้เป็นรหัส (2) การเข้ารหัสเพื่อให้ความหมายและเก็บไว้ในความจำระยะยาว (3) การตอบสนองเชิงพฤติกรรมผ่านการรับรู้ความหมายของรหัสที่เก็บไว้ (4) การประเมินการตอบสนองพฤติกรรมของตนเองตามการรับรู้กฎเกณฑ์และมาตรฐานสังคม และ (5) การแสดงออกทางพฤติกรรมเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตนเองได้ตั้งไว้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่กล่าวมาในข้างต้นทั้ง 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ทฤษฎีพัฒนาการทางปัญญา และทฤษฎีการประมวลสารสนเทศทางสังคม เป็นทฤษฎีพื้นฐานของแนวคิดเซเฟอร์ที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานกับหลักการของแนวคิดเซเฟอร์ (ตารางที่ 2) ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานกับหลักการของแนวคิดเซเฟอร์

หลักการของแนวคิดเซเฟอร์ (Blyth et al., 2015)	ทฤษฎีการเรียนรู้ ทางปัญญาสังคม (Bandura, 1989)	ทฤษฎีพัฒนาการ ทางปัญญา (Piaget, 1971 อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559)	ทฤษฎีการประมวล สารสนเทศ ทางสังคม (Dodge et al., 2002)
1. การเรียนรู้อย่างเป็นลำดับ เป็นการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เด็ก เรียนรู้อย่างเป็นลำดับที่ต่อเนื่อง เพื่อ พัฒนาความสามารถที่เป็นเป้าหมายใน ระดับที่สูงขึ้น		✓	
2. การเรียนรู้เชิงรุก เป็นการให้เด็กมี ประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมี ปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคม ควบคู่ไป กับการได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครู เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ เหมาะสม	✓	✓	✓
3. การเรียนรู้อย่างจัดจ่อ เป็นการจัด กิจกรรมที่คำนึงถึงช่วงความสนใจที่มี ความสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย ของเด็ก โดยการกำหนดช่วงระยะเวลา ให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เด็ก สามารถปฏิบัติได้สำเร็จตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้		✓	
4. การเรียนรู้อย่างชัดเจน เป็นการชี้แจงให้เด็กได้รับทราบ เกี่ยวกับเป้าหมายและรายละเอียดของ กิจกรรมที่เด็กกำลังจะได้ทำ เพื่อให้ เด็กเกิดความเข้าใจและสามารถ ทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย	✓		✓
5. การสะท้อนการเรียนรู้ เป็นการให้ เด็กได้สะท้อนความรู้สึกและ ประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิด ความเชื่อมโยงการเรียนรู้	✓		✓

1.5 แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

CASEL (2015) นำเสนอขอบเขตของการจัดกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมด้วยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมแต่ละโปรแกรมมีขอบเขตในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในบริบทที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นบริบทในชั้นเรียน โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ แต่ละบริบทยังมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในระดับที่แตกต่างกันไป ดังนี้

ตารางที่ 3 ขอบเขตของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม	ขอบเขตของการจัดกิจกรรม			
	ชั้นเรียน	โรงเรียน	ครอบครัว	ชุมชน
4Rs	●	●	●	○
AI's Pals	●	○	●	○
Caring School Community	●	●	●	●
High Scope	●	●	●	○
I Can Problem Solve	●	○	●	○
MindUP	●	●	○	○
Open Circle	●	●	●	○
PATHS	●	●	●	○
Peace Works	●	●	●	○
Second Step	●	●	●	○
RULER Approach	●	●	●	○
Tools of the Mind	●	○	●	○
The Incredible Years Series	●	○	●	○

หมายเหตุ. จาก “CASEL guide: Effective social and emotional learning programs” โดย CASEL, 2015, <http://www.casel.org/middle-and-high-school-edition-casel-guide>.

สัญลักษณ์ที่ใช้ในตาราง มีดังนี้

- หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับมาก หรือเป็นบริบทหลักของโปรแกรม
- หมายถึง การมีส่วนร่วมในระดับน้อย หรือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของโปรแกรม
- หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยหรือไม่ปรากฏอยู่ในโปรแกรม

Dusenbury et al. (2015) ได้นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ดังนี้

1) การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ ด้วยวิธีที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายร่วมกัน การทำงานกลุ่ม การเล่นเกมบทบาทสมมติ ผ่านการทำกิจกรรมประจำวันหรือการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยสนับสนุนให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ได้รับข้อมูลย้อนกลับ และการเสริมแรงเพื่อเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งการพัฒนาในจุดบกพร่องอื่น ๆ

2) การจัดอบรมครูเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การประยุกต์การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเข้ากับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีในชั้นเรียน หรือการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ให้เด็กร่วมกันสร้างข้อตกลงภายในชั้นเรียน ให้เด็กมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยเหลืองานของครูหรืองานส่วนรวมในชั้นเรียน ให้เด็กได้รับข้อมูลย้อนกลับและเสริมทางบวกจากครูในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนให้เด็กเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงในชีวิตประจำวันผ่านการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ การเรียนรู้แบบโครงการ การเรียนรู้แบบร่วมมือ

3) การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมให้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในการเรียนรู้ทางวิชาการ เช่น โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโฟร์อาร์ส (4Rs) ที่เน้นพัฒนาทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งเป็นโปรแกรมที่นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาภาษาต่างประเทศ ผ่านการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน การอ่านออกเสียง การร่วมทำกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม หรือโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมรูเลอร์ (RULER) ที่เน้นพัฒนาความสามารถด้านการรู้ทางอารมณ์ (emotional literacy) ได้แก่ คำศัพท์เกี่ยวกับอารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์กับการแสดงออก และผลของการแสดงออกทางอารมณ์ที่กระทบต่อผู้อื่น ตลอดจนการยอมรับและเคารพต่อความแตกต่างที่หลากหลายผ่านการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศและเรื่องราวของวัฒนธรรมต่างประเทศ

4) การสนับสนุนให้การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและจัดการในโรงเรียน โดยจัดให้มีหน่วยงานหรือคณะทำงานที่มีบทบาทและหน้าที่ในการสนับสนุนการทำกิจกรรมและประเมินผลการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมควบคู่กับการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยตรง เช่น จัดอบรมครูเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจ รวมทั้งส่งเสริมการตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ประเมินลักษณะและปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กแบบเป็นรายบุคคล วางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมให้ตรงกับ

ความต้องการและความจำเป็น สร้างเกณฑ์การประเมินและมาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่เหมาะสม ศึกษาเพื่อพัฒนาหรือคัดเลือกโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่มีประสิทธิภาพมาใช้ ตลอดจนประเมินความก้าวหน้าของการดำเนินงานเพื่อวางแผนในการพัฒนาต่อไป

CASEL (2015) ระบุว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในบริบทชั้นเรียนสามารถทำได้ ดังนี้

1) การจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมให้มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อการมุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม หรือแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กโดยเฉพาะ ซึ่งโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ในสถานการณ์ทั่วไป เช่น การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับเด็กอนุบาลเป็นจำนวนมากที่ถูกพัฒนาขึ้นและนำมาใช้อย่างแพร่หลาย เช่น โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ไอ แคน พร็อพเบิ้ลม โซลฟ (I Can Problem Solve) สำหรับเด็กอนุบาลที่มาจากครอบครัวที่มีเศรษฐกิจฐานะปานกลางถึงต่ำ เด็กกลุ่มเสี่ยงและเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ (NREPP, 2012) เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม พาสส์ (PATHS) ช่วยพัฒนาความสามารถทางอารมณ์และสังคม 4 ประการ ได้แก่ ทักษะสัมพันธภาพ และพฤติกรรมเสริมสร้างสังคม การตระหนักรู้ทางอารมณ์ การควบคุมตนเอง และการแก้ไขปัญหาทางสังคมด้วยการทำกิจกรรมแก้ไขปัญหา ซึ่งส่งผลให้เด็กสามารถกำกับการแสดงออกทางอารมณ์ได้ดี ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาทางสังคมได้อย่างเหมาะสม (Bierman & Motamedi, 2015) และโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เช็กกัน สเตป (Second Step) เพื่อช่วยพัฒนาความสามารถทางสังคมโดยที่ครูมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนและผู้กระตุ้นให้เด็กได้ฝึกทักษะการคิดแก้ไขปัญหา ซึ่งเด็กจะได้เรียนรู้การจำแนก แยกแยะ ทำความเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และการจัดการกับพฤติกรรมของตนเอง (Low et al., 2016)

2) การประยุกต์การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเข้ากับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้โดยใช้บทบาทสมมติ โดยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เกิดความเข้าใจในตนเอง ในขณะเดียวกันการที่เด็กสวมบทบาทของผู้อื่นก็สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในความคิด ความรู้สึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน หรือบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้แบบโครงการ โดยส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมผ่านการกิจกรรมการเรียนรู้ในหัวข้อที่เด็กสนใจ เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการตั้งเป้าหมาย วางแผน และกำกับการทำงานด้วยตนเอง (Yoder, 2014) หรือการบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้แบบ

ร่วมมือ โดยส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมผ่านภารกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่หลากหลายทั้งแบบกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นภายในกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือและยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น (Yoder & Gurke, 2017)

3) การบูรณาการการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ของรายวิชาต่าง ๆ ในชั้นเรียน ซึ่งนอกจากช่วยพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กได้แล้ว ยังมุ่งเน้นให้ความสำคัญในเรื่องการเตรียมความพร้อมในการเรียน การส่งเสริมรอยเชื่อมต่อการเรียน รวมทั้งการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ของเด็กอีกด้วย เช่น การผนวกเข้ากับรายวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้เรื่องราวในบทเรียนเป็นสื่อเสริมสร้างความสามารถในด้านการตระหนักรู้สังคมของเด็ก เพื่อให้เด็กได้การรับรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับมุมมอง ความคิด และความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง หรือเสริมสร้างความสามารถในด้านการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบของเด็ก เพื่อให้เด็กได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุและผลลัพธ์ของปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่อง รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาและการวางแผนการแก้ไขปัญหา นั้น ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจบทเรียนด้วยการพัฒนาทักษะการทำงานอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากขั้นตอนการระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากเรื่องราวที่ได้อ่าน วิเคราะห์ถึงเหตุที่แท้จริงของปัญหา และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากปัญหานั้น สุดท้ายจึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาหรือวิธีแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดกับเรื่องนั้น

4) การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยสอดแทรกในชีวิตประจำวัน โดย Mulvahill (2016) กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมในชั้นเรียนสามารถทำได้ ดังนี้

4.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เรียบร้อยและมีมุมสงบในห้อง เพื่อให้เด็กได้มีพื้นที่ในการจัดการกับความรู้สึกไม่พึงประสงค์ของตนเองที่เกิดขึ้น

4.2) การเริ่มต้นกิจกรรมตอนเช้าด้วยการให้เด็กตรวจสอบอารมณ์ของตนเองว่ามีลักษณะอย่างไร และให้เด็กได้มีโอกาสนำอารมณ์ของตนเองผ่านงานศิลปะที่หลากหลาย

4.3) การส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาทางอารมณ์และสังคมผ่านหนังสือนิทาน เช่น การสะท้อนอารมณ์ ความคิด และความรู้สึกของตนเองและตัวละคร การระบุถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา นั้น

4.4) การจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีโอกาสดำเนินงานเป็นคู่ และมีการสลับหมุนเวียนคู่ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสดำเนินงานร่วมกันอย่างทั่วถึง

4.5) การส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อพัฒนาทั้งในเรื่องการสื่อสารความต้องการของตนเอง การจัดการความขัดแย้งระหว่างบุคคล และการเคารพการตัดสินใจของผู้อื่น โดยมีการสลับหมุนเวียนกลุ่มไปเรื่อย ๆ ให้เด็กได้มีโอกาสทำงานร่วมกันอย่างทั่วถึง

4.6) การส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสร่วมกันสร้างหรือรับรู้ข้อตกลงของชั้นเรียน รวมทั้งการกำหนดกฎกติกาของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

4.7) การสนับสนุนให้เด็กทุกคนพูดชมเชย ส่งเสริม และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน เช่น การกล่าวชมเชยผลงาน การให้กำลังใจเพื่อนในการทำกิจกรรม

4.8) การส่งเสริมให้เด็กได้รับรู้และเข้าใจถึงวิธีการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม โดยครูอาจยกตัวอย่างจากสถานการณ์ที่พบได้บ่อยในชั้นเรียน หรือยกตัวอย่างจากเรื่องราวที่ได้อ่านให้ฟัง

4.9) การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นบทบาทสมมติหรือเลียนแบบในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำด้วยตนเอง

4.10) การสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสตั้งเป้าหมายในการทำงานด้วยตนเอง และกำกับพฤติกรรมการทำงานของตนเองให้เป็นไปตามแผนที่ตั้งไว้ ตลอดจนประเมินผลงานและสะท้อนความคิดและความรู้สึกของตนเอง

Han and Kemple (2006) กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลในบริบทชั้นเรียน มีดังนี้

- 1) การจัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมและกระตุ้นความสนใจของเด็ก
- 2) การจัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็ก โดยเฉพาะ และแจ้งวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้เด็กทราบและเข้าใจร่วมกัน
- 3) การจัดพื้นที่แสดงตารางกิจวัตร กระดานแสดงบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ และโปสเตอร์ ที่เป็นสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กได้เห็นอย่างชัดเจนตลอดเวลา
- 4) การจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายทั้งการทำงานแบบกลุ่มและเดี่ยว เช่น การเล่นเกมการศึกษา การทำงานศิลปะสร้างสรรค์ การแสดงบทบาทสมมติ การเล่นเกมการละเล่น
- 5) การจัดช่วงเวลาให้เด็กได้มีโอกาสเล่นอิสระตามความถนัดและความสนใจของตนเองเป็นประจำอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที
- 6) การให้คำแนะนำหรือข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถทางสังคมแก่เด็กในพื้นที่ที่จำเป็นในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ

Ministry of Education Republic of Singapore (2012) ได้ระบุถึงแนวทางของการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลในบริบทชั้นเรียน ดังนี้

1) การจัดกิจกรรมที่มีทั้งสื่อ อุปกรณ์ และรูปแบบหลากหลาย รวมทั้งการทำงานทั้งในแบบกลุ่มและเดี่ยว

2) การแสดงตาราง กระดาน และโปสเตอร์ที่เป็นสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้เห็นชัดเจนและสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลา

3) การให้คำแนะนำหรือข้อมูลย้อนกลับที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความสามารถทางสังคมแก่เด็กในทันที

4) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กโดยสอดแทรกให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวันตลอดทั้งวันของเด็ก

5) การจัดกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กโดยตรง

6) การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความเหมาะสมและจำเป็นภายใต้การดูแลความปลอดภัยของครู

7) การจัดกิจกรรมที่让孩子ได้สะท้อนความคิดและความรู้สึกต่อประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างเป็นประจำและต่อเนื่อง

8) การนำเสนอสิ่งที่เป็นนามธรรมผ่านการใช้สื่อและอุปกรณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจได้ง่าย ได้แก่ ทักษะการคิดแก้ปัญหา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลในปัจจุบันเน้นไปที่บริบทชั้นเรียนเป็นสำคัญโดยจัดให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหรือแก้ปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กโดยเฉพาะผ่านการจัดกิจกรรมที่让孩子ได้ร่วมกันเรียนรู้ทั้งแบบกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ละความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาความสามารถสังคมไปพร้อม ๆ กับการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความสงบเรียบร้อย การเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลงและแนวปฏิบัติร่วมกัน การจัดกระดานหรือโปสเตอร์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงานที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย การให้แรงเสริมทางบวกทดแทนการลงโทษ การ让孩子ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายรวมทั้งการเปิดโอกาสให้เด็กได้สะท้อนข้อความรู้และความคิดที่รับจากการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์แก่เด็ก

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอความหมาย ความสำคัญ หลักการ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังนี้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด การเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันให้ คำนิยามความหมายไว้ใกล้เคียงกัน กรมวิชาการ (2544) ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิกภายในกลุ่มที่มีความสามารถหรือลักษณะที่แตกต่าง กัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตน และส่วนรวม เพื่อให้ตนเองและกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการเรียนรู้แบบ ร่วมมือมีความหมายตรงกันข้ามกับการเรียนรู้แบบแข่งขัน (competitive learning) และการเรียนรู้ ตามลำพัง (Individualized learning) สอดคล้องกับการศึกษาของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2557) ที่ได้ กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การร่วมกันเรียนรู้ของเด็กเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสามารถ แตกต่างกัน โดยมีกระบวนการทำงานแบบที่ทุกคนให้ความร่วมมือพึ่งพาช่วยเหลือกัน มีบทบาท รับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงานอย่างเท่าเทียมกัน และหมุนเวียนบทบาทหน้าที่กันภายในกลุ่มอย่าง ทัวถึง มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เด็กได้พัฒนาทักษะการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่ม มีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตรวจสอบและรับผิดชอบต่อผลงานและกระบวนการทำงานของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มจะบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มบรรลุเป้าหมายเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ Johnson and Johnson (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกภายในกลุ่มทุกคนต้องพยายามทำงานให้บรรลุ เป้าหมายของตนเอง และในขณะเดียวกันต้องส่งเสริมการทำงานของสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มด้วย การเรียนรู้แบบร่วมมือใช้ในการจัดกิจกรรมแบบกลุ่มที่มีขนาดเล็กไม่เกิน 3 - 5 คน เพื่อให้เด็กเกิด การพึ่งพากันทางบวก สอดคล้องกับการศึกษาของ Joyce and Weil (2009) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ แบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทั้งในด้านสติปัญญาและสังคมจนบรรลุขีด ความสามารถสูงสุดหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีกลุ่มเพื่อนวัยเดียวกันร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และ ร่วมมือกันทำงาน ด้วยวัยที่ใกล้เคียงกันจึงก่อให้เกิดความร่วมรู้สึกในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และ Slavin (1995) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การแสดงความคิดเห็นร่วมกันใน การเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม ให้ความร่วมมือในการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของกลุ่ม โดยความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกต้องให้ ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มขนาดเล็กแบบคละความสามารถ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันสมาชิกแต่ละคนจำเป็นต้องมีบทบาทที่ชัดเจนในการทำงานเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

2.2 ความสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

กรมวิชาการ (2544) ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนรู้ของเด็กบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการพัฒนาเด็กทั้งในความสามารถทางวิชาการและสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมความสามารถทางสังคมโดยให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองร่วมกับผู้อื่นจนประสบความสำเร็จ และเป็นการเตรียมให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข การเรียนรู้แบบร่วมมือมีประโยชน์หลายประการ ได้แก่ การพัฒนาความเชื่อมั่นในการทำงานและการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดเชิงตรรกะ เหตุผล และวิจารณ์ญาณ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ การส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน และสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล

ศารทูล อารีวรวิทย์กุล (2554) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านพุทธิพิสัย คือ ความคงทนในการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ได้เรียนรู้ ความตระหนักรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเอง และความคิดสร้างสรรค์
- 2) ด้านจิตพิสัย คือ ความรู้สึกสนุกสนานและพึงพอใจในการเรียนรู้ เจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และโรงเรียน ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การลดความอคติและความลำเอียงต่อผู้อื่น การรู้จักตนเองและตระหนักในคุณค่าของตนเอง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การพัฒนาทักษะระหว่างบุคคล การมีแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกในการเรียนรู้
- 3) ด้านทักษะพิสัย มีผลที่เกิดขึ้น ได้แก่ การนำสิ่งที่เรียนรู้แล้วไปใช้ทำให้เกิดการถ่ายโอนและเชื่อมโยงข้อมูล ความสามารถในการใช้ภาษาและการสื่อสาร การแก้ปัญหาได้ดี ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการแสดงบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ความสนใจทำงานและการลดความไม่เป็นระเบียบในชั้นเรียน และการได้ใช้ความสามารถของตนเองร่วมกับเพื่อนอย่างเต็มที่

Johnson and Johnson (2001) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาก โดยในอดีตถึงปัจจุบันมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากกว่า 700 เรื่อง ผลจากการวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลดีในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การมีความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายที่สูงขึ้น (greater efforts to achieve)

การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้เด็กมีแรงจูงใจในการพยายามที่จะเรียนรู้และทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งส่งผลให้เด็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น พัฒนาผลงาน มีความคงทนในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บริหารจัดการเวลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เหตุผลเชิงตรรกะ และมีความคิดวิจารณ์ญาณในระดับที่สูงขึ้น

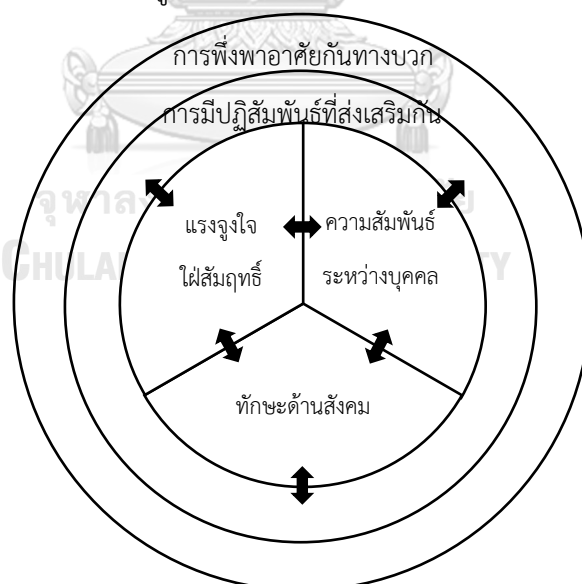
2) การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีขึ้น (greater relationships)

การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยให้เด็กมีความพัฒนาทักษะระหว่างบุคคลสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเล่นน้ำใจนักกีฬามากขึ้น มีการเอาใจใส่ผู้อื่นมากขึ้น มีการเห็นคุณค่าของความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ตลอดจนมีการประสานสัมพันธ์และรวมกลุ่มมากขึ้น

3) การมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น (greater psychological health)

การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถช่วยให้เด็กมีความสุขและสุขภาพจิตดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีการพัฒนาความสามารถทางอารมณ์และสังคมในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนมีความสามารถในการเผชิญและจัดการกับความเครียดและความผันแปรต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

แผนภาพที่ 1 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

หมายเหตุ. แปลจาก “Learning together and alone: An overview” โดย Johnson and Johnson, 2001, Asia Pacific Journal of Education, 22(1), 95-105.

Johnson and Johnson (2001) กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไป มีดังนี้

1) การเรียนรู้แบบร่วมมือมุ่งเน้นให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความสนใจและรับผิดชอบงานในส่วนของตนเองและงานกลุ่มเท่ากัน ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปเน้นไปทำงานกลุ่มเท่านั้น จึงส่งผลให้สมาชิกภายในกลุ่มบางคนเกิดการผลัดภาระและมีความรับผิดชอบต่ำกว่าสมาชิกคนอื่น

2) การเรียนรู้แบบร่วมมือมุ่งเน้นให้สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนทำงานไปพร้อม ๆ กับการให้คำแนะนำ ความช่วยเหลือ การให้กำลังใจและคำชมเชยแก่สมาชิกคนอื่น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนของกลุ่มและให้งานประสบความสำเร็จ ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปมุ่งไปที่ผลของงานกลุ่มเพียงอย่างเดียวโดยละเลยปฏิสัมพันธ์เชิงบวก บางครั้งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งของสมาชิกภายในกลุ่ม

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือมุ่งเน้นการมอบหมายบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปอย่างทั่วถึง เช่น ผู้นำกลุ่ม ผู้นำเสนอผลงาน ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปไม่มีการผลัดเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่กัน โดยมักให้สมาชิกคนเดิมได้รับบทบาทเดิม หรือสมาชิกบางคนอาจเกิดการบ่นเบี่ยงและปฏิเสธไม่ยอมรับบทบาทที่ตนเองไม่ต้องการ

4) การเรียนรู้แบบร่วมมือมุ่งเน้นที่กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาทักษะและความสามารถทางสังคมที่สำคัญและจำเป็นควบคู่ไปกับการสำเร็จของงานกลุ่ม ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปมุ่งเน้นการประเมินความสำเร็จไปที่ผลของงานกลุ่มเป็นสำคัญ

5) การเรียนรู้แบบร่วมมือมีการประเมินกระบวนการทำงานของกลุ่มทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ เพื่อให้ครูปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปใช้การประเมินผลสำเร็จของงานกลุ่มเพื่อตัดสิน ไม่มีการประเมินคุณภาพของกระบวนการทำงานกลุ่ม

6) การเรียนรู้แบบร่วมมือมีการแบ่งกลุ่มโดยคุณลักษณะต่าง ๆ ของสมาชิกภายในกลุ่มให้มีความแตกต่างกัน และเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม เช่น เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความสามารถ ให้ความสนใจ ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปแบ่งกลุ่มตามคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกันของสมาชิก

7) การเรียนรู้แบบร่วมมือให้ครูมีบทบาทและส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ แนะนำ และช่วยเหลือแก่กลุ่มระหว่างการเรียนรู้ รวมทั้งประเมินการเรียนรู้ทั้งแบบรายบุคคลและรายกลุ่ม ส่วนการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปครูไม่มีบทบาทที่ชัดเจนในการให้คำแนะนำหรือช่วยเหลือกลุ่มใน

ระหว่างการเรียนรู้ เพราะถือว่าสมาชิกกลุ่มต้องดำเนินการขับเคลื่อนกลุ่มไปด้วยตนเอง และประเมินการเรียนรู้แบบรายกลุ่มเพื่อคุณภาพรวมของการทำงานและผลงานของกลุ่มเท่านั้น

Slavin (1991) กล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือและการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไป มีดังนี้

1) การเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกันทางบวก แต่การเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปมักนิยมจัดกลุ่มแบบแข่งขัน

2) สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานรายบุคคลและงานกลุ่ม แต่สมาชิกของกลุ่มการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปไม่จำเป็นต้องได้รับมอบหมายให้ทำงานในส่วนรายบุคคล

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือให้ความสำคัญทั้งกระบวนการทำงานและผลงานของกลุ่ม แต่การเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปเน้นเฉพาะผลงานของกลุ่ม

4) การเรียนรู้แบบร่วมมือเน้นทักษะและความสามารถทางสังคมเป็นหลัก แต่สำหรับการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปเน้นเกี่ยวกับเนื้อหาด้านอื่น ๆ

5) การเรียนรู้แบบร่วมมือนั้นครูจำเป็นต้องสังเกตและให้การช่วยเหลือเด็กอย่างใกล้ชิดในระหว่างการทำงานกลุ่ม แต่การเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปครูจะปล่อยให้เด็กทำงานกลุ่มกันเอง

6) การเรียนรู้แบบร่วมมือมีการใช้กระบวนการกลุ่มโดยวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มเป็นสำคัญ แต่การเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปไม่มีการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่ม

7) การเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องจัดกลุ่มแบบความสามารถของเด็ก แต่สำหรับการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปมักนิยมจัดกลุ่มตามความสามารถที่ใกล้เคียงกัน

8) การเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องจัดกลุ่มให้มีสมาชิกภายในกลุ่มจำนวนไม่มากเกินไป ซึ่งโดยปกติแล้วจะมีจำนวนไม่เกิน 5 คน แต่การเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไปมักไม่มีการกำหนดจำนวนของสมาชิก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเด็กและครูเป็นหลัก

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านพุทธิพิสัย คือ ความรู้และเกิดความคงทนในการเรียนรู้ (2) ด้านจิตพิสัย คือ เจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ต่อตนเอง และต่อผู้อื่น และ (3) ด้านทักษะพิสัย คือ การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบร่วมมือแตกต่างไปจากการเรียนรู้แบบกลุ่มทั่วไป ได้แก่ ลักษณะการจัดกลุ่มแบบพึ่งพาอาศัยกันโดยคุณลักษณะของสมาชิกให้มีความแตกต่างกันภายในกลุ่ม และเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มมีจำนวนไม่เกิน 5 คน เพื่อให้ได้รับมอบหมายหน้าที่โดยสลับหมุนเวียนกันไปและแต่ละคนได้รับผิดชอบทั้งงานส่วนบุคคลและงานกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกซึ่งกันและกันเพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ มีการประเมินเป็นระยะเพื่อ

วิเคราะห์และให้การช่วยเหลือระหว่างกระบวนการ โดยครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือในระหว่างทำงานกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางสังคมควบคู่ไปกับการความสำเร็จของผลงานทั้งรายบุคคลและงานกลุ่ม

2.3 หลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การเรียนรู้แบบร่วมมือได้รับการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการของ Johnson and Johnson (2001) โดยมีแนวคิดที่ว่า เด็กควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าแข่งขันกัน เพราะการแข่งขันก่อให้เกิดความตึงเครียดจากผลแพ้และชนะ ซึ่งแตกต่างไปจากการร่วมมือกันที่เป็นผู้ชนะทุกฝ่าย อันเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าไม่ว่าจะเป็นทั้งทางอารมณ์และจิตใจ หากเด็กมีโอกาสได้รับการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระได้กว้างและลึกขึ้นแล้ว ยังสามารถช่วยพัฒนาความสามารถทางสังคมและอารมณ์ให้สูงขึ้นด้วย การเรียนรู้แบบร่วมมือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองควบคู่กับการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งพัฒนาความสามารถทางสังคมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การทำงานกลุ่ม การสร้างสัมพันธภาพ การรับผิดชอบ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการแก้ไขปัญหา

เด็กอนุบาลสามารถเรียนรู้ได้ดีผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม โดยสามารถแบ่งประเภทการเรียนรู้และสถานการณ์การเล่นของเด็กได้ 3 แบบ ได้แก่ การเล่นคนเดียว (individualistic) การเล่นแบบแข่งขัน (competitive) และการเล่นแบบร่วมมือ (cooperative) ซึ่งการร่วมมือกับผู้อื่นส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปัน ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือ ติดต่อสื่อสาร และประนีประนอมความต้องการ ถือว่าเป็นความสามารถทางสังคมที่สำคัญสำหรับเด็กอนุบาล แม้ว่าเด็กวัยนี้ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่จากการศึกษาเพิ่มเติม พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในระหว่างการเรียนรู้หรือเล่นร่วมกันจะช่วยลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของเด็กลงได้ นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กวัยนี้สามารถแสดงการรับรู้และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นได้ เช่น เด็กดูรูปภาพในหนังสือนิทานไปพร้อม ๆ กับฟังเรื่องราวจากผู้อื่นด้วยความสนใจ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเด็กรับรู้และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น (Johnson & Johnson, 2001)

Spencer and Wright (2014) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีที่ดีที่สุดสำหรับเด็กอนุบาลในการพัฒนาความสามารถในการรับรู้มุมมองของผู้อื่น ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับเด็กอนุบาล มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การมีเป้าหมายร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการมีแหล่งทรัพยากรร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น เด็ก 2 คน มีเป้าหมายในการเล่นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ คนหนึ่งต้องการเล่นข้ามบนสะพาน ส่วนเด็กอีกคนต้องการเล่นลอดใต้สะพาน ดังนั้นเด็กทั้ง 2 คน จึงมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การช่วยกันสร้างสะพาน และใช้ทรัพยากรใน

การสร้างสะพานร่วมกัน และเมื่อสร้างสะพานได้สำเร็จเด็กทั้งสองคนจึงได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน คือ ได้เล่นข้ามบนสะพานและลอดใต้สะพาน

Johnson and Johnson (1999) กล่าวว่า หลักการของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) การพึ่งพากันทางบวก (positive interdependence)

การส่งเสริมให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีเป้าหมายเดียวกันและทำงานร่วมกันอย่างช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ครูสามารถกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันของสมาชิกทุกคนให้มีเป้าหมายเดียวกันหรือมีลักษณะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน หากสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำงานของตนได้สำเร็จจะส่งผลให้สมาชิกคนอื่นไม่สามารถทำงานในส่วนที่ต่อเนื่องได้ และจะส่งผลให้งานกลุ่มไม่สำเร็จด้วยเช่นกัน ดังนั้น เมื่อสมาชิกทุกคนมีเป้าหมายเดียวกันก็จะเกิดการช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มให้สามารถทำงานได้สำเร็จ

2) การมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (face-to-face promotive interaction)

การที่สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้เกิดความร่วมมือกันทำงานเพื่อช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสามารถทำได้โดยการแบ่งกลุ่มให้มีขนาดเล็ก โดยกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มไม่เกิน 3 - 5 คน เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับความเอาใจซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง ตลอดจนครูสามารถสังเกตพฤติกรรมและให้ความช่วยเหลือเด็กได้อย่างทั่วถึง

3) การรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน (individual accountability)

การมอบหมายให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานทุกคนอย่างทั่วถึง โดยสมาชิกทุกคนจำเป็นต้องใช้ความพยายามในการทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เนื่องจากความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ในขณะเดียวกันสมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ทำให้เด็กเรียนรู้ว่า ไม่มีใครได้รับประโยชน์โดยไม่ทำหน้าที่ของตนเอง ดังนั้นสมาชิกทุกคนต้องรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของตนเองเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

4) การมีทักษะระหว่างบุคคลและกลุ่มย่อย (interpersonal and small-group skills)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยทักษะการทำงานกลุ่มและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งทักษะและความสามารถทางอารมณ์และสังคมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถสอนทักษะเหล่านี้โดยตรงผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายร่วมกับสมาชิกที่มีลักษณะแตกต่างไปจากตนเอง เพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะสำคัญเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) การใช้กระบวนการกลุ่ม (group processing)

การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น โดยการนำเสนอเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่มและเป้าหมายของกลุ่ม การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่มสามารถส่งเสริมให้เด็กเกิดความตั้งใจทำงานด้วยการประเมินผลงานและการได้รับข้อเสนอแนะจากครู และส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้ดีขึ้น

Kagan (1995) กล่าวว่า หลักการสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพมี 6 ประการ ดังนี้

1) การจัดกลุ่มย่อย (teams)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องอาศัยหลักการจัดกลุ่มให้เด็กทำงานร่วมกัน จัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กแบบคละความสามารถ โดยกำหนดให้มีจำนวนเด็กในแต่ละกลุ่มไม่เกิน 3 - 5 คน ประกอบด้วยเด็กที่มีระดับความสามารถสูงและต่ำที่แตกต่างกัน หรือในกลุ่มอาจมีทั้งเด็กชายและหญิงคละกัน หรืออาจจัดกลุ่มที่มีความสนใจในด้านต่าง ๆ หรืออาจเป็นการจัดกลุ่มแบบสุ่ม เพื่อให้เด็กทำงานร่วมกันอย่างทั่วถึง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มด้วยความสามารถที่แตกต่างกัน

2) การทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ (Will)

การที่กลุ่มจะทำงานหรือเรียนรู้แบบร่วมมือให้ประสบความสำเร็จได้นั้น สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มจำเป็นต้องผลักดันซึ่งกันและกันด้วยการทำงานร่วมกันอย่างสนใจ มุ่งมั่น ตั้งใจ และกระตือรือร้น เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ทั้งตนเองและสมาชิกคนอื่นภายในกลุ่มทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การจัดการภายในกลุ่ม (management)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจำเป็นต้องอาศัยหลักการจัดการภายในกลุ่ม เพื่อให้แต่ละกลุ่มสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ซึ่งการจัดการที่ดีสามารถทำได้โดยครูมอบหมาย หรือได้ร่วมกันกำหนดบทบาทหรือหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและสามารถทำงานร่วมกันได้สำเร็จ

4) การส่งเสริมทักษะด้านสังคม (social skills)

การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านสังคมที่สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะด้านสังคมที่ต้องพัฒนามี 4 ประการ ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนับสนุนให้กำลังใจ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

5) การกำหนดกฎพื้นฐาน 4 ประการ (4 basic principles)

ความสำเร็จของการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการเบื้องต้นที่สำคัญ เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่นมีกฎพื้นฐาน 4 ประการ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การยอมรับความสามารถ ความเสมอภาค และความใกล้ชิด

6) การจัดโครงสร้างของกิจกรรม (structures)

การออกแบบลักษณะของกิจกรรมกลุ่มที่ให้แก่เด็กได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับทักษะที่ต้องการให้เด็กเกิดการพัฒนา เช่น การสลับสับเปลี่ยน (timed-pair-share) การชักใช้ไล่เรียง (round robin) การจับกลุ่ม-คู่-เดี่ยว (team-pair-solo) การค้นหากติกา (find my rule) การรวมหัวคิด (numbered heads together)

Slavin (1995) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือส่งผลดีต่อความสามารถทางสังคมมากกว่าการเรียนรู้แบบแข่งขันหรือการเรียนรู้แบบรายบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมมือกันส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและส่งเสริมความสำเร็จซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้เรียกว่า การพึ่งพากันทางบวก สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การพึ่งพากันทางบวกเชิงผลลัพธ์ และการพึ่งพากันทางบวกเชิงวิธีการ เนื่องจากพฤติกรรมของเด็กเป็นไปตามการรับรู้ถึงผลลัพธ์หรือเป้าหมาย และวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย ดังนั้น หากต้องการให้เกิดพฤติกรรมความร่วมมือกันจึงต้องสร้าง สภาพการณ์ให้มีการพึ่งพากัน ดังนี้

1) การพึ่งพากันเชิงบทบาทของสมาชิก (role-structured interdependence) เป็นการกำหนดบทบาทการทำงานให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

2) การพึ่งพากันเชิงทรัพยากร (materials-structured interdependence) เป็นการแบ่งปันข้อมูล โดยสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มจะมีข้อมูลความรู้เพียงบางส่วนซึ่งเป็นประโยชน์ต่องานกลุ่ม ดังนั้น สมาชิกทุกคนจำเป็นต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวมกันจึงจะทำให้สามารถทำงานกลุ่มได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) การพึ่งพากันเชิงภาระงาน (task-structured interdependence) เป็นการแบ่งงานให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มให้มีลักษณะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันทุกคน ดังนั้นหากสมาชิกคนใดคนหนึ่งไม่สามารถทำงานของตนได้สำเร็จ จะส่งผลให้สมาชิกคนอื่นไม่สามารถทำงานในส่วนที่ต่อเนื่องได้ และจะส่งผลให้งานกลุ่มไม่สำเร็จด้วยเช่นกัน

สรุปได้ว่า แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือถูกนำมาใช้ศึกษาอย่างมากมายและมีหลากหลายหลักการในปัจจุบัน แต่หลักการที่มีความเข้าใจง่ายและสอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการในการเรียนรู้ตามวัยของเด็กอนุบาลมากที่สุด คือ หลักการของแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ 6 ประการของ Kagan (1995) ได้แก่ (1) การจัดกลุ่มย่อย เป็นการแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มขนาดเล็ก 3 - 5 คนแบบละความสามารถ เพื่อให้เด็กทำงานร่วมกันได้อย่างทั่วถึง (2) การทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจ เป็น

การกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย (3) การจัดการภายในกลุ่ม เป็นการมอบหมายบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและช่วยกันทำงานให้สำเร็จ (4) การส่งเสริมทักษะด้านสังคม เป็นการพัฒนาทักษะที่สนับสนุนให้การเรียนรู้แบบร่วมมือประสบความสำเร็จ ได้แก่ การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสนับสนุนให้กำลังใจ และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (5) การกำหนดกฎพื้นฐาน 4 ประการ เป็นการสร้างข้อตกลงเบื้องต้นของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การยอมรับนับถือ การให้ความเท่าเทียม และการใกล้ชิด และ (6) การจัดโครงสร้างของกิจกรรม เป็นการออกแบบกิจกรรมกลุ่มด้วยรูปแบบที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะที่เด็กต้องพัฒนา

2.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จันทรา ดันติพงศานุรักษ์ (2544) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

- 1) การเตรียมกิจกรรม ครูต้องแจ้งวัตถุประสงค์ให้เด็กทราบ โดยแบ่งออกเป็น วัตถุประสงค์ทางด้านวิชาการ ได้แก่ เนื้อหาและทักษะต่าง ๆ รวมทั้งวัตถุประสงค์ทางสังคม เช่น ทักษะการปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ และการปฏิบัติงานร่วมกันของเด็ก
- 2) การจัดชั้นเรียน ครูต้องดำเนินการให้พร้อมก่อนที่เด็กเข้าชั้นเรียนเพื่อให้เกิดความสะดวกและความเป็นระเบียบ ซึ่งการจัดสภาพชั้นเรียนมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ของเด็ก และจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่จะใช้ให้พร้อมก่อนดำเนินกิจกรรม
- 3) การสร้างความสัมพันธ์กันทางบวก การทำงานของกลุ่มจะสามารถดำเนินไปด้วยดีต่อเมื่อเด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อกันและมีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมสามารถดำเนินไปสู่ความสำเร็จได้
- 4) การอธิบายภาระงาน ครูอธิบายภาระงานที่เด็กต้องทำให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้ หากสามารถเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ของบทเรียนที่ผ่านมากับบทเรียนที่เรียนอยู่และบทเรียนที่จะต้องเรียนต่อไปจะเป็นสิ่งที่ดีมาก
- 5) การประเมินความสำเร็จ เด็กควรได้รับรู้ว่าจะมีวิธีการประเมินผลการทำงานอย่างไร ซึ่งเด็กและครูอาจร่วมกันวางหลักเกณฑ์การประเมินผลในการพิจารณา
- 6) การเสริมสร้างความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มต้องร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานกลุ่ม การที่สมาชิกได้รู้ตัวล่วงหน้าว่าจะมีการติดตามผลการปฏิบัติงานและตรวจสอบกระบวนการทำงานกลุ่ม ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบมากขึ้นได้

7) การระบุพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กและครูควรร่วมกันระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทำให้เด็กเข้าใจโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นและยังเป็นการส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้ทักษะต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย

8) การดูแลพฤติกรรมของเด็ก ครูต้องสังเกตความก้าวหน้าและกระตุ้นให้เด็กช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ครูควรมีแบบสังเกตเพื่อบันทึกการปฏิบัติงานของกลุ่มและใช้ข้อมูลดังกล่าวในการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่ม นอกจากนี้ ครูควรรู้ว่าเมื่อใดควรเข้าไปช่วยเหลือ และในบางครั้งเด็กบางคนอาจมีบทบาทเป็นผู้ช่วยครูในการกำกับดูแลการทำงานของเพื่อนด้วย

9) การมีส่วนร่วมของครู ครูต้องพยายามค้นหาทักษะและความสามารถของเด็กในกลุ่มต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาทักษะการให้ความร่วมมือในการทำงานมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งเด็กต้องเรียนรู้ว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มควรเรียนรู้ที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แต่อย่างไรก็ตามครูไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของเด็กเกินความจำเป็น เพราะเด็กอาจจะไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองเท่าที่ควรและเกิดความคิดที่คล้อยตามครูได้

10) การประเมินผลงานด้านวิชาการ ครูควรประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรบ้าง โดยครูอาจสุ่มเลือกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถามหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แล้วให้เด็กร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่กลุ่มได้เรียนรู้ และการประเมินผลงานทางสังคม โดยครูควรประเมินผลเพื่อให้เด็กทราบว่าได้ใช้ทักษะอะไรบ้างและอย่างไร รวมทั้งประเมินว่าการทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพเพียงใด และต้องปรับปรุงอะไรบ้างและอย่างไร เช่น ให้เด็กเล่าถึงประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จของกลุ่ม ให้เด็กอภิปรายและมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องปรับปรุงในการทำงานกลุ่มครั้งต่อไป

ทิสนา แคมมณี (2559) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ โดยครูชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ แล้วจัดกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มย่อยประมาณกลุ่มละ 5 คน โดยจัดให้สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถที่แตกต่างกัน หลังจากนั้นครูจึงแนะนำวิธีการทำงานกลุ่มและบทบาทของสมาชิกภายในกลุ่ม ซึ่งประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือมี 3 ประเภท ดังนี้

1) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (formal cooperative learning groups) เป็นกลุ่มที่ครูจัดขึ้นโดยวางแผน จัดระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีการ และเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้ร่วมมือกันเรียนรู้สาระต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจใช้เวลาานหลายชั่วโมงติดต่อกันหรือหลายสัปดาห์จนเด็กเกิดการเรียนรู้และบรรลุจุดมุ่งหมายตามกำหนด

2) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (informal cooperative learning groups) เป็นกลุ่มที่ครูจัดขึ้นเฉพาะกิจอย่างเป็นครั้งคราวโดยสอดแทรกให้อยู่ในกิจกรรมปกติ ซึ่งครูสามารถจัดกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยสอดแทรกเข้าไปเพื่อช่วยให้เด็กมุ่งความสนใจหรือใช้ความคิดเป็นพิเศษในสาระบางจุด

3) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร (cooperative base groups) เป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ร่วมกันมานานจนกระทั่งพัฒนาเกิดเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มจะพัฒนาความรัก ความผูกพัน ความห่วงใย และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรม โดยครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยเริ่มจากบอกเล่าถึงปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขเพื่อหาคำตอบ โดยครูแนะนำแหล่งข้อมูลเพื่อการค้นคว้า และมอบหมายงานที่กลุ่มต้องทำให้ชัดเจน ดังนี้

1) ครูชี้แจงเกี่ยวกับงานของกลุ่ม โดยอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่าง ๆ รายละเอียดของงาน และขั้นตอนในการทำงาน

2) ครูชี้แจงเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินผลงาน โดยอธิบายให้เด็กมีความเข้าใจตรงกันถึงเป้าหมายหรือจุดของความสำคัญของงาน ลักษณะของงานตามที่คาดหวัง และเกณฑ์ที่นำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จของงาน

3) ครูชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญและวิธีการของการพึ่งพาอาศัยกัน โดยอธิบายกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา บทบาท หน้าที่ และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์สำหรับกลุ่มที่จะได้รับเมื่อทำงานได้สำเร็จ

4) ครูชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่ม

5) ครูชี้แจงเกี่ยวกับความสำคัญและวิธีการในการตรวจสอบความรับผิดชอบต่อบทบาทที่สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนได้รับมอบหมาย เช่น การรับหน้าที่เป็นผู้นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน การตรวจสอบผลงาน

6) ครูชี้แจงเกี่ยวกับพฤติกรรมที่คาดหวัง โดยอธิบายให้เด็กได้รับทราบอย่างชัดเจนว่าต้องการให้เกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อตนเองและใช้ความพยายามในการแสดงพฤติกรรมนั้น

ขั้นตอนที่ 3 การทำกิจกรรม เด็กร่วมมือกันทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบโดยให้ความร่วมมือและแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ครูควรใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจและเหมาะสมกับเด็ก เช่น การเล่าเรื่อง สนทนา นอกจากนี้ ครูจำเป็นต้องสังเกตการณ์ทำงานของกลุ่ม ตลอดจนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือเด็กในการเรียนรู้ด้วย

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบผลงาน ได้กรายงานผลการทำงานของกลุ่ม โดยมีเพื่อนและครูซักถามเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดเจน และเป็นการตรวจสอบผลงานของกลุ่มและรายบุคคล

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและประเมินผล เด็กและครูช่วยกันสรุปบทเรียนที่ได้เรียนรู้ โดยครูมีหน้าที่คอยช่วยเสริมความรู้และช่วยกระตุ้นความคิดให้เด็กได้เรียนรู้ครบตามเป้าหมายของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แล้วให้โอกาสเด็กช่วยกันประเมินผลการทำงานของกลุ่มทั้งส่วนที่เป็นข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

1) การประเมินผลการเรียนรู้ ครูประเมินผลการเรียนรู้ของเด็กทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเอง

2) การวิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรจัดให้เด็กมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มและพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสเรียนรู้ที่จะปรับปรุงส่วนบกพร่องของกลุ่ม

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีขั้นตอนสำคัญ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ โดยครูชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้แล้วจึงจัดกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งประเภทของกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือมี 3 ประเภท ได้แก่ กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ และกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมืออย่างถาวร รวมทั้งการจัดชั้นเรียนให้สะดวกและเป็นระเบียบ และจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่จะใช้ให้พร้อมก่อนดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรม โดยครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยเริ่มจากบอกเล่าถึงปัญหาหรืองานที่ต้องการให้กลุ่มแก้ไขเพื่อหาคำตอบ โดยครูชี้แจงเกี่ยวกับงานมอบหมาย เกณฑ์การประเมินผลงาน พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ขั้นตอนที่ 3 การทำกิจกรรม โดยเริ่มจากครูสร้างความสัมพันธ์กันทางบวกของเด็กก่อน เนื่องจากการทำงานของกลุ่มจะสามารถดำเนินไปด้วยดีต่อเมื่อเด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน แล้วจึงให้เด็กร่วมมือกันทำงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ในขณะเดียวกันครูต้องสังเกตความก้าวหน้าและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการทำงานของกลุ่มของเด็กด้วย ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบผลงาน โดยให้เด็กกรายงานผลของการทำงานของตนเองและกลุ่ม และขั้นตอนที่ 5 การสรุปและประเมินผล โดยประเมินผลการเรียนรู้และความก้าวหน้า รวมทั้งวิเคราะห์กระบวนการทำงานร่วมกัน และประเมินว่าการทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพเพียงใด และต้องปรับปรุงอะไรบ้างและอย่างไร

2.5 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

จันทรา ดันติพงศานุรักษ์ (2544) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียนต้องคำนึงถึงการจัดเด็กเข้ากลุ่มเนื่องจากขนาดของกลุ่มมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก ดังนั้น

การจัดกลุ่มเด็กอย่างเหมาะสมช่วยให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ โดยครูเป็นผู้จัดกลุ่มได้ดีที่สุดเพราะรู้จักเด็กมากที่สุด และสามารถเตรียมการช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลุ่มได้ เช่น เด็กที่ต้องแยกออกมาสอนเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นเด็กเก่งหรืออ่อน แต่อย่างไรก็ตาม การจัดกลุ่มเด็กต้องให้มีความแตกต่างกัน โดยความแตกต่างที่สามารถนำมาจัดรวมเข้าในกลุ่มเดียวกัน อาจจะเป็นด้านภูมิหลัง ความสามารถ วัฒนธรรม หรือเพศก็ได้ และการสับเปลี่ยนกลุ่มของเด็กสามารถทำได้ แต่ควรขอให้กลุ่มได้ทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายก่อน แต่ถ้ากลุ่มประสบปัญหาในการทำงานร่วมกันครูต้องให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา โดยมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ดังนี้

1) การจับคู่ควรให้เด็กได้เริ่มทำกิจกรรมคู่ เพราะการทำกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวจะไม่มีใครถูกทอดทิ้งจากกลุ่ม

2) กิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะและความคิดที่หลากหลาย

3) หากในกลุ่มมีจำนวนสมาชิกหลายคน ครูจะต้องแน่ใจว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างทั่วถึง

4) การแบ่งกลุ่มต้องคำนึงถึงกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่

5) หากระยะเวลาในการทำกิจกรรมสั้น ขนาดของกลุ่มที่แบ่งต้องมีขนาดเล็กเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม

ทิศนา ขัมมณี (2559) กล่าวถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียน ดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัย หรือการสังเกตและการสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง

2) การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดกิจกรรม ให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน โดยจัดให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบระเบียบ สามารถทำได้โดยกำหนดเป้าหมายของการจัดกิจกรรมที่สามารถช่วยให้ครูเลือกกระบวนการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ไปใช้ให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ซึ่งส่งผลให้การจัดกิจกรรมบรรลุผลสูงสุดได้

3) การกำหนดแนวทางในการนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปใช้ ประกอบด้วย รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและเงื่อนไขต่าง ๆ ในการทำงาน เช่น การใช้กับเด็กกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อย ครูจะต้องเตรียมงานหรือจัดสภาพการเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4) การประเมินการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นการทดสอบความมีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดกิจกรรม โดยทั่วไปจะใช้ 2 วิธีการ ดังนี้

4.1) การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการประเมินความสอดคล้องภายในระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ

4.2) การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ โดยนำกระบวนการจัดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในลักษณะของการวิจัยเชิงทดลอง

5) การปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมมี 2 ระยะ ดังนี้

5.1) ระยะก่อนนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ ซึ่งการปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีเป็นข้อมูลในการปรับปรุง

5.2) ระยะหลังนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ ซึ่งการปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรมในระยะนี้ใช้ผลจากการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และมีการนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้และปรับปรุงซ้ำจนกว่าจะได้ผลที่น่าพอใจ

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียนครูต้องคำนึงถึงการจัดเด็กเข้ากลุ่มเนื่องจากขนาดของกลุ่มมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกลุ่มเด็กอย่างเหมาะสมช่วยให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ โดยครูเป็นผู้จัดกลุ่มด้วยการคำนึงถึงลักษณะของกิจกรรมและสื่อ รวมทั้งระยะเวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งการแบ่งกลุ่มมีหลายแบบ เช่น การจับคู่ หรือแบ่งเป็นกลุ่มละ 3 - 4 คน นอกจากนี้ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในชั้นเรียนมี 4 ประการที่สำคัญ ได้แก่ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านแนวคิด ทฤษฎี และข้อค้นพบจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันหรือปัญหาจากเอกสาร ผลการวิจัย หรือสังเกตและสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง (2) การกำหนดหลักการ เป้าหมาย และองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและสัมพันธ์กัน (3) การกำหนดแนวทางในการนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปใช้ (4) การประเมินการจัดกิจกรรม ได้แก่ การประเมินความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีโดยผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติการ และ (5) การปรับปรุงกระบวนการจัดกิจกรรม ได้แก่ ระยะก่อนนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้ และระยะหลังนำกระบวนการจัดกิจกรรมไปทดลองใช้

ตอนที่ 3 ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอความหมายของความสามารถทางสังคม ลักษณะสำคัญของความสามารถทางสังคม พัฒนาการของความสามารถทางสังคม แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคม และวิธีการประเมินความสามารถทางสังคม ดังนี้

3.1 ความหมายของความสามารถทางสังคม

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความหมายของคำว่า Social Competence พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ (2544) และราชบัณฑิตยสถาน (2555) แปลเป็นภาษาไทยว่า “สามัคคีธรรมทางสังคม” โดยคำว่า สามัคคีธรรม หมายถึง ความสามารถหรือความเชื่อมั่นของบุคคลที่นำความรู้ ความเข้าใจ มาแสดงออกหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งถึงระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ได้สำเร็จหรือมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการนำมาใช้ในการพัฒนา วัด และประเมินผล (ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2562; สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2562; Cambridge Dictionary, 2019; Longman Dictionary, 2019; Oxford Dictionary, 2019) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแปล Social Competence ว่า คือ ความสามารถทางสังคม

การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบันให้คำนิยามความหมายไว้แตกต่างกัน โดย Flint et al. (1980) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล หมายถึง พฤติกรรมระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีความเกรงใจผู้อื่น กล้าแสดงออก ทำงานอย่างมีทิศทาง สื่อสารด้วยวาจา และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การศึกษาของ Gresham and Reschly (1987) พบว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวทักษะด้านสังคม และการยอมรับของกลุ่มเพื่อน สอดคล้องกับการศึกษาของ LaFreniere and Dumas (1996) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวที่ดี มีความยืดหยุ่น และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมเสริมสร้างสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวทางสังคม

Han and Kemple (2006) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลล้วนได้รับการพัฒนาขึ้นมาภายใต้กรอบของความสามารถทางวัฒนธรรม (cultural competence) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างยิ่งกับช่วงระยะเวลา ยุคสมัย ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และชาติพันธุ์ในท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ จึงไม่สามารถอ้างอิงคุณลักษณะของความสามารถทางสังคมในบริบทอื่นที่มีความแตกต่างกันมาใช้ได้ทั้งหมด เพราะฉะนั้นความสามารถทางสังคมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษาและกำหนดลักษณะให้มีความสอดคล้องกับช่วงระยะเวลาและบริบทที่กำลังศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Chen and French (2008) ที่ระบุว่า ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมการริเริ่มทางสังคมที่เป็นความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง การควบคุมและกำกับการแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนมุมมองตามพัฒนาการเชิงบริบทซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเหมาะสมตามหลักวัฒนธรรมตามวัยของเด็ก นอกจากนี้ Curby et al. (2008) กล่าวว่า

ความสามารถทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการตอบสนองความต้องการตามสถานการณ์ทางสังคม ด้วยการกำกับพฤติกรรม การรู้จัก และจิตใจให้เหมาะสม การทำงานอย่างมีทิศทาง เพียรพยายาม มุ่งมั่น และตั้งใจให้สำเร็จด้วยตนเอง รวมทั้งการเข้าร่วมกลุ่มหรือมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับกลุ่มเพื่อนหรือผู้อื่นที่อยู่ในวัยเดียวกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Paquette et al. (2013) ที่ระบุว่า ความสามารถทางสังคม หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3.2 ลักษณะสำคัญของความสามารถทางสังคม

ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถทางสังคมของเด็กได้รับการพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบของความสามารถทางวัฒนธรรม (cultural competence) โดยมีเงื่อนไขของช่วงเวลาและสถานที่เป็นตัวกำหนด กล่าวคือ หากช่วงเวลาและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่มีความใกล้เคียงกัน ย่อมส่งผลให้บรรทัดฐาน ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความใกล้เคียงกัน ลักษณะของความสามารถทางสังคมของเด็กก็จะมีใกล้เคียงกันไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้าม หากช่วงเวลาและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่มีความแตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้บรรทัดฐาน ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ลักษณะของความสามารถทางสังคมของเด็กก็จะมีแตกต่างกันไปด้วยตามไปด้วย (Han & Kemple, 2006)

การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม พบว่า ความสามารถทางสังคมมีแนวคิดพื้นฐานมาจากพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของมนุษย์ ดังนั้น ลักษณะพื้นฐานของความสามารถทางสังคมจึงมีองค์ประกอบหลักที่มีความเป็นสากลและไม่แตกต่างกันมากนัก แต่จะแตกต่างกันในเชิงรายละเอียดของพฤติกรรมบ่งชี้ (Hatano & Inagaki, 1998; Rogoff, 2003; Shwedner et al., 2006; Tobin, 1992) ด้วยเหตุนี้ ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดพื้นฐานในการเปรียบเทียบ สังเคราะห์ และกำหนดเป็นองค์ประกอบของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แล้วจึงกำหนดเป็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยในปัจจุบัน

Flint et al. (1980) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 4 - 6 ปี มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1) การมีความเกรงใจผู้อื่น (considerateness) เป็นความสามารถในการปรับตัวและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพซึ่งแสดงให้เห็นถึงการได้รับการขัดเกลาทางสังคม

2) การกล้าแสดงออก (extraversion) เป็นการแสดงออกถึงความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก และสามารถให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

3) การทำงานอย่างมีทิศทาง (task orientation) เป็นการทำงานอย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ด้วยตนเอง

4) การสื่อสารด้วยวาจา (verbal facility) เป็นการแสดงออกเพื่อการสื่อสารด้วยคำพูดได้อย่างเหมาะสม

5) การตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย (response to the unfamiliar) เป็นความสามารถในการปรับตัวและยอมรับต่อแผนการที่เปลี่ยนแปลง มีความมั่นใจในตนเอง และมีความอดทนต่อสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ

Han and Kemple (2006) กล่าวว่า กล่าวหาว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1) การกำกับตนเอง (self-regulation) เป็นการจัดการอารมณ์ของตนเองซึ่งแสดงออกถึงความสามารถในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ การอดทนต่อความยั่วยุและความกดดัน รวมทั้งการสะท้อนความรู้สึกและควบคุมตนเอง

2) ความรู้และทักษะระหว่างบุคคล (interpersonal knowledge and skills) เป็นการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและรักษาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

3) การยอมรับค่านิยมของสังคม (adopting social values) เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อความหลากหลายของผู้อื่น

4) ทักษะการวางแผนและการตัดสินใจ (planning and decision-making skills) เป็นความสามารถในการทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

Chen and French (2008) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนวัยที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) การริเริ่มทางสังคม (social initiative) เป็นความสามารถในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2) การควบคุมพฤติกรรม (behavioral control) เป็นการกำกับการแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

3) มุมมองตามพัฒนาการเชิงบริบท (contextual developmental perspective) เป็นการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้อย่างเหมาะสมตามหลักวัฒนธรรมตามวัยของเด็ก

Curby et al. (2008) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

- 1) การทำงานอย่างมีทิศทาง (task orientation) เป็นความสามารถในการทำงานด้วยความเพียรพยายาม มุ่งมั่น และตั้งใจให้สำเร็จด้วยตนเอง
- 2) การเข้าร่วมกลุ่มเพื่อน (peer sociability) เป็นความสามารถในการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับกลุ่มเพื่อนหรือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

Hamre et al. (2012) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีลักษณะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ การสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (communicate effectively) การให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามข้อตกลง (follow directions and cooperate) การให้ความสนใจและตั้งใจในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน (be attentive, enthusiastic, and actively involved in classroom activities) การสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกกับเพื่อนในวัยเดียวกันและผู้ใหญ่ (form positive relationships with adults and peers) และการขอ ให้ และรับความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม (ask for and receive help appropriately)

นอกจากนี้ จากการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลในแถบทวีปเอเชีย พบว่า Chen and Jiang (2002) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การเจรจาต่อรอง (negotiation) การร่วมมือ (cooperation) การให้ความช่วยเหลือ (helping) การแบ่งปัน (sharing) และการประนีประนอม (compromise)

Son (2014) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

- 1) การให้ความสำคัญในการกำกับอารมณ์ (emphasis on emotional regulation) เป็นความสามารถในการรับรู้และเข้าใจถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น แล้วจึงกำกับการแสดงออกทางพฤติกรรมของตนเองให้มีความเหมาะสม
- 2) การไม่รู้สึกเขินอายและเปราะบาง (devaluation of shyness and sensitivity) เป็นความสามารถในการแสดงออกด้วยความเชื่อมั่นและมีท่าทางที่มั่นใจในตนเอง
- 3) การปรับตัวทางสังคมของบุคคล (individual orientedness) เป็นความสามารถในการรับรู้เป้าหมายและเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล
- 4) รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์สองทางในการสร้างสัมพันธภาพ (dyadic interactional styles in relationships) เป็นความสามารถในการรับรู้และทำความเข้าใจผู้อื่น และสะท้อนเกี่ยวกับความคิดเห็น ความรู้สึก ค่านิยม และประสบการณ์ตนเองในระหว่างการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

5) การเห็นคุณค่าของการเข้าร่วมสังคม (high appreciation of social initiative) เป็นความสามารถในการเห็นความสำคัญของการแสดงออกทางสังคม โดยการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น

Hosakawa and Katsura (2018) กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ชั้นปีที่ 1 - 3 มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การกล้าแสดงออก (assertion) การควบคุมตนเอง (self-control) และการร่วมมือ (cooperation)

ผู้วิจัยจัดกลุ่มองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยต่าง ๆ ในระหว่างปี ค.ศ. 2010 - 2020 ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงในทวีปเอเชีย เพื่อกำหนดให้มีลักษณะเนื้อหาที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี และมีความสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยในปัจจุบันมากที่สุด หลังจากนั้นจึงเรียงลำดับองค์ประกอบของความสามารถทางสังคม โดยใช้หลักเกณฑ์ตามแนวคิดของ Bandura (1989) ที่ระบุว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากภายในตนเอง โดยเด็กเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงก่อนจึงจะสามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่ไกลตัวออกไป ดังนั้น องค์ประกอบหลักของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น (ตารางที่ 4) ดังนี้

1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ดังนี้

1.1) การสื่อสาร หมายถึง การทำความเข้าใจผู้อื่นและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างถูกต้อง

1.2) การควบคุมตนเอง หมายถึง การกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

1.3) การมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ดังนี้

2.1) การให้ความร่วมมือ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อตกลงและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน

2.2) การกล้าแสดงออก หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

2.3) การตั้งใจจดจ่อ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ตารางที่ 4 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3

ความสามารถทางสังคม ของเด็กอนุบาล	เด็กอนุบาล 1 - 3 (Flint et al., 2012)	เด็กอายุ 3 - 5 ปี (Hamre et al., 2012)	เด็กอายุ 3 - 5 ปี (Son, 2014)	เด็กอายุ 4 - 6 ปี (Hosakawa & Katsura, 2018)
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล				
1.1 การสื่อสาร เป็นการสะท้อน ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง และทำ ความเข้าใจผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง	✓	✓	✓	-
1.2 การควบคุมตนเอง เป็น การกำกับตนเองเพื่อให้แสดงออกต่อ ผู้อื่นอย่างเหมาะสม	✓	-	✓	✓
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์ เป็น การสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับ ผู้อื่นได้อย่างราบรื่น	-	✓	✓	-
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
2.1 การให้ความร่วมมือ เป็น การปฏิบัติตามข้อตกลงและ ช่วยเหลือผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน	✓	✓	✓	✓
2.2 การกล้าแสดงออก เป็น การปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์	✓	-	✓	✓
2.3 การตั้งใจจดจ่อ เป็นการปฏิบัติ กิจกรรมด้วยความพยายามเพื่อให้ งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	✓	✓	-	-

3.3 พัฒนาการของความสามารถทางสังคม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะของความสามารถทางสังคมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ที่มี
ความสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ของเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่ถูกกำหนดไว้ในหลักสูตร
การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ได้จำนวน 18 ข้อ เพื่อนำมาสรุปเป็นพฤติกรรมบ่งชี้ที่สะท้อนถึง
ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล (ตารางที่ 5) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

1.1) การสื่อสาร หมายถึง การทำความเข้าใจผู้อื่นและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง
เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1.1.1) แสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์
- 1.1.12) แสดงสีหน้าและท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์
- 1.1.3) ยิ้ม ทักทาย และพูดคุยกับบุคคลที่คุ้นเคยได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 1.1.4) ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง
- 1.2) การควบคุมตนเอง หมายถึง การกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้
- 1.2.1) ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่นด้วยตนเอง
- 1.2.2) แต่งตัวด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว
- 1.2.3) รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธี
- 1.2.4) เก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตนเอง
- 1.2.5) เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังได้ด้วยตนเอง
- 1.3) การมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้
- 1.3.1) ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ตามกาลเทศะ
- 1.3.2) กล่าวคำขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง
- 1.3.3) ยิ้ม ทักทาย หรือพูดคุยกับบุคคลที่คุ้นเคยได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 1.3.4) ประนีประนอมแก้ไขปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงด้วยตนเอง
- 2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- 2.1) การให้ความร่วมมือ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อตกลงและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้
- 2.1.1) มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยตนเอง
- 2.1.2) เล่นหรือทำงานร่วมมือกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย
- 2.1.3) ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2.2) การกล้าแสดงออก หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมด้วยความมั่นใจในตนเอง สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ ดังนี้
- 2.2.1) กล้าพูดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์
- 2.2.2) แสดงความพอใจในผลงานและความสามารถของตนเองและผู้อื่น
- 2.2.3) ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2.3 การตั้งใจจดจ่อ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างสภาพที่พึงประสงค์กับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

สภาพที่พึงประสงค์ สำหรับเด็กอายุ 5 - 6 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)	1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล			2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		
	1.1 การสื่อสาร	1.2 การควบคุมตนเอง	1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	2.1 การให้ความร่วมมือ	2.2 การกล้าแสดงออก	2.3 การตั้งใจจดจ่อ
1. แสดงอารมณ์ ความรู้สึกได้สอดคล้องกับสถานการณ์	✓	✓	✓			
2. กล้าพูดกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์	✓	✓			✓	
3. แสดงความพอใจในผลงานของตนเองและผู้อื่น			✓		✓	
4. ขออนุญาตหรือรอคอยเมื่อต้องการสิ่งของของผู้อื่น		✓		✓		
5. แสดงสีหน้าหรือท่าทางรับรู้ความรู้สึกผู้อื่นอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์	✓	✓	✓			
6. ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยตนเอง				✓		✓
7. แต่งตัวได้อย่างคล่องแคล่ว						✓
8. รับประทานอาหารถูกวิธี						✓
9. เก็บของใช้เข้าที่เรียบร้อย						✓
10. เข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง		✓		✓		
11. ปฏิบัติตนตามมารยาทไทยได้ตามกาลเทศะ		✓	✓			
12. กล่าวขอบคุณและขอโทษ	✓		✓			
13. เล่นหรือทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย				✓		✓
14. พูดคุยกับบุคคลที่คุ้นเคยได้เหมาะสมกับสถานการณ์	✓		✓			
15. มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลง		✓		✓		
16. ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามเหมาะสมกับสถานการณ์				✓	✓	
17. ประนีประนอมปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง	✓	✓	✓			
18. ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง	✓		✓			

3.4 แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคม

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (2548) กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคม มีดังนี้

1) การปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก

การอบรมสั่งสอนด้วยความรัก ความเข้าใจ และความมีเหตุผล รวมทั้งการเป็นแบบอย่างลักษณะที่พึงประสงค์ของสมาชิกในสังคมจะช่วยสร้างพื้นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาลักษณะนิสัยอันเป็นที่พึงปรารถนาของสังคมเมื่อเด็กเติบโตขึ้น

2) การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

เด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งรอบตัวโดยการลงมือกระทำด้วยตนเอง การเสริมแรงกระตุ้นให้เด็กสนใจช่วยเหลือตนเองและมีระเบียบวินัยในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันจะช่วยฝึกความเป็นตัวของตัวเองและการรับผิดชอบตนเอง ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และสังคมส่วนรวมต่อไปในอนาคต

3) การส่งเสริมประสบการณ์ความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม

การฝึกให้เด็กได้รู้จักตนเอง ได้รับรู้ถึงความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น และมีทักษะด้านสังคมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กตามวัย จะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคมได้อย่างราบรื่นและเหมาะสม ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมทั้งให้กำลังใจหรือคำชมเชยเมื่อเด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รวมทั้งการให้คำแนะนำสำหรับการแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเล่น

เด็กจะเรียนรู้สังคมและสิ่งแวดล้อมผ่านการเล่นร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้ใกล้ชิด ในขณะที่เด็กเล่นนั้นจะเรียนรู้การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อน การยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน การแบ่งปัน และการให้ความร่วมมือในระหว่างทำกิจกรรมร่วมกัน

5) การยอมรับความแตกต่างทางบุคลิกภาพของเด็ก

เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปตามธรรมชาติและการอบรมเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น เด็กบางคนสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ง่าย แต่ในขณะที่บางคนจำเป็นต้องใช้เวลานานสำหรับการปรับตัว หรือเด็กบางคนมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น แต่สำหรับเด็กบางคนอาจจะหงุดหงิดง่ายและเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ซึ่งอาจจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่

สุชุมาล เกษมสุข (2548) กล่าวว่า แนวทางการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล มีดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องมีความรัก ความเมตตา มีความเข้าใจกัน มีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองต้องเป็นตัวอย่างและสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้เช่นกัน

2) การฝึกมารยาททางสังคมให้แก่เด็ก

การฝึกมารยาทจำเป็นต้องให้มีความเหมาะสมตามหลักวัฒนธรรมที่ดำรงของสังคมไทย และบริบททางวัฒนธรรมของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น การไหว้และทำความเคารพผู้ใหญ่ ยิ้มแย้มแจ่มใส การกล่าวขอบคุณและขอโทษ มารยาทในการรับประทานอาหาร การใช้คำพูด การรอคอย การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งการมีมารยาทที่ดีจะช่วยให้เด็กสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและเหมาะสม

3) การปลูกฝังคุณลักษณะที่ดี

การปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เช่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัย ให้ความร่วมมือ ให้เกียรติผู้อื่น

4) การให้โอกาสเด็กได้มีประสบการณ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น ๆ

การเปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นกับเพื่อนในชุมชนใกล้เคียงกัน ที่มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องเพศ อายุ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้เด็กได้เข้าสังคมของผู้ใหญ่ด้วย เพื่อเรียนรู้ในการวางตัวที่เหมาะสมต่อผู้ใหญ่

Oden (1987) กล่าวว่า ครูจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสามารถทางสังคม เนื่องจากเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้รับความรู้ใหม่ทางสังคม ดังนั้นโครงสร้างของการจัดการชั้นเรียนจึงมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความสามารถทางสังคมของเด็กเป็นอย่างมาก โดยสิ่งที่ครูจำเป็นต้องคำนึงถึง มีดังนี้

1) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยจัดสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น คำนึงถึงความสงบ สะอาด และปลอดภัย ทั้งของอุปกรณ์ต่าง ๆ และสถานที่

2) การจัดเวลาให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเอง

3) การเล่นเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

4) การทำกิจกรรมกลุ่มที่มีความหมาย เช่น การทำโครงการร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งทำให้เด็กได้มีโอกาสนำมาสำรวจและสืบค้นเรื่องที่ตนเองสนใจ รวมทั้งการร่วมสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกับเพื่อน ส่งผลให้เด็กได้พัฒนาทักษะและความสามารถทางสังคมที่สำคัญ

สรุปได้ว่า เนื่องจากปฐมวัยถือเป็นขั้นเริ่มต้นของการเรียนรู้และการพัฒนาในทุกด้าน จึงเป็นช่วงเวลาทองแห่งการหล่อหลอมคุณลักษณะประจำตัว การได้รับการเรียนรู้ที่ดีจากบุคคลใกล้ชิดจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาคุณสมบัติในด้านดังกล่าวได้อย่างมีคุณภาพ ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยอนุบาลเด็กได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของบริบททางสังคมที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการสร้างแนวทางในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมในบริบทชั้นเรียนเป็นสำคัญ ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการลงมือกระทำตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกลุ่มย่อยแบบละความสามารถ โดยได้รับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากครูอย่างใกล้ชิดในระหว่างการเรียนรู้ เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสามารถของตนเองและผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การให้ความยอมรับนับถือผู้อื่น รวมทั้งการปรับปรุงการทำงานและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะก่อให้เกิดเป็นความสามารถทางสังคมที่เหมาะสม

3.5 วิธีการประเมินความสามารถทางสังคม

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และ บุษบง ต้นติวศ์ (2559) กล่าวว่า การประเมินเด็กอนุบาลมีความแตกต่างไปจากการประเมินเด็กในระดับที่สูงขึ้นไป เนื่องจากเด็กอนุบาลมีธรรมชาติในการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กวัยอื่น โดยการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสจากประสบการณ์ตรง ดังนั้นการประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) จึงเป็นวิธีการประเมินที่มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับเด็กวัยดังกล่าว

การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการต่อเนื่องทั้งในการเก็บรวบรวม สรุป และตีความข้อมูลเกี่ยวกับเด็กในบริบทของการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันที่ทำเป็นประจำอย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกชั้นเรียนตลอดทั้งวัน การประเมินลักษณะนี้เป็นการปฏิบัติในบริบทชีวิตจริงโดยเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินกิจวัตรประจำวันของเด็กมิใช่การกำหนดสถานการณ์ขึ้นเพื่อให้เด็กตอบคำถามหรือแสดงพฤติกรรมที่ต้องการประเมิน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายเพื่อให้สามารถทำการประเมินเด็กเป็นรายบุคคลได้อย่างยุติธรรม ซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ดังนี้

- 1) แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เช่น เด็ก ครู ผู้ปกครอง
- 2) บริบทที่หลากหลาย เช่น กิจวัตรประจำวัน กิจกรรมที่ครูชี้แนะหรือครูกำหนดกิจกรรมที่เด็กริเริ่มทำตามความสนใจของตนเองอย่างอิสระ
- 3) วิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การเก็บผลงาน การเก็บภาพถ่ายหรือภาพวาด

กระทรวงศึกษาธิการ (2560) ระบุว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประจำวันในชั้นเรียนอนุบาลตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย มีลักษณะเป็นกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ดังนี้

1) กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เลือกเล่นกับสื่อและเครื่องเล่นต่าง ๆ ตามมุมในชั้นเรียนอย่างอิสระเสรีตามความสนใจและความต้องการทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เช่น มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมของเล่น

2) กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เช่น การวาด การปั้น การฉีกปะ ตัดปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์

3) กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตามจังหวะเสียงดนตรี หรือเพลง เพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับจังหวะและการควบคุมการเคลื่อนไหวร่างกายของตนเอง

4) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้พัฒนาทักษะที่ใช้ในการเรียนรู้การทำงาน และอยู่ร่วมกัน เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

5) กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้ออกนอกชั้นเรียน เพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวร่างกาย และเล่นเครื่องเล่นสนาม อย่างอิสระเสรีตามความสนใจและความต้องการทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม

6) กิจกรรมเกมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เล่นเกมหรือการละเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เช่น เกมจับคู่ เกมแยกประเภท เกมจัดหมวดหมู่ เกมเรียงลำดับ เกมต่อภาพ

Wanes et al. (2005) ที่กล่าวว่า การประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนอนุบาล ด้วยวิธีการสังเกตแบบรายบุคคลเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์มากที่สุด เพราะเป็นการให้ความสำคัญกับเด็กแต่ละคนโดยละเอียดในขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ในขณะที่กำลังปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามปกติทั้งในและนอกชั้นเรียน และในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้สามารถศึกษาถึงพฤติกรรมและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถทางสังคมของเด็กได้อย่างละเอียดและตรงตามความเป็นจริงที่สุด

Westwood (1993) กล่าวว่า วิธีการประเมินความสามารถทางสังคม มีดังนี้

1) การสังเกต (naturalistic observation) เป็นวิธีการสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้อื่นทั้งภายนอกและภายในชั้นเรียนอย่างไม่เป็นทางการ โดยเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยากที่ครูสามารถบอกได้อย่างรวดเร็วว่าเด็กคนไหนถูกปฏิเสธจากเพื่อน ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นประโยชน์

สำหรับครู เพราะเป็นการให้ความสำคัญกับเด็กเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อน และสามารถศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กที่ต้องการปรับเปลี่ยนได้ด้วย

2) การสำรวจโดยใช้สังคมมิติ (sociometric survey) เป็นวิธีการที่เด็กจะได้รับการอธิบายเกี่ยวกับสัมพันธภาพและการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน โดยครูอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์เด็กตามลำพังหรือให้เด็กเขียนหมายเลขแล้วตามด้วยชื่อเพื่อนเพื่อลำดับตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด เช่น ครูให้เด็กเขียนชื่อเพื่อนคนแรกที่ต้องการเล่นหรือทำงานร่วมด้วยมากที่สุดในข้อหมายเลข 1 จากนั้นครูจึงถามต่อว่าหากเพื่อนคนนั้นไม่มาโรงเรียน เด็กจะเลือกเพื่อนคนไหนเป็นอันดับต่อไป โดยให้เด็กเขียนชื่อเพื่อนคนต่อไปลงในข้อหมายเลข 2 ส่วนข้อหมายเลข 3 ครูอาจจะกำหนดให้เด็กเขียนชื่อเพื่อนที่ไม่ชอบหรือไม่อยากเล่นด้วย ข้อมูลที่ได้จากการทำสังคมมิติช่วยให้ครูทราบได้ว่าควรจัดกลุ่มเด็กอย่างไร ซึ่งเด็กที่ไม่ได้รับการเลือกจากเพื่อนหรือเด็กที่ขึ้นชื่อว่าไม่มีเพื่อนคนใดชอบอาจเป็นกลุ่มเป้าหมายสำหรับการช่วยเหลือได้ด้วยวิธีการนี้

3) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เป็นวิธีที่ทำให้ครูเกิดความมั่นใจได้ว่าเด็กทุกคนไม่ถูกมองข้ามไป โดยให้เด็กแต่ละคนมีรายชื่อเพื่อนทั้งหมดในชั้นเรียน เพื่อให้คะแนนแก่เพื่อนคนที่ไม่ชอบมากที่สุดไปจนถึงชอบมากที่สุด โดยเป็นการให้คะแนน 1 - 5 ตามลำดับ หลังจากนั้นครูนำคะแนนของเด็กแต่ละคนที่ได้รับมาสรุปเป็นผลคะแนนรวม ซึ่งทำให้สามารถทราบได้ว่าเด็กคนไหนที่มีเพื่อนที่ไม่ชอบ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไป

4) การให้ข้อมูลของผู้ปกครอง (parent nomination) เป็นวิธีการระบุถึงปัญหาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กจากการบอกเล่าปัญหาโดยเริ่มจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือผู้ที่ให้การดูแลที่บ้าน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับครูในการให้ความช่วยเหลือต่อไป

National Association of School Psychologists (2002) ระบุว่า วิธีการประเมินเพื่อระบุถึงความจำเป็นในการส่งเสริมความสามารถทางสังคม มีดังนี้

1) การขาดความรู้ในการแสดงออกถึงความสามารถทางสังคม หรือความบกพร่องในระดับเริ่มแรก (acquisition deficits)

2) การขาดความสามารถในการแสดงออกถึงความสามารถทางสังคมอย่างต่อเนื่อง หรือความบกพร่องในการกระทำ (performance deficits)

3) การขาดความสามารถในการฝึกฝนความสามารถทางสังคมอย่างเพียงพอ หรือความบกพร่องในใช้ความสามารถทางสังคมอย่างคล่องแคล่ว (fluency deficits)

การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลเพิ่มเติม พบว่า Pease et al. (1982) ได้พัฒนามาตรวัดความสามารถทางสังคมไอโอวา (Iowa Social Competency Scales: ISCS) สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 12 ปี โดยครูและพ่อแม่เป็นผู้ประเมินด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของ

เด็กในบริบทการทำกิจกรรมประจำวันทั้งในชั้นเรียนและที่บ้าน แบบประเมินแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การสร้างสรรค์สังคม (social activator) การไวต่อความรู้สึก (hypersensitive) การมีความมั่นคงในจิตใจ (reassurance) การเอาใจใส่ (attentive) และการให้ความร่วมมือ (cooperative) มีจำนวน 60 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยเรียงตามลำดับการให้คะแนนตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง ไม่เคยพบพฤติกรรม ไปจนถึงระดับ 5 หมายถึง พบพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยมาก

Meyer et al. (1985) ได้พัฒนาแบบประเมินความสามารถทางสังคม (Assessment of Social Competence: ASC) สำหรับเด็กอนุบาลถึงมัธยม โดยครูเป็นผู้ประเมินด้วยการสังเกตในขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกชั้นเรียน แบบประเมินแบ่งออกเป็น 11 ด้าน ได้แก่ การริเริ่ม (initiate) การกำกับตนเอง (self-regulate) การปฏิบัติตามกฎกติกา (follow rules) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก (provide positive feedback) การให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงลบ (provide negative feedback) การตอบสนองต่อสิ่งชี้นำ (obtain cues) การเสนอความช่วยเหลือ (offer assistance) การยอมรับความช่วยเหลือ (accept assistance) การระบุถึงความชอบ (indicate preference) การรับมือกับสถานการณ์เชิงลบ (cope with negatives) และการยุติหรือถอนตัว (terminate or withdraws) มีจำนวน 88 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 3 ระดับ โดยมีวิธีการให้คะแนน ดังนี้

0 หมายถึง ไม่สังเกตพบพฤติกรรม

1 หมายถึง ไม่สังเกตพบพฤติกรรมโดยตรง แต่ได้รับการรายงานจากบุคคลอื่นว่ามีพฤติกรรมเกิดขึ้น

2 หมายถึง สังเกตพบพฤติกรรมเกิดขึ้นอย่างน้อยหนึ่งครั้ง หรือสังเกตพบพฤติกรรมเกิดขึ้นร่วมกับได้รับการรายงานจากบุคคลอื่นว่ามีพฤติกรรมเกิดขึ้น

Walker and McConnell (1988) ได้พัฒนาแบบวัดความสามารถทางสังคมและการปรับตัวในโรงเรียนของวอล์กเกอร์-แมคคอนเนลล์ (Walker-McConnell Scale of Social Competence and School Adjustment) สำหรับเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษา โดยครูเป็นผู้ประเมินด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กแบบรายบุคคลในบริบทการทำกิจกรรมในชั้นเรียน แบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมเชิงสังคมที่แสดงต่อครู (teacher preferred social behavior) พฤติกรรมเชิงสังคมที่แสดงต่อเพื่อน (peer preferred social behavior) และพฤติกรรมการปรับตัวในโรงเรียน (school adaptive behavior) มีจำนวน 43 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยเรียงตามลำดับการให้คะแนนตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่เคยพบพฤติกรรม ไปจนถึง 5 หมายถึง พบพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยมาก แล้วจึงนำคะแนนในแต่ละด้านไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเพื่อแปลผลเป็น 3 ระดับ ได้แก่ สูง ปานกลาง และต่ำ

Kohn (1986 cited in Meisels et al., 1996) ได้พัฒนาแบบวัดความสามารถทางสังคมของโคห์น (Kohn's Social Competence Scale: KSCS) สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี โดยครูเป็นผู้ประเมินด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กในบริบทการทำกิจกรรมประจำวันในชั้นเรียนเป็นระยะเวลาครึ่งวัน แบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ (1) การแสดงความสนใจหรือมีส่วนร่วม (interest-Participation) และการไม่สนใจหรือถอนตัว (apathy-withdrawal) และ (2) การให้ความร่วมมือหรือการปฏิบัติตามกฎกติกา (cooperativeness-rule compliance) และความโกรธหรือการต่อต้าน (anger-defiance) มีจำนวน 64 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยเรียงตามลำดับการให้คะแนนตั้งแต่ระดับ 0 หมายถึง ไม่เคยพบพฤติกรรม ไปจนถึงระดับ 4 หมายถึง พบพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยมาก

LaFreniere and Dumas (1996) ได้พัฒนาแบบประเมินความสามารถทางสังคมและพฤติกรรม (Social Competence and Behavior Evaluation: SCBE) สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี โดยครูเป็นผู้ประเมินด้วยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กในบริบทการทำกิจกรรมประจำวันในชั้นเรียน แบบประเมินแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความสามารถทางสังคม (social competence) (2) ปัญหาพฤติกรรมภายนอก (externalizing problems) (3) ปัญหาพฤติกรรมภายใน (internalizing problems) และ (4) การปรับตัว (general adaptation) ได้ถูกพัฒนาจากแบบประเมินฉบับเต็ม จำนวน 80 ข้อ ลดลงมาเป็นฉบับย่อ จำนวน 30 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ โดยเรียงตามลำดับการให้คะแนนตั้งแต่ระดับ 1 หมายถึง ไม่เคยพบพฤติกรรม ไปจนถึงระดับ 6 หมายถึง พบพฤติกรรมเกิดขึ้นบ่อยมาก

สรุปได้ว่า การประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาลที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ การประเมินตามสภาพจริงโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมเด็กผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับผู้อื่นอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้สามารถประเมินพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็กได้อย่างตรงไปตรงมาที่สุด โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมทางสังคมที่เด็กแสดงออกเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนหรือในระหว่างปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชั้นเรียน ดังนั้นแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาลที่เหมาะสมที่สุดจึงควรใช้การประเมินด้วยการสังเกตเด็กเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการประเมินจะดำเนินในระหว่างที่เด็กปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามปกติ และในช่วงระหว่างการทำกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา เพื่อให้ครอบคลุมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาลทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Lee et al. (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคม และการรับรู้ความสามารถในตนเองของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 64 คน เป็นระยะเวลา 35 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Durlak et al. (2011) ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์ห่อหุ้มโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 1955 - 2007 มีจำนวน 213 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาในเด็กอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 177 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 83 ของโปรแกรมทั้งหมด ที่ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง (.69)

Schultz et al. (2011) ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม คอนเนคติ้ง วิธ อเธอร์ส (Connecting with Others) ที่มีต่อการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี จำนวน 18 คน เป็นระยะเวลา 15 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ สูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ โปรแกรมดังกล่าวยังส่งผลให้ระดับของปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กลดลงด้วย ได้แก่ ปัญหาชนไม่อยู่หนึ่ง ก้าวร้าว ไม่มีสมาธิ และแยกตัว

Ashdown and Bernard (2012) ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ยู แคน ดู อิท (You Can Do It: YCDI) ที่มีต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคม และปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กอนุบาลและประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 100 คน เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ สูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ โปรแกรมดังกล่าวยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กสูงขึ้น และระดับของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กลดลงด้วย

Denham et al. (2012) ศึกษาเกี่ยวกับผลของการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับเด็กอนุบาลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 - 6 ปี จำนวน 275 คน ด้วยหลักสูตร เฮด สตาร์ท (Head Start) ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้

หลักสูตรดังกล่าวยังส่งผลให้กลุ่มทดลองมีระดับของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ลดลงกว่ากลุ่มควบคุมด้วย

Whitcomb and Merrell (2012) ศึกษาเกี่ยวกับผลของหลักสูตรการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม สตรอง สตาร์ท (Strong Start) ที่มีต่อการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 83 คน เป็นระยะเวลา 14 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Hemmerter et al. (2016) ศึกษาเกี่ยวกับผลของการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมด้วยรูปแบบพีระมิด (Pyramid Model) ที่มีต่อการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม และปัญหาพฤติกรรมทำลายในโรงเรียน ของเด็กอนุบาลถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 จำนวน 494 คน เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ นอกจากนี้ รูปแบบดังกล่าวยังส่งผลให้กลุ่มทดลองมีระดับของปัญหาพฤติกรรมทำลายในโรงเรียนลดลงกว่ากลุ่มควบคุมด้วย

Korpershoek et al. (2016) ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์อภิมานโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 2003 - 2013 มีจำนวน 46 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่ศึกษาในเด็กอนุบาล ใช้ระยะเวลาในการทดลองระหว่าง 8 - 52 สัปดาห์ โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 28 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 51.8 ของโปรแกรมทั้งหมด ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Low et al. (2016) ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เช็ก เก้น สเตป (Second Step) ที่มีต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,586 คน เป็นจำนวน 24 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการตั้งใจจดจ่อและการมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Siner (2014) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล จำนวน 8 คน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Vodopivec (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี จำนวน 21 คน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออกการตั้งใจจดจ่อ การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ สูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

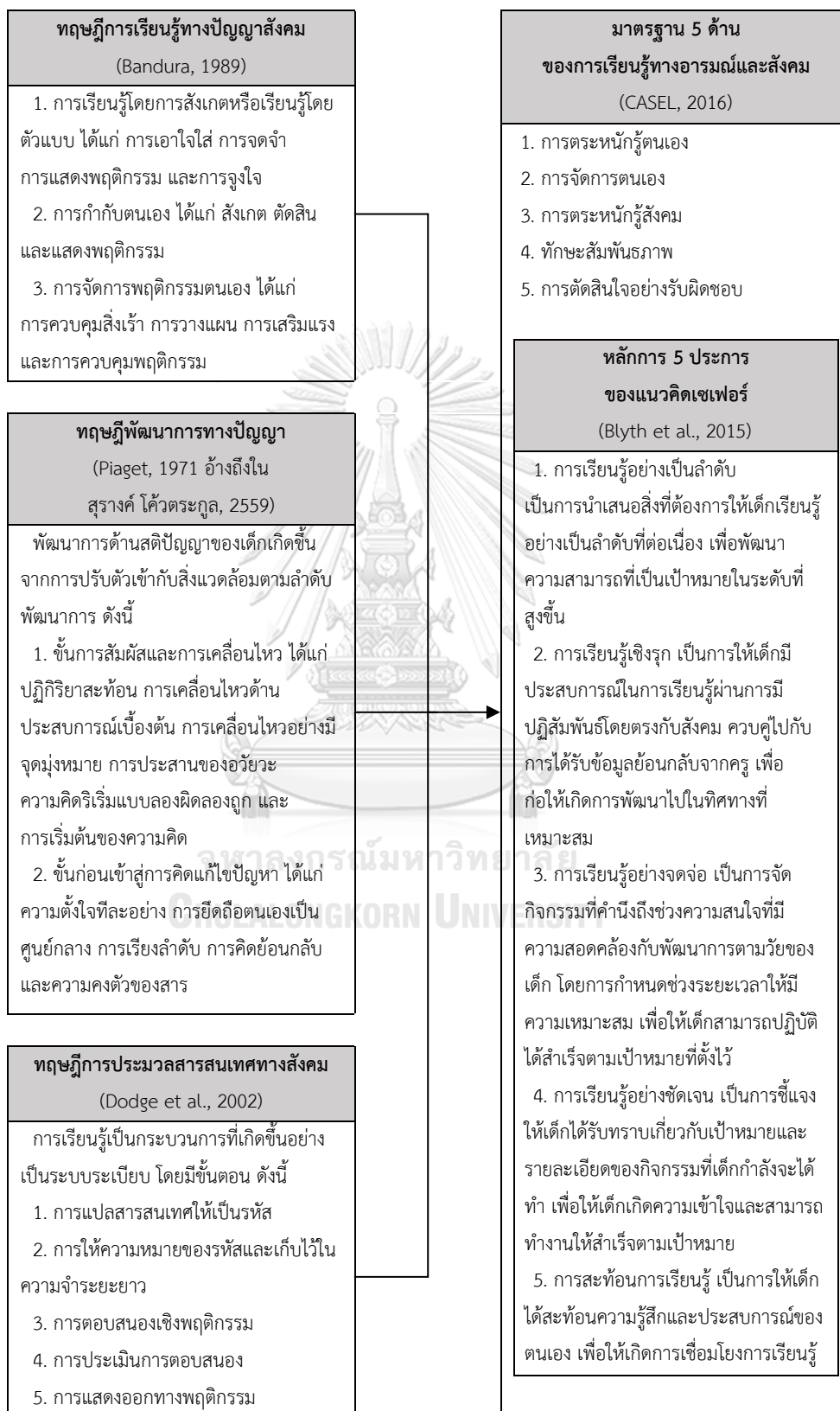
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลที่ผ่านมามีความหลากหลายทั้งในด้านระยะเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมและจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ โดยแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมส่วนใหญ่จัดในบริบทชั้นเรียนอนุบาลเป็นหลัก มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 ภาคการศึกษา หรือเฉลี่ยประมาณ 10 - 12 สัปดาห์ ๆ ละ 3 - 5 วัน และประเมินโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลโดยตรง และยังไม่มีการนำแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือมาใช้ในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลอย่างเต็มรูปแบบ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ซึ่งถือว่าเป็นการพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์อันจะส่งผลต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต่อไปในอนาคต

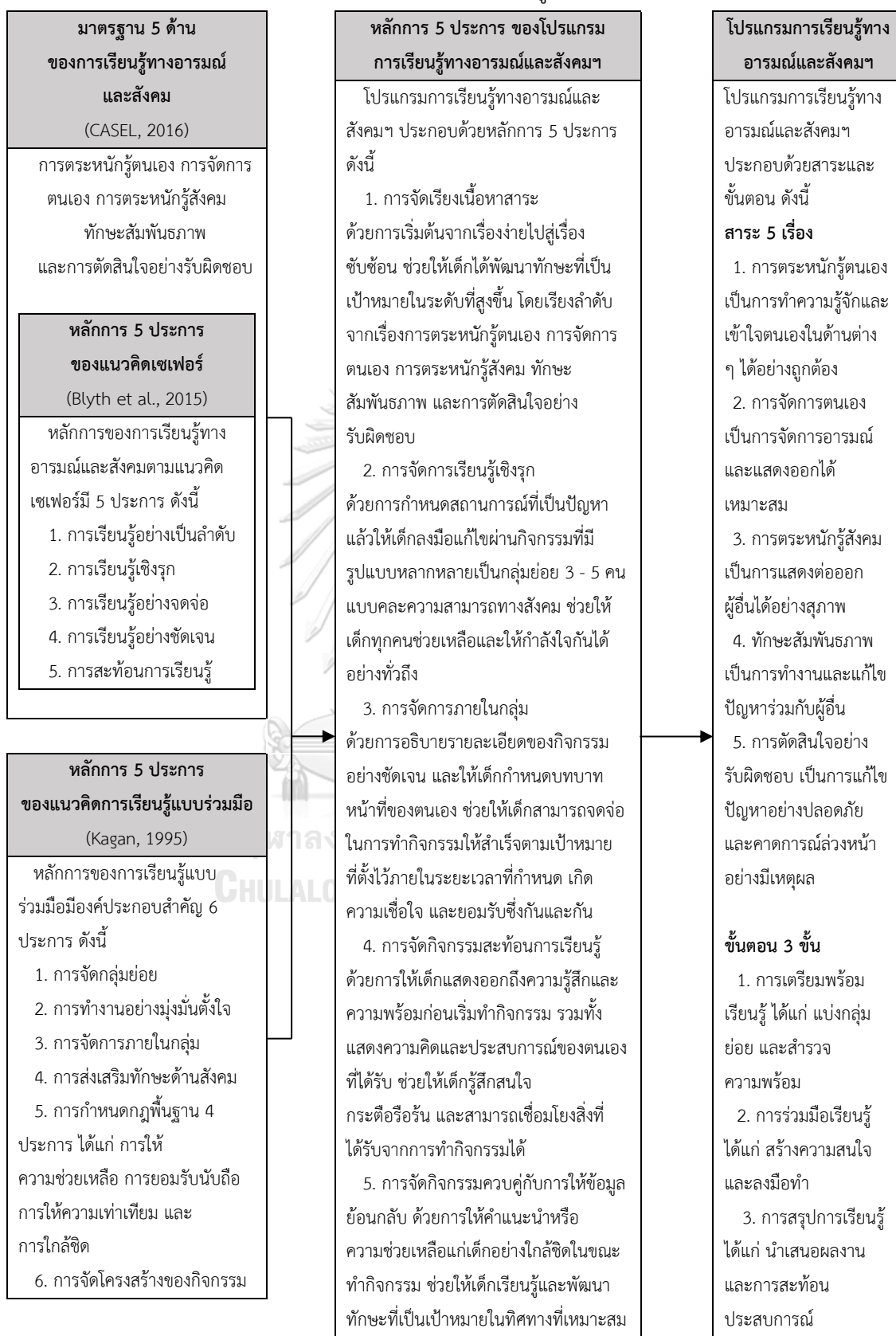
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล (แผนภาพที่ 2 - 4) และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย (แผนภาพที่ 5) ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีพื้นฐานกับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์

แผนภาพที่ 3 การสังเคราะห์หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

แผนภาพที่ 4 การสังเคราะห์ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

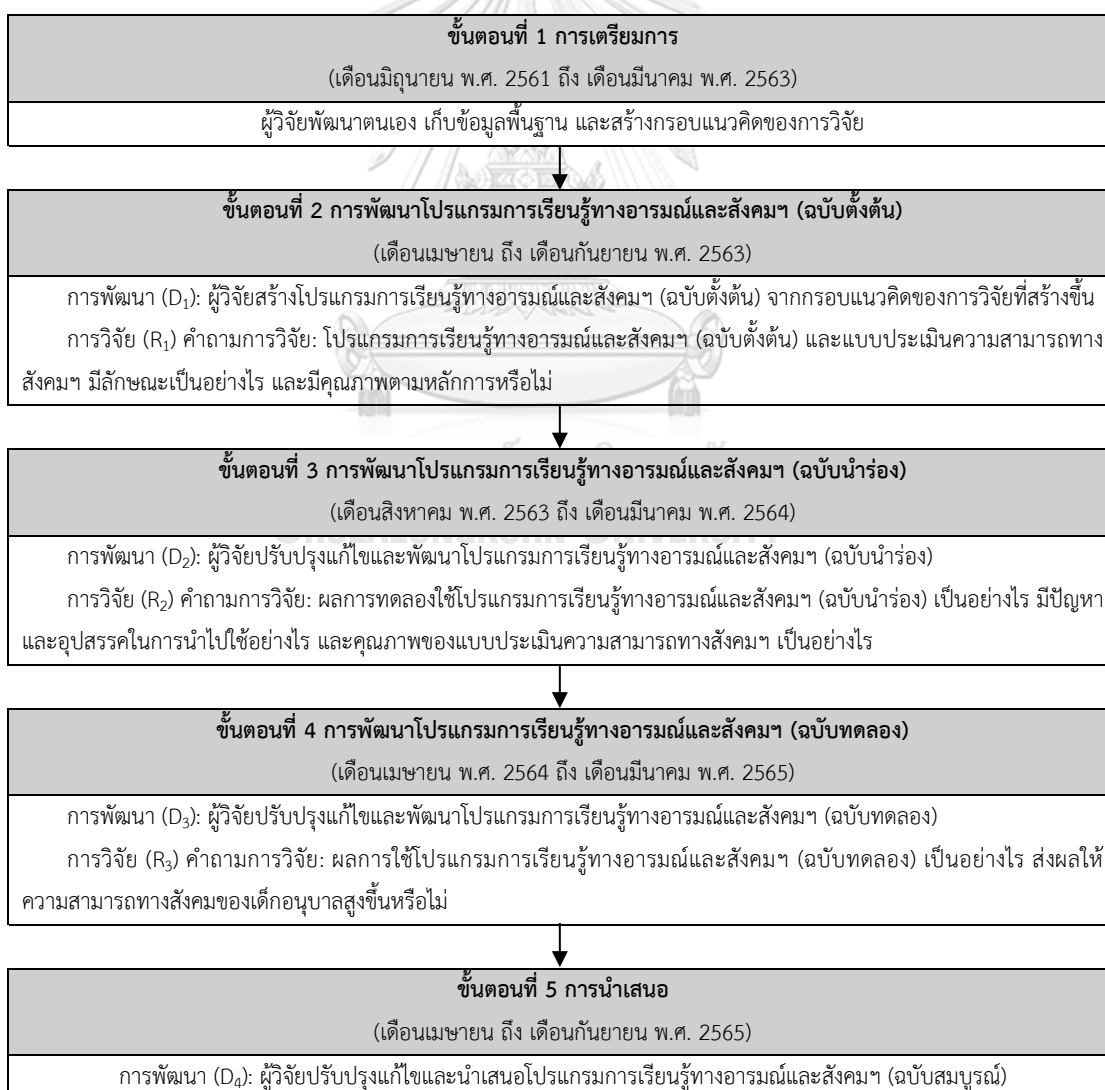

บทที่ 3

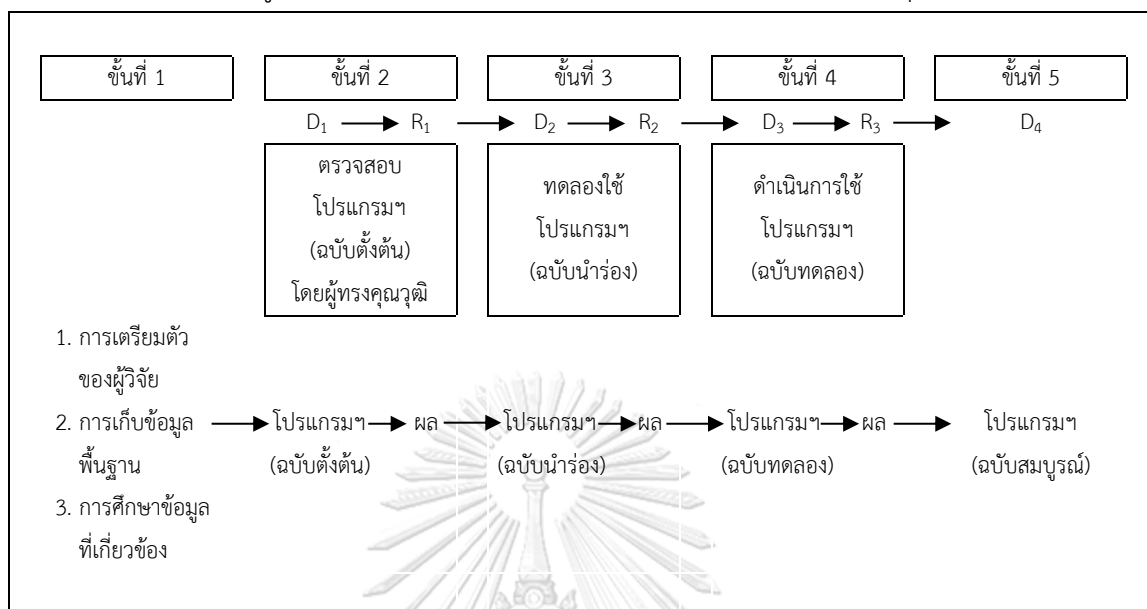
วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ (2) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

แผนภาพที่ 6 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 7 กรอบการวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิด เซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

ผู้วิจัยพัฒนาตนเอง เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนระดับอนุบาลและความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล รวมทั้งสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การเตรียมตัวของผู้วิจัย

ผู้วิจัยฝึกประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนระดับอนุบาล เพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบและจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติตามวัยของเด็ก รวมทั้งเข้าสังเกตในชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) รวมเป็นระยะเวลา 28 สัปดาห์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ผู้วิจัยศึกษาภาคสนาม จำนวน 1 โรงเรียน โดยสังเกตและฝึกการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 2 ห้องเรียน ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2561 ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์

1.2 สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ผู้วิจัยศึกษาภาคสนาม จำนวน 1 โรงเรียน โดยสังเกตและฝึกการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 2 ห้องเรียน ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 รวมเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์

1.3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ผู้วิจัยศึกษาภาคสนาม จำนวน 2 โรงเรียน โดยสังเกตและฝึกการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 2 ห้องเรียน ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 และภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2562 ระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 รวมเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์

1.4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผู้วิจัยศึกษาภาคสนาม จำนวน 1 โรงเรียน โดยสังเกตและฝึกการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กอนุบาล จำนวน 1 ห้องเรียน ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2562 ระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 รวมเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์

การเตรียมตัวของผู้วิจัยในขั้นนี้สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้ฝึกประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสังเกตพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถทางสังคม รวมทั้งสามารถออกแบบเครื่องมือสำหรับใช้ประเมินพฤติกรรมความสามารถทางสังคมให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติตามวัยของเด็กอนุบาล

2. การเก็บข้อมูลพื้นฐาน

ผู้วิจัยสังเกตชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ ทั้ง 5 โรง ดังนี้

2.1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาล

โรงเรียนจำนวน 3 โรง จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้เด็กนั่งโต๊ะแบบแยกเป็นรายบุคคลเดี่ยวเพื่อทำงานเดี่ยว ไม่ว่าจะเป็นการทำงานศิลปะ ใบบาง หรือแบบฝึกหัด ถึงแม้ว่าในบางครั้งเด็กก็มีโอกาสได้นั่งทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเพื่อใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน แต่ไม่มีโอกาสได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่มมากนัก เช่น การให้ความช่วยเหลือกันในการสร้างสรรค์ผลงานกลุ่ม การร่วมกัน

แบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานร่วมกัน นอกจากนี้ โรงเรียนดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นด้านวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการฝึกฝนทำแบบฝึกหัดอ่าน เขียน และคิดคำนวณ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าสู่การสอบแข่งขันในระดับประถมศึกษา โดยมักให้เด็กใช้เวลาฝึกฝนทำใบงานหรือแบบฝึกหัดดังกล่าวเป็นเวลานานติดต่อกันตลอดทั้งช่วงบ่าย และมีการมอบหมายการบ้านให้เด็กทำทุกวัน

2.2 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

เด็กอนุบาลจำนวนหนึ่งมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียน ซึ่งสามารถแบ่งตามองค์ประกอบของความสามารถทางสังคม ได้ดังนี้

1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การไม่พยายามช่วยเหลือตนเองหรือไม่ทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง โดยมีกร้องขอหรือรอคอยความช่วยเหลือจากเพื่อนและครู การขาดความอดทนรอคอย โดยแย่งสิ่งของหรือแทรกเพื่อนระหว่างต่อแถว การไม่ยับยั้งชั่งใจต่อความรู้สึกไม่พอใจของตนเอง โดยใช้ความรุนแรงทำร้ายเพื่อนหรือทำลายสิ่งของ และการต่อว่าเพื่อนด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย

2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การไม่ทำตามข้อตกลงในระหว่างที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน การกลั่นแกล้งและรบกวนเพื่อนในระหว่างการทำกิจกรรม การไม่รับผิดชอบทำงานให้เสร็จเรียบร้อยตามที่ได้รับมอบหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด การไม่กล้าแสดงออกหรือแสดงความเขินอายมากเกินไปเมื่อถูกเรียกตอบคำถาม หรือได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

นอกจากนี้ วิธีการที่ครูใช้ในการจัดการต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ คือ การทำโทษให้เกิดความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและคำพูด เช่น การต่อว่าหรือประจานหน้าชั้นเรียนให้เกิดความอับอาย การตีเด็ก การสั่งให้เด็กทำร้ายตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการใช้มือเขกโต๊ะ การตบปากหรือตีส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตนเอง อย่างไรก็ตาม วิธีการลงโทษไม่เป็นผลในการหยุดยั้งพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ กล่าวคือ เด็กส่วนใหญ่ยังคงแสดงพฤติกรรมเหล่านั้นอีกในภายหลัง

ข้อมูลพื้นฐานข้างต้นที่ผู้วิจัยได้รับสามารถสรุปได้ว่า (1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 มีลักษณะที่เน้นด้านวิชาการเป็นสำคัญ เด็กจึงขาดโอกาสในการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเป็นกลุ่ม และ (2) พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี มีลักษณะไม่พึงประสงค์ทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม และการประเมินความสามารถทางสังคมฯ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเชิงทฤษฎีเพื่อตรวจสอบ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

3.1.1 หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

ผู้วิจัยสังเคราะห์หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (แผนภาพที่ 8) ประกอบด้วย 5 ประการ ดังนี้

1) การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้ เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบละความสามารถ ทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง

3) การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่าง ชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้ สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้นั่นเชื่อใจ และยอมรับ ความสามารถซึ่งกันและกัน

4) การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึก และความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้

5) การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือ ความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็น เป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม

แผนภาพที่ 8 การสังเคราะห์หลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

3.1.2 ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

ผู้วิจัยสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ตามหลักการที่สังเคราะห์ขึ้น (แผนภาพที่ 9) ดังนี้

1) การเตรียมพร้อมเรียนรู้ เป็นขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1) การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างทั่วถึง

1.2) การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกมีความพร้อมในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป

2) การร่วมมือเรียนรู้ เป็นขั้นการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กแก้ไขปัญหาหรือลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1) การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ กระตือรือร้น และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้

2.2) การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

3) การสรุปการเรียนรู้ เป็นขั้นการสรุปกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1) การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นตามความสนใจ เพื่อให้เด็กแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึง

3.2) การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

แผนภาพที่ 9 การสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

3.1.3 สาระของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

ผู้วิจัยกำหนดสาระของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 แล้วเรียงลำดับจากสิ่งที่ยากกว่าหรือเรื่องที่ใกล้ตัวที่สุด ไปสู่สิ่งที่ซับซ้อนมากขึ้นหรือเรื่องที่ไกลตัว ตามหลักการของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ข้อที่ 1 คือ การจัดเรียงเนื้อหาสาระ ดังนั้น สาระของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ประกอบด้วย 5 เรื่อง ได้แก่ (1) การตระหนักรู้ตนเอง (2) การจัดการตนเอง (3) การตระหนักรู้สังคม (4) ทักษะสัมพันธ์ภาพ และ (5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (แผนภาพที่ 10) ดังนี้

1) การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์พื้นฐานได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ดังนี้

1.1) ข้อดีของฉัน เป็นการทำความรู้จักจุดแข็งของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย เช่น ตัวใหญ่ แข็งแรง เล็บสั้น มือสะอาด ฟันไม่ผุ และ (2) ด้านนิสัย เช่น อดทน ขยัน พุดจาไฟเราะ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น

1.2) หนูทำได้ เป็นการทำความรู้จักความสามารถของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น รับประทานอาหาร แต่งกาย ดูแลสุขอนามัยของตนเอง และ (2) ความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ ทำอาหาร

1.3) รู้สึกอย่างไร เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจอารมณ์พื้นฐานของตนเอง ได้แก่ (1) สุข เป็นความรู้สึกดีใจ สบายใจ แสดงออกได้โดยการยิ้ม หัวเราะ ประบมือ ส่งเสียงดีใจ กระโดดโลดเต้น (2) เศร้า เป็นความรู้สึกเสียใจ ทุกข์ใจ แสดงออกได้โดยการร้องไห้ ทำหน้าบึ้ง (3) โกรธ เป็นความรู้สึกขจัดใจ ไม่พอใจ แสดงออกได้โดยการกอดอก ทำหน้าบึ้งตึง หันหน้าหนี และ (4) กลัว เป็นความรู้สึกไม่ปลอดภัย แสดงออกได้โดยการหลบ หลีก หนี หาที่ซ่อน

2) การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ดังนี้

2.1) หนูน้อยอารมณ์ดี เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ (1) บ้ายบายความโกรธ เป็นวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองที่สามารถทำได้ง่าย โดยการวาดรูปภาพสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกโกรธลงบนกระดาษแล้วพับให้เป็นเครื่องบินกระดาษ และโยนให้มันลอยลงไปในถังขยะ และ (2) โยคะสบายใจ เป็นวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองที่สามารถทำได้ง่าย โดยการหายใจเข้าลึก ๆ พร้อมกับกำมือให้แน่นแล้วนับ 1 - 3 แล้วหายใจออกยาว ๆ พร้อมกับคลายมือออกช้า ๆ แล้วนับ 1 - 3 โดยทำซ้ำไปเรื่อย ๆ จนครบ 5 รอบ

2.2) เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ (1) การแสดงความยินดี เช่น ยิ้ม ชื่นชม ประบมือ มอบสิ่งของให้ (2) การแสดงความเสียใจ เช่น พุดให้กำลังใจ พุดปลอบใจ ให้ความช่วยเหลือ (3) การขอบคุณ เช่น กล่าวคำขอบคุณ ส่งยิ้ม ยกมือไหว้ และ (4) การขอโทษ เช่น พุดขอโทษ แสดงความรู้สึกผิด ให้ความช่วยเหลือ ยกมือไหว้

3) การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ดังนี้

3.1) ชื่นชมจากใจ เป็นการแสดงความรู้สึกชื่นชมผู้อื่นด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การพุดชื่นชมให้กำลังใจ และการมอบสิ่งของแสดงความชื่นชม

3.2) ทำดีต่อกัน เป็นการแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ได้แก่ (1) การพูดและฟังอย่างมีมารยาท เช่น ตั้งใจฟัง ใช้คำไพเราะ ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล พุดมีหางเสียงลงท้าย ด้วยคำว่า “ครับ/ค่ะ” และ (2) การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีมารยาท เช่น ยกมือไหว้และเดินค้อมตัวผ่านหน้าผู้ใหญ่ แสดงน้ำใจและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

4) ทักษะสัมพันธภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ดังนี้

4.1) ทำงานเป็นทีม เป็นการให้ความร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จอย่างราบรื่น เช่น การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ และการแบ่งปัน

4.2) ประนีประนอมหัวใจ เป็นแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน และการเสียสละ

5) การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหา ด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ดังนี้

5.1) ลำดับสำคัญ เป็นการทำความเข้าใจปัญหาและสาเหตุโดยเรียงลำดับขั้นตอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาก่อนและหลัง

5.2) ปลอดภัยไว้ก่อน เป็นการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และการขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่

5.3) ทำนายแสนสนุก เป็นการคาดเดาถึงสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในลำดับถัดไปอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจลงมือทำ

แผนภาพที่ 10 การสังเคราะห์สาระของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล (Ministry of Education Republic of Singapore, 2013)	สาระของโปรแกรม การเรียนรู้ทาง อารมณ์และสังคมฯ
<ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการรับรู้จุดแข็ง ความสามารถ อารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ 2. การจัดการตนเอง เป็นการรับรู้และแสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น และแสดงออกต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม 4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการทำงานโดยให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการจัดลำดับการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้วยความรอบคอบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความเข้าใจและความเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง 2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของ ตนเอง และแสดงออก ต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความเข้าใจและความเข้าใจผู้อื่นในด้านต่าง ๆ และปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ 4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจ ด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล
มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี (Department of Early Education and Care, 2015) <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการระบุถึงอารมณ์ จุดแข็ง และความสามารถของตนเอง 2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความเข้าใจและตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม 4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการสื่อสารและร่วมมือทำกิจกรรมผู้อื่น รักษาสัมพันธ์ภาพ และใช้วิธีการประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรง 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการระบุถึงปัญหา สาเหตุ และการแก้ไขปัญหาอย่างปลอดภัย 	
มาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล (Illinois State Board of Education, 2017) <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเองและจัดการตนเอง เป็นการระบุอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง โดยตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และพฤติกรรม และควบคุมพฤติกรรมของตนเอง 2. การตระหนักรู้สังคมและทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น 3. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการระบุแนวทางแก้ไขปัญหอย่างปลอดภัยและเหมาะสม 	
ลักษณะการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี (Rhode Island Department of Education, 2018) <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการระบุและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง 2. การจัดการตนเอง เป็นการควบคุมอารมณ์ของตนเองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการแสดงความเข้าใจและตอบสนองผู้อื่นได้เหมาะสมกับสถานการณ์ 4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการร่วมมือทำงานและแก้ไขความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการระบุและประเมินวิธีแก้ไขปัญหได้อย่างหลากหลาย 	
มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) <p>มาตรฐานที่ 3 ได้แก่ แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้สอดคล้องกับสถานการณ์ ถ้าแสดงออกอย่างเหมาะสม แสดงความพอใจในความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น</p> <p>มาตรฐานที่ 5 ได้แก่ ขออนุญาตหรือรอคอยสิ่งของที่ต้องการ และแสดงท่าทางรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น</p> <p>มาตรฐานที่ 6 ได้แก่ แต่งตัว รับประทานอาหาร และเก็บของเข้าที่ให้เรียบร้อยด้วยตนเอง</p> <p>มาตรฐานที่ 7 ได้แก่ ปฏิบัติตนตามมารยาท กล่าวขอบคุณและขอโทษด้วยตนเอง</p> <p>มาตรฐานที่ 8 ได้แก่ เล่นหรือทำงานกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย และประนีประนอมปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง</p> <p>มาตรฐานที่ 10 ได้แก่ เรียงลำดับเหตุการณ์ เชื่อมโยงเหตุผล คาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น ระบุและแก้ไขปัญหา</p>	

3.1.4 โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)

ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม) ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา บริบท สาระ ขั้นตอน และการประเมินผล (แผนภาพที่ 11) ดังนี้

แผนภาพที่ 11 โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)

หลักการ
<p>1. การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ</p> <p>2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง</p> <p>3. การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้วางใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน</p> <p>4. การจัดการกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้</p> <p>5. การจัดการกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม</p>
วัตถุประสงค์
เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3
ระยะเวลา
ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 45 นาที
บริบท
เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน
สาระ
<p>1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ข้อดีของฉัน หนูทำได้ และรู้สึกอย่างไร</p> <p>2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ หนูน้อยอารมณ์ดี และเอาใจเขามาใส่ใจเรา</p> <p>3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ชื่นชมจากใจ และทำดีต่อกัน</p> <p>4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ทำงานเป็นทีม และประนีประนอมหัวใจ</p> <p>5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ลำดับสำคัญ ปลอดภัยไว้ก่อน และทำนายแสนสนุก</p>

แผนภาพที่ 11 (ต่อ) โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)

ขั้นตอน
<p>1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ใช้เวลา 10 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <p>1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจับเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ได้แก่ (1) ดูแลอุปกรณ์ (2) นำเสนอผลงาน และ (3) สะท้อนการเรียนรู้</p> <p>1.2 การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ</p> <p>2. การร่วมมือเรียนรู้ ใช้เวลา 20 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <p>2.1 การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ</p> <p>2.2 การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ</p> <p>3. การสรุปการเรียนรู้ ใช้เวลา 15 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <p>3.1 การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นตามความสนใจ</p> <p>3.2 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ</p>
การประเมินผล
<p>การประเมินตามสภาพจริงด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยสังเกตในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา</p>

3.2 ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยกำหนดองค์ประกอบและพฤติกรรมบ่งชี้ของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การกำหนดองค์ประกอบความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

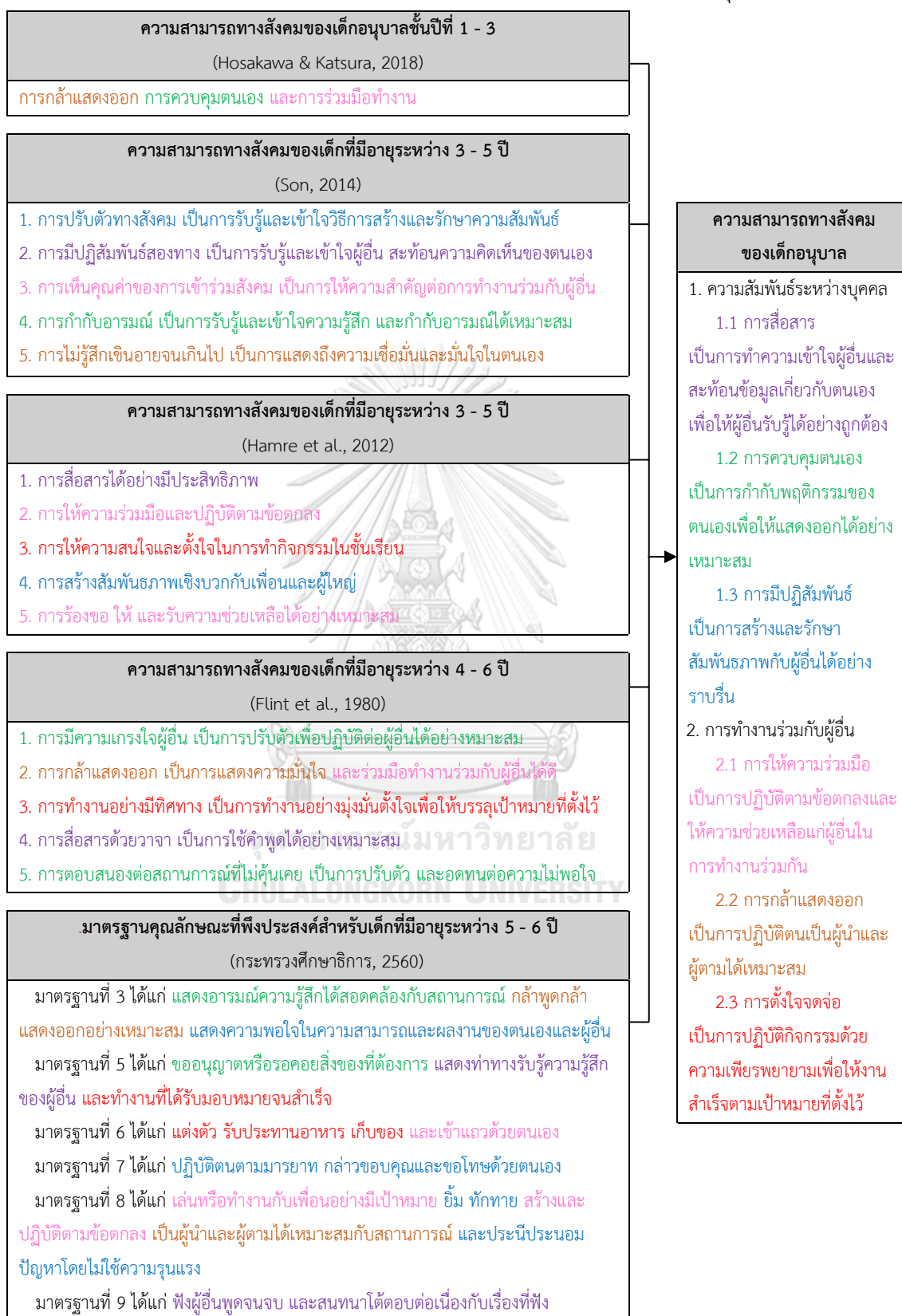
ผู้วิจัยกำหนดความหมายและองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 (แผนภาพที่ 12) ดังนี้

ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1.1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การแสดงออกด้วยการสื่อสารทั้งทางวจนภาษาและอวจนภาษา รวมทั้งกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม

1.2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งมีความมั่นใจและเพียรพยายามในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

แผนภาพที่ 12 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

2) การกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยกำหนดพฤติกรรมบ่งชี้และค่าน้ำหนักของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล จำนวนรวม 12 ข้อ ดังนี้

2.1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีพฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

2.1.1) การสื่อสาร มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่ง ได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า และ (2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้

2.1.2) การควบคุมตนเอง มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และ (2) การอดทนรอคอยอดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจโดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย

2.1.3) การมีปฏิสัมพันธ์ มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ และ (2) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน

2.2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีพฤติกรรมบ่งชี้ จำนวน 6 ข้อ ดังนี้

2.2.1) การให้ความร่วมมือ มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และ (2) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

2.2.2) การกล้าแสดงออก มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม และ (2) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ

2.2.3) การตั้งใจจดจ่อ มีพฤติกรรมบ่งชี้ 2 ข้อ ได้แก่ (1) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ และ (2) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ

ตารางที่ 6 การกำหนดค่าน้ำหนักของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ความสามารถทางสังคมของ เด็กอนุบาล	พฤติกรรมบ่งชี้	จำนวนข้อ	น้ำหนัก
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		6	50
1.1 การสื่อสาร	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดย ตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	1	8.33
	2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือ เพื่อนเข้าใจได้	1	8.33
1.2 การควบคุมตนเอง	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	1	8.33
	4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	1	8.33
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตาม กาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ	1	8.33
	6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ ความรุนแรง เช่น เกรงใจต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	1	8.33
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		6	50
2.1 การให้ความร่วมมือ	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับ เพื่อน	1	8.33
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำ กิจกรรมร่วมกับเพื่อน	1	8.33
2.2 การกล้าแสดงออก	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดง ผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1	8.33
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำ กิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	1	8.33
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับ มอบหมายได้จนสำเร็จ	1	8.33
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จน สำเร็จ	1	8.33
รวม		12	100

3.2 กรอบแนวคิดของการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดของการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (แผนภาพที่ 13) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ กับความสามารถทางสังคมในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งยังมีได้ถูกตรวจสอบผ่านกระบวนการวิจัย

แผนภาพที่ 13 การแสดงความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ กับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	ความสามารถทางสังคม ของเด็กอนุบาล
<p>หลักการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง 3. การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะเวลาที่กำหนดเกิดความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน 4. การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้ 5. การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม <p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ได้แก่ (1.1) การแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรม และ (1.2) การสำรวจความพร้อม โดยทบทวนข้อตกลง สำรวจอารมณ์ความรู้สึก และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา 2. การร่วมมือเรียนรู้ ได้แก่ (2.1) การสร้างความสนใจด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และ (2.2) การลงมือทำงานร่วมกัน โดยวางแผนและทำงานกลุ่ม 3. การสรุปการเรียนรู้ ได้แก่ (3.1) การนำเสนอผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานตามความสนใจ และ (3.2) การสะท้อนประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การสื่อสาร เป็นการทำความเข้าใจผู้อื่นและสะท้อนข้อมูลเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างถูกต้อง (หลักการ 1, 2, 4, 5 และขั้นตอน 1.2, 2.2, 3.1, 3.2) 1.2 การควบคุมตนเอง เป็นการกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม (หลักการ 1, 3, 4, 5 และขั้นตอน 1.2, 2.2) 1.3 การมีปฏิสัมพันธ์ เป็นการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น (หลักการ 1, 2, 5 และขั้นตอน 1.2, 2.2) 2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การให้ความร่วมมือ เป็นการปฏิบัติตามข้อตกลงและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน (หลักการ 1, 2, 3, 4 และขั้นตอน 1.2, 2.2) 2.2 การกล้าแสดงออก เป็นการปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสม (หลักการ 1, 2, 3 และขั้นตอน 1.1, 2.2, 3.1) 2.3 การตั้งใจจดจ่อ เป็นการปฏิบัติตามกิจกรรมด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (หลักการ 1, 3, 5 และขั้นตอน 1.1, 2.1, 2.2, 3.1)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น)

การพัฒนา (D₁): ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) จากกรอบแนวคิดของการวิจัยที่สร้างขึ้น

การวิจัย (R₁) คำถามการวิจัย: โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีคุณภาพตามหลักการหรือไม่

ผู้วิจัยสร้างและตรวจสอบคุณภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ จากกรอบแนวคิดของการวิจัยที่สร้างขึ้น ด้วยเทคนิคการวิจัยเดลฟายแบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Delphi) โดยการสำรวจและสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพ 2 รอบ ดังนี้

1. การตรวจสอบคุณภาพ รอบที่ 1

1.1 การกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
- 2) มีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาลหรือการประเมินพฤติกรรมของเด็กอนุบาลไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 การสร้างแบบสอบถาม รอบที่ 1 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ให้มีคุณภาพ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ด้วยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-objective Congruence Index: IOC) โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าโปรแกรมไม่มีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสม
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าโปรแกรมมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสม
- +1 หมายถึง แน่ใจว่าโปรแกรมมีความชัดเจน สอดคล้อง เหมาะสม

2) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ด้วยการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าพฤติกรรมบ่งชี้ไม่มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมบ่งชี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด
- +1 หมายถึง แน่ใจว่าพฤติกรรมบ่งชี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด

1.3 การส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 8 สัปดาห์

1.4 การวิเคราะห์ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยคำนวณตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องต้องมีมากกว่า 0.50 จึงจะถือว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา แต่หากมีค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.50 ต้องนำมาปรับปรุง (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2556) ซึ่งได้ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

1) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม เท่ากับ 0.90 แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) มีความตรงเชิงเนื้อหา

2) การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม เท่ากับ 1.00 แสดงว่า แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ มีความตรงเชิงเนื้อหา

1.5 การวิเคราะห์คำตอบจากข้อคำถามปลายเปิด โดยแบ่งประเด็นออกเป็นรายชื่อแล้ว จึงสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพในรอบต่อไป

2. การตรวจสอบคุณภาพ รอบที่ 2

2.1 การสร้างแบบสอบถาม รอบที่ 2 เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดิมเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาลงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการปรับปรุงแก้ไขแต่ละข้อ โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 3 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับประเด็นการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว
- 2 หมายถึง ไม่แน่ใจกับประเด็นการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว
- 3 หมายถึง เห็นด้วยกับประเด็นการปรับปรุงแก้ไขดังกล่าว

2) การวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) โดยใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้

- 1 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 3 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 4 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับมาก
- 5 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

2.2 การส่งแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 สัปดาห์

2.3 การวิเคราะห์คำตอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) ด้วยการหาฉันทามติ โดยคำนวณตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ค่าร้อยละต้องมากกว่า 80 จึงจะถือว่าเห็นชอบร่วมกัน (Hasson et al., 2000) ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ฉันทามติโดยรวมมีอัตราการเห็นชอบ ร้อยละ 100 มีค่ามัธยฐาน เท่ากับ 3.00 และมีค่าการกระจายของข้อมูล เท่ากับ 0.00 แสดงว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นชอบกับประเด็นการปรับปรุงแก้ไขทุกข้อตามที่ได้นำเสนอมา ดังนี้

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

รายการ	ความเห็นชอบ (ร้อยละ)	ค่ามัธยฐาน	ค่าการกระจาย ของข้อมูล
1. ด้านการจัดกิจกรรม			
1.1 การปรับลดระยะเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่เกิน 30 นาที	100	3.00	0.00
1.2 การปรับเพิ่มกิจกรรมทบทวนบทเรียนเดิมก่อนเริ่มบทเรียนใหม่ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นแรก	100	3.00	0.00
1.3 การปรับเพิ่มกิจกรรมร่วมมือสะท้อนการเรียนรู้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นสุดท้าย	100	3.00	0.00
1.4 การปรับเปลี่ยนบทบาทจากฝ่ายสะท้อนการเรียนรู้เป็นฝ่ายเก็บรวบรวมข้อมูล	100	3.00	0.00
1.5 การปรับเปลี่ยนกิจกรรมจากการแต่งงานเป็น การบรรยายสถานการณ์สั้น ๆ	100	3.00	0.00

ตารางที่ 7 (ต่อ) การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

รายการ	ความเห็นชอบ (ร้อยละ)	ค่ามัธยฐาน	ค่าการกระจาย ของข้อมูล
2. ด้านการเขียนแผนกิจกรรม			
2.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนกิจกรรม ให้เด็กเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม	100	3.00	0.00
2.2 การปรับเพิ่มตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในการอธิบาย กิจกรรมในแต่ละขั้นตอน	100	3.00	0.00
2.3 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนการจัด กิจกรรมจากการบรรยายความเดียวให้เป็นขั้นตอนย่อย แบบละเอียด	100	3.00	0.00
2.4 การปรับเพิ่มการแสดงรูปภาพตัวอย่างของสื่อและ อุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไว้ในคู่มือ	100	3.00	0.00
สรุป	100	3.00	0.00

2) การวิเคราะห์ระดับความเหมาะสมของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม) ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับความเหมาะสม เท่ากับ 4.60 แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม) มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยคำนวณตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

- 4.51 - 5.00 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
- 3.51 - 4.50 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับมาก
- 2.51 - 3.50 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
- 1.51 - 2.50 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับน้อย
- 1.00 - 1.50 หมายถึง โปรแกรมมีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

3. การปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม) ดังนี้

ตารางที่ 8 รายการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)

ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงแก้ไข
1. ด้านการจัดกิจกรรม	
1.1 การปรับลดระยะเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่เกิน 30 นาที เพื่อให้มีความสอดคล้องกับช่วงความสนใจตามวัยของเด็ก	ผู้วิจัยปรับลดระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม) จากครั้งละ 45 นาที ให้เหลือเพียงครั้งละ 30 นาที ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ใช้เวลา 5 นาที ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือเรียนรู้ ใช้เวลา 15 นาที ขั้นตอนที่ 3 การสรุปการเรียนรู้ ใช้เวลา 10 นาที
1.2 การปรับเพิ่มกิจกรรมทบทวนบทเรียนเดิมก่อนเริ่มบทเรียนใหม่ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นแรก เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองได้	ผู้วิจัยปรับเพิ่มกิจกรรมทบทวนบทเรียนในขั้นตอนแรก ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 1.2 การสำรวจความพร้อม “เด็กทุกคนร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำไปเมื่อครั้งที่แล้วว่า ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง โดยครูแสดงตัวอย่างผลงานประกอบ”
1.3 การปรับเพิ่มกิจกรรมร่วมมือสะท้อนการเรียนรู้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นสุดท้าย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น	ผู้วิจัยปรับเพิ่มกิจกรรมร่วมมือสะท้อนการเรียนรู้ในขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้ ขั้นตอนที่ 3 การสรุปการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3.2 การสะท้อนประสบการณ์ “เด็กที่รับบทบาทเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละกลุ่มสรุปผลการเรียนรู้ด้วยการวาดภาพหรือเขียนบรรยายว่า ความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมนี้มีอะไรบ้าง โดยมีครูคอยให้ความช่วยเหลือ”
1.4 การปรับเปลี่ยนบทบาทจากฝ่ายสะท้อนการเรียนรู้เป็นฝ่ายสรุปข้อมูล เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนบทบาทกิจกรรมกลุ่มย่อยของเด็กจาก “ฝ่ายสะท้อนการเรียนรู้ มีหน้าที่ในการสรุปข้อความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม” เป็น “ฝ่ายสรุปข้อมูล มีหน้าที่เก็บรวบรวมผลงานของกลุ่ม”
1.5 การปรับเปลี่ยนกิจกรรมจากการแต่งนิทานเป็นการบรรยายสถานการณ์สั้น ๆ เพื่อให้มีระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับวัยของเด็กอนุบาล	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนกิจกรรมการแต่งนิทานเป็นการบรรยายสถานการณ์สั้น ๆ ในบทเรียนต่าง ๆ ดังนี้ บทเรียนที่ 9 ประนีประนอมหัวใจ เช่น “ให้เด็ก ๆ เล่าถึงประสบการณ์ของตนเองในการแก้ไขปัญหาเมื่อเพื่อนทะเลาะกัน” บทเรียนที่ 11 ปลอดภัยไว้ก่อน เช่น “ให้เด็ก ๆ ยกตัวอย่างสถานการณ์อันตรายที่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่” บทเรียนที่ 12 ทำนายแสนสนุก เช่น “ให้เด็ก ๆ เล่าถึงสถานการณ์ในรูปภาพว่าเกิดอะไรขึ้น และเหตุการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร”

ตารางที่ 8 (ต่อ) รายการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น)

ข้อเสนอแนะ	การปรับปรุงแก้ไข
2. ด้านการเขียนแผนกิจกรรม	
2.1 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนกิจกรรมให้เด็กเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เพื่อให้เน้นถึงความสำคัญในการให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้ของตนเอง	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนกิจกรรมโดยให้เด็กเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม (active learning) แทนการเขียนในลักษณะที่ครูสั่งให้เด็กทำ (passive learning) เช่น “ครูให้เด็กเล่นเกมตอบคำถาม” เปลี่ยนเป็น “เด็กเล่นเกมตอบคำถาม”
2.2 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้ที่นำโปรแกรมฯ ไปใช้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนตัวอย่างของคำพูดอธิบายหรือคำถามในการจัดกิจกรรม เช่น “ให้เด็ก ๆ ตั้งคำถามกับตนเองว่า ตอนนี้ฉันรู้สึกอย่างไร แล้วนำชื่อของตนเองไปติดลงบนแถบสีในมาตราวัดอารมณ์ โดยที่บริเวณแถบสีฟ้าแปลว่า ฉันมีความสุขและพร้อมทำกิจกรรม ส่วนสีแดง แปลว่า ฉันไม่มีความสุขและไม่พร้อมทำกิจกรรม”
2.3 การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอนย่อยแบบละเอียด เพื่อให้ผู้ใช้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมให้เป็นขั้นตอนย่อยอย่างละเอียด เช่น ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย 1) เด็กทุกคนรับฟังเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย 2) เด็กทุกคนรับฟังคำชี้แจงเรื่องการแบ่งบทบาท 3) เด็กทุกคนร้องเพลงสวัสดี พร้อมแสดงท่าทางประกอบเพลงร่วมกัน
2.4 การปรับเปลี่ยนการแสดงรูปภาพตัวอย่างของสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไว้ในคู่มือ เพื่อให้ผู้ใช้สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนแสดงรูปภาพตัวอย่างของสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม โดยแสดงไว้ในคู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) ได้แก่ หนังสือนิทานประกอบรูปภาพ ป้ายแสดงบทบาท แผ่นภาพโปสเตอร์ข้อตกลง และมาตราวัดอารมณ์

ผู้วิจัยสามารถสรุปความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) กับโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) ได้ว่า รายการปรับปรุงแก้ไข คือ ระยะเวลา และขั้นตอนการจัดกิจกรรม ดังนี้

แผนภาพที่ 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับดั้งเดิมกับฉบับนำร่อง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)
<p>หลักการ</p> <p>1. การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ</p> <p>2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง</p> <p>3. การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้วางใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน</p> <p>4. การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้</p> <p>5. การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม</p>	<p>หลักการ</p> <p>คงเดิม</p>
<p>วัตถุประสงค์</p> <p>เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3</p>	<p>วัตถุประสงค์</p> <p>คงเดิม</p>
<p>ระยะเวลา</p> <p>ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 45 นาที</p>	<p>ระยะเวลา</p> <p>ปรับลดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเป็น 30 นาที</p>
<p>บริบท</p> <p>เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน</p>	<p>บริบท</p> <p>คงเดิม</p>

แผนภาพที่ 14 (ต่อ) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับดั้งเดิมกับฉบับนำร่อง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)
<p>สาระ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง ในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ข้อดีของฉัน หนูทำได้ และรู้สึกอย่างไร 2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ หนูน้อยอารมณ์ดี และเอาใจเขามาใส่ใจเรา 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ชื่นชมจากใจ และทำดีต่อกัน 4. ทักษะสัมพันธภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ทำงานเป็นทีม และประนีประนอมหัวใจ 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ลำดับสำคัญ ปลอดภัยไว้ก่อน และทำนายแสนสนุก 	<p>สาระ</p> <p>คงเดิม</p>
<p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ใช้เวลา 10 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่ง บทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ได้แก่ (1) คู่มืออุปกรณ์ (2) นำเสนอผลงาน และ (3) สะท้อนการเรียนรู้ 1.2 การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ 2. การร่วมมือเรียนรู้ ใช้เวลา 20 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบ หลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ 2.2 การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือ ทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ 	<p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ปรับลดระยะเวลาเป็น 5 นาที <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยลำดับที่ 3 เป็นสรุปข้อมูล 1.2 การสำรวจความพร้อม ปรับเพิ่มการทบทวน กิจกรรมที่ผ่านมาเป็นขั้นตอนสุดท้าย ต่อจาก การสำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึก 2. การร่วมมือเรียนรู้ ปรับลดระยะเวลาเป็น 15 นาที <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การสร้างความสนใจ คงเดิม 2.2 การลงมือทำ คงเดิม

แผนภาพที่ 14 (ต่อ) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับดั้งเดิมกับฉบับนาร่อง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับดั้งเดิม)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนาร่อง)
3. การสรุปการเรียนรู้ ใช้เวลา 15 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้	3. การสรุปการเรียนรู้ ปรับลดระยะเวลาเป็น 15 นาที
3.1 การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือ แสดงความคิดเห็นตามความสนใจ	3.1 การนำเสนอผลงาน คงเดิม
3.2 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับ ความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุด บันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ	3.2 การสะท้อนประสบการณ์ คงเดิม
การประเมินผล การสังเกตพฤติกรรมเด็กด้วยแบบประเมินความสามารถทาง สังคมของเด็กอนุบาลใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การประเมินผล คงเดิม

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนาร่อง)

การพัฒนา (D₂): ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนาร่อง)

การวิจัย (R₂) คำถามการวิจัย: ผลการทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนาร่อง) เป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคในการนำไปใช้อย่างไร และคุณภาพของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ เป็นอย่างไร

ผู้วิจัยพัฒนาและทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนาร่อง) เพื่อ ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำไปใช้ และคุณภาพของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ รวมเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การพิทักษ์สิทธิของตัวอย่าง

การวิจัยระยะนี้ได้ผ่านการพิจารณารับรองและสนับสนุนการวิจัยจากคณะกรรมการ พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรม ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยการพิจารณาแบบเต็มขั้นตอน (full board review) รหัส โครงการวิจัย 198/63 (ภาคผนวก ง)

2. การกำหนดประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนบ้านน้ำใจ (นามสมมติ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน จำนวนห้องเรียน 1 ห้อง จำนวนเด็ก 27 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาตามเกณฑ์ ดังนี้

- 2.1 โรงเรียนขนาดกลางที่เปิดสอนระดับอนุบาลชั้นปีที่ 3 อย่างน้อย 1 ห้อง
- 2.2 โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม
- 2.3 เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลชั้นปีที่ 3 มี จำนวนอย่างน้อย 15 คน
- 2.4 ครูประจำชั้นจัดให้เด็กมีเวลาว่างช่วงบ่ายก่อนกลับบ้านอย่างน้อยวันละ 30 นาที
- 2.5 ผู้บริหาร ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และเด็กยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านน้ำใจ (นามสมมติ) โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะเด็กและผู้ปกครองที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้อย่างเข้าใจ เนื่องจากความสะดวกในการจัดกิจกรรมและผู้ปกครองต้องลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยโดยสมัครใจ ผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างได้จำนวน 15 คน แล้วแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน เท่า ๆ กัน ด้วยการใช้เกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมแบบอิงกลุ่ม (norm-referenced) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 9.51	หมายถึง	ระดับสูง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 8.51 - 9.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 8.50	หมายถึง	ระดับต่ำ

ตารางที่ 9 ข้อมูลรายบุคคลของตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนที่ 3

ลำดับ	เพศ	อายุ	ความสามารถทางสังคม	
			ค่าความถี่ของพฤติกรรม	ระดับ
1	ชาย	6 ปี 0 เดือน	6.23	ต่ำ
2	ชาย	6 ปี 4 เดือน	6.97	ต่ำ
3	ชาย	6 ปี 11 เดือน	7.60	ต่ำ
4	ชาย	6 ปี 9 เดือน	8.37	ต่ำ
5	ชาย	6 ปี 11 เดือน	8.27	ต่ำ
6	ชาย	6 ปี 11 เดือน	8.57	กลาง
7	ชาย	6 ปี 10 เดือน	8.70	กลาง
8	ชาย	6 ปี 5 เดือน	9.20	กลาง
9	ชาย	6 ปี 8 เดือน	9.37	กลาง
10	หญิง	6 ปี 6 เดือน	9.40	กลาง
11	หญิง	6 ปี 8 เดือน	9.67	สูง
12	ชาย	6 ปี 10 เดือน	10.00	สูง
13	หญิง	6 ปี 9 เดือน	10.03	สูง
14	หญิง	5 ปี 10 เดือน	10.37	สูง
15	หญิง	5 ปี 6 เดือน	10.50	สูง

เกณฑ์การคัดขมูลออก ได้แก่ ตัวอย่างที่เขารวมการวิจัยไม่ถึงร้อยละ 80 ของระยะเวลาทั้งหมด โดยผู้วิจัยทดแทนค่าของข้อมูลที่ขาดหายด้วยหลักการทางสถิติ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

3. การเข้าถึงตัวอย่าง

ขั้นตอนดำเนินการเพื่อเข้าถึงตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนบ้านน้ำใจ (นามสมมติ) เพื่อขออนุญาตทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจจากผู้บริหารของโรงเรียนและครูประจำชั้น

3.2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการแจกเอกสารให้แก่บิดามารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลของเด็กเป็นจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ (1) เอกสารข้อมูลสำหรับตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เอกสารข้อมูล และ (2) หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กที่ได้รับการยินยอมให้เข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจจากบิดามารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

4. การกำหนดคุณสมบัติของผู้ช่วยวิจัย

ผู้ช่วยวิจัยมีหน้าที่สังเกตพฤติกรรมของตัวอย่างด้วยการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งผู้ช่วยวิจัยต้องมีคุณสมบัติใกล้เคียงกับผู้วิจัย ดังนี้

4.1 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป สาขาวิชาการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

4.2 มีประสบการณ์ด้านการประเมินพฤติกรรมของเด็กก่อนบวกลบไม่น้อยกว่า 1 ปี

5. การดำเนินการ

5.1 การทดลองใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยร่วมกันสังเกตพฤติกรรมเด็กรายบุคคลอย่างเป็นระบบแบบไม่มีส่วนร่วม (Systematic non-participant Observation) ในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมเกมการศึกษา ช่วงเวลา 14.00 - 15.00 น. เป็นระยะเวลาต่อเนื่อง 1 ชั่วโมง โดยสังเกตพฤติกรรมเด็ก จำนวน 3 คน ๆ ละ 2 นาที ตามลำดับจนครบ 10 ครั้ง หลังจากนั้นจึงนำค่าความถี่ของพฤติกรรมมาวิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมของเด็กแต่ละคน เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ และหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน

5.2 การทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ข้อดีของฉัน หนูทำได้ และรู้สึกอย่างไร โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรม จำนวน 12 ครั้ง อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 นาที ในช่วงเวลา 14.30 - 15.00 น. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมิน (Inter-rater Reliability) โดยคำนวณตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินต้องมีมากกว่า 0.80 จึงจะถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับสูง (Streiner & Norman, 2008) ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ 0.88 แสดงว่า แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ มีความเชื่อมั่นในระดับสูง

7. การปรับปรุงแก้ไข

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) ได้ดังนี้

ตารางที่ 10 รายการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)

ปัญหาและอุปสรรคที่พบ	การปรับปรุงแก้ไข
1. โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ	
1.1 การดำเนินกิจกรรมในช่วง 1 - 2 วันแรก ใช้เวลานาน เกินกว่าระยะเวลาที่กำหนดไว้ เนื่องจากเด็กยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลือกบทบาทหน้าที่ในการทำงานกลุ่มย่อย ข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน วิธีการใช้มาตรการวัดอารมณ์ และวิธีการสะท้อนการเรียนรู้	ผู้วิจัยปรับระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้มีลักษณะยืดหยุ่นมากขึ้น โดยปรับเป็นครั้งละ 30 - 45 นาที ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ 5 - 10 นาที ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือเรียนรู้ 15 - 20 นาที ขั้นตอนที่ 3 การสรุปการเรียนรู้ 10 - 15 นาที
1.2 เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถทำบางกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ เนื่องจากกิจกรรมนั้นมีความยาก และใช้อุปกรณ์มากเกินไป	ผู้วิจัยปรับลักษณะของกิจกรรมนั้นให้มีความง่ายขึ้น และใช้อุปกรณ์ให้น้อยลง เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดได้
1.3 เด็กส่วนใหญ่ไม่สามารถให้คำตอบได้ หรือให้คำตอบซ้ำ ๆ กัน เนื่องจากบางคำถามมีคำตอบที่ค่อนข้างจำกัดและมีตัวเลือกที่ไม่หลากหลายเพียงพอ	ผู้วิจัยปรับเปลี่ยนคำถามให้มีลักษณะปลายเปิดหรือมีตัวเลือกมากขึ้น เช่น การใช้คำถามว่า “หนูมีความสามารถพิเศษอะไรบ้าง เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ”
1.4 เด็กแต่ละคนไม่สามารถให้ความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมกลุ่มได้อย่างสะดวกมากนัก เนื่องจากโต๊ะที่ใช้ในการทำกิจกรรมมีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า และมีขนาดใหญ่เกินไป	ผู้วิจัยเปลี่ยนโต๊ะที่นำมาใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้โต๊ะที่มีลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือทรงกลม และมีขนาดเล็กลง เพื่อให้เด็กแต่ละคนสามารถให้ความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมกลุ่มได้โดยง่าย
2. แบบประเมินความสามารถทางสังคม	
แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ มีจำนวน 2 หน้า ทำให้ไม่สะดวกในการใช้ เนื่องจากจำเป็นต้องใช้ความรวดเร็วในให้คำความถี่พฤติกรรมของเด็กในเวลาจำกัด	ผู้วิจัยปรับรูปแบบของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ให้เป็นแบบหน้าเดียว เพื่อความสะดวกในการให้คำความถี่ในระหว่างสังเกตพฤติกรรมเด็ก

ผู้วิจัยสามารถสรุปความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) กับโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) ได้ว่า รายการปรับปรุงแก้ไข คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ดังนี้

แผนภาพที่ 15 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับนำร่องกับฉบับทดลอง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)
หลักการ 1. การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง 3. การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้วางใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน 4. การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้ 5. การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม	หลักการ คงเดิม
วัตถุประสงค์	วัตถุประสงค์
เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3	คงเดิม
ระยะเวลา	ระยะเวลา
ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 นาที	ปรับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นเป็น 30 - 45 นาที
บริบท	บริบท
เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน	คงเดิม

แผนภาพที่ 15 (ต่อ) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับนำร่องกับฉบับทดลอง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)
<p>สาระ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง ในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ข้อดีของฉัน หนูทำได้ และรู้สึกอย่างไร 2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ หนูน้อยอารมณ์ดี และเอาใจเขามาใส่ใจเรา 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ชื่นชมจากใจ และทำดีต่อกัน 4. ทักษะสัมพันธภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ทำงานเป็นทีม และประนีประนอมหัวใจ 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และค่านิยม ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ลำดับสำคัญ ปลอดภัยไว้ก่อน และทำนายแสนสนุก 	<p>สาระ</p> <p>คงเดิม</p>
<p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ใช้เวลา 5 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่ง บทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ได้แก่ (1) คู่มืออุปกรณ์ (2) นำเสนอผลงาน และ (3) สรุปข้อมูล 1.2 การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา โดยมี ครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ 	<p>ขั้นตอน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ปรับระยะเวลาให้มีความยืดหยุ่นระหว่าง 5 - 10 นาที <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย <p>คงเดิม</p> 1.2 การสำรวจความพร้อม <p>คงเดิม</p>

แผนภาพที่ 15 (ต่อ) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ฉบับนำร่องกับฉบับทดลอง

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง)	โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)
2. การร่วมมือเรียนรู้ ใช้เวลา 15 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้	2. การร่วมมือเรียนรู้ ระยะเวลาให้ความยืดหยุ่น ระหว่าง 15 - 20 นาที
2.1 การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบ หลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ	2.1 การสร้างความสนใจ คงเดิม
2.2 การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือ ทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ	2.2 การลงมือทำ คงเดิม
3. การสรุปการเรียนรู้ ใช้เวลา 10 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้	3. การสรุปการเรียนรู้ ระยะเวลาให้ความ ยืดหยุ่นระหว่าง 10 - 15 นาที
3.1 การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือ แสดงความคิดเห็นตามความสนใจ	3.1 การนำเสนอผลงาน คงเดิม
3.2 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับ ความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุด บันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ	3.2 การสะท้อนประสบการณ์ คงเดิม
การประเมินผล การสังเกตพฤติกรรมเด็กด้วยแบบประเมินความสามารถทาง สังคมของเด็กอนุบาลใน 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	การประเมินผล คงเดิม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)

การพัฒนา (D₃): ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)

การวิจัย (R₃) คำถามการวิจัย: ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) เป็นอย่างไร ส่งผลให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้นหรือไม่

ผู้วิจัยพัฒนาและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) รวมเป็นระยะเวลา 18 สัปดาห์ ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแบ่งปัน (นามสมมติ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนห้องเรียน 1 ห้อง จำนวนเด็ก 22 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแบ่งปัน (นามสมมติ) โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะเด็กและผู้ปกครองที่มีความสามารถในการสื่อสารภาษาไทยได้อย่างเข้าใจ เนื่องจากความสะดวกในการจัดกิจกรรมและผู้ปกครองต้องลงนามในหนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัยโดยสมัครใจ ผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างได้จำนวน 15 คน แต่ในระหว่างการวิจัยมีตัวอย่างขาดหายไปในช่วงการวิจัย จำนวน 3 คน เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยเหตุนี้ จำนวนตัวอย่างจึงลดลงเหลือ 12 คน ผู้วิจัยจึงแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน เท่า ๆ กัน ด้วยการใช้เกณฑ์แปลผลค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมแบบอิงกลุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเกณฑ์ครั้งที่แล้ว ดังนี้

ค่าเฉลี่ยมากกว่า 9.31 หมายถึง ระดับสูง
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 8.31 - 9.30 หมายถึง ระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 8.30 หมายถึง ระดับต่ำ

ตารางที่ 11 ข้อมูลรายบุคคลของตัวอย่างที่ใช้ในขั้นตอนที่ 4

ลำดับ	เพศ	อายุ	ความสามารถทางสังคม	
			ค่าความถี่ของพฤติกรรม	ระดับ
1	หญิง	5 ปี 8 เดือน	6.97	ต่ำ
2	ชาย	6 ปี 9 เดือน	7.57	ต่ำ
3	ชาย	6 ปี 2 เดือน	8.20	ต่ำ
4	ชาย	6 ปี 5 เดือน	8.27	ต่ำ
5	หญิง	6 ปี 5 เดือน	8.37	กลาง
6	หญิง	6 ปี 6 เดือน	8.60	กลาง
7	หญิง	5 ปี 6 เดือน	9.03	กลาง
8	ชาย	5 ปี 9 เดือน	9.17	กลาง
9	ชาย	5 ปี 11 เดือน	9.37	สูง
10	ชาย	6 ปี 8 เดือน	9.40	สูง
11	ชาย	5 ปี 10 เดือน	9.50	สูง
12	หญิง	5 ปี 11 เดือน	9.60	สูง

เกณฑ์การคัดขมุลออก ได้แก่ ตัวอย่างที่เขารวมการวิจัยไม่ถึงร้อยละ 80 ของระยะเวลาทั้งหมด โดยผู้วิจัยทดแทนค่าของข้อมูลที่ขาดหายด้วยหลักการทางสถิติ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา

2. การเข้าถึงตัวอย่าง

ขั้นตอนดำเนินการเพื่อเข้าถึงตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

2.1 ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนบ้านแบ่งปัน (นามสมมติ) เพื่อขออนุญาตใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจจากผู้บริหารของโรงเรียนและครูประจำชั้น

2.2 ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการแจกเอกสารให้แก่บิดามารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแลของเด็กเป็นจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ (1) เอกสารข้อมูลสำหรับตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เอกสารข้อมูล และ (2) หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

2.3 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กที่ได้รับความยินยอมให้เข้าร่วมวิจัยโดยสมัครใจจากบิดามารดา/ผู้ปกครอง/ผู้ดูแล

3. การดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (One-group Pretest-posttest Time-series Design) โดยมีการประเมิน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง ดังนี้

ตารางที่ 12 การกำหนดแบบแผนการทดลอง

ระยะเวลา (สัปดาห์)	ตัวอย่าง E	ก่อนทดลอง O ₁₋₃	ทดลอง X	ระหว่างทดลอง O ₄₋₆	ทดลอง X	หลังทดลอง O ₇₋₉
1 - 2		✓				
3 - 7			✓			
8			✓	✓		
9				✓	✓	
10 - 14					✓	
15 - 16						✓

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง มีดังนี้

- E หมายถึง กลุ่มทดลอง
- X หมายถึง การจัดกิจกรรมด้วยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง)
- O₁₋₃ หมายถึง การประเมินความสามารถทางสังคมก่อนการทดลอง 3 ครั้ง
- O₄₋₆ หมายถึง การประเมินความสามารถทางสังคมระหว่างการทดลอง 3 ครั้ง
- O₇₋₉ หมายถึง การประเมินความสามารถทางสังคมหลังการทดลอง 3 ครั้ง

3.1 ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะก่อนการทดลองด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลอย่างเป็นระบบแบบไม่มีส่วนร่วม (Systematic non-participant Observation) ในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา ช่วงเวลา 09.00 - 11.00 น. และ 14.00 - 15.00 น.

ผู้วิจัยประเมินเด็กคนละ 3 ครั้ง ($O_1 - O_3$) ครั้งละ 3 ชั่วโมง จำนวน 3 วัน ในแต่ละครั้งของการประเมิน ผู้วิจัยสังเกตเด็กเป็นจำนวน 10 รอบ แต่ละรอบสังเกตเด็ก จำนวน 5 คน ๆ ละ 2 นาที โดยสังเกตเด็กคนที่ 1 - 5 ในวันที่ 1 เด็กคนที่ 6 - 10 ในวันที่ 2 และเด็กคนที่ 11 - 15 ในวันที่ 3 แล้วจึงกลับมาสังเกตเด็กคนที่ 1 - 5 ครั้งที่ 2 ในวันที่ 4 เป็นเช่นนี้จนครบการการประเมินเด็กทั้ง 15 คน จำนวน 3 ครั้ง รวมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นจึงนำค่าความถี่ของพฤติกรรมมาวิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมของเด็กแต่ละคน

3.2 ระหว่างการทดลอง

ผู้วิจัยจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) ให้กับเด็กจำนวน 15 คน เป็นจำนวน 48 ครั้ง อย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที ในช่วงเวลา 14.15 - 15.00 น. โดยในสถานการณ์ที่ 20 - 28 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะระหว่างการทดลองด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ฉบับเดิมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในช่วงเวลา 09.00 - 11.00 น. และ 14.00 - 15.00 น. โดยผู้วิจัยประเมินเด็กทั้งหมดเป็นจำนวน 3 รอบ ($O_4 - O_6$) รวมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์

3.3 หลังการทดลอง

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะหลังการทดลองด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ฉบับเดิมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ในช่วงเวลา 09.00 - 11.00 น. และ 14.00 - 15.00 น. โดยผู้วิจัยประเมินเด็กทั้งหมดเป็นจำนวน 3 รอบ ($O_7 - O_9$) รวมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหลังจากหยุดการทดลองไปเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อศึกษาความคงทนของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ โดยใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ฉบับเดิมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เก็บข้อมูลในลักษณะเดิมเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง ด้วยสถิติการทดสอบค่าที (t-test) และการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล (effect size)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การแจกแจงความสามารถทางสังคมของตัวอย่าง โดยพิจารณาตามข้อตกลงเบื้องต้น ที่กำหนดไว้ว่า ตัวแปรต้องมีความเบ้อยู่ระหว่าง -3 ถึง 3 และมีความโด่งอยู่ระหว่าง -10 ถึง 10 จึงจะถือว่ามีความเหมาะสมการแจกแจงแบบปกติ (Brown, 2006) ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมมีความเบ้อยู่ระหว่าง -0.90 ถึง 0.02 และมีความโด่งอยู่ระหว่าง -1.41 ถึง 0.25 แสดงว่า ความสามารถทางสังคมของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการแจกแจงแบบปกติ

ขั้นตอนที่ 5 การนำเสนอ

ผู้วิจัยพัฒนาและนำเสนอโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ฉบับสมบูรณ์)

บทนี้นำเสนอโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (ฉบับสมบูรณ์) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

ตอนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีรายละเอียด ดังนี้

แผนภาพที่ 16 แผนภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีองค์ประกอบ 7 ข้อ ได้แก่
หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา บริบท สาระ ขั้นตอน และการประเมินผล ดังนี้

แผนภาพที่ 17 โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

หลักการ
<p>1. การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ</p> <p>2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 – 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง</p> <p>3. การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้น้อยเชื่อใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน</p> <p>4. การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับการทำกิจกรรมได้</p> <p>5. การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม</p>
วัตถุประสงค์
เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนุบาลชั้นปีที่ 3
ระยะเวลา
รวมระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 – 45 นาที
บริบท
เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน
สาระ
<p>1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์ได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ชื่อของฉัน 2) หนูทำได้ 3) รู้สึกอย่างไร <p>2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) หนูน้อยอารมณ์ดี 2) เอาใจเขามาใส่ใจเรา <p>3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ชื่นชมจากใจ 2) ทำดีต่อกัน

แผนภาพที่ 17 (ต่อ) โครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

สาระ (ต่อ)
<p>4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ทำงานเป็นทีม 2) ประนีประนอมหัวใจ
<p>5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำงานเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ลำดับสำคัญ 2) ปลอดภัยไว้ก่อน 3) ทำนายแสนสนุก
ขั้นตอน
<p>1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ใช้เวลา 5 - 10 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ได้แก่ (1) ดูแลอุปกรณ์ (2) นำเสนอผลงาน และ (3) สรุปข้อมูล 1.2 การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ <p>2. การร่วมมือเรียนรู้ ใช้เวลา 15 - 20 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ 2.2 การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ <p>3. การสรุปการเรียนรู้ ใช้เวลา 10 - 15 นาที มีขั้นตอนย่อย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1 การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นตามความสนใจ 3.2 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ
การประเมินผล
<p>การประเมินตามสภาพจริงด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล 2 องค์กรประกอบ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยสังเกตในขณะที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา</p>

1.1 หลักการ

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีหลักการ 5 ประการ ดังนี้

1) การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคมช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง

3) การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้นือเชื่อใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน

4) การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมได้

5) การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะที่ทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3

1.3 ระยะเวลา

รวมระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 12 สัปดาห์ โดยแบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที

1.4 บริบท

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน

1.5 สาระ

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง แบ่งออกเป็น 12 บทเรียน โดยเรียงตามลำดับ ใช้ระยะเวลารวม 12 สัปดาห์ ดังนี้

เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์พื้นฐานได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1) ข้อดีของฉัน เป็นการทำความรู้จักจุดแข็งของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านนิสัย

2) หนูทำได้ เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจความสามารถของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน และความสามารถพิเศษ

3) รู้สึกอย่างไร เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจอารมณ์พื้นฐานของตนเอง ได้แก่ สุข เศร้า โกรธ และกลัว

เรื่องที่ 2 การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

4) หนูน้อยอารมณ์ดี เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่ บ้ายบายความโกรธ และโยคะสบายใจ

5) เอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การขอบคุณ และการขอโทษ

เรื่องที่ 3 การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

6) ชื่นชมจากใจ เป็นการแสดงความชื่นชมผู้อื่นด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การพูดชื่นชมให้กำลังใจ และการมอบสิ่งของแสดงความชื่นชม

7) ทำดีต่อกัน เป็นการแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ได้แก่ การพูดและฟังอย่างมีมารยาท และการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีมารยาท

เรื่องที่ 4 ทักษะสัมพันธภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

8) ทำงานเป็นทีม เป็นวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้แก่ การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ และการแบ่งปัน

9) ประนีประนอมหัวใจ เป็นวิธีการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ได้แก่ การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน และการเสียสละ

เรื่องที่ 5 การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ๆ ละ 1 สัปดาห์ อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

10) ลำดับสำคัญ เป็นการทำความเข้าใจปัญหาและสาเหตุโดยเรียงลำดับขั้นตอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาก่อนและหลัง

11) ปลอดภัยไว้ก่อน เป็นการแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

12) ทำนายแสนสนุก เป็นการคาดเดาถึงสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในลำดับถัดไป

1.6 ขั้นตอน

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง 3 ขั้นตอน ใช้เวลารวม 30 - 45 นาที ดังนี้

1) การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (check-in) เป็นขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1) การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบคละค่าเฉลี่ยของวุฒิภาวะทางอารมณ์ความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย ได้แก่ (1) ดูแลอุปกรณ์ (2) นำเสนอผลงาน และ (3) สรุปข้อมูล โดยมีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนบทบาทหน้าที่กันทุกครั้ง และจัดกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสให้ความช่วยเหลือในการทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างทั่วถึง

1.2) การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่มทุกครั้งก่อนเริ่มทำกิจกรรม และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกมีความพร้อมในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป

บทบาทครู ได้แก่ (1) จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการเตรียมพร้อมเรียนรู้ (2) แบ่งกลุ่มเด็ก (3) นำเด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมด้วยการใช้แผนภาพโปสเตอร์ข้อตกลง (4) นำเด็กทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาด้วยการใช้คำถามควบคู่กับการนำเสนอตัวอย่างผลงาน และ (5) ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กตามความเหมาะสม และอนุญาตให้หยุดทำกิจกรรมได้ หากเด็กรู้สึกไม่พร้อมในการทำกิจกรรม

บทบาทเด็ก ได้แก่ (1) เข้ากลุ่มตามที่กำหนด (2) แบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมด้วยการใช้ป้ายแสดงบทบาท (3) ทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน (4) สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตนเองด้วยการใช้มาตรวัดอารมณ์ และ (5) ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาด้วยการตอบคำถามและบอกเล่าประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้

2) การร่วมมือเรียนรู้ (co-learning) เป็นขั้นการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กแก้ไขปัญหาหรือลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1) การสร้างความสนใจ เป็นการจัดกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลาย เช่น การฟังนิทาน การเล่นเกม การทำงานศิลปะ การแสดงบทบาทสมมติ โดยมีการสลับเปลี่ยนหมุนเวียนรูปแบบกิจกรรมแต่ละครั้งให้มีความเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการให้เด็กเรียนรู้ เพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ เข้าใจ และกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม

2.2) การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มด้วยตนเอง ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด

บทบาทครู ได้แก่ (1) จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการร่วมมือเรียนรู้ (2) เล่นิทาน หรือนำเด็กเล่นเกม หรือนำเด็กทำงานศิลปะ โดยอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของขั้นตอน ระยะเวลา และเป้าหมายของกิจกรรม และ (3) ให้ข้อเสนอแนะแก่เด็กในการทำกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

บทบาทเด็ก ได้แก่ (1) ฟังนิทาน หรือรายละเอียดของกิจกรรม (2) วางแผนการทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ และ (3) ลงมือทำงานตามเป้าหมาย

3) การสรุปการเรียนรู้ (conclusion) เป็นขั้นการสรุปกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1) การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นตามความสนใจ เพื่อให้เด็กแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึง

3.2) การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม ด้วยการวาดภาพหรือเขียนบรรยายลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

บทบาทครู ได้แก่ (1) จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับการจัดกิจกรรม ขั้นตอนการสรุปการเรียนรู้ (2) รับฟังการนำเสนอผลงานและความคิดเห็นของเด็ก และ (3) ให้คำแนะนำแก่เด็กในการสะท้อนประสบการณ์ลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้

บทบาทเด็ก ได้แก่ (1) แสดงผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน (2) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของกลุ่มอื่นตามความสนใจ และ (3) วาดภาพหรือเขียนสะท้อนประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้

1.7 การประเมินผล

การประเมินตามสภาพจริงด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะเข้าร่วมกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา แล้วบันทึกลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่สังเกตพบในช่วงระยะเวลา 1 สัปดาห์ (แผนภาพที่ 18) หลังจากนั้นจึงให้คะแนนพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กแต่ละคน (แผนภาพที่ 19) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมด้วยตนเองโดยไม่มีผู้อื่นกระตุ้นหรือให้คำแนะนำ
- 1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมเมื่อมีผู้อื่นกระตุ้นหรือให้คำแนะนำ
- 0 หมายถึง เด็กไม่แสดงพฤติกรรมแม้มีผู้อื่นกระตุ้นหรือให้คำแนะนำ

แผนภาพที่ 18 ตัวอย่างแบบบันทึกลักษณะพฤติกรรมความสามารถทางสังคม

(ตัวอย่าง)	
แบบบันทึกพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาล	
ชื่อเด็ก	วันที่ประเมิน
คำชี้แจง	ให้เขียนบันทึกลักษณะพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กที่สังเกตพบ
ความสามารถทางสังคม	
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	
1.1 การสื่อสาร	
1.2 การควบคุมตนเอง	
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	
2.1 การให้ความร่วมมือ	
2.2 การกล้าแสดงออก	
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	

แผนภาพที่ 19 ตัวอย่างแบบประเมินพฤติกรรมความสามารถทางสังคม

(ตัวอย่าง)

แบบประเมินพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ชื่อเด็ก วันที่ประเมิน

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็ก

ความสามารถทางสังคม	คะแนน		
	2	1	0
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล			
1.1 การสื่อสาร			
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง			
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้			
1.2 การควบคุมตนเอง			
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง			
4) การอดทนรอคอย หรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย			
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์			
5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ			
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เกรงใจต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน			
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น			
2.1 การให้ความร่วมมือ			
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน			
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน			
2.2 การกล้าแสดงออก			
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม			
10) การให้ความร่วมมือ เป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ			
2.3 การตั้งใจจดจ่อ			
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ			
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ			
รวมคะแนน			

ตอนที่ 2 คู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

คู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรม หนังสือนิทานประกอบรูปภาพ อุปกรณ์หลักประกอบกิจกรรม และแนวทางการนำไปใช้ ดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรม

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง โดยแบ่งออกเป็น 12 บทเรียน ดังนี้

ตารางที่ 13 โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

 1. การตระหนักรู้ตนเอง เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้านจุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์พื้นฐานได้อย่างถูกต้อง			
ระยะเวลา	3 สัปดาห์		
นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง	กุ๊กกิ๊ก (ผู้แต่ง เฉิน จื้อหยวน)		
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 1	วัตถุประสงค์	เด็กระบุจุดแข็งของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่าง
1	ข้อดีของฉันทัน	เนื้อหา	การทำความรู้จักจุดแข็งของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) ด้านร่างกาย เช่น ตัวใหญ่ แข็งแรง เล็บสั้น มีมือสะอาด ฟันไม่ผุ (2) ด้านนิสัย เช่น อดทน ขยัน พุดจาไพเราะ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น
		กิจกรรม	ครั้งที่ 1 การฟังนิทานเพื่อทำความรู้จักจุดแข็งด้านร่างกายของตัวเอง ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะรูปภาพปะติดจุดแข็งด้านร่างกายของตนเอง ครั้งที่ 3 การทบทวนนิทานเพื่อทำความรู้จักจุดแข็งด้านนิสัยของตัวเอง ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพจุดแข็งด้านนิสัยของตนเอง
		การประเมิน	การตรวจสอบผลงานของเด็กในการระบุถึงจุดแข็งด้านต่าง ๆ ของตนเอง
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 2	วัตถุประสงค์	เด็กระบุและแสดงความสามารถของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่าง
2	หนูทำได้	เนื้อหา	การทำความรู้จักและเข้าใจความสามารถของตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ (1) ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น รับประทานอาหาร แต่งกาย ดูแลสุขอนามัยของตนเอง (2) ความสามารถพิเศษในด้านต่าง ๆ เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ ทำอาหาร
		กิจกรรม	ครั้งที่ 1 การแสดงบทบาทสมมติจัดโต๊ะและรับประทานอาหารอย่างถูกวิธี ครั้งที่ 2 การเล่นเกมจับเวลาแต่งตัว พับผ้า และผูกเชือกรองเท้า ครั้งที่ 3 การทำงานศิลปะระบายสีรูปภาพวิธีการล้างมือที่ถูกต้อง ครั้งที่ 4 การแสดงความสามารถพิเศษของกลุ่มหน้าชั้นเรียน
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงความสามารถของตนเอง

ตารางที่ 13 (ต่อ) โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

สัปดาห์ที่	บทเรียนที่	วัตถุประสงค์	เด็กระบุลักษณะของอารมณ์พื้นฐานได้อย่างน้อย 1 อย่าง
3	รู้สึกละอายใจ	เนื้อหา	<p>การทำความรู้จักและเข้าใจอารมณ์พื้นฐานของตนเอง ได้แก่</p> <p>(1) สุข เป็นความรู้สึกดีใจ สบายใจ แสดงออกได้โดยการยิ้ม หัวเราะ ประหม่อมอง เสียงดีใจ กระโดดโลดเต้น</p> <p>(2) เศร้า เป็นความรู้สึกเสียใจ ทุกข์ใจ แสดงออกได้โดยการร้องไห้ ทำหน้าบึ้ง</p> <p>(3) โกรธ เป็นความรู้สึกขุ่นใจ ไม่พอใจ แสดงออกได้โดยการกอดอก ทำหน้าบึ้งตึง หันหน้าหนี</p> <p>(4) กลัว เป็นความรู้สึกไม่ปลอดภัย แสดงออกได้โดยการหลบ หลีกหนี หายใจถี่</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การเล่นเกมต่อจิ๊กซอว์รูปภาพคนมีความสุข</p> <p>ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะปั้นรูปคนแสดงความรู้สึก</p> <p>ครั้งที่ 3 การเล่นเกมจับคู่รูปภาพเหมือนคนแสดงความรู้สึก</p> <p>ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพคนแสดงความรู้สึก</p>
		การประเมิน	การตรวจสอบผลงานของเด็กในการระบุถึงลักษณะของอารมณ์พื้นฐาน
 2. การจัดการตนเอง เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ			
ระยะเวลา	2 สัปดาห์		
นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง	เจ้าสิงโตโมโทโทโส (ผู้แต่ง ยุวดี สุวรรณศักดิ์ชัย)		
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่	วัตถุประสงค์	เด็กระบุและแสดงวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองได้อย่างน้อย 1 วิธี
4	หนูน้อยอารมณ์ดี	เนื้อหา	<p>การจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองด้วยวิธีต่าง ๆ ได้แก่</p> <p>(1) บำบัดความโกรธ เป็นวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองที่สามารถทำได้ โดยวาดรูปภาพสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกโกรธลงบนกระดาษแล้วพับเป็นเครื่องบินกระดาษ โยนให้มันลอยลงไปในถังขยะ</p> <p>(2) โยคะสบายใจ เป็นวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเองที่สามารถทำได้ โดยหายใจเข้าลึก ๆ พร้อมกับกำมือให้แน่นแล้วนับ 1 - 3 แล้วหายใจออกยาว ๆ พร้อมกับคลายมือออกช้า ๆ แล้วนับ 1 - 3</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การฟังนิทานเพื่อทำความรู้จักวิธีการจัดการอารมณ์เชิงลบ</p> <p>ครั้งที่ 2 การแสดงวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบ “บำบัดความโกรธ”</p> <p>ครั้งที่ 3 การแสดงวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบ “โยคะสบายใจ”</p> <p>ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพวิธีการจัดการอารมณ์เชิงลบที่ชอบ</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงวิธีจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง

ตารางที่ 13 (ต่อ) โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 5	วัตถุประสงค์	เด็กแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างน้อย 1 วิธี
5	เอาใจเขา มาใส่ใจเรา	เนื้อหา	<p>การแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ</p> <p>(1) การแสดงความยินดี เช่น ยิ้ม ชื่นชม ประบมือ มอบสิ่งของให้</p> <p>(2) การแสดงความเสียใจ เช่น ให้กำลังใจ ปลอบใจ ให้ความช่วยเหลือ</p> <p>(3) การขอบคุณ เช่น กล่าวคำขอบคุณ ส่งยิ้ม ยกมือไหว้</p> <p>(4) การขอโทษ เช่น พูดขอโทษ แสดงความรู้สึกผิด ให้ความช่วยเหลือ</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์แสดงความยินดี</p> <p>ครั้งที่ 2 การเล่นเกมจับคู่รูปภาพเหมือนสถานการณ์แสดงความเสียใจ</p> <p>ครั้งที่ 3 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพสถานการณ์แสดงขอบคุณ</p> <p>ครั้งที่ 4 การเล่นเกมต่อจิ๊กซอว์รูปภาพสถานการณ์แสดงขอโทษ</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ
<div> 3. การตระหนักรู้สังคม เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และปฏิบัติต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ </div>			
ระยะเวลา	2 สัปดาห์		
นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง	เพื่อนของฉันเป็นคนตาบอด (ผู้แต่ง ฟรานซ์ โยเซฟ ฮูไอนิจจ์)		
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 6	วัตถุประสงค์	เด็กแสดงความคิดเห็นผู้อื่นได้อย่างน้อย 1 วิธี
6	ชื่นชมจากใจ	เนื้อหา	<p>การแสดงความคิดเห็นผู้อื่นด้วยวิธีต่าง ๆ</p> <p>(1) การพูดชื่นชมให้กำลังใจ</p> <p>(2) การมอบสิ่งของแสดงความชื่นชม</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การฟังนิทานเพื่อเรียนรู้ลักษณะของการกระทำที่น่าชื่นชมของตัวเอง</p> <p>ละคร</p> <p>ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพสถานการณ์ที่ตัวละครในนิทานทำสิ่งน่าชื่นชม</p> <p>ครั้งที่ 3 การแสดงบทบาทสมมติสถานการณ์ที่เพื่อนในกลุ่มทำสิ่งที่น่าชื่นชม</p> <p>ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะประดิษฐ์ “บัตรชื่นชม” มอบให้เพื่อนในกลุ่มเพื่อแสดงความชื่นชมกันและกัน</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงความชื่นชมผู้อื่น

ตารางที่ 13 (ต่อ) โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 7	วัตถุประสงค์	เด็กแสดงการพูดและปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างสุภาพได้อย่างน้อย 1 วิธี
7	ทำดีต่อกัน	เนื้อหา	<p>การแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ได้แก่</p> <p>(1) การพูดและฟังอย่างมีมารยาท เช่น ตั้งใจฟัง ใช้คำไพเราะ พูดมีหางเสียงลงท้ายด้วยคำว่า “ครับ/ค่ะ” ใช้น้ำเสียงนุ่มนวล</p> <p>(2) การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างมีมารยาท เช่น ยกมือไหว้และเดินค้อมตัวผ่านหน้าผู้ใหญ่ แสดงน้ำใจและให้ความช่วยเหลือผู้อื่น</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การทบทวนนิทานเพื่อเรียนรู้มารยาทของตัวละคร</p> <p>ครั้งที่ 2 การแสดงบทบาทสมมติการพูดและฟังอย่างมีมารยาท</p> <p>ครั้งที่ 3 การเล่นเกมจับคู่รูปภาพเหมือนมารยาทในสถานการณ์ต่าง ๆ</p> <p>ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะระบายสีรูปภาพมารยาทในสถานการณ์ต่าง ๆ</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงวิธีการพูดและปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างสุภาพ
 4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง			
ระยะเวลา	2 สัปดาห์		
นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง	กุรีกับกระ (ผู้แต่ง ริเอโกะ นาคางาวะ)		
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 8	วัตถุประสงค์	เด็กระบุและแสดงวิธีการร่วมมือกันทำงานได้อย่างน้อย 1 วิธี
8	ทำงานเป็นทีม	เนื้อหา	<p>การให้ความร่วมมือกันทำงานให้สำเร็จอย่างราบรื่น เช่น การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ การให้ความช่วยเหลือ และการแบ่งปัน</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การฟังนิทานเพื่อเรียนรู้วิธีการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของตัวละคร</p> <p>ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพวิธีแก้ไขปัญหที่ต่างจากนิทาน</p> <p>ครั้งที่ 3 การเล่นเกมตามหาสมบัติเพื่อช่วยกันตามหาสิ่งของให้ครบ</p> <p>ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพกลุ่มช่วยกันเล่นเกมตามหาสมบัติ</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงวิธีการร่วมมือกันทำงาน
สัปดาห์ที่	บทเรียนที่ 9	วัตถุประสงค์	เด็กระบุและแสดงวิธีการประนีประนอมปัญหาได้อย่างน้อย 1 วิธี
9	ประนีประนอมหัวใจ	เนื้อหา	<p>การประนีประนอม เป็นแก้ไขปัญหความขัดแย้งระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยน และการเสียสละ</p>
		กิจกรรม	<p>ครั้งที่ 1 การทบทวนนิทานเพื่อเรียนรู้วิธีการประนีประนอมของตัวละคร</p> <p>ครั้งที่ 2 การแสดงบทบาทสมมติวิธีการประนีประนอมปัญหาจากนิทาน</p> <p>ครั้งที่ 3 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน</p> <p>ครั้งที่ 4 การแสดงบทบาทสมมติวิธีการประนีประนอมปัญหาที่นำเสนอ</p>
		การประเมิน	การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการแสดงวิธีการประนีประนอมปัญหา

ตารางที่ 13 (ต่อ) โครงสร้างของแผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

<div> 5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาอย่างปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล </div>			
ระยะเวลา		3 สัปดาห์	
นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง		แมว 11 ตัว กับยักษ์อุฮิอะฮะ (ผู้แต่ง โนบุรุ บาบะ)	
สัปดาห์ที่ 10	บทเรียนที่ 10 ลำดับสำคัญ	วัตถุประสงค์	เด็กเรียงลำดับของสิ่งที่เกิดขึ้นได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 สถานการณ์
		เนื้อหา	การทำความเข้าใจปัญหาและสาเหตุโดยเรียงลำดับขั้นตอนของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาก่อนและหลัง
		กิจกรรม	ครั้งที่ 1 การฟังนิทานเพื่อเรียนรู้ลำดับของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาก่อนและหลัง ครั้งที่ 2 การเล่นเกมเรียงลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในนิทาน ครั้งที่ 3 การเล่นเกมเรียงลำดับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะระบายสีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง
		การประเมิน	การตรวจสอบผลงานของเด็กในการเรียงลำดับของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น
สัปดาห์ที่ 11	บทเรียนที่ 11 ปลอดภัยไว้ก่อน	วัตถุประสงค์	เด็กระบุและแสดงวิธีการแก้ไขปัญหอย่างปลอดภัยได้อย่างน้อย 1 วิธี
		เนื้อหา	การแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่น และการขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่
		กิจกรรม	ครั้งที่ 1 การทบทวนนิทานเพื่อเรียนรู้การแก้ไขปัญหอย่างปลอดภัย ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพวิธีแก้ไขปัญหที่ต่างจากนิทาน ครั้งที่ 3 การเล่นเกมจับคู่รูปภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญห ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพวิธีการแก้ไขปัญหอย่างปลอดภัยในชีวิตประจำวัน
		การประเมิน	การตรวจสอบผลงานของเด็กในระบุวิธีการแก้ไขปัญหอย่างปลอดภัย
สัปดาห์ที่ 12	บทเรียนที่ 12 ทำนาย แสนสนุก	วัตถุประสงค์	เด็กระบุสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในลำดับต่อไปได้อย่างน้อย 1 สถานการณ์
		เนื้อหา	การคาดเดาถึงสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในลำดับถัดไปอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจลงมือทำ
		กิจกรรม	ครั้งที่ 1 การทบทวนนิทานเพื่อคาดเดาถึงสถานการณ์ลำดับต่อไปจากตอนจบของนิทาน ครั้งที่ 2 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพสถานการณ์ลำดับต่อไปจากนิทาน ครั้งที่ 3 การทำงานศิลปะระบายสีรูปภาพสถานการณ์ในลำดับถัดต่อไป ครั้งที่ 4 การทำงานศิลปะวาดรูปภาพอาชีพในอนาคตของตนเอง
		การประเมิน	การตรวจสอบผลงานของเด็กในการระบุถึงสถานการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในลำดับต่อไป

2.2 หนังสือนิทานประกอบรูปภาพ

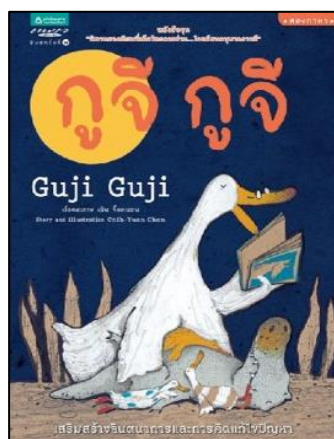
หนังสือนิทานประกอบรูปภาพที่ใช้เป็นสื่อในการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีจำนวน 5 เรื่อง ดังนี้

1) นิทานเรื่อง กูจิกูจี

เรื่องและภาพ เฉิน จื้อหยวน

แปล ปรีดา อัครจันทโรตตี

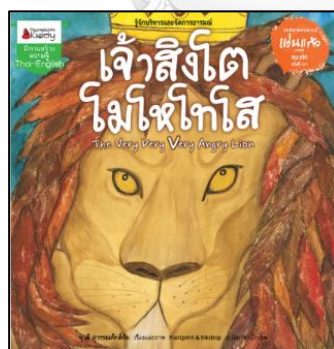
สำนักพิมพ์ แพรวเพื่อนเด็ก

2) นิทานเรื่อง เจ้าสิงโตโมโหโทโส

เรื่องและภาพ ยุวดี สุวรรณศักดิ์ชัย

สำนักพิมพ์ บริษัท นานมี บุ๊คส์ จำกัด

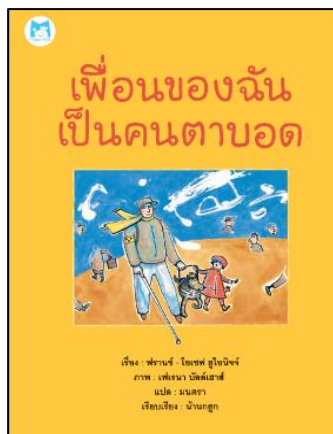
3) นิทานเรื่อง เพื่อนของฉันเป็นคนตาบอด

เรื่อง ฟรานซ์ โยเซฟ ฮูอินิจ์

ภาพ เฟเรนา บัลล์เฮาส์

แปล มนตรา

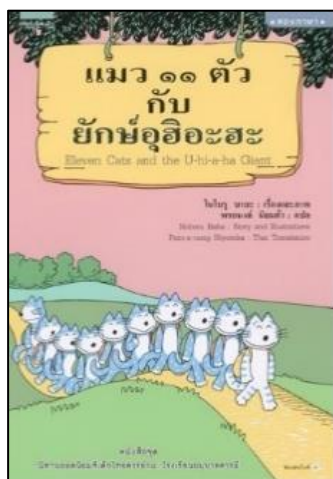
สำนักพิมพ์ แฮปปี้ คิดส์

- 4) นิทานเรื่อง กุริกับกระ
เรื่อง ริเอโกะ นาคางาวะ
ภาพ ยูริโกะ มูระ
แปล พรอนงค์ นิยมคำ
สำนักพิมพ์ แพรวเพื่อนเด็ก

- 5) นิทานเรื่อง แมว 11 ตัว กับยักษ์อุอิอะสะ
เรื่องและภาพ โนบุรุ บาบะ
แปล พรอนงค์ นิยมคำ
สำนักพิมพ์ แพรวเพื่อนเด็ก

2.3 อุปกรณ์หลักประกอบกิจกรรม

อุปกรณ์หลักที่ใช้ประกอบการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) มีดังนี้

1) ป้ายแสดงบทบาท

อุปกรณ์นี้มีลักษณะเป็นป้ายคล้องคอภาพสี ใช้ในการจัดกิจกรรมขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนย่อยที่ 1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย โดยใช้ในการกำหนดบทบาทในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีให้เลือก 3 บทบาท ดังนี้

1.1) ดูแลอุปกรณ์ มีหน้าที่จัดเตรียมและเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม

1.2) นำเสนอผลงาน มีหน้าที่แสดงผลงานของกลุ่ม

1.3) สรุปข้อมูล มีหน้าที่เก็บรวบรวมผลงานของกลุ่ม

2) แผ่นภาพโปสเตอร์ข้อตกลง

อุปกรณ์นี้มีลักษณะเป็นแผ่นโปสเตอร์สี ใช้ในการจัดกิจกรรมขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การสำรวจความพร้อม โดยใช้ในการสร้างและรับรู้ข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีจำนวน 5 ข้อ ดังนี้

- 2.1) มีตาไว้ตั้งใจดู
- 2.2) มีหูไว้ตั้งใจฟัง
- 2.3) มีปากไว้พูดไพเราะ
- 2.4) มีมือไว้คอยช่วยเหลือ
- 2.5) มีเท้าไว้ค่อย ๆ เดิน

3) มาตรวัดอารมณ์ (SEL tool-feeling thermometer)

อุปกรณ์นี้มีลักษณะเป็นแผ่นภาพสี ใช้ในการจัดกิจกรรมขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ ขั้นตอนย่อยที่ 1.2 การสำรวจความพร้อม โดยใช้ในการสำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของตนเองก่อนเริ่มทำกิจกรรม โดยให้เด็กแต่ละคนพิจารณาว่า ในขณะนั้นตนเองมีความรู้สึกอย่างไร และพร้อมทำกิจกรรมหรือไม่ แล้วนำชื่อของตนเองไปติดลงบนแถบสีในมาตรวัดอารมณ์ โดยที่บริเวณแถบสีฟ้า แปลว่า ฉันมีความสุขและพร้อมทำกิจกรรมครั้งนี้ ส่วนสีแดง แปลว่า ฉันไม่มีความสุขและไม่พร้อมทำกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งมาตรวัดอารมณ์มีจำนวน 5 แบบ ดังนี้

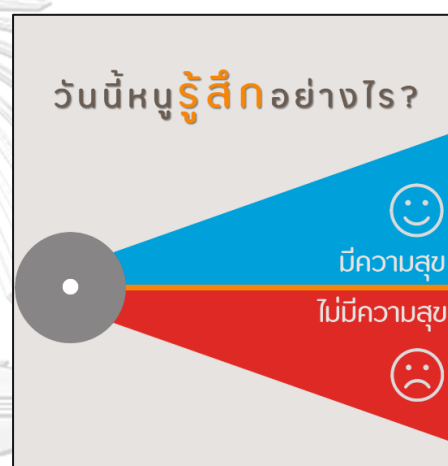
แบบที่ 1

แบบที่ 2

แบบที่ 3

แบบที่ 4

แบบที่ 5

2.4 แนวทางการนำไปใช้

แนวทางการนำโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์) ไปใช้มี ดังนี้

1) ผู้ใช้ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับคู่มืออย่างละเอียดก่อนนำไปใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ไปใช้

2) ผู้ใช้ต้องจัดเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ก่อนการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ดังนี้

2.1) ด้านสถานที่

ผู้ใช้ต้องจัดเตรียมสถานที่ที่สงบ ไม่มีคนเดินผ่านพลุกพล่าน มีพื้นที่ขนาดใหญ่เพียงพอที่จะให้เด็กทุกคนสามารถนั่งแยกกันออกเป็นกลุ่มย่อยได้ และเด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัวและมีความปลอดภัย

2.2) ด้านอุปกรณ์

ผู้ใช้ต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ทำกิจกรรมให้เรียบร้อย มีจำนวนที่เพียงพอต่อจำนวนของเด็ก รวมทั้งอุปกรณ์เหล่านั้นต้องมีความปลอดภัย แข็งแรง และจัดเก็บเรียบร้อยอยู่ในบริเวณที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ง่าย

2.3) ด้านบรรยากาศ

ผู้ใช้ต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร เน้นการให้ความช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กกล้าแสดงออก และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ โดยไม่รู้สึกรอหรือเครียดเมื่อต้องทำกิจกรรมบางอย่างที่ทำทลายความสามารถ

2.4) ด้านช่วงเวลา

ผู้ใช้ต้องจัดกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด โดยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีจำนวน 12 บทเรียน จัดกิจกรรมแต่ละบทเรียนอย่างเป็นลำดับ ใช้ระยะเวลา รวม 12 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที ในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล : ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตาม แนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคม ของเด็กอนุบาล

บทนี้นำเสนอผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่าง และผลการวิเคราะห์ความสามารถทางสังคม ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่าง

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ การเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียด (ตารางที่ 14) ดังนี้

ตารางที่ 14 ข้อมูลเบื้องต้นของตัวอย่าง

ข้อมูลเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. เพศ						
1) ชาย	7	58.00	-	-	-	-
2) หญิง	5	42.00	-	-	-	-
2. อายุ						
1) ช่วงอายุ 5 ปี	6	50	5 ปี 6 เดือน	-	6 ปี 1 เดือน	0.67
2) ช่วงอายุ 6 ปี	6	50	-	6 ปี 9 เดือน		
3. การร่วมกิจกรรม						
1) มา	-	-	39	47	44.08	2.68
2) ขาด	-	-	1	9	3.92	2.68

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเพศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ตัวอย่างจำนวน 12 คน โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 7 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 และ 42.00 ตามลำดับ

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ช่วงอายุของตัวอย่างแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงอายุตั้งแต่ 5 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน มีจำนวน 6 คน และช่วงอายุตั้งแต่ 6 ปี ถึง 6 ปี 11 เดือน มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 เท่ากัน อายุน้อยที่สุด คือ 5 ปี 6 เดือน และอายุมากที่สุด คือ 6 ปี 9 เดือน ซึ่งตัวอย่างกลุ่มนี้มีอายุเฉลี่ย 6 ปี 1 เดือน

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า จำนวนครั้งทั้งหมดที่จัดกิจกรรม คือ 48 ครั้ง ตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด คือ 39 ครั้ง ส่วนตัวอย่างที่มีจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ 47 ครั้ง จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ย คิดเป็น 44.08 ครั้ง โดยตัวอย่างที่ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยที่สุด คือ 1 ครั้ง ส่วนตัวอย่างที่ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด คือ 9 ครั้ง จำนวนครั้งในการขาดการเข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉลี่ย คิดเป็น 3.92 ครั้ง

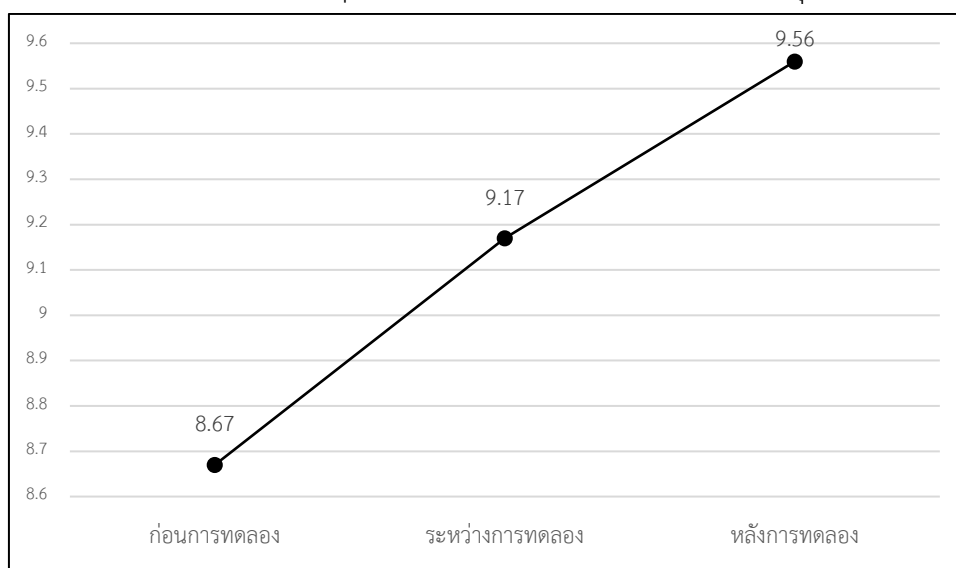
2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางสังคม

ผู้วิจัยนำเสนอผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคม ทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง (ตารางที่ 15) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ทั้ง 3 ระยะ

ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล						
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	ภาพรวม		รายด้าน			
			1) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		2) การทำงานร่วมกับผู้อื่น	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
1. ก่อนการทดลอง	8.63	0.79	4.65	0.47	3.98	0.51
2. ระหว่างการทดลอง	9.17	0.95	4.91	0.53	4.25	0.53
3. หลังการทดลอง	9.57	0.89	5.08	0.49	4.49	0.45

แผนภาพที่ 20 ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

2.1 ผลการเปรียบเทียบระยะก่อนและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมในระยะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.67 และระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.56 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.93 และมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง ($d = 2.01$) แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล
ในระยะก่อนและหลังการทดลอง

ความสามารถทางสังคม	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง		ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	สถิติทดสอบ	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>t</i>	<i>d</i>
1. ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	4.65	0.47	5.08	0.49	+0.43	4.53**	1.31
1.1 การสื่อสาร	2.01	0.35	2.04	0.15	+0.34	-	-
1.2 การควบคุมตนเอง	1.12	0.27	1.35	0.21	+0.23	-	-
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.52	0.26	1.69	0.31	+0.17	-	-
2. ด้านการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	3.98	0.51	4.49	0.45	+0.50	3.87**	1.12
2.1 การให้ความร่วมมือ	1.37	0.22	1.41	0.26	+0.04	-	-
2.2 การกล้าแสดงออก	1.30	0.26	1.55	0.21	+0.25	-	-
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.35	0.28	1.52	0.24	+0.17	-	-
รวม	8.63	0.79	9.57	0.89	+0.93	6.98**	2.01

** $p < .01$

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 และระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.08 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.43 และค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 และระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.50

2.2 ผลการเปรียบเทียบระยะก่อนและระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมในระยะระหว่างการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.67 และระยะระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.17 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.54 และมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง ($d = 1.35$) แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาล ในระยะก่อนและระหว่างการทดลอง

ความสามารถทางสังคม	ก่อนทดลอง		ระหว่างทดลอง		ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	สถิติทดสอบ	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>t</i>	<i>d</i>
1. ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	4.65	0.47	4.91	0.53	+0.27	2.50**	0.72
1.1 การสื่อสาร	2.01	0.35	2.02	0.21	+0.01	-	-
1.2 การควบคุมตนเอง	1.12	0.27	1.27	0.25	+0.15	-	-
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.52	0.26	1.62	0.33	+0.10	-	-
2. ด้านการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	3.98	0.51	4.25	0.53	+0.27	2.45**	0.71
2.1 การให้ความร่วมมือ	1.37	0.22	1.33	0.24	-0.04	-	-
2.2 การกล้าแสดงออก	1.30	0.26	1.44	0.24	+0.14	-	-
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.35	0.28	1.49	0.19	+0.14	-	-
รวม	8.63	0.79	9.17	0.95	+0.54	4.67**	1.35

** $p < .01$

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 และระยะระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.91 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.27 และค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 และระยะระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.26 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.27

2.3 ผลการเปรียบเทียบระยะระหว่างและหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมในระยะหลังการทดลองสูงกว่าระหว่างการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยะระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.17 และระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.57 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.40 และมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง ($d = 1.47$) โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนนุบาล (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กกอนุบาล
ในระยาระหว่างและหลังการทดลอง

ความสามารถทางสังคม	ระหว่างทดลอง		หลังทดลอง		ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	สถิติทดสอบ	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>t</i>	<i>d</i>
1. ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	4.91	0.53	5.08	0.49	+0.17	2.53**	0.73
1.1 การสื่อสาร	2.02	0.21	2.04	0.15	+0.02	-	-
1.2 การควบคุมตนเอง	1.27	0.25	1.35	0.21	+0.08	-	-
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.62	0.33	1.69	0.31	+0.07	-	-
2. ด้านการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	4.25	0.53	4.49	0.45	+0.24	4.02**	1.16
2.1 การให้ความร่วมมือ	1.33	0.24	1.41	0.26	+0.08	-	-
2.2 การกล้าแสดงออก	1.44	0.24	1.55	0.21	+0.11	-	-
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.49	0.19	1.52	0.24	+0.03	-	-
รวม	9.17	0.95	9.57	0.89	+0.40	5.09**	1.47

** $p < .01$

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยาระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.91 และระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.08 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.17 และค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระยาระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.25 และหลังระยะระหว่างการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.49 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น เท่ากับ 0.24

3. ผลการวิเคราะห์ความคงทนของความสามารถทางสังคม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถึพฤติกรรมความสามารถทางสังคมในระยะหลังการทดลองกับติดตามผลการทดลอง ไม่แตกต่างกัน โดยระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.56 และระยะติดตามผลการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.50 แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งผลต่อความคงทนของความสามารถทางสังคมของเด็กกอนุบาล (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล
ในระยะหลังและติดตามผลการทดลอง

ความสามารถทางสังคม	หลังทดลอง		ติดตามผลทดลอง		ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	สถิติทดสอบ	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		<i>t</i>	<i>d</i>
1. ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	5.08	0.49	5.08	0.48	0.01	0.15	0.04
1.1 การสื่อสาร	2.04	0.15	2.08	0.18	0.04	-	-
1.2 การควบคุมตนเอง	1.35	0.21	1.31	0.26	-0.04	-	-
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.69	0.31	1.67	0.33	-0.02	-	-
2. ด้านการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	4.49	0.45	4.44	0.47	0.05	1.90	0.55
2.1 การให้ความร่วมมือ	1.41	0.26	1.39	0.21	-0.02	-	-
2.2 การกล้าแสดงออก	1.55	0.21	1.52	0.15	-0.03	-	-
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.52	0.24	1.53	0.35	0.01	-	-
รวม	9.57	0.89	9.52	0.87	-0.05	-1.01	0.16

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้าน
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระยะหลังการทดลองกับติดตามผลการทดลอง ไม่แตกต่างกัน โดย
ระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.08 และระยะติดตามผลการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.06
และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นในระยะหลังการทดลองกับติดตามผลการทดลอง ไม่แตกต่างกัน โดย
ระยะหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 และระยะติดตามผลการทดลองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.44

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยแบ่งออกเป็นระดับความสามารถทางสังคม 3 กลุ่ม ได้แก่ สูง ปานกลาง และต่ำ (ตารางที่ 20)

ตารางที่ 20 ข้อมูลเบื้องต้นและค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคม โดยจำแนกรายบุคคล

ลำดับ	ข้อมูลเบื้องต้น			ค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคม (การแปลผล)		
	เพศ	อายุ	ร้อยละของการร่วมกิจกรรม	ก่อน	ระหว่าง	หลัง
1	หญิง	5 ปี 8 เดือน	83.33	6.97 (ต่ำ)	7.43 (ต่ำ)	8.13 (ต่ำ)
2	ชาย	6 ปี 9 เดือน	93.75	7.57 (ต่ำ)	8.20 (ต่ำ)	8.60 (กลาง)
3	ชาย	6 ปี 2 เดือน	97.92	8.20 (ต่ำ)	8.83 (กลาง)	9.17 (กลาง)
4	ชาย	6 ปี 5 เดือน	89.58	8.27 (ต่ำ)	8.53 (กลาง)	8.97 (กลาง)
5	หญิง	6 ปี 5 เดือน	91.67	8.37 (กลาง)	8.38 (กลาง)	9.27 (กลาง)
6	หญิง	6 ปี 6 เดือน	81.25	8.60 (กลาง)	8.73 (กลาง)	8.67 (กลาง)
7	หญิง	5 ปี 6 เดือน	93.75	9.03 (กลาง)	9.63 (สูง)	10.07 (สูง)
8	ชาย	5 ปี 9 เดือน	97.92	9.17 (กลาง)	9.96 (สูง)	10.23 (สูง)
9	ชาย	5 ปี 11 เดือน	97.92	9.37 (สูง)	10.23 (สูง)	11.00 (สูง)
10	ชาย	6 ปี 8 เดือน	91.67	9.40 (สูง)	9.70 (สูง)	9.80 (สูง)
11	ชาย	5 ปี 10 เดือน	95.83	9.50 (สูง)	10.54 (สูง)	10.70 (สูง)
12	หญิง	5 ปี 11 เดือน	87.50	9.60 (สูง)	10.00 (สูง)	10.23 (สูง)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลของเด็กอนุบาลจำนวน 12 คน ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความสามารถทางสังคมตั้งแต่ระยะก่อน ระหว่าง และหลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นร่วมกับบันทึกการสังเกตของผู้วิจัย (ภาคผนวก ข) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสะท้อนการเปลี่ยนแปลง พบว่า ภาพรวมของตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้น โดยพฤติกรรมการสื่อสารเป็นพฤติกรรมที่ปรากฏเด่นชัดที่สุด กล่าวคือ เด็กอนุบาลทั้ง 3 กลุ่ม มีความสามารถในการพูดสื่อสาร ความคิดและความต้องการสูงขึ้นทั้งด้านปริมาณของคำพูด และด้านคุณภาพของการออกเสียงและใช้ถ้อยคำในการสื่อสารที่เป็นไปในเชิงบวกและสร้างสรรค์มากขึ้น สรุปการเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มสูง

ในระยะเริ่มต้น เด็กอนุบาล จำนวน 4 คน มีความสามารถทางสังคมอยู่ในระดับสูง หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ พบว่า เด็กทุกคนมีค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมสูงขึ้น โดยพฤติกรรมความสามารถทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ พฤติกรรมความร่วมมือทั้งในการเล่นและการทำงาน ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก รวมทั้งการสื่อสารที่สร้างสรรค์ รายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการสื่อสาร และการควบคุมตนเองมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กสามารถพูดคุย ได้ตอบ และควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ด้วยตนเองมากขึ้น และสามารถใช้วิธีการประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนได้ด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การแบ่งปันการแลกเปลี่ยน การเสียสละ

1.2 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเด็กสามารถรับอาสาเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม ตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น ไม่แสดงความเขินอายหรือประหม่าจนเกินไป สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายได้รวดเร็วมากขึ้น

2. กลุ่มปานกลาง

ในระยะเริ่มต้น เด็กอนุบาล จำนวน 4 คน มีความสามารถทางสังคมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ พบว่า เด็กทุกคนมีค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมสูงขึ้น โดยเด็กอนุบาล จำนวน 2 คน ได้แก่ คนที่ 7 และ 8 มีการเปลี่ยนแปลงจากระดับปานกลาง เป็นระดับสูง ส่วนเด็กคนที่ 6 มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากขาดการเข้าร่วมกิจกรรมมากที่สุด พฤติกรรมความสามารถทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ ปฏิสัมพันธ์ และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ เด็กกลุ่มนี้แสดงให้เห็นทั้งด้านปริมาณของปฏิสัมพันธ์ที่สูงขึ้น เป็นไปในทิศทางบวก และด้านคุณภาพของการสื่อสารมีการใช้ถ้อยคำเชิงบวก และทักษะในการสร้างเพื่อนมากขึ้น รายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กสามารถพูดคุยและตอบคำถามกับเพื่อนและครูได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสามารถชักชวน และขอเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเล่นร่วมกับเพื่อนได้ราบรื่นมากขึ้น

2.2 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการกล้าแสดงออก และการให้ความร่วมมือมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กสามารถนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ตอบคำถาม เป็นผู้นำและผู้ตามตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายได้ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อตกลงในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างราบรื่นมากขึ้น

3. กลุ่มต่ำ

ในระยะเริ่มต้น เด็กอนุบาล จำนวน 4 คน มีความสามารถทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ หลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ พบว่า เด็กทุกคนมีค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมสูงขึ้น โดยเด็กอนุบาล จำนวน 3 คน ได้แก่ คนที่ 2, 3 และ 4 มีการเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำ เป็นระดับปานกลาง พฤติกรรมความสามารถทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ การควบคุมอารมณ์ตนเอง ความมั่นใจ และการกล้าแสดงออก แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านการกำกับอารมณ์ของตนเอง และความสามารถในการพูดสื่อสารกับเพื่อนในด้านปริมาณที่มากขึ้น และตอบคำถามด้วยเสียงที่ชัดเจนมากขึ้น รายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการสื่อสาร และควบคุมตนเองมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กสามารถพูดคุยกับเพื่อนและครูได้อย่างเข้าใจมากขึ้น สามารถอดทนรอคอย และกำกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองในระหว่างการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเมื่อได้รับคำแนะนำ รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งกับเพื่อนได้ด้วยตนเองมากขึ้น

3.2 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถในการกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เด็กสามารถรับบทบาทเป็นผู้นำหรือตอบคำถามในระหว่างการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียนได้มากขึ้น และสามารถรับผิดชอบต่อกิจวัตรประจำวัน และทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยไม่ร้องขอหรือรอคอยความช่วยเหลือจากเพื่อนและครูมากเกินไป

เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลใน
ระยะหลังการทดลอง พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ของเด็กในแต่ละกลุ่ม เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงจากมิติด้านตนเองหรือการควบคุมอารมณ์ตนเอง ไปสู่
มิติด้านสังคมหรือการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ โดยในเด็กกลุ่มต่ำ โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และ
สังคมฯ เสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์และกำกับตนเอง ทักษะการสื่อสาร ความมั่นใจ
และการกล้าแสดงออก ส่วนเด็กกลุ่มปานกลาง โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ
เสริมสร้างความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสารเชิงบวกให้สูงขึ้น และเด็กกลุ่มสูง
โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ เสริมสร้างความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือ
การเจรจาต่อรอง และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ให้เพิ่มสูงขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุประดับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็ก
อนุบาลหลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ได้ว่า เด็กที่มีความสามารถทางสังคม
อยู่ในระดับต่ำและกลาง มีการเปลี่ยนแปลง 1 ระดับ โดยเปลี่ยนจากระดับต่ำเป็นระดับกลาง และ
จากระดับกลางเป็นระดับสูง โดยมีเด็ก 1 คนที่อยู่ระดับต่ำ แม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรม
ความสามารถทางสังคมสูงขึ้นมา แต่ยังคงอยู่ในระดับเดิม เนื่องจากเด็กคนดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยใน
ระยะแรกต่ำมาก (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 การสรุประดับการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสังคมของตัวอย่าง

ค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรม ความสามารถทางสังคม (การแปลผล)	จำนวนตัวอย่าง (คน)	
	ระยะก่อนการทดลอง	ระยะหลังการทดลอง
ค่าเฉลี่ยมากกว่า 9.31 (ระดับสูง)	4	6
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 8.31 - 9.30 (ระดับปานกลาง)	4	5
ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 8.30 (ระดับต่ำ)	4	1

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ และ (2) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา โดยผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับตั้งต้น) จากกรอบแนวคิดของการวิจัยที่สร้างขึ้น แล้วจึงตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคการวิจัยเดลฟายแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อวิเคราะห์ค่าความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสม แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) ต่อมา ผู้วิจัยพัฒนาและทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับนำร่อง) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการนำไปใช้เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ โดยตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนบ้านน้ำใจ (นามสมมติ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน และหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) ต่อมา ผู้วิจัยพัฒนาและใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับทดลอง) เพื่อศึกษาผลที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ด้วยวิธีการศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา โดยมีการประเมิน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง เป็นระยะเวลา 18 สัปดาห์ ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในอนุบาลชั้นปีที่ 3 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแบ่งปัน (นามสมมติ) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 คน โดยผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมด้วยสถิติการทดสอบค่าที และการคำนวณค่าขนาดอิทธิพล แล้วจึงปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาและนำเสนอเป็นโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงหลังเลิกเรียนเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ แบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที โปรแกรมนี้มีองค์ประกอบ 7 ข้อ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ระยะเวลา บริบท สาร ขันตอน และการประเมินผล ประกอบด้วยหลักการ 5 ประการ ได้แก่ การจัดเรียงเนื้อหาสาระ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการภายในกลุ่ม การจัดการกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ และการจัดการกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับ ประกอบด้วย 3 ขันตอน ได้แก่ การเตรียมพร้อมเรียนรู้ การร่วมมือเรียนรู้ และการสรุปการเรียนรู้ ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง ตามลำดับ ได้แก่ การตระหนักรู้ การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

2. ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล มีดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ความสามารถทางสังคมทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.67 9.17 และ 9.56 ตามลำดับ ส่วนความสามารถทางสังคมรายด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.65 4.91 และ 5.08 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.02 4.26 และ 4.48 ตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมทั้งภาพรวมและรายด้านเพิ่มขึ้น และมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคงทนของความสามารถทางสังคมในระยะหลังการทดลอง และติดตามผลการทดลอง พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.56 และ 9.50 ตามลำดับ ส่วนความสามารถทางสังคมรายด้าน ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.08 และ 5.06 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 และ 4.44 ตามลำดับ ซึ่งค่าเฉลี่ยของควมถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมทั้งภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งผลต่อความคงทนของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลทั้งภาพรวมและรายด้าน

2.3 ผลการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมส่งผลให้ความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นเกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยระดับการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสังคมของตัวอย่างหลังการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ พบว่าเด็กที่มีความสามารถทางสังคมอยู่ในระดับต่ำและกลาง มีการเปลี่ยนแปลง 1 ระดับ โดยเปลี่ยนจากระดับต่ำเป็นระดับกลาง และจากระดับกลางเป็นระดับสูง

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ดังนั้น ในระหว่างการศึกษาวิจัยมีตัวอย่างขาดหายไป นอกจากนี้ โรงเรียนมีการกำหนดมาตรการในการรักษาความปลอดภัยด้วยการลดความแออัดในชั้นเรียนเพื่อลดโอกาสการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ส่งผลให้ในระหว่างการศึกษาวิจัยไม่สามารถมีผู้ช่วยวิจัยในชั้นเรียนได้ ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้จึงใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียววัดหลายครั้งแบบอนุกรมเวลา (One-group Pretest-posttest Time-series Design) ดังนั้น การตีความผลการวิจัยจึงอาจมีข้อจำกัดเนื่องจากขาดกลุ่มเปรียบเทียบหรือกลุ่มควบคุม

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีลักษณะเฉพาะที่ส่งผลให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้น ดังนี้

โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 ซึ่งถูกออกแบบมาให้เป็นระบบ โดยจัดการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับผ่านการทำกิจกรรมกลุ่มแบบละความสามารถตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ควบคู่ไปกับการสะท้อนการเรียนรู้และได้รับข้อมูลย้อนกลับ โปรแกรมนี้มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงหลังเลิกเรียนเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ แบ่งออกเป็นสัปดาห์ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธ์ภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ

Han and Kemple (2006) ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่จะส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนอนุบาล ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กโดยเฉพาะ และควรจัดช่วงเวลาให้เด็กได้มีโอกาสทำกิจกรรมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 - 3 ครั้ง ๆ ละไม่น้อยกว่า 30 นาที ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์เป็นต้นไป เนื่องจากการพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาอย่างเป็นประจำและต่อเนื่องในระยะเวลาที่นานเพียงพอจึงจะเห็นผล และสอดคล้องกับแนวคิดของ CASEL (2015) ที่กล่าวว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมควรถูกจัดให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประกอบด้วยสาระ 5 เรื่อง ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างเจตคติและพฤติกรรมทางสังคมที่ดี อีกทั้งยังช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

1.2 โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ มีหลักการพื้นฐานที่สนับสนุนให้ความสามารถทางสังคมของเด็กก่อนอนุบาลสูงขึ้น ดังนี้

1) การจัดเรียงเนื้อหาสาระด้วยการเริ่มต้นจากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องซับซ้อน หรือจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยเรียงลำดับจากเรื่องการตระหนักรู้ตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้สังคม ทักษะสัมพันธภาพ และการตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ CASEL (2016) ที่กล่าวว่า การนำเสนอเรื่องราวหรือสิ่งที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนา เริ่มต้นจากสิ่งที่ง่ายที่สุด มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน หรือเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็กที่สุด แล้วค่อย ๆ นำไปสู่สิ่งที่ยากมากขึ้นเรื่อย ๆ มีเนื้อหาที่ซับซ้อนมากขึ้น หรือเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเด็กออกไปตามลำดับ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะเป็นเป้าหมายจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นอย่างมั่นคง ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมจึงต้องจัดกลุ่มเนื้อหาสาระหรือทักษะที่สำคัญให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากการทำความเข้าใจและเข้าใจตนเองได้อย่างถูกต้อง แล้วจึงจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง เพื่อให้สามารถแสดงพฤติกรรมต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ต่อมาจึงเริ่มทำความเข้าใจ เข้าใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่น สุดท้ายจึงเรียนรู้วิธีการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลและแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างปลอดภัย

2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยการกำหนดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาแล้วให้เด็กลงมือแก้ไขผ่านกิจกรรมที่มีรูปแบบหลากหลายเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แบบคละความสามารถทางสังคม ช่วยให้เด็กทุกคนช่วยเหลือและให้กำลังใจกันได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson and Johnson (1999) ที่กล่าวว่า การที่สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจะช่วยให้เกิดความร่วมมือกันทำงานเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะหนึ่งที่สำคัญของ

ความสามารถทางสังคม ดังนั้น การส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถทำได้ด้วยการแบ่งกลุ่มขนาดเล็ก โดยกำหนดให้มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มไม่เกิน 3 - 5 คน เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับความเอาใจซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ตลอดจนครูสามารถสังเกตพฤติกรรมและให้ความช่วยเหลือเด็กทุกคนได้อย่างทั่วถึง

3) การจัดการภายในกลุ่มด้วยการอธิบายรายละเอียดของกิจกรรมอย่างชัดเจน และให้เด็กกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยให้เด็กสามารถจดจ่อในการทำกิจกรรมให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด เกิดความรู้สึกไว้วางใจ เชื่อใจ และยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ Slavin (1991) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องสนับสนุนให้เด็กได้พึ่งพาอาศัยกันทางบวก โดยการให้สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มร่วมกันกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของตนเอง เพื่อรับมอบหมายหน้าที่ในการทำงานทั้งที่เป็นงานแบบรายบุคคลและงานแบบกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกภายในกลุ่มทุกคนตั้งใจลงมืองานที่ตนเองได้รับมอบหมายไปพร้อม ๆ กับให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจแก่สมาชิกคนอื่น ๆ ภายในกลุ่มไปด้วย เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเกิดการขับเคลื่อนการทำงานด้วยความกระตือรือร้น และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

4) การจัดกิจกรรมสะท้อนการเรียนรู้ด้วยการให้เด็กแสดงออกถึงความรู้สึกและความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม รวมทั้งแสดงความคิดและประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ช่วยให้เด็กรู้สึกสนใจ กระตือรือร้น และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้รับการทำกิจกรรมได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Blyth et al. (2015) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่มีประสิทธิภาพควรให้เด็กได้มีโอกาสสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองในระหว่างการทำกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการให้เด็กแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม และการแสดงข้อความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่ได้รับหลังจากการทำกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ เกิดความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งที่ได้รับ ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงสิ่งนั้นไปใช้ต่อยอดในชีวิตประจำวันของตนเองได้ ก่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตัวของเด็กเอง

5) การจัดกิจกรรมควบคู่กับการให้ข้อมูลย้อนกลับด้วยการให้คำแนะนำหรือความช่วยเหลือแก่เด็กอย่างใกล้ชิดในขณะทำกิจกรรม ช่วยให้เด็กเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ Durlak et al. (2016) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถทางสังคมของเด็กที่มีความเหมาะสมที่สุด ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยตนเอง เนื่องจากทักษะและความสามารถดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้จากการฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวโดยปราศจากการปฏิบัติ นอกจากนี้ ครูต้องให้คำแนะนำและช่วยเหลือ

เมื่อเด็กมีปัญหาอย่างใกล้ชิด เพื่อประคับประคองการเรียนรู้ของเด็กให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมที่ตั้งไว้ในแต่ละครั้ง ดังนั้น การเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองไปพร้อม ๆ กับการได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ถูกต้องจากครูอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางสังคมไปในทิศทางที่เหมาะสม

1.3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมส่งผลให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้ เป็นขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการทำกิจกรรม โดยเริ่มจากการแบ่งเด็กออกเป็นกลุ่มย่อย 3 - 5 คน แล้วจึงให้เด็กร่วมกันรับทราบข้อตกลงและสำรวจความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรม ด้วยการใช้ “แผ่นภาพโปสเตอร์ข้อตกลง” และ “มาตรวัดอารมณ์” ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการกำกับพฤติกรรมของตนเองให้แสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม อันเป็นทักษะสำคัญของความสามารถทางสังคมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ Mulvahill (2016) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ควรจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยขนาดเล็ก เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงกันได้โดยง่าย นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อตกลงและตรวจสอบความพร้อมก่อนเริ่มทำกิจกรรมผ่านการใช้อุปกรณ์ที่มีความเป็นรูปธรรม เพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารความคิดของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจน รวมทั้งเป็นการสร้างแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เด็กสามารถรักษาสัมพันธภาพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือเรียนรู้ เป็นขั้นการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กแก้ไขปัญหาหรือลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการใช้หนังสือนิทานประกอบภาพและเกมการศึกษาเป็นสื่อกลางในการนำเสนอสิ่งที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้ หลังจากนั้นจึงให้เด็กร่วมมือกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการทำกิจกรรมด้วยความสนใจ มุ่งมั่น เพียรพยายาม และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นทักษะสำคัญของความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Hosakawa and Katsura (2018) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้นิทานหรือเกมที่สนุกสนานจะช่วยจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ การสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสรับมอบหมายบทบาทที่ชัดเจนในการทำกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิธีกำกับการทำงานของตนเองด้วยความตั้งใจจดจ่อ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกับผู้อื่นเพื่อให้สามารถทำงานกลุ่มสำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปการเรียนรู้ เป็นขั้นการสรุปกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจและเชื่อมโยงเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กร่วมกันแสดงผลงานของกลุ่ม สอบถามหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมได้ตามความสมัครใจ รวมทั้งสะท้อนความรู้

ความคิด และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง และยอมรับความสามารถทั้งของตนเองและผู้อื่น อันเป็นทักษะสำคัญของความสามารถทางสังคมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ Dusenbury et al. (2015) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กได้นำเสนอผลงานด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและมีความกล้าแสดงออก นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับการทำกิจกรรม จะช่วยให้เด็กพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร รับฟัง และยอมรับความคิดเห็น ความรู้สึก และประสบการณ์ผู้อื่นที่มีความแตกต่างไปจากตนเองได้

นอกจากนี้ ในทุกขั้นตอนจะมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่เด็กในระหว่างทำกิจกรรม โดยครูจะคอยสังเกตการทำกิจกรรมของเด็กแต่ละกลุ่มอย่างใกล้ชิด และให้ความช่วยเหลือหรือให้คำแนะนำแก่เด็กทันทีที่จำเป็น เพื่อให้เด็กสามารถทำงานได้อย่างเป็นไปตามเป้าหมายและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาความสามารถทางสังคมทั้งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (2558) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล เด็กจำเป็นต้องได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครูอย่างใกล้ชิดในระหว่างทำกิจกรรม และต้องได้รับความช่วยเหลือในทันทีที่จำเป็น เพื่อช่วยประคับประคองให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

1.4 องค์ประกอบด้านกายภาพที่มีความเป็นระบบระเบียบ และบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ส่งผลให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลสูงขึ้น ดังนี้

1) ด้านสถานที่ โดยจัดเตรียมสถานที่ที่สงบ ไม่มีคนเดินผ่านพลุกพล่าน มีพื้นที่ขนาดกว้างเพียงพอที่จะให้เด็กทุกคนสามารถนั่งแยกกันออกเป็นกลุ่มย่อยได้ และเด็กสามารถเคลื่อนไหวร่างกายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัวและมีความปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Oden (1987) ที่กล่าวว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยลักษณะของสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาเด็กควรเป็นพื้นที่ที่มีความเงียบสงบ สะอาด และปลอดภัย

2) ด้านอุปกรณ์ โดยจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ทำกิจกรรมให้เรียบร้อย มีจำนวนที่เพียงพอต่อเด็ก มีความปลอดภัย แข็งแรง และจัดเก็บเรียบร้อยอยู่ในบริเวณที่เด็กสามารถเข้าถึงได้ง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Ministry of Education Republic of Singapore (2012) ที่กล่าวว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กอนุบาลตามมาตรฐานการเรียนรู้ทางอารมณ์

และสังคม ควรสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสในการเข้าถึงสื่อและอุปกรณ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีรูปแบบหลากหลาย ทันสมัย ปลอดภัย และแข็งแรง รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้เด็กสามารถใช้ได้ตามความต้องการ

3) ด้านบรรยากาศ โดยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นมิตร เน้นการให้ความช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กกล้าแสดงออก และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างอิสระ โดยไม่รู้สึกริษยาเมื่อต้องทำกิจกรรมบางอย่างที่ทำทลายความสามารถ สอดคล้องกับแนวคิดของ Johnson and Johnson (2001) ที่กล่าวว่า เด็กอนุบาลจะเกิดการพัฒนาศักยภาพทางสังคมได้ดีที่สุดเมื่อได้เรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ภายใต้บรรยากาศที่เน้นการให้ความช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน เพราะการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะที่ใช้ในการสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

4) ด้านช่วงเวลา โดยจัดกิจกรรมตามระยะเวลาที่กำหนด โดยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ประกอบด้วย 12 บทเรียน ตามลำดับ ใช้ระยะเวลารวม 12 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 - 45 นาที ในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Blyth et al. (2015) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กให้สูงขึ้น ควรจัดเรียงลำดับสิ่งที่ต้องการให้เด็กได้เรียนรู้จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องที่ยากมากขึ้น หรือเรียงลำดับจากเรื่องที่ใกล้ตัวไปสู่เรื่องที่ไกลตัวมากขึ้น ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงให้มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาศักยภาพจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นตามลำดับ

1.5 ลักษณะของเด็กอนุบาลที่ตอบสนองต่อโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ แตกต่างกัน มีดังนี้

1) เพศ เนื่องจากลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมของเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงวัยอนุบาลมีความแตกต่างกันตามธรรมชาติ โดยเด็กผู้ชายส่วนใหญ่มักแสดงออกถึงความแข็งแรง และชอบใช้พละกำลัง จึงมักไม่ค่อยอยู่นิ่ง และมีการควบคุมตนเองน้อยกว่า ในขณะที่เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย มีความละเอียดอ่อนต่อการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึก จึงมักมีการควบคุมตนเองมากกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Walker (2005) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างของความสามารถทางสังคมระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงวัยอนุบาล ผลการวิจัย พบว่า เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงมีลักษณะของความสามารถทางสังคมที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กผู้ชายส่วนใหญ่มักแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ใช้พละกำลัง กล้าแสดงออก และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนมากกว่า ในขณะที่เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่มักมีการควบคุมพฤติกรรมแสดงออกของตนเองได้ดีมากกว่า และมี

การแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์น้อยกว่า ดังนั้น เด็กแต่ละคนจึงมีการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสังคมในลักษณะที่แตกต่างกันไป

2) อุปนิสัยส่วนตัว เนื่องจากแต่ละบทเรียนของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม มีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาของบทเรียน นิทานที่ใช้ เกมและกิจกรรมที่จัดขึ้น ดังนั้น เด็กที่มีความชอบแตกต่างกันย่อมมีความสนใจต่อบทเรียนแตกต่างกัน จึงส่งผลให้เด็กแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงความสามารถทางสังคมในลักษณะที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับการศึกษาของ Webster-Stratton and Lindsay (2010) ที่กล่าวว่า เด็กแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เด็กจึงมีแรงขับหรือแรงจูงใจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับการศึกษาของ Wolf and Weissing (2010) ที่กล่าวว่า ลักษณะของบุคลิกภาพและอุปนิสัยของเด็กที่มีความแตกต่างกันสะท้อนให้เห็นถึงความชอบและความสนใจที่แตกต่างกัน ส่งผลให้เด็กแต่ละคนมีการตอบสนองต่อกิจกรรมแตกต่างกันตามไปด้วย ดังนั้น แม้ว่าเด็กแต่ละคนจะได้รับการเรียนรู้หรือถูกกระตุ้นจากสถานการณ์จัดกระทำที่มีลักษณะเหมือนกัน ภายในระยะเวลาเดียวกัน และมีจำนวนครั้งที่เท่ากัน แต่เด็กอาจให้การตอบสนองในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

3) จำนวนครั้งการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากความสม่ำเสมอในการเรียนรู้และฝึกฝนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถทางสังคม ดังนั้น เด็กแต่ละคนที่มีจำนวนครั้งในการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม แตกต่างกัน จึงมีระดับความเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับการศึกษาของ Clear Lake Children's Center (2020) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Behavior Participation) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้กิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมความสามารถทางสังคมสำหรับเด็กอนุบาลประสบความสำเร็จ เนื่องจากเด็กจำเป็นต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ข้อตกลงของกลุ่ม และเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เพราะเด็กจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและยาวนานเพียงพอ พฤติกรรมความสามารถทางสังคมจึงจะเกิดการพัฒนาได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Simoncino and Caltabiano (2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 ในการเข้าทำกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า ความสม่ำเสมอในการเข้าทำกิจกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กที่มีจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมมาก ยิ่งส่งผลให้พฤติกรรมของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นรวมทั้งยังส่งผลให้เด็กมีแนวโน้มของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงตามไปด้วย

4) พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เนื่องจากการศึกษาของ Montgomery et al. (2018) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสังคมกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี พบว่า พฤติกรรมทั้ง 2 ด้าน มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบ ระดับสูง กล่าวคือ หากความสามารถทางสังคมของเด็กอยู่ในระดับสูง แนวโน้มของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ จะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในทางตรงกันข้าม หากความสามารถทางสังคมของเด็กอยู่ในระดับต่ำ แนวโน้มของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กจะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า เด็กอนุบาลที่มีค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมอยู่ในระดับต่ำ จึงมีลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อยู่ค่อนข้างมาก แต่หลังจากที่เด็กกลุ่มดังกล่าวได้รับการจัดกิจกรรมด้วยโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เด็กมีค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลให้ลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงตามไปด้วย

2. ประสิทธิภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะความเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล อันเนื่องมาจากการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการศึกษาความสามารถทางสังคมของตัวอย่างในระยะก่อนการทดลอง พบว่า เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขาดความรับผิดชอบในการดูแล และช่วยเหลือตนเอง การขาดความอดทนรอคอย รวมทั้งการใช้ความรุนแรงทั้งทางร่างกายและคำพูด สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ผู้วิจัยได้รับจากเข้าสังเกตในชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ โดยผู้วิจัยพบว่า มีเด็กเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมทางสังคมไม่พึงประสงค์เกิดขึ้นในชั้นเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การไม่พยายามช่วยเหลือตนเองหรือไม่ทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง การขาดความอดทนรอคอย การไม่ยับยั้งชั่งใจต่อความรู้สึกไม่พอใจของตนเอง และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การไม่ทำตามข้อตกลงในระหว่างที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน การกลั่นแกล้งและรบกวนเพื่อน การขาดความรับผิดชอบทำงาน การไม่กล้าแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นมากเกินไป

ผลการวิจัยข้างต้นสอดคล้องกับการศึกษาของ Elliott and Mihalic (2004) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็ก ได้แก่ สังคมที่มีแต่ความยุ่งวุ่นวาย ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีความสุข (social distortion) ความผูกพันที่ไม่ดีกับคนรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน (alienation and strain) อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นการถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง หรือการถูกชักชวนร่วมกระทำผิด (peer socialization) รวมทั้ง

การได้รับความกดดัน ความตึงเครียด และการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม (weakened social bonds) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Fernando, Vazquez, and Torres (2017) ที่กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ไว้ว่า บ้านและโรงเรียนเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญมากที่สุดต่อการหล่อหลอมและพัฒนาเด็ก ดังนั้น เด็กที่ได้รับประสบการณ์ทางลบจากบ้าน และโรงเรียนเป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นการเผชิญกับสถานการณ์ตึงเครียด ได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือถูกละเลยทำให้ไม่ได้การอบรมสั่งสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามวัยจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครู ส่งผลให้เด็กมีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ เนื่องจากประสบการณ์เหล่านั้นส่งผลเสียต่ออารมณ์และจิตใจของเด็ก

2.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิจัยในระยะระหว่างการทดลอง พบว่า ความสามารถทางสังคมแต่ละด้านมีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกัน ซึ่งด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วกว่าด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบย่อย พบว่า การควบคุมตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วที่สุด รองลงมาเป็นการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และการให้ความร่วมมือ ตามลำดับ เนื่องจากความสามารถทางสังคมเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากภายในตนเองก่อน แล้วเด็กจึงเริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ที่ใกล้ชิดที่สุด หลังจากนั้นจึงพัฒนาเป็นพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมที่ไกลตัวออกไป (Bandura, 1989) ดังนั้น ผลการวิจัยในระยะระหว่างการทดลองจึงแสดงให้เห็นว่า เด็กพัฒนาความสามารถทางสังคมโดยเริ่มจากการสร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพก่อนแล้วจึงค่อยเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นในลำดับถัดไป สอดคล้องกับการศึกษาของ Han and Kemple (2006) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลเริ่มต้นจากการเรียนรู้การกำกับ จัดการ และควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งอดทนต่อความยั่วยุและความกดดัน (self-regulation) แล้วจึงพัฒนาความรู้และทักษะระหว่างบุคคล (interpersonal knowledge and skills) ซึ่งเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการและรักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ในลำดับต่อมาจึงพัฒนาความสามารถในการยอมรับค่านิยมของสังคม (adopting social values) เพื่อแสดงออกถึงความเคารพต่อความหลากหลายของผู้อื่น และสุดท้ายจึงพัฒนาทักษะการวางแผนและการตัดสินใจ (planning and decision-making skills) ซึ่งเป็นความสามารถในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Son (2014) ที่กล่าวว่า ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลเกิดจากการกำกับอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสังคม (emotional regulation and individual orientedness) แล้วจึงเกิดการมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทางในการสร้างสัมพันธ์ภาพ (dyadic interactional styles in relationships) และสุดท้ายเด็กจึงเกิดการเห็นคุณค่าของการเข้า

ร่วมสังคมด้วยการให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น (high appreciation of social initiative)

2.3 ระยะหลังการทดลอง

ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งเสริมให้ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลทั้งภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง เนื่องจากโปรแกรมห่วงการถูกพัฒนาขึ้นมาอย่างเป็นระบบจากการใช้หลักการของการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางสังคมที่สำคัญตามวัยในระดับที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตามพัฒนาการ โดยการให้เด็กวางแผนและลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองผ่านการปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไปพร้อม ๆ กับการได้รับคำแนะนำจากครูอย่างใกล้ชิด เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่เหมาะสม อีกทั้งเด็กยังได้มีโอกาสสะท้อนและเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ไปสู่ชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีประสิทธิภาพ (Blyth et al., 2015) สอดคล้องกับการศึกษาของ Durlak et al. (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์อภิมานโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 1955 - 2007 มีจำนวน 213 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษาในเด็กอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 177 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 83 ของโปรแกรมทั้งหมด ที่ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าขนาดอิทธิพลในระดับสูง (.69) และสอดคล้องกับการศึกษาของ Korpershoek et al. (2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสังเคราะห์อภิมานโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมที่ได้รับการเผยแพร่ในระหว่างปี 2003 - 2013 มีจำนวน 46 โปรแกรม ผลการวิจัย พบว่า โปรแกรมส่วนใหญ่ศึกษาในเด็กอนุบาล ใช้ระยะเวลาในการทดลองระหว่าง 8 - 52 สัปดาห์ โดยมีโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม จำนวน 28 โปรแกรม หรือคิดเป็นร้อยละ 51.8 ของโปรแกรมทั้งหมด ใช้แนวคิดเซเฟอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรม นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งเสริมให้เด็กอนุบาลได้มีโอกาสในการร่วมมือทำงานกับผู้อื่นมากกว่าให้เด็กมาแข่งขันกันเอง เนื่องจากการแข่งขันจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกตึงเครียดจากผลแพ้ - ชนะ แต่การร่วมมือกันทำงานจะก่อให้เกิดสภาพการณ์ชนะทุกฝ่าย

ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่ดีกว่าไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านสภาพจิตใจและสังคมของเด็ก (Kagan, 1995) ดังนั้น หากเด็กได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ นอกจากช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้านเนื้อหาสาระได้กว้างและลึกขึ้นแล้ว ยังช่วยพัฒนาความสามารถทางสังคมของเด็กให้สูงขึ้นได้เป็นอย่างดี อีกด้วย (Johnson & Johnson, 2001) สอดคล้องกับการศึกษาของ Siner (2014) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล จำนวน 8 คน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือกับความสามารถทางสังคมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง นอกจากนี้ กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการศึกษาของ Lee et al. (2010) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 5 - 6 ปี จำนวน 64 คน เป็นระยะเวลา 35 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก และการมีปฏิสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับการศึกษาของ Vodopivec (2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3 - 6 ปี จำนวน 21 คน เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ สูงขึ้น หลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในระยะติดตามผลการทดลอง เพื่อศึกษาความคงทนของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล หลังจากหยุดใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของความถี่พฤติกรรมความสามารถทางสังคมทั้งในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลการทดลองไม่มีความแตกต่างกัน แสดงว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทำให้เกิดความคงทนของความสามารถทางสังคม เนื่องจากโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎีการประมวลสารสนเทศทางสังคม (Social Information Processing Theory) ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบและความคงทน โดยการเรียนรู้ของเด็กเริ่มต้นจากความรู้สึกสนใจสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ เพื่อให้สมองเกิดการแปลผลข้อมูลเหล่านั้นให้เป็นรหัส (encoding process) แล้วเมื่อเด็กได้เรียนรู้หรือแสดงพฤติกรรมที่ต้องการนั้นออกมาอย่างเป็นประจักษ์สม่ำเสมอและยาวนานต่อเนื่องอย่างเพียงพอ ข้อมูลเหล่านั้นก็จะมีความหมายและสมองจดจำไว้ (representation process) หลังจากนั้นเมื่อเด็กได้รับผลลัพธ์หรือข้อมูลย้อนกลับจากผู้อื่น เด็กจะเกิดการคิดทบทวนข้อมูลเหล่านั้นและควบคุมพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น (response search process) ต่อจากนั้นเด็กก็จะเกิดการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง และตั้งกฎเกณฑ์ใน

การเลือกแสดงพฤติกรรมในครั้งต่อไป (response decision process) และสุดท้ายเมื่อเด็กสามารถเลือกพฤติกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จหรือได้รับการตอบสนองที่ดีจากผู้อื่น เด็กก็จะจดจำข้อมูลพฤติกรรมนั้นไว้เป็นความจำระยะยาวและส่งผลให้พฤติกรรมนั้นมีความคงทนต่อเนื่องไปในอนาคต (enactment process) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ความคงทนของความสามารถทางสังคมหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของเด็กเกิดขึ้นจากกระบวนการสารสนเทศทางสังคมที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ แต่ในทางตรงกันข้าม หากเด็กไม่สามารถดำเนินกระบวนการสารสนเทศทางสังคมได้อย่างถูกต้องหรือเกิดความผิดพลาดของกระบวนการดังกล่าวขึ้น ความสามารถทางสังคมของเด็กก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และมีแนวโน้มความเสี่ยงของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ในอนาคตที่สูงขึ้นตามไปด้วย (Dodge et al., 2002) เนื่องจากปัจจัยด้านความสามารถทางสังคมกับปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์มีความสัมพันธ์กันในเชิงลบระดับสูง กล่าวคือ หากความสามารถทางสังคมของเด็กอยู่ในระดับสูงและมีความคงทน แนวโน้มของการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ต่าง ๆ ในอนาคตก็จะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในทางตรงกันข้าม หากความสามารถทางสังคมของเด็กอยู่ในระดับต่ำ แนวโน้มของการเกิดปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กในอนาคตก็จะเพิ่มขึ้นในระดับสูงตามไปด้วย (Langeveld et al., 2012; Montgomery et al., 2018; Vahedi et al., 2012)

การศึกษาความคงทนของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Ashdown and Bernard (2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม ยู แคน ดู อิท ที่มีต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคม และปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กอนุบาลและประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 100 คน เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ ผลการวิจัย พบว่า เด็กมีความสามารถทางสังคมในด้านการกล้าแสดงออก การตั้งใจจดจ่อ การควบคุมตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ และการให้ความร่วมมือ สูงขึ้นหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ โปรแกรมดังกล่าวยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กสูงขึ้น และระดับของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กลดลงด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Denham et al. (2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมสำหรับเด็กอนุบาลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กที่มีอายุระหว่าง 4 - 6 ปี จำนวน 275 คน ด้วยหลักสูตร เฮด สตาร์ท ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีระดับการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ หลักสูตรดังกล่าวยังส่งผลให้กลุ่มทดลองมีระดับของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ลดลงกว่ากลุ่มควบคุมด้วย สอดคล้องกับการศึกษาของ Hemmerter et al. (2016) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมด้วยรูปแบบพีรามิด ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม นอกจากนี้ยัง

พบว่า ปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์มีแนวโน้มที่ค่อย ๆ ต่ำลงในระยะยาวอีกด้วย และสอดคล้องกับการศึกษาของ Low et al. (2016) ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม เช็กกัน สเตป ที่มีต่อความสามารถทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,586 คน เป็นจำนวน 24 ครั้ง ๆ ละ 30 นาที ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มทดลองมีความสามารถทางสังคมในด้านการตั้งใจจดจ่อและการมีปฏิสัมพันธ์ รวมทั้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้ใช้ควรจัดกิจกรรมทุกครั้งตามลำดับที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด เนื่องจากแต่ละบทเรียนในโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ถูกออกแบบให้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถแยก ข้าม หรือสลับบทเรียนได้ นอกจากนี้ ผู้ใช้ควรจัดกิจกรรมในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน หรือช่วงเวลาดังตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับแนวทางการนำไปใช้ที่ระบุไว้ในคู่มือการใช้โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนที่เปิดสอนระดับอนุบาล ควรนำโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ไปใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็ก เนื่องจากลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนระดับอนุบาลชั้นปีที่ 3 ส่วนใหญ่ในปัจจุบันเน้นไปที่การพัฒนาความสามารถทางวิชาการของเด็กเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ระดับประถมศึกษา ด้วยเหตุนี้ ความสามารถทางสังคมของเด็กจึงถูกละเลย ซึ่งเป็นการทำลายหน้าต่างแห่งโอกาสในการเรียนรู้ตามวัยของเด็กให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ดังนั้นการนำโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไปใช้ควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ นอกจากจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งความสามารถทางวิชาการและสังคมแล้ว ยังเป็นการสร้างแนวทางในการป้องกันปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์อันจะส่งผลต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงมีข้อจำกัดในการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบศึกษากลุ่มเดียว ดังนั้น ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ครั้งต่อไป ควรเพิ่มกลุ่มเปรียบเทียบหรือกลุ่มควบคุมในการวิจัย นอกจากนี้ ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ส่งผลต่อความคงทนของความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลในระยะ 2 สัปดาห์ หลังการ

ทดลอง โดยตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่มีลักษณะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในด้านต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปจึงควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาความคงทนของความสามารถทางสังคมของเด็กในระยะติดตามผลการทดลองให้นานขึ้น เพื่อศึกษาแนวโน้มของปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กในระยะยาว และศึกษาในกลุ่มเด็กอนุบาลที่มีความต้องการพิเศษหรือมีปัญหาด้านความสามารถทางสังคมในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มเติม เพื่อพัฒนาต่อยอดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ให้สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมสำหรับป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์ของเด็กอนุบาลได้ทุกกลุ่มอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาตัวแปร ได้แก่ จำนวนของสมาชิกในครอบครัว เศรษฐฐานะของครอบครัว ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และสถานภาพของผู้ปกครอง ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าน่าจะมีผลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมของเด็กอนุบาล รวมทั้งความสามารถของครูในการสื่อสารเชิงบวกและทักษะการสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างไม่ตัดสิน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมอนามัย. (2560). สถานการณ์พัฒนาการเด็กไทย การสุ่มสำรวจปี 2560.
http://nich.anamai.moph.go.th/download/DSPM/random1_12_2017.pdf
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). ศัพท์บัญญัติการศึกษา. กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560a). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พรึทหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560b). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
 การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทร์ดา ดันติพงศานุรักษ์. (2544). การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. วารสารวิชาการ, 3(12), 9-20.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2548). การพัฒนาเครื่องมือสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กปฐมวัยไทย (เด็กอายุแรกเกิด-6
 ปี) ระยะที่ 1 และระยะที่ 2.
<http://humaneco.stou.ac.th/UploadedFile/Title%20HE%20Journal%208.pdf>
- ทิตนา แหมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน. บุรพาการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). สอนเขียนแผนบูรณาการบนพื้นฐานเด็กเป็นสำคัญ.
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสิริศม์ วงศ์อุปราช และศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2561). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และ
 สังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์สำหรับเด็กปฐมวัย.
- วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(1), 160-
 173.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. อรุณการพิมพ์.
- ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และบุษบง ดันติวงศ์. (2559). การประเมินอย่างใคร่ครวญต่อเด็กปฐมวัย: แนวคิด
 และการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรทูล อารีวรวิทย์กุล. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการ
 คิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณา
 การและการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต,
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
http://ir.swu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/736/1/Saratul_A.pdf
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. (2562). คลังศัพท์ไทย.

<http://www.thaiglossary.com/search/competence>

สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2560). *Annual report 2017: รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2560*. <https://cf.mahidol.ac.th/th/wp-content/uploads/2019/08/report22560.pdf>

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2559). กมธ. การศึกษาและการกีฬา สนช. หนุ่่นกระบวนจิตวิทยาการศึกษา
สานโครงการพลังประชารัฐ ยกระดับอาชีวะศึกษา.

<http://www.senate.go.th/w3c/senate/committee.php>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนะแนววิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัย ตาม
สมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0 - 5 ปี*. บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2562). *พจนานุกรมอิเล็กทรอนิกส์ไทย-อังกฤษ*.

http://lexitron.nectec.or.th/2009_1/index.php?q=lookup/form/submit

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2564). *พัฒนาเด็กปฐมวัย รากแก้วแห่ง
ชีวิต*. <https://www.hytexts.com/ebook/f0db2afb-9e3b-48ab-bde9eb281c20faed>

สุขุมล เกษมสุข. (2548). *การปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็ก*. ศรีสวัสดิ์การพิมพ์.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุริยเดว ทรีปาตี. (2554). *ต้นทุนชีวิต จุดเปลี่ยนสังคมไทย*. ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว.

American Institutes for Research. (2014). *Teaching the whole child: Instructional
practices that support social-emotional learning in three teacher evaluation
frameworks*. <https://gtlcenter.org/sites/default/files/TeachingtheWholeChild.pdf>

Ashdown, D. M., & Bernard, M. E. (2012). Can explicit instruction in social and emotional
learning skills benefit the social-emotional development, well-being, and
academic achievement of young children? *Early Childhood Education*, 39, 397-
405.

Bandura, A. (1989). *Social learning theory*. Prentice Hall.

Beland, K. (2007). Social and emotional learning hikes interest and resiliency. *Principal
Leadership*, 7(1), 24-29.

Bierman, K. L., & Motamedi, M. (2015). *Social-emotional learning programs for
preschool children*. <http://sites.psu.edu/redi/wp-content/uploads/sites/29653/2015/08/bierman-preschool-in-press.pdf>

Blyth, D., Olson, B., & Walker, K. (2015). *Intentional practices to support social and*

emotional learning.

<https://www.extension.umn.edu/youth/research/sel/docs/issue-brief-intentional-practices-to-support-sel.pdf>

Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. Guilford Press.

Cambridge Dictionary. (2019). *Cambridge advanced learner's dictionary*.

<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/competence>

Chen, Q., & Jiang, Y. (2002). Social competence and behavior problems in Chinese preschoolers. *Early Education and Development*, 12(3), 171-186.

Chen, X., & French, D. C. (2008). *Children's social competence in cultural context*.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18154504>

Clear Lake Children's Center. (2020). *Strategies for Successful Group Behavior and Participation*. <https://clearlakechildrenscenter.com/helpful-articles/group-behavior-and-participation/>

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Routledge Academic.

Collaborative for Academic Social and Emotional Learning [CASEL]. (2015). *CASEL guide: Effective social and emotional learning programs*. <http://www.casel.org/middle-and-high-school-edition-casel-guide>

Collaborative for Academic Social and Emotional Learning [CASEL]. (2016). *Safe and sound: An educational leader's guide to evidence-based Social and Emotional Learning [SEL] programs*. Mid-Atlantic Regional Educational Laboratory.

Curby, T. W., Rudasill, K. M., Rimm-Kaufman, S. E., & Konold, T. R. (2008). The role of social competence in predicting gifted enrollment. *Psychology in the Schools*, 45(8), 729-744.

Denham, S. A., Bassett, H., Mincic, M., Kalb, S., Way, E., Wyatt, T., & Segal, Y. (2012). Social-emotional learning profiles of preschoolers' early school success: A person-centered approach. *Learning and Individual Differences*, 22, 178-198.

Department of Early Education and Care. (2015). *Social and emotional learning, and approaches to play and learning*.

<https://www.collaborative.org/sites/default/files/SEL.APL-StandardsBooklet.pdf>

Dodge, K. A., Laird, R., Lochman, J. E., Zelli, A., & Conduct Problems Prevention

- Research Group. (2002). Multidimensional latent construct analyses of children's social information processing patterns: Correlations with aggressive behavior problems. *Psychological Assessment, 14*, 60-73.
- Durlak, J. A., Domitrovich, C., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. (2016). *The handbook of social and emotional learning: Research and practice*. Guilford.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Pachan, M. (2010). A meta-analysis of after-school programs that seek to promote personal and social skills in children and adolescents. *American Journal of Community Psychology, 45*(1), 294-309.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development, 82*(1), 405-432.
- Dusenbury, L., Calin, S., Domitrovich, C., & Weissberg, R. P. (2015). *What does evidence-based instruction in social and emotional learning actually look like in practice? A brief on findings from CASEL's program reviews*.
<https://www.casel.org/wp-content/uploads/2016/08/PDF-25-CASEL-Brief-What-Does-SEL-Look-Like-in-Practice-11-1-15.pdf>
- Elliott, D. S., & Mihalic, S. (2014). Issues in disseminating and replicating effective prevention programs. *Prevention Science, 5*(1), 47-53.
- Erikson, E. (1987). *Childhood and society*. Paladin Books.
- Fernando, L. V., & Torres, A. (2017). *Behavioral and psychosocial factors in childhood obesity*. <http://cdn.intechopen.com/pdfs/33137.pdf>
- Flint, D. L., Hick, T. L., Horan, M. D., Irvine, D. J., & Kukuk, S. E. (1980). Dimensionality of the California Preschool Social Competency Scale [CPSC]. *Applied Psychological Measurement, 4*(2), 203-212.
- Gresham, F. M., & Reschly, D. J. (1987). Dimensions of social competence: Method factors in the assessment of adaptive behavior, social skills, and peer acceptance. *Journal of School Psychology, 25*, 367-381.
- Hamre, B. K., Pianta, R. C., Mashburn, A. J., & Downer, J. T. (2012). Promoting young Children's social competence through the preschool PATHS curriculum and MyTeachingPartner professional development resources. *Early Education and*

Development, 23, 809-832.

- Han, H. S., & Kemple, K. M. (2006). Components of social competence and strategies of support: Considering what to teach and how. *Early Childhood Education Journal*, 34(3), 241-246.
- Hasson, F., Keeney, S., & McKenna, H. (2000). Research guidelines for the Delphi survey technique. *Journal of Advanced Nursing*, 32(4), 1008-1015.
- Hatano, G., & Inagaki, K. (1998). *Cultural contexts of schooling revisited: A review of "the learning gap" from a cultural psychology perspective*. American Psychological Association.
- Hemmeter, M. L., Snyder, P. A., Fox, L., & Algina, J. (2016). Evaluating the implementation of the Pyramid model for promoting social-emotional competence in early childhood classrooms. *Early Childhood Special Education*, 36(3), 133-146.
- Hester, P. P., Baltodano, H. M., Hendrickson, J. M., Tonelson, S. W., Conroy, M. A., & Gable, R. A. (2004). Lessons learned from research on early intervention: What teachers can do to prevent children's behavior problems. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 49(1), 5-10.
- Hosakawa, R., & Katsura, T. (2018). Socioeconomic status, emotional/behavioral difficulties, and social competence among preschool children in Japan. *Journal of Child and Family Studies*, 27(12), 4001-4014.
- Illinois State Board of Education. (2017). *Children's mental health: An urgent priority for Illinois. Final Report*.
https://igpa.uillinois.edu/sites/igpa.uillinois.edu/files/reports/IR11-Ch6_SEL.pdf
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). Making operative learning work. *Theory into Practice*, 38(2), 67-73.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2001). Learning together and alone: An overview. *Asia Pacific Journal of Education*, 22(1), 95-105.
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2009). *Models of teaching*. Person Education Incorporation.
- Kagan, S. (1995). *Cooperative learning (Resources for teachers)*. University of California Press.

KidsMatter. (2008). *Why social and emotional learning is important*.

<https://www.kidsmatter.edu.au/mental-health-matters/social-and-emotional-learning>

Knapczyk, D., & Rodes, P. (1996). *Teaching social competence: a practical approach for improving social skills in students at-risk*. Brooks Cole Publishing.

Korpershoek, H., Harms, T. de Boer, H., Van Kuijk, M., & Doolaard, S. (2016). A meta-analysis of the effects of classroom management strategies and classroom management programs on students' academic, behavioral, emotional, and motivational outcomes. *Educational Research*, 86(3), 643-680.

LaFreniere, P. J., & Dumas, J. E. (1996). Social competence and behavior evaluation in children ages 3 to 6 years: The short form [SCBE-30]. *Psychological Assessment*, 8(4), 369-377.

Langeveld, J. H., Gundersen, K. K., & Svartdal, F. (2012). *Social competence as a mediating factor in reduction of behavioral problems*.

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/98941/Langefeld_Gundersen_Svartdal.pdf?sequence=1

Lee, J. H., Choi, I. S., & Lee, S. R. (2010). The effects of cooperative learning on social competence and self-esteem according to young children's intellectual levels. *Korean Journal of Child Studies*, 31(2), 17-34.

Longman Dictionary. (2019). *Longman dictionary of contemporary English*.

<https://www.ldoceonline.com/dictionary/competence>

Lovakov, A., & Agadullina, E. R. (2021). Empirically derived guidelines for effect size interpretation in social psychology. *European Journal of Social Psychology*, 51(3), 485-504.

Low, S., Smolkowski, K., & Cook, C. (2016). What constitutes high-quality implementation of SEL programs? A latent class analysis of Second Step® implementation. *Society for Prevention Research*, 17, 981-991.

Meisels, S. J., Burnett, S. A., & Nicholson, J. (1996). *Assessment of social competence, adaptive behaviors, and approaches to learning with young children*. University of Michigan.

Meyer, L., Reichie, J., McQuarter, R., Cole, D., Vandercook, T., Evans, I., Neel, R., & Kishi,

- G. (1985). *Assessment of Social Competence [ASC]*. University of Michigan.
- Ministry of Education Republic of Singapore. (2012). *Nurturing early learners: A curriculum framework for kindergartens in Singapore*.
<https://www.ecda.gov.sg/growatbeanstalk/Pages/ArticleDetail.aspx?type=4&articleid=66#.XByE61wzaM8>
- Ministry of Education Republic of Singapore. (2013). *Social and emotional development. Nurturing Early Learners: A curriculum for kindergartens in Singapore*.
<https://www.nel.moe.edu.sg/qql/slot/u143/Resources/Downloadable/pdf/nel-guide/nel-edu-guide-social-emotional-development.pdf>
- Montgomery, C., Rupp, A. A., Langevin, R., & Spalding, T. (2018). *Social competence and problem behavior evaluation in Franco-Albertan children between the ages of 3 and 6 years*. http://aix1.uottawa.ca/~cmontgom/pdf/behavior_alb.pdf
- Mulvahill, E. (2016). *21 Simple ways to integrate social-emotional learning throughout the day*. <http://www.weareteachers.com>
- National Association of School Psychologists. (2002). *Social skills: Promoting positive behavior, academic success, and school safety*.
http://www.nasponline.org/resources/factsheets/socialskills_fs.aspx
- National Center. (2018). *Connecting social and emotional learning with mental health*.
http://www.promoteprevent.org/files/resources/ConnectingSEL_2.pdf
- NREPP. (2012). *I Can Problem Solve [ICPS]*. <http://nyspbis.org/ResearchPage/Conflictresolution/ReportNew.pdf>
- NREPP. (2014). *Al's Pals: Kids making healthy choices*.
https://www.vfhy.org/sites/default/files/pdf/Als_Pals_NREPP.pdf
- O'Brien, M. U., & Resnik, H. (2009). The Illinois SEL standards: Leading the way for school and student success. *Illinois Principals Association Building Leadership*, 16(7), 1-5.
- Oden, S. (1987). *The development of social competence in children. Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education*.
https://www.academia.edu/69269645/The_Development_of_Social_Competence_in_Children

Oxford Dictionary. (2019). *English Oxford living dictionary*.

<https://en.oxforddictionaries.com/definition/competence>

Paquette, D., Gagnon, M. N., Bouchard, L., Bigras, M., & Schneider, B. H. (2013). *A new tool to explore children's social competencies: The preschool competition questionnaire*.

https://www.researchgate.net/publication/258393075_A_New_Tool_to_Explore_Children's_Social_Competencies_The_Preschool_Competition_Questionnaire

Payton, J., Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., Schellinger, K. B., & Pachan, M. (2008). *The positive impact of social and emotional learning for kindergarten to eighth-grade students*.

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505370.pdf>

Pease, D., Clark, S. G., & Crase, S. J. (1982). *Iowa social competency scales*. Iowa State University Research Foundation Incorporation.

Rhode Island Department of Education. (2018). *SEL indicators*.

<https://www.ride.ri.gov/StudentsFamilies/HealthSafety/SocialEmotionalLearning.aspx>

Rogoff, B. (2003). *The cultural nature of human development*. Oxford University Press.

Schultz, B. L., Richardson, R. C., Barber, C. R., & Wilcox, D. (2011). A preschool pilot study of connecting with others: Lessons for teaching social and emotional competence. *Early Childhood Education*, 39, 143-148.

Shweder, R. A., Goodnow, J. J., Hatano, G., Levine, R. A., Markus, H. R., & Miller, P. J. (2006). *The cultural psychology of development: One mind, many mentalities*. John Wiley & Sons.

Simoncini, K., & Caltabiano, N. J. (2012). Young school-aged children's behaviour and their participation in extra-curricular activities. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(3), 35-42.

Siner, J. (2014). Social competence and cooperative learning. *Educational psychology in practice: Theory, research and practice in educational psychology*, 9(3), 170-180.

Slavin, R. E. (1991). *Student team learning: A practical guide to cooperative learning*. National Education Association of the United State.

- Slavin, R. E. (1995). *Cooperative learning: Theory research, and practice*. Prentice-Hall.
- Son, E. (2014). Raising a socially competent child: Unpacking the concept of social competence. *Asia-Pacific Journal of Research*, 8(2), 93-114.
- Sonis, W. A., Comite, F., Blue, J., Pescovitz, O. H., Rahn, C. W., Hench, K. D., Cutler, G. B., Loriaux, D. L., & Klein, R. P. (1984). Behavior problems and social competence girls with true precocious puberty. *Behavioral Pediatrics*, 106(1), 156-160.
- Spencer, K. H., & Wright, P. M. (2014). *Quality outdoor play spaces for young children*. https://issuu.com/naeyc/docs/yc1114_quality_outdoor_play_spaces
- Streiner, D. L., & Norman, G. R. (2008). *Health Measurement Scales: A practical guide to their development and use*. <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199231881.001.0001/acprof-9780199231881-chapter-8>
- Tobin, J. (1992). *Japanese preschools and the pedagogy of selfhood*. Cambridge University Press.
- Vahedi, F., Farrokhi, F., & Arajian, F. (2012). *Social competence and behavior problems in preschool children*. https://www.researchgate.net/publication/233385503_Social_Competence_and_Behavior_Problems_in_Preschool_Children
- Vodopivec, J. L. (2011). *Cooperative learning and support strategies in the kindergarten*. <https://hrcak.srce.hr/file/106133>
- Walker, H. M., & McConnell, S. R. (1988). *Walker-McConnell scale of social competence and school adjustment*. Pro-Ed.
- Walker, S. (2005). Gender differences in the relationship between young children's peer-related social competence and Individual differences in theory of mind. *The Journal of Genetic Psychology*, 166(3), 297-312.
- Wanes, E. D., Sheridan, S. M., Geske, J., & Warnes, W. A. (2005). A contextual approach to the assessment of social skills: Identifying meaningful behaviors for social competence. *Psychology in the Schools*, 42(2), 173-187.
- Webster-Stratton, D., & Lindsay, D. W. (2010). Social competence and conduct problems in young children: issues in assessment. *Journal of Clinical Child Psychology*, 28(1), 25-43.

- Westwood, P. (1993). *Commonsense methods for children with special needs*. Routledge.
- Whitcomb, S. A., & Merrell, K. W. (2012). Understanding implementation and effectiveness of Strong Start K-2 on social-emotional behavior. *Early Childhood Education, 40*, 63-71.
- Whitehead, A. L., Julious, S. A., Cooper, C. L., & Campbell, M. J. (2016). Estimating the sample size for a pilot randomized trial to minimize the overall trial sample size for the external pilot and main trial for a continuous outcome variable. *Statistical Methods in Medical Research, 25*(3), 1057-1073.
- Wolf, M., & Weissing, F. J. (2010). *An explanatory framework for adaptive personality differences*. <https://royalsocietypublishing.org/doi/epdf/10.1098/rstb.2010.0215>
- Yoder, N. (2014). *Teaching the whole child: Instructional practices that support social-emotional learning in three teacher evaluation frameworks*. American Institutes for Research.
- Yoder, N., & Gurke, D. (2017). *Social and emotional learning: Coaching toolkit*. American Institutes for Research.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริประภา พุทธิสกุล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิพจุฑา สุภิमारส สิงคเสลิต
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
3. อาจารย์ ดร. กิตติศักดิ์ เกตุนุติ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์
คณะการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
4. อาจารย์ ดร. ชบา พันธุ์ศักดิ์
ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1
5. อาจารย์ ดร. นฤมล เนียมหอม
ครูชำนาญการพิเศษ
ศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง
(Item-objective Congruence Index: IOC)

ตอนที่ 1 โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือ
คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมของโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ ในประเด็นเหล่านี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับการพิจารณาของท่าน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนฯ **มีความสอดคล้อง ชัดเจน เหมาะสม**
0 หมายถึง **ไม่แน่ใจ** ว่าแผนฯ มีความสอดคล้อง ชัดเจน เหมาะสม
-1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนฯ **ไม่มีความสอดคล้อง ชัดเจน เหมาะสม**

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ภาพรวม)		
รายการประเมิน	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
1. วัตถุประสงค์ มีความชัดเจน	1.00	-
2. เนื้อหา มีความเหมาะสม	1.00	-
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม มีความสอดคล้อง กับหลักการของโปรแกรมฯ		
ขั้นที่ 1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้	1.00	ควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมทบทวนบทเรียนเดิมก่อนเริ่มบทเรียนใหม่ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นแรก เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ของตนเองได้
ขั้นที่ 2 การร่วมมือเรียนรู้	1.00	-
ขั้นที่ 3 การสรุปการเรียนรู้	0.80	1) ควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมร่วมมือสะท้อนการเรียนรู้ในขั้นตอนการจัดกิจกรรมขั้นสุดท้าย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับหลักการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 2) ควรปรับเปลี่ยนบทบาทจากฝ่ายสะท้อนการเรียนรู้เป็นฝ่ายสรุปข้อมูล เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ภาพรวม)		
รายการประเมิน	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
4. กิจกรรม มีความสอดคล้อง กับขั้นตอนการจัดกิจกรรม	1.00	1) ควรปรับเพิ่มตัวอย่างคำพูดที่ใช้ในการอธิบายกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ผู้ที่นำโปรแกรมฯ ไปใช้สามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง 2) ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนการจัดกิจกรรมจากการบรรยายความเดียวให้เป็นขั้นตอนย่อยแบบละเอียด เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง
5. กิจกรรม มีความสอดคล้อง กับเนื้อหา	1.00	-
6. กิจกรรม มีความเหมาะสม กับวัยของเด็ก	0.77	1) ควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมจากการตั้งนิทานเป็นการบรรยายสถานการณ์สั้น ๆ เพื่อให้มีระดับความยากง่ายที่เหมาะสมกับวัยของเด็กอนุบาล 2) ควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอแผนกิจกรรมให้เด็กเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม เพื่อให้เน้นถึงสำคัญในการให้เด็กเป็นผู้นำการเรียนรู้ของตนเอง
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ มีความชัดเจน	0.98	ควรปรับเพิ่มการแสดงรูปภาพตัวอย่างของสื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมไว้ในคู่มือ เพื่อให้ผู้ใช้งานสามารถทำความเข้าใจได้โดยง่าย และนำไปใช้ได้ถูกต้อง
8. การประเมินผล มีความสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์	0.94	-
9. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสม	0.55	ควรปรับลดระยะเวลาการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไม่เกิน 30 นาที เพื่อให้มีความสอดคล้องกับช่วงความสนใจตามวัยของเด็ก
เฉลี่ย	0.90	-

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (รายกิจกรรม)												
รายการประเมิน	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. วัตถุประสงค์ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2. เนื้อหา <i>มีความเหมาะสม</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> หลักการของโปรแกรมฯ												
3.1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.2 การร่วมมือเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.3 การสรุปการเรียนรู้	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
4. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
5. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> เนื้อหา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
6. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัยของเด็ก	0.60	0.80	0.20	0.60	0.80	0.80	0.80	0.80	0.40	0.80	0.80	0.80
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	0.80	0.80	1.00	1.00	0.80	1.00	1.00	1.00
8. การประเมินผล <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัตถุประสงค์	1.00	1.00	1.00	1.00	0.80	0.80	1.00	1.00	1.00	1.00	0.80	1.00
9. ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม <i>มีความเหมาะสม</i>	0.40	0.40	0.20	0.40	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.40	0.60
เฉลี่ย	0.89	0.90	0.83	0.89	0.89	0.89	0.92	0.92	0.87	0.92	0.89	0.92

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (รายกิจกรรม)												
รายการประเมิน	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1. วัตถุประสงค์ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2. เนื้อหา <i>มีความเหมาะสม</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> หลักการของโปรแกรมฯ												
3.1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.2 การร่วมมือเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.3 การสรุปการเรียนรู้	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
4. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
5. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> เนื้อหา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
6. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัยของเด็ก	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.60	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
8. การประเมินผล <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัตถุประสงค์	0.80	1.00	0.80	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
9. ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม <i>มีความเหมาะสม</i>	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60
เฉลี่ย	0.90	0.92	0.90	0.92	0.92	0.92	0.90	0.92	0.92	0.92	0.92	0.92

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (รายกิจกรรม)												
รายการประเมิน	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
1. วัตถุประสงค์ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2. เนื้อหา <i>มีความเหมาะสม</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> หลักการของโปรแกรมฯ												
3.1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.2 การร่วมมือเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.3 การสรุปการเรียนรู้	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
4. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
5. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> เนื้อหา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
6. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัยของเด็ก	0.80	1.00	0.80	0.80	0.80	1.00	0.60	0.60	0.80	1.00	0.80	0.80
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
8. การประเมินผล <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัตถุประสงค์	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	0.80	1.00	1.00	1.00	0.80	1.00
9. ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม <i>มีความเหมาะสม</i>	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.60	0.40	0.60	0.60	0.40	0.60
เฉลี่ย	0.92	0.94	0.92	0.92	0.92	0.94	0.89	0.89	0.92	0.94	0.89	0.92

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (รายกิจกรรม)												
รายการประเมิน	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48
1. วัตถุประสงค์ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
2. เนื้อหา <i>มีความเหมาะสม</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> หลักการของโปรแกรมฯ												
3.1 การเตรียมพร้อมเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.2 การร่วมมือเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
3.3 การสรุปการเรียนรู้	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80	0.80
4. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
5. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> เนื้อหา	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
6. กิจกรรม <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัยของเด็ก	0.80	0.40	0.80	0.80	0.80	1.00	0.80	0.80	0.80	1.00	0.80	0.80
7. สื่อ/แหล่งเรียนรู้ <i>มีความชัดเจน</i>	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
8. การประเมินผล <i>มีความสอดคล้อง กับ</i> วัตถุประสงค์	0.80	0.80	0.80	0.80	1.00	1.00	0.80	0.80	1.00	1.00	1.00	1.00
9. ระยะเวลาในการจัด กิจกรรม <i>มีความเหมาะสม</i>	0.60	0.40	0.60	0.60	0.60	0.60	0.40	0.40	0.60	0.60	0.60	0.60
เฉลี่ย	0.90	0.85	0.90	0.90	0.92	0.94	0.89	0.89	0.92	0.94	0.92	0.92

ตอนที่ 2 แบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างคำนิยามเชิงปฏิบัติการกับพฤติกรรมบ่งชี้ในแต่ละข้อ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนนที่ตรงกับการพิจารณาของท่าน ดังนี้

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าพฤติกรรมบ่งชี้ **มีความสอดคล้อง** กับสิ่งที่ต้องการวัด
 0 หมายถึง **ไม่แน่ใจ** ว่าพฤติกรรมบ่งชี้มีความสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัด
 -1 หมายถึง แน่ใจว่าพฤติกรรมบ่งชี้ **ไม่มีความสอดคล้อง** กับสิ่งที่ต้องการวัด

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล			
1.1 การสื่อสาร หมายถึง การทำความเข้าใจผู้อื่นและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับตนเองเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างถูกต้อง	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูด โดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	1.00	-
	2) การสื่อความหมายด้วยคำพูดหรือท่าทาง ให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.00	-
1.2 การควบคุมตนเอง หมายถึง การกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียน หรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	1.00	-
	4) การอดทนรอคอย หรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	1.00	-
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ	1.00	-
	6) การประนีประนอมเพื่อแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	1.00	-

องค์ประกอบ	พฤติกรรมบ่งชี้	ความคิดเห็น	ข้อเสนอแนะ
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น			
2.1 การให้ความร่วมมือ หมายถึง การปฏิบัติตาม ข้อตกลงและให้ความช่วยเหลือ แก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำ กิจกรรมร่วมกับเพื่อน	1.00	-
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงใน การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	1.00	-
2.2 การกล้าแสดงออก หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นผู้นำ และผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับ สถานการณ์	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเอง	1.00	-
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำ ในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	1.00	-
2.3 การตั้งใจจดจ่อ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรม ด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้ งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	1.00	-
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเอง ที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	1.00	-
เฉลี่ย		1.00	-

ภาคผนวก ค

ผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ความสามารถทางสังคม ของเด็กอนุบาล	พฤติกรรมบ่งชี้	สรุปค่าความเชื่อมั่น (รายด้าน)	
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		0.87	
1.1 การสื่อสาร	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดย ตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	0.80	0.82
	2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือ เพื่อนเข้าใจได้	0.84	
1.2 การควบคุมตนเอง	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติ กิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.91	0.88
	4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.86	
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตาม กาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุน ขอโทษ	1.00	0.93
	6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ ความรุนแรง เช่น เกรงใจต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.86	
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		0.89	
2.1 การให้ความร่วมมือ	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับ เพื่อน	0.86	0.89
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำ กิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.92	
2.2 การกล้าแสดงออก	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดง ผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.91	0.89
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำ กิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.87	
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับ มอบหมายได้จนสำเร็จ	1.00	0.90
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้ จนสำเร็จ	0.81	
สรุปค่าความเชื่อมั่น (ภาพรวม)		0.88	

ผลการทดลองใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ (รอบที่ 1)		ผู้ประเมิน (คนที่)		
		1	2	3
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		21	24	21
1.1 การสื่อสาร	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	14	13	14
	2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	4	8	4
	รวม	18	21	18
1.2 การควบคุมตนเอง	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	1	0	3
	4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	1	2	0
	รวม	2	2	3
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ	1	1	0
	6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0	0	0
	รวม	1	1	0
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		19	21	13
2.1 การให้ความร่วมมือ	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0	0	0
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	10	9	7
	รวม	10	9	7
2.2 การกล้าแสดงออก	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1	3	1
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	1	3	2
	รวม	2	6	3
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	6	4	3
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	1	2	0
	รวม	7	6	3
สรุปรวม		40	45	34

ผลการทดลองใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ (รอบที่ 2)		ผู้ประเมิน (คนที่)		
		1	2	3
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		16	15	15
1.1 การสื่อสาร	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	7	8	10
	2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	7	7	3
	รวม	14	15	13
1.2 การควบคุมตนเอง	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	1	0	2
	4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	1	0	0
	รวม	2	0	2
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ	0	0	0
	6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0	0	0
	รวม	0	0	0
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		10	15	14
2.1 การให้ความร่วมมือ	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0	0	0
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	5	8	8
	รวม	5	8	8
2.2 การกล้าแสดงออก	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	2	2	2
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	3	2	2
	รวม	5	4	4
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0	1	2
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0	2	0
	รวม	0	3	2
สรุปรวม		26	30	29

ผลการทดลองใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ (รอบที่ 3)		ผู้ประเมิน (คนที่)		
		1	2	3
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล		22	22	20
1.1 การสื่อสาร	1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง เช่น ตอบคำถาม ทำตามคำสั่งได้ถูกต้อง ตอบรับด้วยคำพูดหรือพยักหน้า	18	15	12
	2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	4	5	4
	รวม	22	20	16
1.2 การควบคุมตนเอง	3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0	0	4
	4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0	1	0
	รวม	0	1	4
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ	0	1	0
	6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น เจรจาต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0	0	0
	รวม	0	1	0
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น		11	9	14
2.1 การให้ความร่วมมือ	7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0	0	0
	8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	5	3	5
	รวม	5	3	5
2.2 การกล้าแสดงออก	9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0	0	1
	10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0	0	0
	รวม	0	0	1
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	5	4	5
	12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	1	2	3
	รวม	6	6	8
สรุปรวม		33	31	34

ภาคผนวก ง

เอกสารการพิจารณารับรองและสนับสนุนการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2
สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อาคารจามจุรี 1 ชั้น 1 ห้อง 114 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ : 0 2218 3210-11 E-mail: curec2.ch1@chula.ac.th

COA No. 004/2564

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 198/63 การพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

ผู้วิจัยหลัก นางรังสิริศม์ วงศ์อุปราช

หน่วยงาน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พิจารณาจริยธรรมการวิจัยโดยยึดหลัก ของ Declaration of Helsinki, the Belmont report, CIOMS guidelines และ The international conference on harmonization – Good clinical practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)
ประธานคณะกรรมการ

ลงนาม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิต งามผลสัมฤทธิ์)
กรรมการและเลขานุการ

รูปแบบการพิจารณาทบทวน: แบบเต็มขั้นตอน

วันที่รับรอง: 11 มกราคม 2564

วันหมดอายุ: 10 มกราคม 2565

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1. ข้อเสนอโครงการวิจัย
2. ประวัติและผลงานของผู้วิจัย
3. เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
4. หนังสือยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย
5. โปรแกรมการเรียนรู้ และแบบประเมิน

เลขที่โครงการ	198 / 63
วันที่รับรอง	11 ม.ค. 2564
วันหมดอายุ	10 ม.ค. 2565

เงื่อนไข

1. ผู้วิจัยรับทราบว่าเป็นการวิจัยจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ
2. หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย
3. ต้องดำเนินการวิจัยตามระเบียบไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด
4. ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่าง/ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น
5. หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลหรือข้อมูลผิดจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ
6. หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ
7. โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-13) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักฐานในการปิดโครงการ
8. โครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติโครงการโดยการพิจารณาทบทวนแบบกรณียกเว้น (Exemption review) ปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ 1,6 และ 7 เท่านั้น

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness)

บทเรียนที่ 1 ข้อดีของฉัน (วันที่ 1)

วัตถุประสงค์ เด็กระบุจุดแข็งด้านร่างกายได้อย่างน้อย 1 อย่าง

เนื้อหา จุดแข็งหรือข้อดีด้านร่างกาย เช่น ตัวใหญ่ แข็งแรง เล็บสั้น มือสะอาด ฟันไม่ผุ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (5 - 10 นาที)

1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย

1) เด็กทุกคนรับฟังคำชี้แจงเรื่องการแบ่งกลุ่มย่อย โดยครูเรียกชื่อให้เด็กนั่งประจำที่ในแต่ละกลุ่มแล้วติดสติ๊กเกอร์สีประจำกลุ่มลงบนหน้าอกเสื้อของตนเอง ในแต่ละกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 3 - 5 คน แบบคลค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมที่เด็กได้รับจากการสังเกตด้วยแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2) เด็กทุกคนรับฟังคำชี้แจงเรื่องการแบ่งบทบาท โดยครูแสดงป้ายบทบาทให้เด็กดูแล้วอธิบายว่า “ให้เด็กแต่ละคนภายในกลุ่มเลือกหน้าที่ของตนเองในการทำกิจกรรมครั้งนี้คนละ 1 อย่าง โดยบทบาทมีให้เลือก 3 อย่าง ได้แก่ (1) ดูแลอุปกรณ์ มีหน้าที่จัดเตรียมและเก็บอุปกรณ์ของกลุ่ม (2) นำเสนอผลงาน มีหน้าที่แสดงผลงานของกลุ่ม และ (3) สรุปข้อมูล มีหน้าที่เก็บรวบรวมผลงานของกลุ่ม แล้วให้เด็กนำป้ายบทบาทมาคล้องไว้ที่คอของตนเอง

3) เด็กทุกคนร้องเพลงสวัสดี พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบเพลงร่วมกัน

1.2 การสำรวจความพร้อม

1) เด็กทุกคนทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกัน

2) เด็กทุกคนรับฟังคำชี้แจงเรื่องการสะท้อนอารมณ์ โดยครูแสดงมาตรวัดอารมณ์ให้เด็กดูแล้วอธิบายว่า “ให้เด็ก ๆ ตั้งคำถามกับตนเองว่า ตอนนี้ฉันรู้สึกอย่างไร แล้วนำชื่อของตนเองไปติดลงบนแถบสีในมาตรวัดอารมณ์ โดยที่บริเวณแถบสีฟ้า แปลว่า ฉันมีความสุขและพร้อมทำกิจกรรม ส่วนสีแดง แปลว่า ฉันไม่มีความสุขและไม่พร้อมทำกิจกรรม”

3) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมมาตรวัดอารมณ์ของกลุ่ม แล้วนำไปให้สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มผลัดกันสะท้อนถึงอารมณ์และความพร้อมในการทำกิจกรรม หากสมาชิกคนใดไม่พร้อมทำกิจกรรมจะได้รับอนุญาตให้หยุดทำกิจกรรมในครั้งนั้น

2. การร่วมมือเรียนรู้ (15 - 20 นาที)

2.1 การสร้างความสนใจ

เด็กทุกคนรับฟังนิทานประกอบรูปภาพเรื่องกุจิกูจิ โดยครูเป็นผู้เล่าพร้อมทั้งแสดงรูปภาพในหนังสือนิทานประกอบ

2.2 การลงมือทำ

เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเล่นเกมตอบคำถามว่า “กุจิกูจิมียุติหรือข้อดีด้านร่างกายอย่างไรบ้าง” โดยแต่ละกลุ่มผลัดกันตอบกลุ่มละ 1 คำตอบ โดยไม่ซ้ำกัน

3. การสรุปการเรียนรู้ (10 - 15 นาที)

3.1 การนำเสนอผลงาน

เด็กที่รับบทบาทนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มอธิบายเกี่ยวกับจุดแข็งหรือข้อดีด้านร่างกายของกุจิกูจิที่เป็นคำตอบของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

3.2 การสะท้อนประสบการณ์

เด็กที่รับบทบาทสรุปข้อมูลของแต่ละกลุ่มรวบรวมคำตอบของกลุ่มแล้ว วาดรูปภาพหรือเขียนบรรยายลงบนสมุดบันทึกการเรียนรู้ว่า “ความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร” โดยมีสมาชิกภายในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ความช่วยเหลือ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เพลงสวัสดี
2. มาตรฐานอารมณ์
3. ป้ายแสดงบทบาท
4. แผนภาพโปสเตอร์ข้อตกลง
5. สมุดบันทึกการเรียนรู้ และอุปกรณ์เครื่องเขียน
6. นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง กุจิกูจิ

การประเมิน การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการตอบคำถามเกี่ยวกับจุดแข็งด้านร่างกายของแต่ละ

เรื่องย่อ นิทาน จระเข้น้อยตัวหนึ่งชื่อ กุจิกูจิ เกิดขึ้นมาในครอบครัวเปิดและได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักเป็นอย่างดี จนมันคิดว่าตนเองเป็นลูกเปิดเหมือนกับพี่น้องเปิดตัวอื่น ๆ แต่แล้ววันหนึ่งมันได้เจอกับจระเข้กลุ่มหนึ่งที่บอกความจริงให้ฟังว่ามันไม่ใช่เปิด นอกจากนี้ จระเข้พวกนั้นยังข่มขู่ให้กุจิกูจิ หลอกล่อครอบครัวเปิดมาให้พวกมันกินอีกด้วย กุจิกูจิตกใจที่ได้รับรู้ความจริงว่าตนเองไม่ใช่เปิดและสับสนว่าจะตัดสินใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร แต่สุดท้ายกุจิกูจิเลือกที่จะปกป้องครอบครัวเปิดของตนเองให้ปลอดภัย พร้อมทั้งสั่งสอนให้พวกจระเข้นี้ไปไม่กลับมาบงกชมันและครอบครัวเปิดอีก สุดท้ายกุจิกูจิก็ได้อยู่ร่วมกับครอบครัวเปิดของมันอย่างมีความสุข

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness)

บทเรียนที่ 1 ข้อดีของฉัน (วันที่ 2)

วัตถุประสงค์ เด็กระบุจุดแข็งด้านร่างกายของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่าง

เนื้อหา จุดแข็งหรือข้อดีด้านร่างกาย เช่น ตัวใหญ่ แข็งแรง เล็บสั้น มือสะอาด ฟันไม่ผุ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (5 - 10 นาที)

1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย

1) เด็กทุกคนนั่งประจำที่ในกลุ่มเดิม แล้วติดสติ๊กเกอร์สีประจำกลุ่มลงบนหน้าอกเสื้อของตนเอง

2) เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยไม่ให้ซ้ำกับการทำกิจกรรมครั้งที่แล้ว

3) เด็กทุกคนร้องเพลงสวัสดี พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบเพลงร่วมกัน

1.2 การสำรวจความพร้อม

1) เด็กทุกคนทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกัน

2) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมมาตรวัดอารมณ์ของกลุ่ม แล้วนำไปให้สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มผลัดกันสะท้อนถึงอารมณ์และความพร้อมในการทำกิจกรรม หากสมาชิกคนใดไม่พร้อมทำกิจกรรมจะได้รับอนุญาตให้หยุดทำกิจกรรมในครั้งนั้น

3) เด็กทุกคนร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำไปเมื่อครั้งที่แล้วว่า “ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง” โดยครูแสดงตัวอย่างผลงานประกอบ

2. การร่วมมือเรียนรู้ (15 - 20 นาที)

2.1 การสร้างความสนใจ

เด็กแต่ละกลุ่มรับฟังคำชี้แจงเรื่องการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยครูแสดงผลงานตัวอย่างให้เด็กดูแล้วอธิบายว่า ให้เด็ก ๆ ทำรูปภาพปะติดเป็นรูปร่างกายของตนเอง แล้วเล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟังว่า เด็ก ๆ มีจุดแข็งด้านร่างกายอย่างไรบ้าง

2.2 การลงมือทำ

- 1) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมอุปกรณ์ปะติด แล้วกลับไปทีกลุ่มเพื่อเริ่มทำกิจกรรม
- 2) ครูคอยเดินดูตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เด็กทำกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 3) เมื่อหมดเวลา ครูส่งสัญญาณเพื่อให้เด็กแต่ละกลุ่มจัดเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

3. การสรุปการเรียนรู้ (10 - 15 นาที)

3.1 การนำเสนอผลงาน

เด็กที่รับบทบาทนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มแสดงผลงานของกลุ่ม แล้วอธิบายเกี่ยวกับจุดแข็งด้านร่างกายของสมาชิกกลุ่มหน้าชั้นเรียน

3.2 การสะท้อนประสบการณ์

เด็กที่รับบทบาทสรุปข้อมูลของแต่ละกลุ่มรวบรวมคำตอบของกลุ่มแล้ว วาดรูปภาพหรือเขียนบรรยายลงบนสมุดบันทึกการเรียนรู้ว่า “ความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร” โดยมีสมาชิกภายในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ความช่วยเหลือ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เพลงสวัสดี
2. มาตรฐานอารมณ์
3. ป้ายแสดงบทบาท
4. แผนภาพโปสเตอร์ข้อตกลง
5. สมุดบันทึกการเรียนรู้ และอุปกรณ์เครื่องเขียน
6. นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง กูจิกูจี
7. อุปกรณ์ปะติด ได้แก่ กระดาษวาดเขียน ดินสอ ยางลบ กาว รูปภาพอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น หัว ตัว ตา หู จมูก ปาก แขน ขา มือ เท้า

การประเมิน การตรวจสอบผลงานของเด็กในการระบุถึงจุดแข็งด้านร่างกายของตนเอง

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness)

บทเรียนที่ 1 ข้อดีของฉัน (วันที่ 3)

วัตถุประสงค์ เด็กระบุจุดแข็งด้านนิสัยได้อย่างน้อย 1 อย่าง

เนื้อหา จุดแข็งหรือข้อดีด้านนิสัย เช่น อดทน ขยัน พุดจาไพเราะ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (5 - 10 นาที)

1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย

1) เด็กทุกคนนั่งประจำที่ในกลุ่มเดิม แล้วติดสติ๊กเกอร์สีประจำกลุ่มลงบนหน้าอกเสื้อของตนเอง

2) เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยไม่ให้ซ้ำกับการทำกิจกรรมครั้งที่แล้ว

3) เด็กทุกคนร้องเพลงสวัสดี พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบเพลงร่วมกัน

1.2 การสำรวจความพร้อม

1) เด็กทุกคนทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกัน

2) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมมาตรฐานวัดอารมณ์ของกลุ่ม แล้วนำไปให้สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มผลัดกันสะท้อนถึงอารมณ์และความพร้อมในการทำกิจกรรม หากสมาชิกคนใดไม่พร้อมทำกิจกรรมจะได้รับอนุญาตให้หยุดทำกิจกรรมในครั้งนั้น

3) เด็กทุกคนร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำไปเมื่อครั้งที่แล้วว่า “ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง” โดยครูแสดงตัวอย่างผลงานประกอบ

2. การร่วมมือเรียนรู้ (15 - 20 นาที)

2.1 การสร้างความสนใจ

เด็กทุกคนทบทวนนิทานประกอบรูปภาพเรื่องกุ๊กกิ๊ก โดยครูเป็นผู้สรุปพร้อมทั้งแสดงรูปภาพในหนังสือนิทานประกอบ

2.2 การลงมือทำ

เด็กแต่ละกลุ่มช่วยกันเล่นเกมตอบคำถามว่า “กุ๊กกิ๊กมีจุดแข็งหรือข้อดีด้านนิสัยอย่างไรบ้าง” โดยแต่ละกลุ่มผลัดกันตอบกลุ่มละ 1 คำตอบ โดยไม่ซ้ำกัน

3. การสรุปการเรียนรู้ (10 - 15 นาที)

3.1 การนำเสนอผลงาน

เด็กที่รับบทบาทนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มอธิบายเกี่ยวกับจุดแข็งหรือข้อดีด้านนิสัยของกุ๊กกิ๊กที่เป็นคำตอบของกลุ่มหน้าชั้นเรียน

3.2 การสะท้อนประสบการณ์

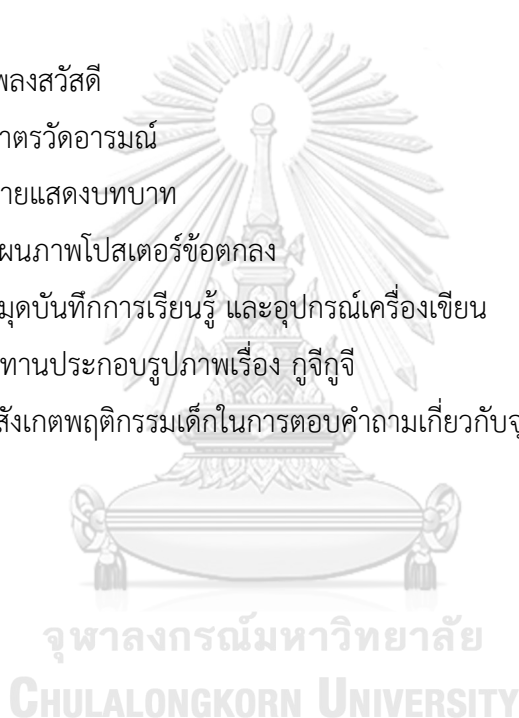
เด็กที่รับบทบาทสรุปข้อมูลของแต่ละกลุ่มรวบรวมคำตอบของกลุ่มแล้ว วาดรูปภาพหรือเขียนบรรยายลงบนสมุดบันทึกการเรียนรู้ว่า “ความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร” โดยมีสมาชิกภายในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ความช่วยเหลือ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เพลงสวัสดี
2. มาตรการอารมณ์
3. ป้ายแสดงบทบาท
4. แผนภาพโปสเตอร์ข้อตกลง
5. สมุดบันทึกการเรียนรู้ และอุปกรณ์เครื่องเขียน
6. นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง กุ๊กกิ๊ก

การประเมิน

การสังเกตพฤติกรรมเด็กในการตอบคำถามเกี่ยวกับจุดแข็งด้านนิสัยของตัวเอง

(ตัวอย่าง)

แผนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมฯ (ฉบับสมบูรณ์)

เรื่องที่ 1 การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness)

บทเรียนที่ 1 ข้อดีของฉัน (วันที่ 4)

วัตถุประสงค์ เด็กระบุจุดแข็งด้านนิสัยของตนเองได้อย่างน้อย 1 อย่าง

เนื้อหา จุดแข็งหรือข้อดีด้านนิสัย เช่น อดทน ขยัน พุดจาไพเราะ มีน้ำใจ ช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (5 - 10 นาที)

1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย

1) เด็กทุกคนนั่งประจำที่ในกลุ่มเดิม แล้วติดสติ๊กเกอร์สีประจำกลุ่มลงบนหน้าอกเสื้อของตนเอง

2) เด็กแต่ละกลุ่มร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย โดยไม่ให้ซ้ำกับการทำกิจกรรมครั้งที่แล้ว

3) เด็กทุกคนร้องเพลงสวัสดี พร้อมทั้งแสดงท่าทางประกอบเพลงร่วมกัน

1.2 การสำรวจความพร้อม

1) เด็กทุกคนทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกันร่วมกัน

2) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมมาตรวัดอารมณ์ของกลุ่ม แล้วนำไปให้สมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มผลัดกันสะท้อนถึงอารมณ์และความพร้อมในการทำกิจกรรม หากสมาชิกคนใดไม่พร้อมทำกิจกรรมจะได้รับอนุญาตให้หยุดทำกิจกรรมในครั้งนั้น

3) เด็กทุกคนร่วมกันทบทวนกิจกรรมที่ได้ทำไปเมื่อครั้งที่แล้วว่า “ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง” โดยครูแสดงตัวอย่างผลงานประกอบ

2. การร่วมมือเรียนรู้ (15 - 20 นาที)

2.1 การสร้างความสนใจ

เด็กแต่ละกลุ่มรับฟังคำชี้แจงเรื่องการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยครูแสดงผลงานตัวอย่างให้เด็กดูแล้วอธิบายว่า ให้เด็ก ๆ วาดรูปภาพจุดแข็งหรือข้อดีด้านนิสัยของตนเอง แล้วเล่าให้เพื่อนในกลุ่มฟังว่า เด็ก ๆ มีจุดแข็งด้านนิสัยอย่างไรบ้าง

2.2 การลงมือทำ

- 1) เด็กที่รับบทบาทดูแลอุปกรณ์ของแต่ละกลุ่มจัดเตรียมอุปกรณ์วาดเขียน แล้วกลับไปในกลุ่มเพื่อเริ่มทำกิจกรรม
- 2) ครูคอยเดินดูตามกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เด็กทำกิจกรรมให้สำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด
- 3) เมื่อหมดเวลา ครูส่งสัญญาณเพื่อให้เด็กแต่ละกลุ่มจัดเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย

3. การสรุปการเรียนรู้ (10 - 15 นาที)

3.1 การนำเสนอผลงาน

เด็กที่รับบทบาทนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มแสดงผลงานของกลุ่ม แล้วอธิบายเกี่ยวกับจุดแข็งด้านด้านนิสัยของสมาชิกกลุ่มหน้าชั้นเรียน

3.2 การสะท้อนประสบการณ์

เด็กที่รับบทบาทสรุปข้อมูลของแต่ละกลุ่มรวบรวมคำตอบของกลุ่มแล้ว วาดรูปภาพหรือเขียนบรรยายลงบนสมุดบันทึกการเรียนรู้ว่า “ความรู้สึกหรือความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร” โดยมีสมาชิกภายในกลุ่มร่วมแสดงความคิดเห็นหรือให้ความช่วยเหลือ

สื่อ/แหล่งเรียนรู้

1. เพลงสวัสดี
2. มาตรฐานอารมณ์
3. ป้ายแสดงบทบาท
4. แผนภาพโปสเตอร์ข้อตกลง
5. สมุดบันทึกการเรียนรู้ และอุปกรณ์เครื่องเขียน
6. นิทานประกอบรูปภาพเรื่อง กูจิกูจี
7. อุปกรณ์วาดเขียน ได้แก่ ดินสอ สี กระดาษวาดเขียน ยางลบ กบเหลาดินสอ

การประเมิน

การตรวจสอบผลงานของเด็กในการระบุถึงจุดแข็งด้านนิสัยของตนเอง

คู่มือการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

คู่มือการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ฉบับนี้จัดทำขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาลชั้นปีที่ 3 โดยคู่มือฉบับนี้มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ และตอนที่ 2 แนวทางในการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ดังนี้

ตอนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอข้อมูลทั่วไปของแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ โดยมี 2 หัวข้อ ได้แก่ ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล และแบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ดังนี้

1. ความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

แบบประเมินความสามารถทางสังคมฯ ฉบับนี้ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล ดังนี้

ความสามารถทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงการมีสัมพันธภาพที่ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เพื่อให้เกิดการยอมรับและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 2 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง การแสดงออกด้วยการสื่อสารทั้งทางวัจนภาษาและอวัจนภาษา รวมทั้งกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ (1) การสื่อสาร หมายถึง การทำความเข้าใจผู้อื่นและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับตนเองเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ได้อย่างถูกต้อง (2) การควบคุมตนเอง หมายถึง การกำกับพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม และ (3) การมีปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งมีความมั่นใจและเพียรพยายามในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ (1) การให้ความร่วมมือ หมายถึง การปฏิบัติตามข้อตกลงและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นในการทำงานร่วมกัน (2) การกล้าแสดงออก หมายถึง การปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และ (3) การตั้งใจจดจ่อ หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเพียรพยายามเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. แบบประเมินความสามารถทางสังคม

แบบประเมินความสามารถทางสังคม ฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) ด้วยการนับจำนวนความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลา โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบรายบุคคลด้วยการสังเกตอย่างเป็นระบบแบบไม่มีส่วนร่วม (Systematic non-participant Observation) ในขณะเข้าร่วมกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมเสรี กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และ กิจกรรมเกมการศึกษา ซึ่งการประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กในแต่ละครั้งควรสังเกตพฤติกรรมเด็กจำนวนไม่เกิน 5 คน เพื่อไม่ให้ทั้งระยะเวลาการสังเกตจากเด็กคนแรกจนถึงคนสุดท้ายนานเกินไป โดยใช้ระยะเวลาในการสังเกตพฤติกรรมเด็กคนละ 2 นาที ตามลำดับ เมื่อสังเกตเด็กจนครบทุกคนแล้วจึงกลับมาเริ่มต้นที่เด็กคนแรกตามกระบวนการเดิมอีกครั้งจนครบ 10 ครั้ง หลังจากนั้นจึงนำค่าความถี่ของพฤติกรรมมาวิเคราะห์ที่เป็นค่าเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมของเด็กแต่ละคน

ตอนที่ 2 แนวทางในการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคม

เนื้อหาในส่วนนี้นำเสนอวิธีการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคม โดยมี 2 หัวข้อ ได้แก่ คำชี้แจงในการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคม และแบบประเมินความสามารถทางสังคม ดังนี้

1. คำชี้แจงในการใช้แบบประเมินความสามารถทางสังคม

แบบประเมินความสามารถทางสังคม ฉบับนี้มีขั้นตอนในการใช้ ดังนี้

- 1) ผู้ใช้ต้องอ่านคู่มืออย่างละเอียด และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เอกสารทุกฉบับก่อนนำไปใช้ทุกครั้ง
- 2) ผู้ใช้ต้องกรอกข้อมูลด้านบนของแบบประเมินความสามารถทางสังคม ให้ครบถ้วน
- 3) เขียนเครื่องหมาย ✓ เมื่อพบพฤติกรรมแต่ละครั้งในแต่ละรอบการสังเกต แล้วนับจำนวนครั้งเพื่อเขียนลงในช่องผลรวม
- 4) หากพบพฤติกรรมอื่นที่พบนอกเหนือจากพฤติกรรมบ่งชี้ที่ระบุไว้ หรือได้รับข้อมูลเพิ่มเติมจากครูประจำชั้น ให้ผู้ใช้บันทึกลงในช่องหมายเหตุท้ายแบบประเมินความสามารถทางสังคม

2. แบบประเมินความสามารถทางสังคม

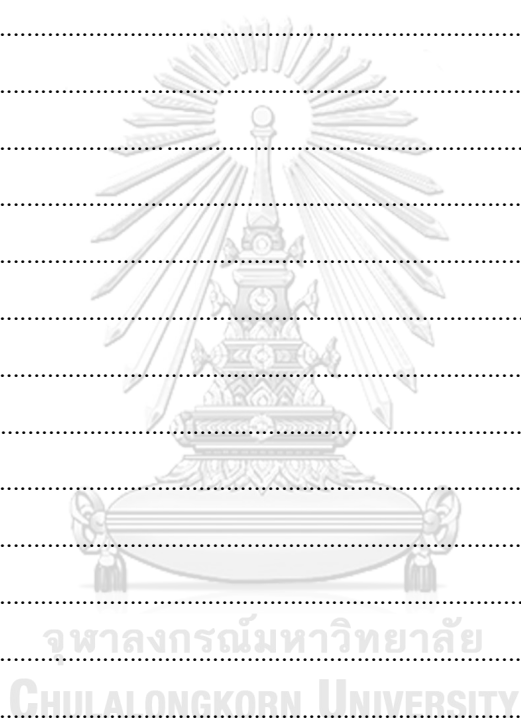
แบบประเมินความสามารถทางสังคม ฉบับนี้มีรายละเอียด ดังนี้

แบบประเมินความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล

รหัสแทนตัวเด็ก วันที่ประเมิน รอบที่ประเมิน

[illegible]

หมายเหตุ โปรดระบุพฤติกรรมอื่นที่พบ หรือ ข้อมูลจากครูประจำชั้น (ถ้ามี)

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะก่อนการทดลอง (รอบที่ 1)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.3	4.6	4.7	4.2	4.5	4.6	4.4	5.4	5.2	5.0	3.7	5.4	4.67
1.1 การสื่อสาร	1.7	1.5	2.2	1.9	2.2	2.2	1.7	2.4	2.1	1.9	2.0	1.9	1.98
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.7	0.7	1.1	0.9	1.0	1.5	0.9	1.4	1.0	1.0	1.0	1.0	1.02
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.0	0.8	1.1	1.0	1.2	0.7	0.8	1.0	1.1	0.9	1.0	0.9	0.96
1.2 การควบคุมตนเอง	0.9	1.8	1.0	1.0	1.3	1.0	0.8	1.4	0.8	1.3	0.6	1.6	1.13
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.6	0.9	0.7	0.7	0.6	0.6	0.7	0.7	0.4	0.7	0.3	0.8	0.64
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.3	0.9	0.3	0.3	0.7	0.4	0.1	0.7	0.4	0.6	0.3	0.8	0.48
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.7	1.3	1.5	1.3	1.0	1.4	1.9	1.6	2.3	1.8	1.1	1.9	1.57
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	1.0	0.6	0.7	0.7	0.8	0.7	1.0	0.9	1.1	0.8	0.5	0.7	0.79
6) การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.7	0.7	0.8	0.6	0.2	0.7	0.9	0.7	1.2	1.0	0.6	1.2	0.78
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.3	3.0	3.7	4.2	3.4	4.3	4.7	4.5	4.0	4.7	5.9	4.4	4.18
2.1 การให้ความร่วมมือ	0.7	1.2	1.3	1.4	1.2	1.8	1.2	1.4	1.4	1.4	2.3	1.7	1.42
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.3	0.6	0.7	0.7	0.6	0.9	0.6	0.8	0.5	0.7	1.1	0.7	0.68
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.6	0.6	0.7	0.6	0.9	0.6	0.6	0.9	0.7	1.2	1.0	0.73
2.2 การกล้าแสดงออก	0.9	0.7	1.2	1.4	1.2	1.0	1.8	1.4	1.5	1.6	1.8	1.3	1.32
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.4	0.3	0.8	0.8	0.6	0.4	0.9	0.9	0.7	0.9	0.9	0.7	0.69
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.5	0.4	0.4	0.6	0.6	0.6	0.9	0.5	0.8	0.7	0.9	0.6	0.63
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.7	1.1	1.2	1.4	1.0	1.5	1.7	1.7	1.1	1.7	1.8	1.4	1.44
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	1.0	0.7	0.6	0.7	0.5	0.8	0.8	0.7	0.6	0.8	0.9	0.8	0.74
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.7	0.4	0.6	0.7	0.5	0.7	0.9	1.0	0.5	0.9	0.9	0.6	0.70
	7.6	7.6	8.4	8.4	7.9	8.9	9.1	9.9	9.2	9.7	9.6	9.8	8.85
	รวม												

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล													
1.1 การสื่อสาร													
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง													
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้													
1.2 การควบคุมตนเอง													
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง													
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย													
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์													
5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ													
6) การแก้ปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน													
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น													
2.1 ให้ความร่วมมือ													
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน													
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน													
2.2 การกล้าแสดงออก													
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม													
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ													
2.3 การตั้งใจจดจ่อ													
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ													
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ													
รวม													

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะก่อนการทดลอง (รอบที่ 3)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.5	4.0	4.2	4.1	4.9	4.3	4.4	4.5	5.3	4.6	5.0	5.3	4.51
1.1 การสื่อสาร	1.3	2.2	1.8	1.8	1.5	1.9	1.9	2.3	2.7	1.8	2.3	1.8	1.94
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.6	1.1	0.9	0.8	0.9	1.0	0.9	1.1	1.3	0.8	1.1	0.9	0.95
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	0.7	1.1	0.9	1.0	0.6	0.9	1.0	1.2	1.4	1.0	1.2	0.9	0.99
1.2 การควบคุมตนเอง	1.1	0.8	1.2	1.0	1.8	0.9	1.1	0.6	0.6	1.2	1.7	1.6	1.13
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.7	0.5	0.8	0.6	0.9	0.5	0.9	0.3	0.3	0.6	0.9	0.8	0.65
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.4	0.3	0.4	0.4	0.9	0.4	0.2	0.3	0.3	0.6	0.8	0.8	0.48
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.1	1.0	1.2	1.3	1.6	1.5	1.4	1.6	2.0	1.6	1.0	1.9	1.43
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.7	0.5	0.6	0.7	0.6	0.7	0.7	0.8	1.0	0.8	0.5	0.8	0.70
6) การแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ต่อรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.4	0.5	0.6	0.6	1.0	0.8	0.7	0.8	1.0	0.8	0.5	1.1	0.73
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.0	3.5	3.8	4.0	3.7	3.9	4.5	4.1	3.5	4.3	4.3	4.0	3.88
2.1 การให้ความร่วมมือ	0.8	1.7	1.4	1.2	1.3	1.4	1.5	1.5	1.3	1.3	1.6	1.4	1.37
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.3	0.8	0.7	0.6	0.8	0.7	0.8	0.8	0.5	0.7	0.8	0.7	0.68
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.7	0.6	0.5	0.7	0.7	0.7	0.8	0.6	0.8	0.7	0.68
2.2 การกล้าแสดงออก	1.1	0.8	1.3	1.4	1.2	1.0	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5	1.3	1.29
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.6	0.4	0.9	0.8	0.5	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.6	0.70
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.5	0.4	0.4	0.6	0.7	0.4	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7	0.7	0.59
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.1	1.0	1.1	1.4	1.2	1.5	1.5	1.1	0.7	1.6	1.2	1.3	1.23
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.6	0.5	0.6	0.7	0.6	0.8	0.8	0.5	0.4	0.8	0.6	0.7	0.63
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.5	0.5	0.5	0.7	0.6	0.7	0.7	0.6	0.3	0.8	0.6	0.6	0.59
รวม	6.5	7.5	8.0	8.1	8.6	8.2	8.9	8.6	8.8	8.9	9.3	9.3	8.39

	เด็กคนที่													เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12		
ความสามารถทางสังคม: ระยะระหว่างการตลาด (รอบที่ 1)														
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล														
1.1 การสื่อสาร														
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง														
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้														
1.2 การควบคุมตนเอง														
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง														
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย														
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์														
5) การปฏิบัติตามครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ														
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน														
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น														
2.1 การให้ความร่วมมือ														
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน														
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน														
2.2 การกล้าแสดงออก														
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม														
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ														
2.3 การตั้งใจจดจ่อ														
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ														
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ														
รวม														

ความสามารรทางสังคม: ระยะระหว่างกาการทดลอง (รอบที่ 2)	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.3	4.6	4.7	4.2	4.6	5.1	4.9	4.9	5.7	5.0	5.7	5.4	4.92
1.1 การสื่อสาร	1.7	1.5	2.2	1.9	1.5	2.7	2.2	1.9	2.1	1.9	2.0	1.9	1.95
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.7	0.6	1.1	0.9	0.9	1.2	0.9	0.9	1.0	1.0	1.0	1.0	0.93
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.0	0.9	1.1	1.0	0.6	1.5	1.3	1.0	1.1	0.9	1.0	0.9	1.02
1.2 การควบคุมตนเอง	0.9	1.8	1.0	1.0	1.5	1.0	0.8	1.4	1.3	1.3	1.6	1.6	1.26
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.6	0.9	0.7	0.7	0.9	0.6	0.7	0.7	0.6	0.7	0.8	0.8	0.72
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.3	0.9	0.3	0.3	0.6	0.4	0.1	0.7	0.7	0.6	0.8	0.8	0.54
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.7	1.3	1.5	1.3	1.6	1.4	1.9	1.6	2.3	1.8	2.1	1.9	1.70
5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอบคุน ขอโทษ	1.0	0.6	0.7	0.7	0.6	0.7	1.0	0.9	1.1	0.8	1.0	0.7	0.81
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.7	0.7	0.8	0.6	1.0	0.7	0.9	0.7	1.2	1.0	1.1	1.2	0.88
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.3	4.0	3.7	4.2	3.7	3.3	4.7	5.0	4.5	4.7	4.9	4.4	4.20
2.1 ให้ความร่วมมือ	0.7	1.7	1.3	1.4	1.3	0.8	1.2	1.4	1.4	1.4	1.3	1.7	1.30
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.3	0.8	0.7	0.7	0.8	0.4	0.6	0.8	0.5	0.7	0.6	0.7	0.63
8) ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.9	0.6	0.7	0.5	0.4	0.6	0.6	0.9	0.7	0.7	1.0	0.66
2.2 การกล้าแสดงออก	0.9	1.2	1.2	1.4	1.2	1.0	1.8	1.9	1.5	1.6	1.8	1.3	1.40
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.4	0.6	0.8	0.8	0.5	0.4	0.9	0.9	0.7	0.9	0.9	0.7	0.70
10) ให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.5	0.6	0.4	0.6	0.7	0.6	0.9	1.0	0.8	0.7	0.9	0.6	0.69
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.7	1.1	1.2	1.4	1.2	1.5	1.7	1.7	1.6	1.7	1.8	1.4	1.50
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	1.0	0.7	0.6	0.7	0.6	0.8	0.8	0.7	0.8	0.8	0.9	0.8	0.76
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งใจได้จนสำเร็จ	0.7	0.4	0.6	0.7	0.6	0.7	0.9	1.0	0.8	0.9	0.9	0.6	0.73
รวม	7.6	8.6	8.4	8.4	8.3	8.4	9.6	9.9	10.2	9.7	10.6	9.8	9.12

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะระหว่างการตลาด (รอบที่ 3)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.7	4.0	4.8	4.3	4.5	5.5	4.7	5.2	5.5	5.1	5.8	5.3	4.86
1.1 การสื่อสาร	1.6	2.4	2.3	2.0	2.2	2.9	2.0	2.0	1.9	2.1	2.3	1.8	2.12
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.5	1.2	1.1	1.0	1.0	1.8	0.8	0.8	1.0	1.1	1.2	0.9	1.03
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.1	1.2	1.2	1.0	1.2	1.1	1.2	1.2	0.9	1.0	1.1	0.9	1.09
1.2 การควบคุมตนเอง	0.7	1.1	0.9	0.8	1.3	1.0	1.0	1.4	1.5	1.4	1.1	1.6	1.15
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.5	0.6	0.6	0.6	0.6	0.5	0.8	0.7	0.8	0.9	0.5	0.8	0.65
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.2	0.5	0.3	0.2	0.7	0.5	0.2	0.7	0.7	0.5	0.6	0.8	0.49
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.4	0.5	1.6	1.5	1.0	1.6	1.7	1.8	2.1	1.6	2.4	1.9	1.59
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.8	0.4	0.8	0.8	0.8	0.8	1.0	0.9	1.0	0.7	1.1	0.7	0.81
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.6	0.1	0.8	0.7	0.2	0.8	0.7	0.9	1.1	0.9	1.3	1.2	0.77
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.1	3.9	3.9	4.0	3.9	3.2	4.9	4.8	4.6	4.5	4.8	4.9	4.20
2.1 การให้ความร่วมมือ	1.0	1.8	1.3	1.2	1.2	0.9	1.2	1.6	1.5	1.3	1.6	1.7	1.35
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.7	0.6	0.6	0.5	0.6	0.8	0.6	0.6	0.8	0.8	0.66
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.6	0.6	0.6	0.4	0.6	0.8	0.9	0.7	0.8	0.9	0.69
2.2 การกล้าแสดงออก	0.7	1.1	1.4	1.4	1.2	1.0	1.9	1.8	1.4	1.5	1.5	1.7	1.38
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.4	0.5	0.9	0.7	0.6	0.4	0.9	0.9	0.7	0.8	0.8	0.8	0.70
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.3	0.6	0.5	0.7	0.6	0.6	1.0	0.9	0.7	0.7	0.7	0.9	0.68
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.4	1.0	1.2	1.4	1.5	1.3	1.8	1.4	1.7	1.7	1.7	1.5	1.46
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.8	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7	0.9	0.6	0.8	0.9	0.8	0.8	0.74
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.6	0.4	0.6	0.7	0.8	0.6	0.9	0.8	0.9	0.8	0.9	0.7	0.72
	6.8	7.9	8.7	8.3	8.4	8.7	9.6	10.0	10.1	9.6	10.6	10.2	9.07
	รวม												

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะหลังการทดลอง (รอบที่ 1)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.4	4.6	4.6	4.8	5.2	5.1	5.4	5.7	6.1	5.5	5.9	5.7	5.25
1.1 การสื่อสาร	1.8	1.5	1.8	2.2	1.8	2.3	2.3	2.3	2.2	2.1	2.1	2.1	2.04
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.9	0.6	0.9	1.0	0.9	1.0	1.0	1.2	1.0	1.1	1.1	1.1	0.98
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	0.9	0.9	0.9	1.2	0.9	1.3	1.3	1.1	1.2	1.0	1.0	1.0	1.05
1.2 การควบคุมตนเอง	1.1	1.8	1.4	1.2	1.6	1.2	1.2	1.4	1.6	1.4	1.6	1.6	1.42
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.6	0.9	0.7	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.8	0.7	0.8	0.9	0.75
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.5	0.9	0.7	0.5	0.8	0.5	0.5	0.7	0.8	0.7	0.8	0.7	0.67
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.5	1.3	1.4	1.4	1.8	1.6	1.9	2.0	2.3	2.0	2.2	2.0	1.78
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.8	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	1.0	1.0	1.1	0.8	1.0	0.8	0.85
6) การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.7	0.7	0.7	0.7	0.9	0.8	0.9	1.0	1.2	1.2	1.2	1.2	0.93
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.0	4.0	4.3	4.5	4.5	3.6	5.1	4.8	5.4	4.6	5.1	4.8	4.55
2.1 ให้ความร่วมมือ	0.9	1.7	1.3	1.4	1.7	0.7	1.3	1.4	1.6	1.2	1.4	1.7	1.35
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.8	0.7	0.7	0.8	0.5	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7	0.8	0.67
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.6	0.7	0.9	0.2	0.6	0.7	0.9	0.6	0.7	0.9	0.68
2.2 การกล้าแสดงออก	1.7	1.2	1.6	1.5	1.3	1.4	2.0	1.8	1.8	1.6	1.8	1.5	1.60
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1.0	0.6	0.9	0.8	0.7	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.9	0.8	0.85
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.7	0.6	0.7	0.7	0.6	0.5	1.0	0.9	0.9	0.8	0.9	0.7	0.75
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.4	1.1	1.4	1.6	1.5	1.5	1.8	1.6	2.0	1.8	1.9	1.6	1.60
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.8	0.7	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	1.0	0.9	1.0	0.9	0.85
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.6	0.4	0.6	0.8	0.7	0.7	0.9	0.8	1.0	0.9	0.9	0.7	0.75
	8.4	8.6	8.9	9.3	9.7	8.7	10.5	10.5	11.5	10.1	11.0	10.5	9.80
	รวม												

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะหลังการทดลอง (รอบที่ 2)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.1	4.7	4.7	4.8	4.8	4.9	5.3	5.5	5.9	4.8	5.8	5.1	5.03
1.1 การสื่อสาร	1.9	2.4	1.9	2.2	1.5	2.4	2.2	2.2	2.2	2.0	2.3	2.0	2.10
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.8	1.2	1.0	1.0	0.8	1.4	0.9	1.1	1.1	1.0	1.2	1.0	1.04
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.1	1.2	0.9	1.2	0.7	1.0	1.3	1.1	1.1	1.0	1.1	1.0	1.05
1.2 การควบคุมตนเอง	0.9	1.1	1.4	1.0	1.8	0.8	1.3	1.4	1.6	1.3	1.2	1.6	1.28
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.5	0.6	0.8	0.6	0.9	0.5	0.8	0.7	0.8	0.6	0.6	0.9	0.69
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.4	0.5	0.6	0.4	0.9	0.3	0.5	0.7	0.8	0.7	0.6	0.7	0.59
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.3	1.2	1.4	1.6	1.5	1.7	1.8	1.9	2.1	1.5	2.3	1.5	1.65
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.8	0.6	0.7	0.8	0.8	0.8	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	0.8	0.85
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.5	0.6	0.7	0.8	0.7	0.9	0.8	0.9	1.1	0.6	1.3	0.7	0.80
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.0	3.9	4.5	3.9	4.4	3.8	4.7	4.7	5.2	4.7	4.9	5.1	4.48
2.1 ให้ความร่วมมือ	0.9	1.8	1.3	1.5	1.6	1.1	1.3	1.6	1.5	1.5	1.6	1.7	1.45
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.9	0.7	0.7	0.8	0.7	0.7	0.8	0.6	0.7	0.8	0.8	0.71
8) ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.6	0.8	0.8	0.4	0.6	0.8	0.9	0.8	0.8	0.9	0.73
2.2 การกล้าแสดงออก	1.8	1.1	1.6	1.3	1.3	1.4	1.5	1.7	1.9	1.5	1.6	1.8	1.54
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1.0	0.5	0.9	0.7	0.7	0.8	0.8	0.9	1.0	0.7	0.8	0.9	0.80
10) ให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.8	0.6	0.7	0.6	0.6	0.6	0.7	0.8	0.9	0.8	0.8	0.9	0.73
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.3	1.0	1.6	1.1	1.5	1.3	1.9	1.4	1.8	1.7	1.7	1.6	1.49
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.7	0.6	0.9	0.6	0.8	0.7	1.0	0.6	0.9	0.8	0.9	0.9	0.78
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.6	0.4	0.7	0.5	0.7	0.6	0.9	0.8	0.9	0.9	0.8	0.7	0.70
	8.1	8.6	9.2	8.7	9.2	8.7	10.0	10.2	11.1	9.5	10.7	10.2	9.51
	รวม												

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะหลังการทดลอง (รอบที่ 3)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.0	4.7	4.8	4.5	5.0	4.7	4.8	5.3	5.5	5.2	5.6	5.5	4.96
1.1 การสื่อสาร	1.7	2.4	2.0	2.1	1.7	2.2	2.0	2.0	2.0	1.9	1.8	2.0	1.98
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.9	1.2	1.0	1.0	0.8	0.9	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	1.0	0.96
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	0.8	1.2	1.0	1.1	0.9	1.3	1.0	1.0	1.0	1.0	0.9	1.0	1.01
1.2 การควบคุมตนเอง	1.1	1.1	1.3	1.0	1.8	1.2	1.2	1.4	1.5	1.5	1.7	1.6	1.36
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.7	0.6	0.8	0.6	0.9	0.8	0.9	0.8	0.8	0.7	0.9	0.9	0.78
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.4	0.5	0.5	0.4	0.9	0.4	0.3	0.6	0.7	0.8	0.8	0.7	0.58
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.2	1.2	1.5	1.4	1.5	1.3	1.6	1.9	2.0	1.8	2.1	1.9	1.61
5) การปฏิบัติตามครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.8	0.6	0.8	0.7	0.6	0.6	0.8	1.0	1.0	0.9	0.9	0.7	0.78
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.4	0.6	0.7	0.7	0.9	0.7	0.8	0.9	1.0	0.9	1.2	1.2	0.83
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.9	3.9	4.6	4.4	3.9	3.9	4.9	4.7	4.9	4.6	4.8	4.5	4.41
2.1 การให้ความร่วมมือ	0.9	1.8	1.4	1.3	1.5	1.0	1.6	1.7	1.4	1.4	1.6	1.5	1.42
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.9	0.7	0.6	0.7	0.5	0.8	0.8	0.6	0.6	0.8	0.7	0.67
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.7	0.7	0.8	0.5	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.75
2.2 การกล้าแสดงออก	1.8	1.1	1.7	1.5	1.1	1.4	1.6	1.6	1.8	1.6	1.5	1.6	1.52
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1.1	0.5	0.9	0.8	0.6	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.80
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.7	0.6	0.8	0.7	0.5	0.6	0.8	0.8	0.9	0.8	0.7	0.8	0.72
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.2	1.0	1.5	1.6	1.3	1.5	1.7	1.4	1.7	1.6	1.7	1.4	1.46
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.7	0.6	0.8	0.8	0.7	0.8	0.9	0.7	0.9	0.8	0.9	0.8	0.78
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.5	0.4	0.7	0.8	0.6	0.7	0.8	0.7	0.8	0.8	0.8	0.6	0.68
รวม	7.9	8.6	9.4	8.9	8.9	8.6	9.7	10.0	10.4	9.8	10.4	10.0	9.37

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะติดตามผลการทดลอง (รอบที่ 1)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.4	4.7	4.6	4.8	5.2	5.1	5.4	5.7	6.1	5.5	5.9	5.7	5.25
1.1 การสื่อสาร	1.8	2.4	1.8	2.2	1.8	2.3	2.3	2.3	2.2	2.1	2.1	2.1	2.11
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	0.9	1.2	0.9	1.0	0.9	1.0	1.0	1.2	1.0	1.1	1.1	1.1	1.03
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	0.9	1.2	0.9	1.2	0.9	1.3	1.3	1.1	1.2	1.0	1.0	1.0	1.08
1.2 การควบคุมตนเอง	1.1	1.1	1.4	1.2	1.6	1.2	1.2	1.4	1.6	1.4	1.6	1.6	1.36
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.6	0.6	0.7	0.7	0.8	0.7	0.7	0.7	0.8	0.7	0.8	0.9	0.72
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.5	0.5	0.7	0.5	0.8	0.5	0.5	0.7	0.8	0.7	0.8	0.7	0.64
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.5	1.2	1.4	1.4	1.8	1.6	1.9	2.0	2.3	2.0	2.2	2.0	1.77
5) การปฏิบัติตามหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.8	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	1.0	1.0	1.1	0.8	1.0	0.8	0.85
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.7	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	0.9	1.0	1.2	1.2	1.2	1.2	0.92
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.0	3.9	4.3	4.5	4.0	3.6	5.1	4.8	5.4	4.6	5.1	4.8	4.50
2.1 การให้ความร่วมมือ	0.9	1.8	1.3	1.4	1.2	0.7	1.3	1.4	1.6	1.2	1.4	1.7	1.32
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.4	0.9	0.7	0.7	0.4	0.5	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7	0.8	0.65
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.5	0.9	0.6	0.7	0.8	0.2	0.6	0.7	0.9	0.6	0.7	0.9	0.67
2.2 การกล้าแสดงออก	1.7	1.1	1.6	1.5	1.3	1.4	2.0	1.8	1.8	1.6	1.8	1.5	1.59
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	1.0	0.5	0.9	0.8	0.7	0.9	1.0	0.9	0.9	0.8	0.9	0.8	0.84
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.7	0.6	0.7	0.7	0.6	0.5	1.0	0.9	0.9	0.8	0.9	0.7	0.75
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.4	1.0	1.4	1.6	1.5	1.5	1.8	1.6	2.0	1.8	1.9	1.6	1.59
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.8	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	1.0	0.9	1.0	0.9	0.84
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.6	0.4	0.6	0.8	0.7	0.7	0.9	0.8	1.0	0.9	0.9	0.7	0.75
	8.4	8.6	8.9	9.3	9.2	8.7	10.5	10.5	11.5	10.1	11.0	10.5	9.76
	รวม												

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะติดตามผลการทดลอง (รอบที่ 2)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล													
1.1 การสื่อสาร													
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง													
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้													
1.2 การควบคุมตนเอง													
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง													
4) การอดทนรอคอยหรืออดทนต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย													
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์													
5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ													
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน													
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น													
2.1 การให้ความร่วมมือ													
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน													
8) การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน													
2.2 การกล้าแสดงออก													
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม													
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ													
2.3 การตั้งใจจดจ่อ													
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ													
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ													
รวม													
8.1	7.5	9.2	9.2	9.2	10.2	8.4	10.5	10.2	11.1	10.0	10.7	10.7	9.65

	เด็กคนที่												เฉลี่ย
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
ความสามารถทางสังคม: ระยะติดตามผลการทดลอง (รอบที่ 3)													
1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.5	4.7	5.2	4.1	4.9	4.8	4.4	5.5	5.3	4.6	5.5	5.3	4.90
1.1 การสื่อสาร	2.3	2.4	2.8	1.8	1.5	2.4	1.9	2.3	1.7	1.8	1.8	1.8	2.04
1) การแสดงความเข้าใจสิ่งที่ครูหรือเพื่อนพูดโดยตอบสนองด้วยคำพูดหรือท่าทาง	1.2	1.2	1.4	0.8	0.9	1.4	0.9	1.1	0.8	0.8	0.9	0.9	1.02
2) การใช้คำพูดหรือท่าทางสื่อความหมายให้ครูหรือเพื่อนเข้าใจได้	1.1	1.2	1.4	1.0	0.6	1.0	1.0	1.2	0.9	1.0	0.9	0.9	1.01
1.2 การควบคุมตนเอง	1.1	1.1	1.2	1.0	1.8	0.9	1.1	1.6	1.6	1.2	1.7	1.6	1.32
3) การปฏิบัติตามกฎระเบียบของชั้นเรียนหรือปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง	0.7	0.6	0.8	0.6	0.9	0.5	0.9	0.8	0.8	0.6	0.9	0.8	0.74
4) การอดทนรอคอยหรืออดกลั้นต่อความรู้สึกไม่พอใจ โดยไม่ทำร้ายผู้อื่นและสิ่งของให้เสียหาย	0.4	0.5	0.4	0.4	0.9	0.4	0.2	0.8	0.8	0.6	0.8	0.8	0.58
1.3 การมีปฏิสัมพันธ์	1.1	1.2	1.2	1.3	1.6	1.5	1.4	1.6	2.0	1.6	2.0	1.9	1.53
5) การปฏิบัติต่อครูหรือเพื่อนอย่างมีมารยาทตามกาลเทศะ เช่น ทักทาย ขอขอบคุณ ขอโทษ	0.7	0.6	0.6	0.7	0.6	0.7	0.7	0.8	1.0	0.8	0.9	0.8	0.74
6) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนโดยไม่ใช้ความรุนแรง เช่น ตอรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปัน	0.4	0.6	0.6	0.6	1.0	0.8	0.7	0.8	1.0	0.8	1.1	1.1	0.79
2. ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.0	3.9	4.8	4.0	3.7	3.4	4.5	4.6	4.5	4.3	4.8	4.0	4.20
2.1 ให้ความร่วมมือ	1.8	1.8	1.4	1.2	1.3	0.9	1.5	1.5	1.3	1.3	1.6	1.4	1.41
7) การมีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	0.8	0.9	0.7	0.6	0.3	0.4	0.8	0.8	0.5	0.7	0.8	0.7	0.66
8) ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน	1.0	0.9	0.7	0.6	1.0	0.5	0.7	0.7	0.8	0.6	0.8	0.7	0.75
2.2 การกล้าแสดงออก	1.1	1.1	1.3	1.4	1.2	1.0	1.5	1.5	1.5	1.4	1.5	1.3	1.31
9) การกล้าแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม หรือแสดงผลงานของตนเองในการทำกิจกรรม	0.6	0.5	0.9	0.8	0.5	0.6	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.6	0.70
10) การให้ความร่วมมือเป็นตัวแทนหรือผู้นำในการทำกิจกรรมเมื่อถูกครูหรือเพื่อนร้องขอ	0.5	0.6	0.4	0.6	0.7	0.4	0.7	0.7	0.7	0.6	0.7	0.7	0.60
2.3 การตั้งใจจดจ่อ	1.1	1.0	2.1	1.4	1.2	1.5	1.5	1.6	1.7	1.6	1.7	1.3	1.47
11) การทำกิจกรรมตามหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายได้จนสำเร็จ	0.6	0.6	1.1	0.7	0.6	0.8	0.8	0.7	0.9	0.8	0.9	0.7	0.76
12) การทำกิจกรรมตามเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ได้จนสำเร็จ	0.5	0.4	1.0	0.7	0.6	0.7	0.7	0.9	0.8	0.8	0.8	0.6	0.70
	8.5	8.6	10.0	8.1	8.6	8.2	8.9	10.1	9.8	8.9	10.3	9.3	9.10
	รวม												

(ภาพตัวอย่าง)

ขั้นตอนการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์ และการเรียนรู้แบบร่วมมือ

1. การเตรียมพร้อมเรียนรู้ (check-in) เป็นขั้นการนำเข้าสู่กิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ ใช้เวลา 5 - 10 นาที โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 การแบ่งกลุ่มย่อย เป็นการจัดเด็กออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 3 - 5 คน แบบละความสามารถทางสังคม แล้วให้เด็กร่วมกันแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อให้เด็กเกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างทั่วถึง (รูปภาพที่ 1 - 2)

รูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 2

1.2 การสำรวจความพร้อม เป็นการให้เด็กทบทวนข้อตกลงในการทำกิจกรรมร่วมกัน สำรวจและสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม และทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เด็กรู้สึกมีความพร้อมในการทำกิจกรรมในขั้นตอนต่อไป (รูปภาพที่ 3 - 4)

รูปภาพที่ 3

รูปภาพที่ 4

2. การร่วมมือเรียนรู้ (co-learning) เป็นขั้นการทำกิจกรรมเพื่อให้เด็กแก้ไขปัญหาหรือลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ใช้เวลา 15 - 20 นาที โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

2.1 การสร้างความสนใจ เป็นการใช้นิทานประกอบภาพและเกมเป็นสื่อ เพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ กระตือรือร้น และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะได้เรียนรู้ร่วมกัน (รูปภาพที่ 5 - 6)

รูปภาพที่ 5

รูปภาพที่ 6

2.2 การลงมือทำ เป็นการให้เด็กร่วมกันวางแผนและลงมือทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้คอยให้ข้อเสนอแนะ เพื่อให้เด็กสามารถทำกิจกรรมกลุ่มได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ภายในระยะเวลาที่กำหนด (รูปภาพที่ 7 - 8)

รูปภาพที่ 7

รูปภาพที่ 8

3. การสรุปการเรียนรู้ (conclusion) เป็นขั้นการสรุปกิจกรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ใช้เวลา 10 - 15 นาที โดยมีขั้นตอนย่อย ดังนี้

3.1 การนำเสนอผลงาน เป็นการให้เด็กแสดงผลงานกลุ่ม หรือแสดงความคิดเห็นตามความสนใจ เพื่อให้เด็กแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึง (รูปภาพที่ 9 - 10)

รูปภาพที่ 9

รูปภาพที่ 10

3.2 การสะท้อนประสบการณ์ เป็นการให้เด็กนำเสนอเกี่ยวกับความรู้สึกหรือข้อความรู้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมลงในสมุดบันทึกการเรียนรู้ โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง (รูปภาพที่ 11 - 12)

รูปภาพที่ 11

รูปภาพที่ 12

(ภาพตัวอย่าง)

ผลการสะท้อนประสบการณ์จากโปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม

1. การตระหนักรู้ตนเอง (self-awareness) เป็นการทำความรู้จักและเข้าใจตนเองในด้าน จุดแข็ง ความสามารถ และอารมณ์พื้นฐานได้อย่างถูกต้อง ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ข้อดีของ ฉัน หนูทำได้ และรู้สึกอย่างไร (รูปภาพที่ 1 - 4)

รูปภาพที่ 1

สมุดบันทึกการเรียนรู้เรื่อง การตระหนักรู้ตนเอง

รูปภาพที่ 2

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์

จากบทเรียนข้อดีของฉัน

“ผมมีจุดแข็ง คือ ร่างกายแข็งแรง วัยน้ำเก่งครับ”

รูปภาพที่ 3

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์

จากบทเรียนหนูทำได้

“ผมอาบน้ำเองได้ พ่อแม่ไม่ต้องอาบให้เลยครับ”

รูปภาพที่ 4

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์

จากบทเรียนรู้สึกอย่างไร

“เวลาที่หนูได้ของเล่นจะมีความสุข
แล้วหนูก็จะยิ้มแบบนี้ค่ะ”

2. การจัดการตนเอง (self-management) เป็นการจัดการอารมณ์เชิงลบของตนเอง และแสดงความรู้สึกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ หนูน้อยอารมณ์ดี และเอาใจเขามาใส่ใจเรา (รูปภาพที่ 5 - 7)

รูปภาพที่ 5

สมุดบันทึกการเรียนรู้เรื่อง การจัดการตนเอง

รูปภาพที่ 6

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนหนูน้อยอารมณ์ดี
“เวลาเครียดก็นั่งดูดาวบนท้องฟ้าครับ
จะได้อารมณ์ดี”

รูปภาพที่ 7

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนเอาใจเขามาใส่ใจเรา
“ผมเคยเอาของขวัญไปให้เพื่อน
แสดงความยินดีตอนที่เพื่อนชนะประกวดเต้นครับ”

3. การตระหนักรู้สังคม (social awareness) เป็นการทำความรู้จัก เข้าใจ และแสดงออก
ต่อผู้อื่นได้อย่างสุภาพ ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ชื่นชมจากใจ และทำดีต่อกัน (รูปภาพที่
8 - 10)

รูปภาพที่ 8

สมุดบันทึกการเรียนรู้เรื่อง การตระหนักรู้สังคม

รูปภาพที่ 9

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์

จากบทเรียนชื่นชมจากใจ

“ผมเคยดูข่าวว่ามีเด็กเก็บขยะที่ขายหาตไปทิ้ง
เขาเป็นเด็กที่รักโลกครับ”

รูปภาพที่ 10

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์

จากบทเรียนทำดีต่อกัน

“ในครอบครัวของหนูมีพ่อ น้อง แล้วก็มีหนู
หนูต้องเป็นเด็กดี เชื่อฟังพ่อ และช่วยดูแลน้องค่ะ”

4. ทักษะสัมพันธ์ภาพ (relationship skills) เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง ประกอบด้วย 2 บทเรียน ได้แก่ ทำงานเป็นทีม และ ประนีประนอมหัวใจ (รูปภาพที่ 11 - 13)

รูปภาพที่ 11

สมุดบันทึกการเรียนรู้เรื่อง ทักษะสัมพันธ์ภาพ

รูปภาพที่ 12

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนทำงานเป็นทีม
“วันนี้พวกเราช่วยกันเล่นเกมหาสมบัติค่ะ
สนุกมาก ช่วยกันหาแทบตายกว่าจะเจอ”

รูปภาพที่ 13

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนประนีประนอมหัวใจ
“เด็กคนนี้เสียใจที่ถูกแม่ตำหนิเพราะทำงานแตกครับ
แต่เขาไม่ได้ตั้งใจนะครับ แม่ต้องพูดดี ๆ”

5. การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ (responsible decision-making) เป็นการทำความเข้าใจปัญหา แก้ไขปัญหาด้วยการคำนึงถึงความปลอดภัย และคาดการณ์ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล ประกอบด้วย 3 บทเรียน ได้แก่ ลำดับสำคัญ ปลอดภัยไว้ก่อน และทำนายแสนสนุก (รูปภาพที่ 14 - 17)

รูปภาพที่ 14

สมุดบันทึกการเรียนรู้เรื่อง
การตัดสินใจอย่างรับผิดชอบ

รูปภาพที่ 15

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนลำดับสำคัญ
“หนูปลูกดอกไม้ รดน้ำทุกวัน
พอมันบานแล้วก็เอาไปให้แม่ในวันแม่ค่ะ”

รูปภาพที่ 16

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนปลอดภัยไว้ก่อน
“เด็กคนนี้ทำแก้วน้ำแตกค่ะ ถ้าแก้วแตกก็ให้แม่เก็บ
แต่ถ้าแก้วไม่แตกก็เก็บเอง แล้วเอาผ้ามาเช็ดค่ะ”

รูปภาพที่ 17

ตัวอย่างการสะท้อนประสบการณ์
จากบทเรียนทำนายแสนสนุก
“ผมชอบวิชาเลขครับ ผมจะตั้งใจเรียน
แล้วโตขึ้นผมจะไปเป็นนักบินอวกาศ”

1. ข้อมูลของเด็กคนที่ 1

เด็กเพศหญิง อายุ 5 ปี 8 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 40 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 83.33 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

1.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 6.97 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.53 0.90 และ 1.40 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.14 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.03 0.91 และ 1.2 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพพุดน้อย เสียงเบา ขี้อาย เคลื่อนไหวช้า มักจะเล่นและพูดคุยกับเพื่อนสนิทเพียง 1 - 2 คน สามารถสื่อสารได้ตอบและตอบคำถามได้เมื่อถูกเรียกถาม และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมได้ค่อนข้างดี แต่ทำงานช้า ครูดึงคอยกระตุ้นเตือนบ่อยครั้ง ส่วนใหญ่จะไม่สามารถทำงานหรือกิจวัตรประจำวันได้ทันเวลา เช่น ทำใบงาน รับประทานอาหาร เก็บที่นอน จัดกระเป๋า

“เขาเป็นเด็กไม่ค่อยพูด เป็นคนเจี๊ยบ ๆ ไม่เกร เป็นเด็กดี เวลา

เรียกให้ทำกิจกรรมก็พอทำได้ แต่ทำงานช้า ต้องคอยเร่งบ่อย ๆ”

ครูประจำชั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.43 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.00 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.67 0.91 และ 1.42 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.43 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.07 1.13 และ 1.23 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กเริ่มพุดคุยและเล่นกับเพื่อนมากขึ้น กล้าตอบคำถาม และนำเสนอผลงานด้วยตนเองมากขึ้น มีความเขินอายน้อยลง แต่ยังคงทำงานช้าอยู่บ้าง เพื่อนและครูยังต้องคอยให้ความช่วยเหลืออยู่บ่อยครั้งเพื่อให้งานสำเร็จทันเวลาที่กำหนด

1.3 ระยะหลังการทดลอง

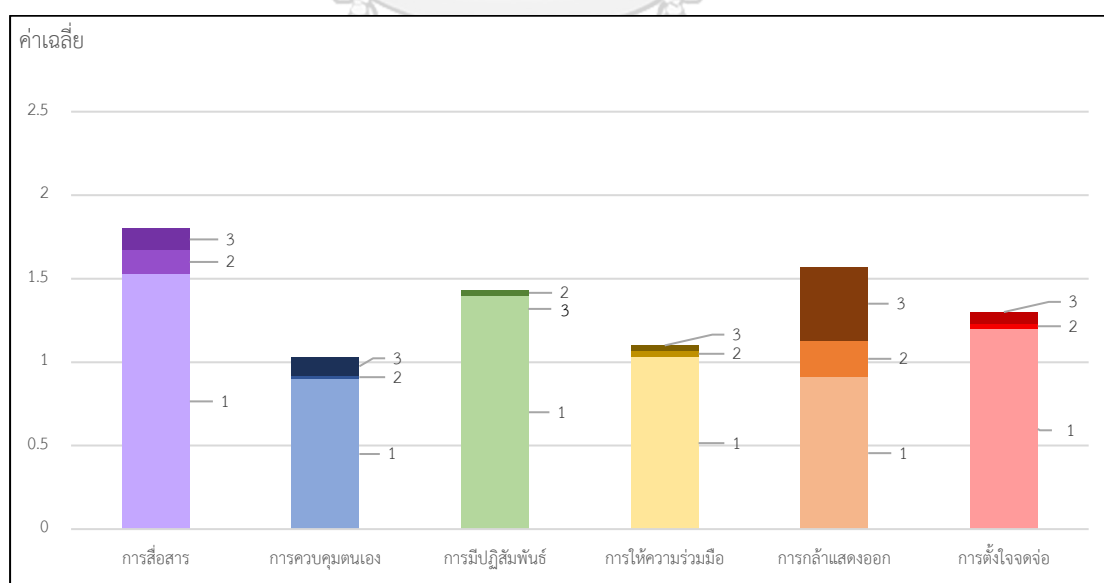
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.13 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.80 1.03 และ 1.33 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.97 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.10 1.57 และ 1.30 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนคนอื่น ๆ ได้มากขึ้น สามารถทำงานได้เร็วขึ้น มีความรับผิดชอบต่อกิจวัตรประจำวันและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยตนเองมากขึ้น ช่วยเหลือตนเองได้ดีขึ้น ขอความช่วยเหลือเพื่อนและครูน้อยลง กล้าซักถาม ตอบคำถาม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับเพื่อนและครูได้ดีขึ้น

“เขาดีขึ้นนะ ทำงานเร็วขึ้น ไม่โอ้อ้อเหมือนเมื่อก่อน ช่วยเหลือตัวเองได้ดี จากที่เคยซื้อมาก ๆ เดี่ยวนี้ไม่ค่อยเท่าไรแล้ว เวลาพูดก็เสียงดังฟังชัดขึ้น เหมือนเขามีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 1

หมายเหตุ ระดับสีที่เข้มขึ้นแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมในแต่ละระยะ ได้แก่ (1) ระยะก่อนการทดลอง (2) ระยะระหว่างการทดลอง และ (3) ระยะหลังการทดลอง

2. ข้อมูลของเด็กคนที่ 2

เด็กเพศชาย อายุ 6 ปี 9 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.75 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

2.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.57 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.87 1.23 และ 1.17 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.30 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.40 0.87 และ 1.03 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส พูดคุยเก่ง คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานรวดเร็ว แต่ทำงานไม่ค่อยเรียบร้อย จดจ่ออยู่กับกิจกรรมได้เพียงระยะเวลาสั้น ๆ ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมได้ดี แต่ไม่ค่อยกล้าแสดงออกเท่าที่ควร เวลาถูกครูเรียกตอบคำถามจะแสดงท่าทางเขินอายอย่างมาก มีความขัดแย้งกับเพื่อนในระหว่างที่เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง

“เขาเป็นเด็กเก๋นะ ทำงานเสร็จไว แต่ไม่ค่อยเรียบร้อย เหมือนจะกล้าแสดงออกแต่ขี้อาย ตอนเล่นกับเพื่อนนี่เก่งกล้าเชียว แต่พอครูเรียกถามนะไม่กล้าตอบ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

2.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.20 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.80 1.47 และ 1.13 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.80 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.56 1.17 และ 1.07 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กเริ่มมีความอดทนรอคอยและให้ความร่วมมือกับเพื่อนในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกันได้นานขึ้น ไม่ทะเลาะกับเพื่อนบ่อยครั้งเหมือนที่ผ่านมา รวมทั้งกล้าตอบคำถาม และพูดโต้ตอบครูเสียงดังฟังชัดมากขึ้น

2.3 ระยะหลังการทดลอง

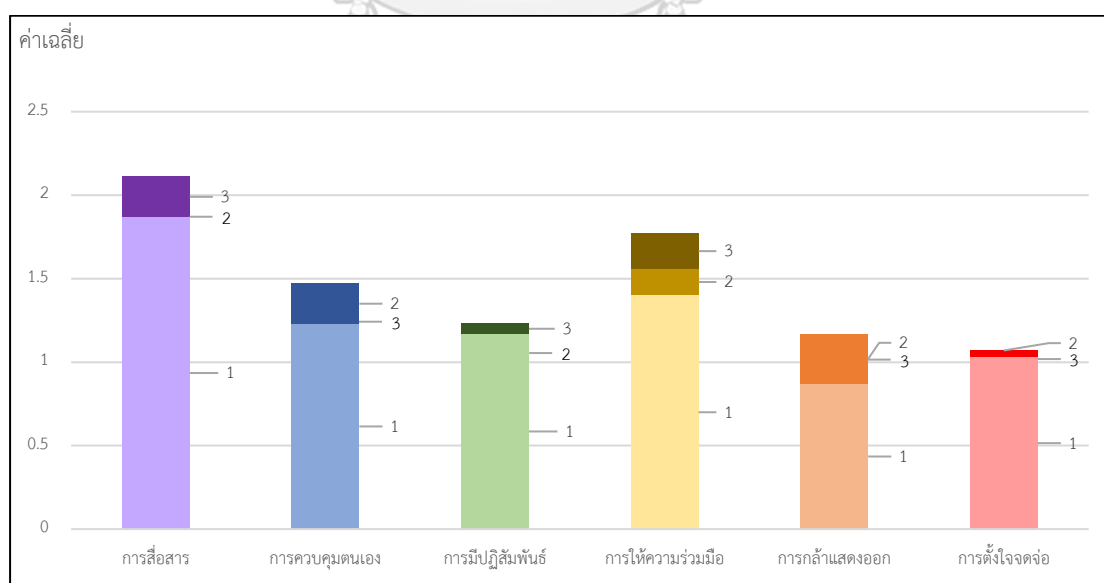
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.60 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.67 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.11 1.33 และ 1.23 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.93 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.77 1.13 และ 1.03 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถพูดคุยสื่อสารกับเพื่อนและครูได้อย่างเข้าใจดี ตอบคำถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำเสนอผลงานด้วยตนเองได้ดีขึ้น ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างราบรื่นมากขึ้น พฤติกรรมการทะเลาะกับเพื่อนลดลงกว่าที่ผ่านมาอย่างเห็นได้ชัด

“พฤติกรรมของเขาดีขึ้นมาก เดี่ยวนี้เวลาครูถามอะไรก็ตอบ ไม่พูดอูบ ๆ อีบ ๆ เหมือนที่ผ่านมา ส่วนเรื่องชอบแกล้งเพื่อน แห่เพื่อนเล่นก็น้อยลง ไม่ค่อยทะเลาะกับเพื่อนแล้ว”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 2

3. ข้อมูลของเด็กคนที่ 3

เด็กเพศชาย อายุ 6 ปี 2 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 97.92 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

3.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.20 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.57 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.11 1.03 และ 1.43 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.63 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.13 และ 1.17 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพเรียบร้อย พุดน้อย แต่สามารถสื่อสารโต้ตอบได้ชัดเจนดี ร่าเริง แจ่มใส ยิ้มเก่ง เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี แต่ค่อนข้างขี้อาย ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเอง ทำงานช้า ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ค่อนข้างน้อย จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากเพื่อนและครูบ่อยครั้ง เช่น ปูและเก็บที่นอน ใส่รองเท้า รับประทานอาหาร

“เป็นเด็กดี เรียบร้อย วานอนนอนง่าย เวลาที่บอกให้เขาทำอะไรก็ทำ แต่ทำช้า เพื่อนคอยช่วยเขาบ่อย ๆ เพราะเขาเป็นที่รักของเพื่อน ๆ”

ครูประจำชั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.83 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.77 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.17 1.07 และ 1.53 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.06 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.43 และ 1.30 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กเริ่มมีความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองได้บ้าง สามารถตอบคำถามและนำเสนอผลงานด้วยตนเองได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถรับมือเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งกับเพื่อนได้ค่อนข้างดีขึ้น เช่น การเสียสละหรือแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน

3.3 ระยะหลังการทดลอง

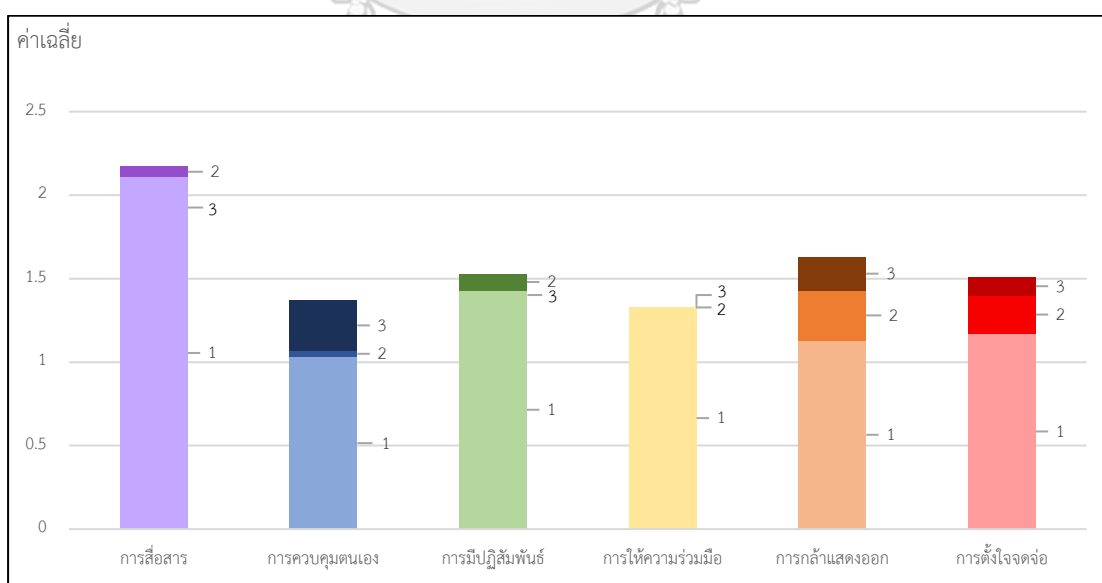
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.17 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.70 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 1.37 และ 1.43 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.63 และ 1.51 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้ทันเวลามากขึ้น ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จด้วยตนเองได้มากขึ้น ร้องขอหรือรอคอยความช่วยเหลือจากเพื่อนและครูน้อยลง รวมทั้งสามารถโต้ตอบ ตอบคำถาม และนำเสนอผลงานด้วยตนเองได้ดีขึ้น อาการเขินอายหรือไม่มั่นใจในตนเองลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด

“เขาเก่งขึ้น ช่วยเหลือตนเองดีขึ้นมาก ทำงานเร็วขึ้น เดียวนี้ไม่ต้องรอให้ใครมาช่วยอะไรเท่าไรแล้ว ตอนนี้เขากลายเป็นเด็กที่มีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้นตามไปด้วย”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 3

4. ข้อมูลของเด็กคนที่ 4

เด็กเพศชาย อายุ 6 ปี 5 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 43 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 89.58 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

4.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.27 จัดอยู่ในระดับต่ำ เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.90 0.93 และ 1.37 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.07 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.27 1.39 และ 1.41 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส พูดคุยเก่ง คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานรวดเร็ว แต่ทำงานไม่ค่อยเรียบร้อย กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง มีเพื่อนเยอะ เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี มักรับอาสาช่วยงานครูบ่อยครั้ง แต่ค่อนข้างใจร้อน ไม่ค่อยมีความอดทนรอคอยเท่าที่ควร และทำผิดกฎระเบียบของชั้นเรียนบ่อยครั้ง เช่น แทรกแถว เกือบของใช้ไม่เป็นที่

“เด็กคนนี้เก่งมาก สามารถเป็นผู้นำเพื่อนได้ดี มีความมั่นใจในตนเอง ทำงานดี แต่มักรีบ บางครั้งทำงานไม่ค่อยเรียบร้อย และใจร้อน ไม่ค่อยมีความอดทน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

4.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.53 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.33 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.00 0.94 และ 1.39 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.30 1.43 และ 1.47 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีความสามารถในการอธิบาย เล่าเรื่อง และนำเสนอผลงานด้วยตนเองได้ดี รวมทั้งสามารถทำงานได้สำเร็จทันเวลาที่กำหนด และมีความมั่นใจในตนเองในการเล่นหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อนมากขึ้น

4.3 ระยะหลังการทดลอง

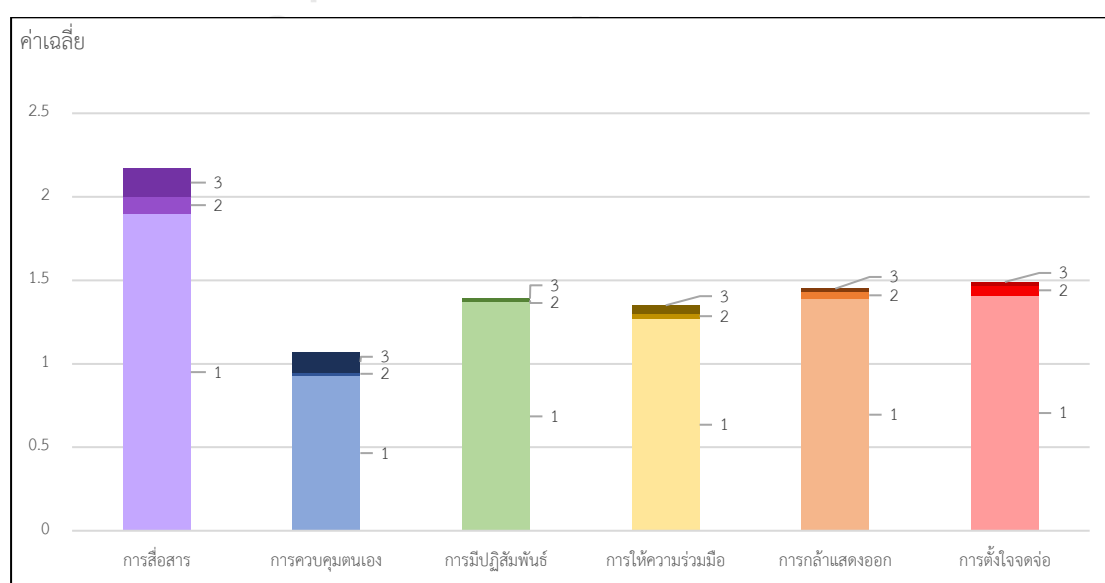
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.97 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.70 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.17 1.07 และ 1.46 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.35 1.44 และ 1.48 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถทำงานได้สำเร็จทันเวลาที่กำหนด ทำงานได้เรียบร้อยมากขึ้น สามารถอธิบาย และเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ให้เพื่อนและครูเข้าใจได้อย่างชัดเจน รับอาสาเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียนบ่อยครั้ง สามารถช่วยงานครู และสอนการบ้านให้เพื่อนได้ รวมทั้งสามารถทำหน้าที่เป็นคนกลางคอยประนีประนอมไกล่เกลี่ยปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพื่อนได้บ่อยครั้ง เช่น เมื่อเพื่อนทะเลาะกันก็จะเข้าไปห้าม และพูดสอนให้เพื่อนแบ่งของซึ่งกันและกัน

“ทักษะในการสื่อสารของเขาพัฒนาขึ้นมาก ฉลาดพูด เวลาอธิบาย
สิ่งต่าง ๆ ใช้คำพูดได้เหมือนผู้ใหญ่ เรื่องความอดทนก็พัฒนาขึ้นมา
บ้าง แต่ยังใจร้อนอยู่”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 4

5. ข้อมูลของเด็กคนที่ 5

เด็กเพศหญิง อายุ 6 ปี 5 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 44 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 91.67 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

5.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.37 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.77 1.56 และ 1.50 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.54 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.14 1.13 และ 1.27 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพแจ่มใส พุดคุยเก่ง มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนและครู มีเพื่อนเยอะ สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานได้เรียบร้อยดี แต่ทำได้ค่อนข้างช้า เช่น พับที่นอน เก็บกระเป๋า ใส่รองเท้า รับประทานอาหาร และมีความประหม่า ขี้อาย เมื่อถูกครูเรียกตอบคำถามหรือต้องเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นผู้นำออกกำลังกาย นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

“เป็นเด็กน่ารักมาก มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือครูเป็นประจำ ทำงานเรียบร้อย ละเอียดย แต่ทำงานช้า บางทีนั่งเหม่อ ต้องคอยเรียกบ่อย ๆ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

5.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.38 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.54 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.75 1.47 และ 1.32 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.84 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.23 1.21 และ 1.40 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กเริ่มช่วยเหลือตนเองและปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้เร็วขึ้น ทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทันตามเวลาที่กำหนด สามารถนำเสนอผลงานได้ด้วยตนเองโดยไม่เขินอายมากนัก และให้ความร่วมมือในการเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับเพื่อนได้ราบรื่นมากขึ้น

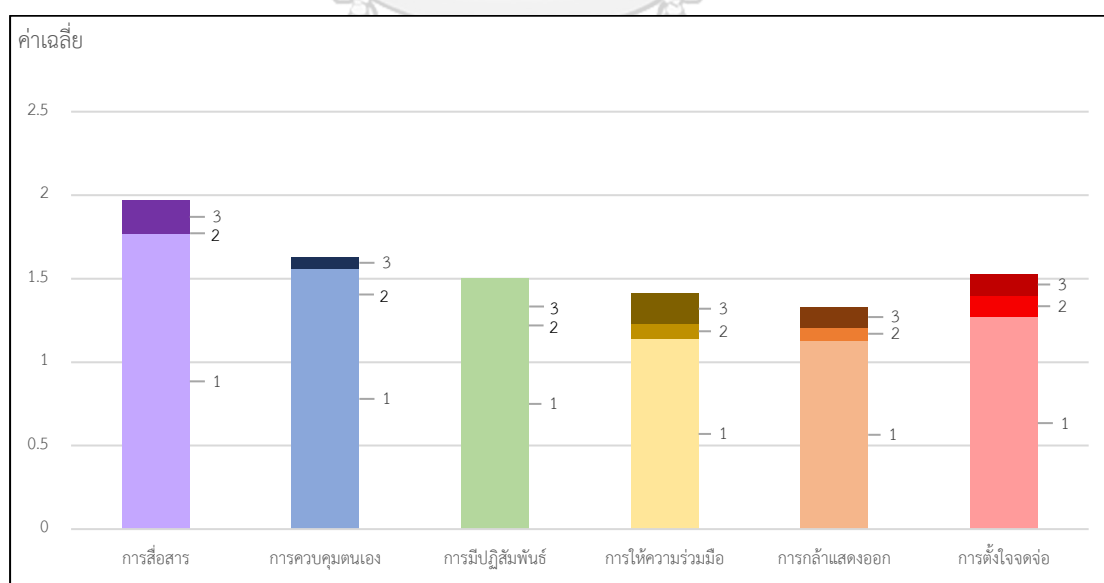
5.3 ระยะหลังการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.27 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.97 1.63 และ 1.40 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.41 1.33 และ 1.53 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถสื่อสาร ตอบคำถาม นำเสนอผลงานได้ดีมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเองเมื่อเป็นผู้นำทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน สามารถเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดี มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น รวมทั้งงานที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

“เดี๋ยวนี้เวลาเรียกให้ออกมาทำกิจกรรมหน้าห้องก็กล้ามากขึ้น
ทำงานอะไรต่าง ๆ เร็วขึ้น ครูไม่ต้องคอยมาเร่งมาก แต่ตอนให้ทำ
ใบงาน ทำแบบฝึกหัดยังนั่งเหม่อลอยบ้าง แต่ไม่ค่อยบ่อยเท่าไร”
ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 5

6. ข้อมูลของเด็กคนที่ 6

เด็กเพศหญิง อายุ 6 ปี 6 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 39 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 81.25 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

6.1 ระยะเวลาของการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.60 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.47 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.00 0.97 และ 1.50 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.13 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.50 1.20 และ 1.43 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส พูดคุยเก่ง มีเพื่อนเยอะ แคล่วคล่อง กระฉับกระเฉง ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานได้รวดเร็ว ให้ความร่วมมือในการเล่นหรือทำกิจกรรมได้เป็นอย่างดี แต่ค่อนข้างใจร้อน ไม่ค่อยมีความอดทนรอคอยเท่าที่ควร ส่งผลให้ทะเลาะกับเพื่อน ทำร้ายเพื่อน และทำลายสิ่งของบ่อยครั้ง เช่น แย่งสิ่งของของตนเองต้องการจากเพื่อน โดยไม่รอให้เพื่อนใช้ให้เสร็จก่อน เมื่อเพื่อนไม่ให้ก็จะทะเลาะและตีเพื่อน หรือทำลายของสิ่งนั้น เด็กจึงถูกครูตักเตือนและทำโทษเป็นประจำ

“เขาเป็นเด็กเก่งนะ ฉลาด เวลาสอนอะไรจะเข้าใจได้เร็วมาก เวลา
อารมณ์ดี ก็ดี แต่เวลาโมโหร้ายเลย ทุบเพื่อน หยิก ตีเพื่อน
ครูเตือนดี ๆ ก็แล้ว ดุก็แล้ว ตีก็แล้ว แต่ก็ยังทำอยู่”

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

6.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.73 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.27 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.37 1.22 และ 1.68 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.46 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.20 1.03 และ 1.23 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กยังคงทะเลาะกับเพื่อนอยู่บ่อยครั้ง แต่เริ่มควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้น โดยใช้วิธีการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับเพื่อน เช่น แลกเปลี่ยน

สิ่งของกัน หรือการผลัดกันใช้สิ่งของที่ต้องการ และนอกจากนี้ยังพบพฤติกรรมการบ้ายเบี่ยงหน้าที่ในการทำงานกลุ่มอยู่บ่อยครั้ง

6.3 ระยะเวลาหลังการทดลอง

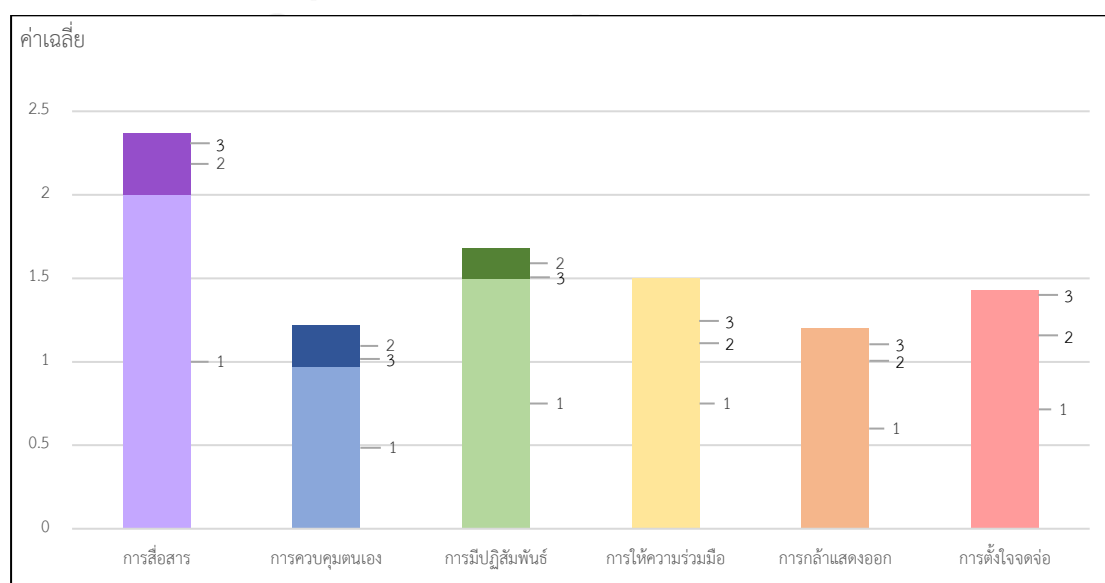
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.67 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.90 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.30 1.07 และ 1.53 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.77 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.23 1.11 และ 1.43 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กยังมีพฤติกรรมทะเลาะกับเพื่อนบ่อยครั้ง เนื่องจากการบ้ายเบี่ยงความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่ม แต่ในขณะเดียวกันเด็กกลับสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองเมื่อทะเลาะกับเพื่อนได้ดีขึ้นบ้าง และใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ไขปัญหาแทนการทำร้ายเพื่อนหรือทำลายสิ่งของ

“ครูรู้ดีกว่าพฤติกรรมเขาดีขึ้นนะ เดียวนี้ไม่ค่อยเกรี้ยวกราดเวลา
โมโหแล้ว อาจจะทะเลาะกับเพื่อนบ่อยหน่อย แต่ก็ไม่ค่อยทำร้าย
เพื่อนเท่าไรแล้ว”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 6

7. ข้อมูลของเด็กคนที่ 7

เด็กเพศหญิง อายุ 5 ปี 6 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 45 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 93.75 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

7.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.03 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.87 0.97 และ 1.66 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.53 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.30 1.57 และ 1.66 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส ยิ้มเก่ง พูดคุยเก่ง ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานรวดเร็ว ชอบแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี ต้องการเป็นที่สนใจจากคนรอบข้าง ชอบเป็นผู้นำสั่งการให้เพื่อนทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ มักเอาแต่ใจตนเอง และเมื่อเกิดความรู้สึกไม่พอใจมักแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางโดยง่าย เช่น หน้าบึ้ง ร้องไห้ แยกตัวออกไปจากกลุ่มเพื่อน

“จริง ๆ แล้วเขาเป็นเด็กน่ารักมาก แต่ชอบเล่นใหญ่เกินไป
เวลาใครทำอะไรให้ไม่พอใจก็จะอแงเกินกว่าเหตุ แต่พอมีคนไป
ง้อก็หาย”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

7.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.63 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.27 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.07 1.00 และ 1.73 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.77 และ 1.73 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถเป็นผู้นำเพื่อนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ค่อนข้างดี กล้าแสดงออก สามารถสื่อสารและนำเสนอผลงานได้อย่างคล่องแคล่ว และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี

7.3 ระยะหลังการทดลอง

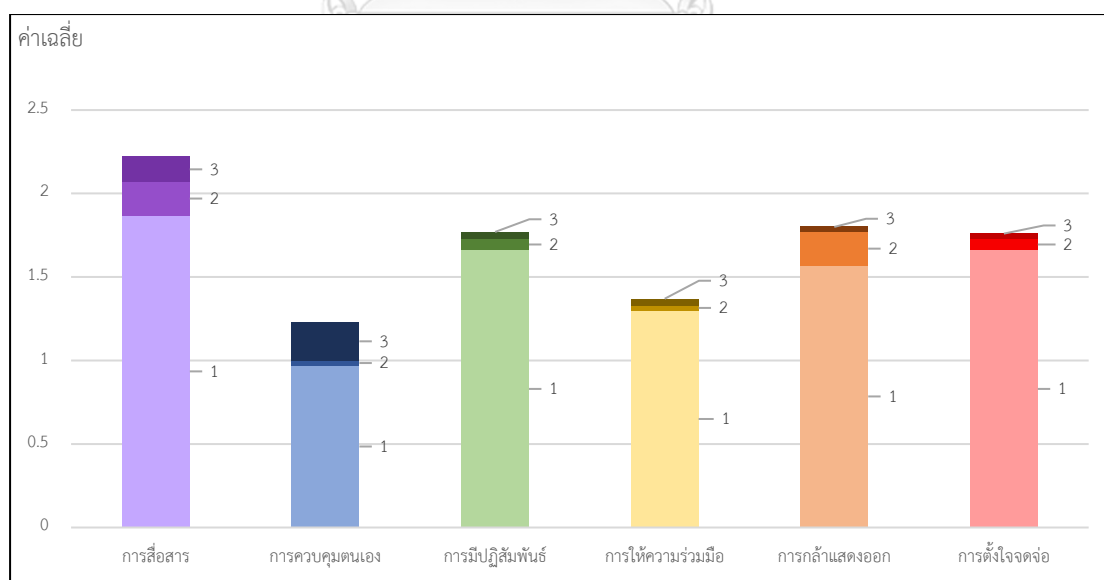
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.07 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.17 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.17 1.23 และ 1.77 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.90 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.37 1.78 และ 1.75 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถสื่อสารและอธิบายความคิดของตนเองให้เพื่อนและครูเข้าใจได้ชัดเจน รับอาสาเป็นผู้นำได้ดี และรับบทบาทเป็นผู้ตามในระหว่างการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดีขึ้น และรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี

“เขารู้จักเพื่อนน้อยลง แต่ยังมีอยู่บ้างนิดหน่อย เพราะเป็นบุคลิกของเขา เป็นคนเจ้าน้ำตา บางทีก็จะมีดราม่าเล็ก ๆ ให้เพื่อน ๆ คอยเอาใจ”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 7

8. ข้อมูลของเด็กคนที่ 8

เด็กเพศชาย อายุ 5 ปี 9 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 97.92 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

8.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.17 จัดอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.87 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.23 2.13 และ 1.51 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.30 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.57 และ 1.40 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพเงียบขรึม มักเล่นคนเดียว แยกตัวออกจากกลุ่มเพื่อน พูดน้อย พูดจาเสียงเบา ค่อนข้างขี้อาย สามารถสื่อสารได้ตอบและตอบคำถามครูได้เป็นบางครั้ง แต่สามารถทำตามคำสั่งได้ดี ให้ความร่วมมือในระหว่างการทำกิจกรรมได้ดี ช่วยเหลือตนเองได้ดี ทำงานได้เรียบร้อย และสามารถปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น รับประทานอาหาร เก็บที่นอน จัดกระเป๋า ใส่รองเท้า

“เขาเป็นเด็กไม่ค่อยพูด ไม่ดีใจ ไม่สนใจ ไม่ค่อยมีเพื่อน บอกให้ทำอะไรก็ทำ ทำได้ แต่เวลาเรียกถามอะไรก็จะไม่ค่อยตอบ บางทีก็ตอบเบาจนแทบไม่ได้ยิน”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

8.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.96 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.13 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.30 2.16 และ 1.67 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.57 1.76 และ 1.50 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กเริ่มมีส่วนร่วมในการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนมากขึ้น สามารถรับบทบาทเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมกลุ่มได้ นำเสนอผลงานตามบทบาทที่ได้รับมอบหมายได้บ้าง แต่เพื่อนยังต้องให้ความช่วยเหลืออยู่ค่อนข้างมาก

8.3 ระยะหลังการทดลอง

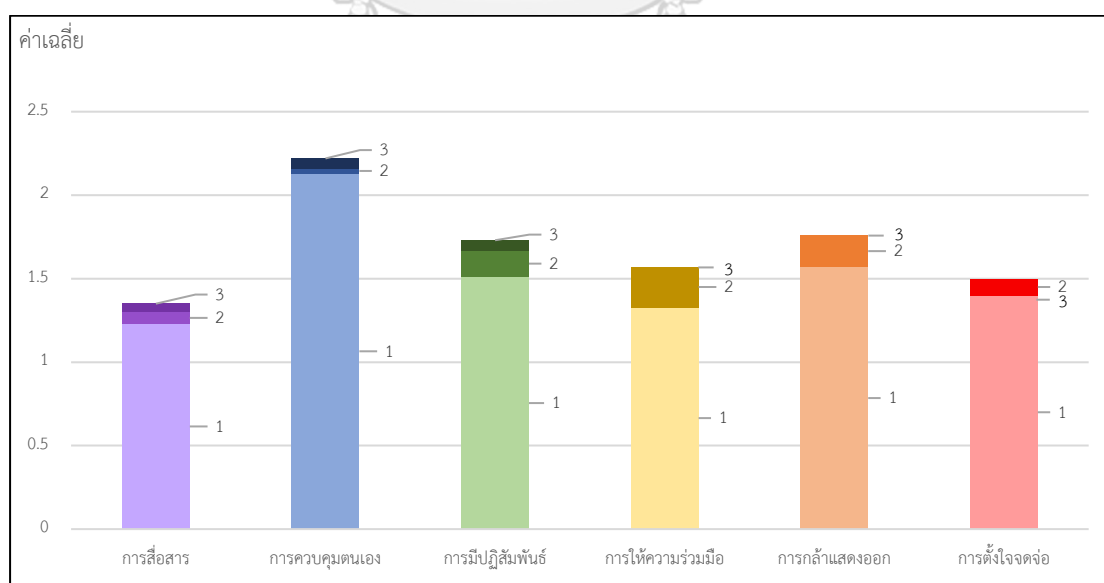
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.23 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.50 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.35 2.22 และ 1.93 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.73 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.56 1.70 และ 1.47 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถเข้าร่วมกลุ่มเพื่อเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้บ่อยมากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมแยกตัวและการเล่นคนเดียวลดลงอย่างเห็นได้ชัด ช่วยเหลือตนเอง และมีความรับผิดชอบและพยายามทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ นอกจากนี้ยังสามารถพูดคุย สื่อสาร ได้ตอบและตอบคำถามครูได้มากขึ้น

“เดี๋ยวนี้เรามีเพื่อนแล้ว เพื่อนเริ่มชวนเล่น ชวนทำอะไรด้วยกัน บ่อย ๆ ดูเขาสนุกขึ้น ไม่ค่อยเหงาเหมือนเมื่อก่อนแล้ว แต่ก็ยังไม่ค่อยพูดเท่าไร ยังพูดน้อยอยู่”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 8

9. ข้อมูลของเด็กคนที่ 9

เด็กเพศชาย อายุ 5 ปี 11 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 47 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 97.92 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

9.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.37 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.67 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.03 1.53 และ 2.11 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.70 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.40 1.47 และ 0.83 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส พูดคุยเก่ง กล้าแสดงออก คล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง ชุกชอน ไม่ค่อยอยู่หนึ่ง มีเพื่อนเยอะ เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี ติดเล่นกับเพื่อน มักทำใบงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จตามที่กำหนด ครูต้องคอยกระตุ้นเตือนบ่อยครั้ง แต่สามารถช่วยเหลือตนเองและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

“เด็กคนนี้ซนมาก พลังงานเยอะ ไม่ค่อยอยู่หนึ่ง แต่ไม่ดื้อ
บอกก็เชื่อ สอนก็ฟัง แต่บอกให้ทำงานอยู่หนึ่ง ๆ ก็ทำได้แค่แป๊บ ๆ
ลักפקก็แอบไปเล่นกับเพื่อนอีกแล้ว”

ครูประจำชั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

9.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.23 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.56 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.00 1.43 และ 2.13 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.67 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.43 1.57 และ 1.67 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีความพยายามในการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้ดีขึ้น มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อน สามารถทำใบงานหรือกิจกรรมที่ครูกำหนดได้เรียบร้อยทันเวลามากขึ้น

9.3 ระยะหลังการทดลอง

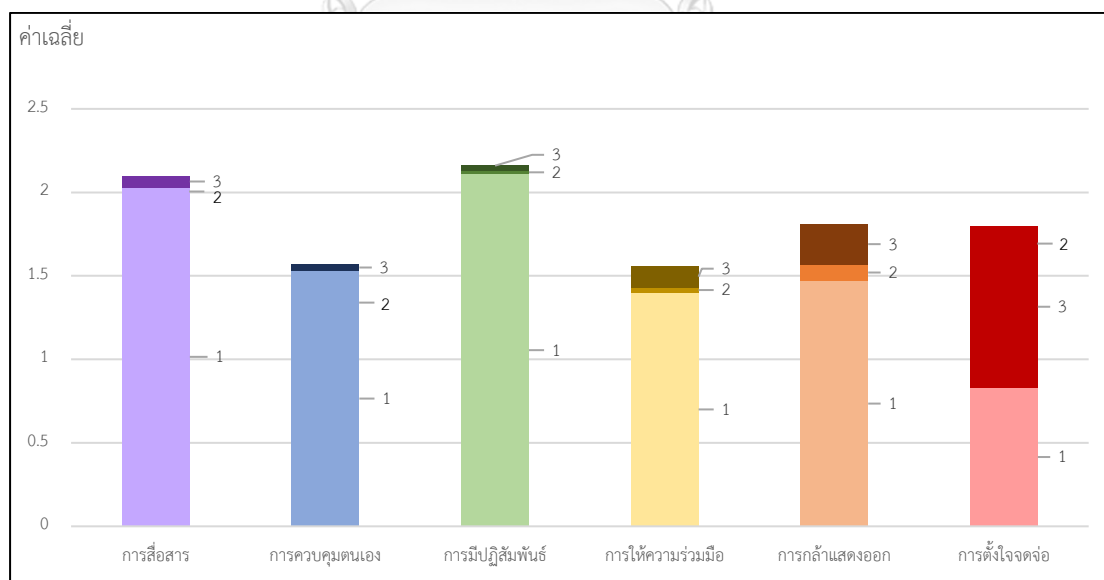
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 11.00 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.10 1.57 และ 2.16 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.17 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.56 1.81 และ 1.80 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้บ่อยมากขึ้น ให้ความร่วมมือและมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ได้ดีขึ้น ส่งผลให้เด็กมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น กล้านำเสนอผลงานให้เพื่อนและครูฟังหน้าชั้นเรียนมากขึ้น

“เดี๋ยวนี้เขาเก่งขึ้นเยอะ ทำงานเสร็จไว ส่งงานทันตลอด แต่จริง ๆ แล้วเขาเป็นเด็กเก่งอยู่แล้ว คิดแค่สนใจหน่อยเท่านั้น พอปรับปรุงตรงนี้ได้ก็ดีเลย”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 9

10. ข้อมูลของเด็กคนที่ 10

เด็กเพศชาย อายุ 6 ปี 8 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 44 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 91.67 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

10.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.40 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.90 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.93 1.30 และ 1.67 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.33 1.50 และ 1.67 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส พูดคุยเก่ง มีเพื่อนเยอะ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเพื่อนในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ดี สามารถปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ดี แต่มักติดเล่นกับเพื่อนจึงทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จได้ค่อนข้างช้า ครูต้องคอยกระตุ้นเตือนบ่อยครั้ง มีความประหม่าเล็กน้อยเมื่อถูกครูเรียกตอบคำถามหรือต้องเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หน้าที่เรียน และมักเผลอทำผิดกฎระเบียบบ่อยครั้ง เช่น แทรกแถวเพื่อน ไม่เก็บของใช้เข้าที่ให้เรียบร้อย

“คนนี้เป็นเด็กเก่ง ดูแลตัวเองได้ ไม่ต้องคอยช่วยเหลือเยอะ แต่ติด
ชอบเล่น ชอบชวนเพื่อนคุยตอนเรียน ครูต้องคอยเตือนบ่อย ๆ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
ครูประจำชั้น

10.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.70 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.10 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.97 1.40 และ 1.73 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.60 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.36 1.55 และ 1.69 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีความสามารถในการกำกับพฤติกรรมของตนเองได้ดีขึ้น บ้างเล็กน้อย โดยมีพฤติกรรมการทำผิดกฎระเบียบลดลง เช่น เข้าแถวตามลำดับ และเตือนให้เพื่อนคนอื่นเข้าแถวด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังสามารถช่วยห้ามไม่ให้เพื่อนทะเลาะกันได้ดีขึ้น

10.3 ระยะหลังการทดลอง

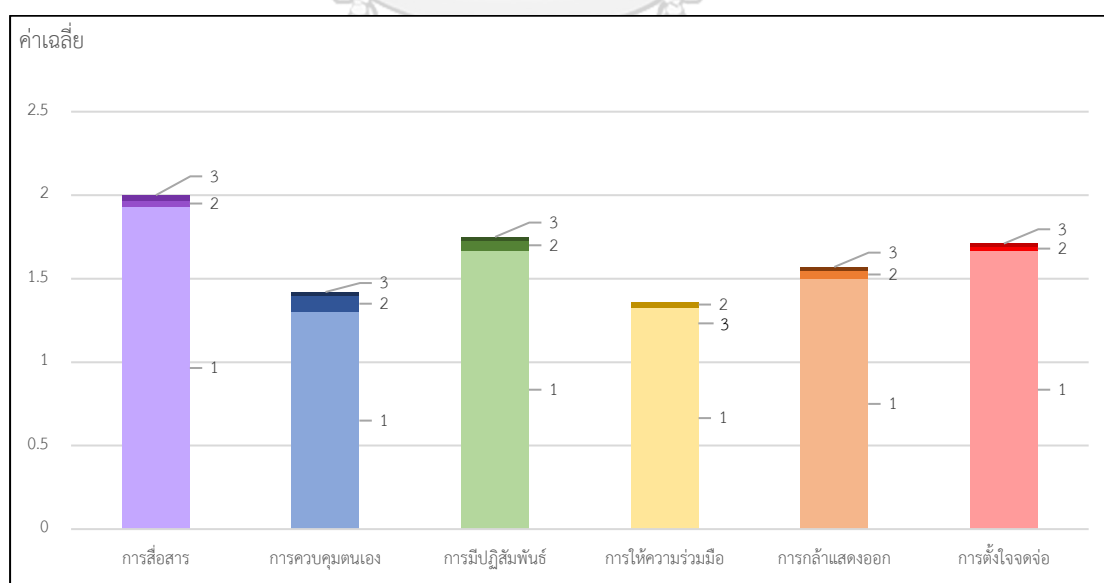
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.80 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.17 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.00 1.42 และ 1.75 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.63 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.36 1.57 และ 1.70 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถให้ความร่วมมือและกำกับตนเองในระหว่างเล่น หรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดีขึ้น พฤติกรรมชวนเพื่อนคุย หรือชวนเพื่อนเล่นลดลง ทำให้ไม่ถูกครูเตือนบ่อย ๆ ส่งผลให้มีความกล้าแสดงออกมากขึ้น และมีความประหม่าลดลงเมื่อถูกครูเรียกตอบคำถามหรือเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

“ช่วงหลังพฤติกรรมของเขาเริ่มนิ่งขึ้นมาบ้างแล้ว ดูตั้งใจทำงานมากขึ้น ไม่ค่อยชวนเพื่อนคุยเล่นตอนเรียนเท่าไร นาน ๆ ที่อาจจะมึนหลุดบ้าง แต่พอเตือนก็หยุด”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 10

11. ข้อมูลของเด็กคนที่ 11

เด็กเพศชาย อายุ 5 ปี 10 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 46 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 95.83 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

11.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.50 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.50 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.00 1.33 และ 1.17 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.00 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.43 1.80 และ 1.77 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส กระฉับกระเฉง พูดคุยเก่ง สื่อสารโต้ตอบได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ได้ดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้รวดเร็ว กล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเอง แต่ก็มีพฤติกรรมก่อกวนในชั้นเรียนบ่อยครั้ง เช่น แกล้งแหย่เพื่อนเล่นในระหว่างทำงาน แย่งของจากเพื่อน แทรกแถวเพื่อน แต่เมื่อได้รับการตักเตือนจากครูก็สามารถหยุดพฤติกรรมนั้นได้

“เขาเป็นเด็กเก่ง หัวไว แต่ชอบแกล้งเพื่อน ทะเลาะกับเพื่อนเป็นประจำ ครูสอนเขาจนรู้ว่าแกล้งเพื่อนแบบนี้ไม่ได้ เพื่อนไม่ชอบก็หยุดไปพักนึง แล้วก็กลับมาแกล้งเพื่อนเหมือนเดิม”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

11.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.54 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.71 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.53 1.47 และ 1.71 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.83 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.38 1.73 และ 1.72 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถควบคุมตนเองในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดีขึ้น พฤติกรรมการแกล้งแหย่ให้เพื่อนโกรธและทะเลาะกับเพื่อนน้อยลง และสามารถให้ความร่วมมือกับเพื่อนเพื่อทำงานตามที่ครูสั่งได้ดีขึ้น

11.3 ระยะหลังการทดลอง

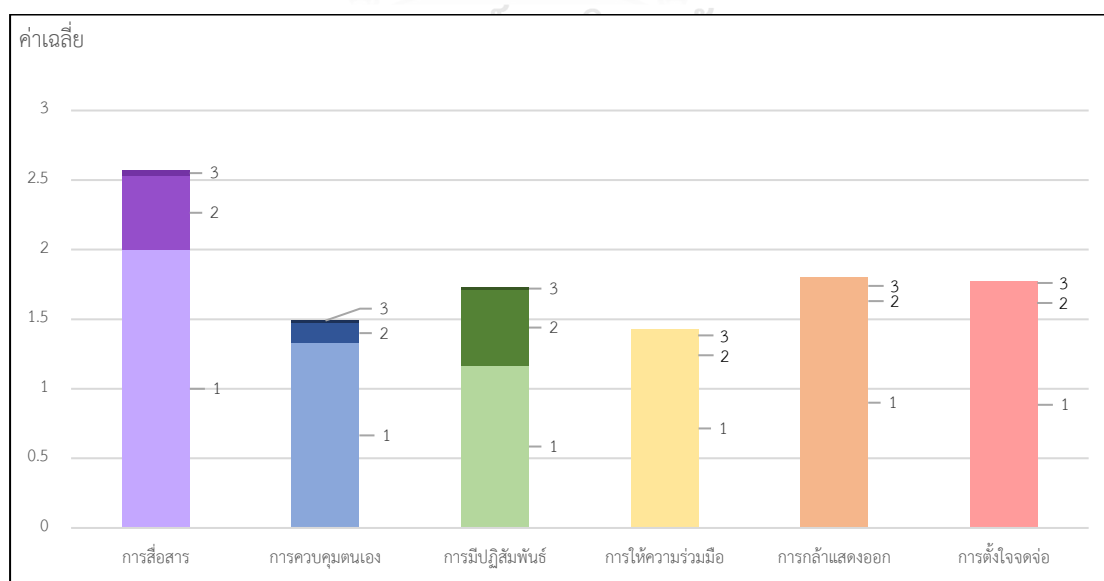
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.70 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.77 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.57 1.48 และ 1.72 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.93 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.42 1.75 และ 1.76 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กสามารถควบคุมตนเองในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้บ้าง พูดคุยและเล่นกับเพื่อนอย่างราบรื่นได้นานมากขึ้น มีพฤติกรรมการแกล้งแหย่เพื่อนและทะเลาะกับเพื่อนบ้างเป็นบางครั้ง แต่สามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งได้ด้วยตนเอง เช่น กล่าวคำขอโทษ เจริญต่อรอง

“ตอนนี้เขาไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนแล้ว เหมือนว่าจะเริ่มรู้วิธีเล่นกับเพื่อน อาจเป็นเพราะว่าเมื่อก่อนเขอยากเข้าไปเล่นกับเพื่อน แต่ไม่รู้ว่าจะชวนเล่นยังไงดี พอตอนนี้เริ่มรู้แล้ว ก็เลยเล่นกับเพื่อนได้ดีขึ้น”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 11

12. ข้อมูลของเด็กคนที่ 12

เด็กเพศชาย อายุ 5 ปี 11 เดือน มาเข้าร่วมกิจกรรม 42 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคม ดังนี้

12.1 ระยะก่อนการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.60 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.17 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.83 1.61 และ 1.73 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.43 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.60 1.43 และ 1.40 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กมีลักษณะบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส ยิ้มเก่ง เรียบร้อย มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนและครู มีเพื่อนเยอะ สามารถปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันและช่วยเหลือตนเองได้ดี ให้ความร่วมมือในการเล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้ดี แต่ทำงานได้ค่อนข้างช้า เพื่อนและครูต้องคอยกระตุ้นเตือนบ่อยครั้ง มีความประหม่าและเขินอายเล็กน้อยเมื่อถูกเรียกตอบคำถามหรือต้องเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

“เขาเป็นเด็กเรียบร้อย มีน้ำใจ เรียนเก่ง แต่ทำอะไรก็จะช้า ๆ เนิบ
นาบ ดูนุ่มนิ่มไปหมด ครูต้องคอยเร่ง คอยบอกให้เร็ว ๆ เพื่อน ๆ
ก็ต้องไปช่วยเร่งกันบ่อย ๆ”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ครูประจำชั้น

12.2 ระยะระหว่างการทดลอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.00 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.40 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.95 1.65 และ 1.80 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.60 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.63 1.53 และ 1.44 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กชอบพูดคุยกับเพื่อนมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียนได้ดีขึ้น นอกจากนี้มีความรับผิดชอบดี และจัดการปัญหาความขัดแย้งได้ดี โดยมักจะใช้วิธีแบ่งปันหรือเสียสละสิ่งของให้เพื่อนเพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

12.3 ระยะหลังการทดลอง

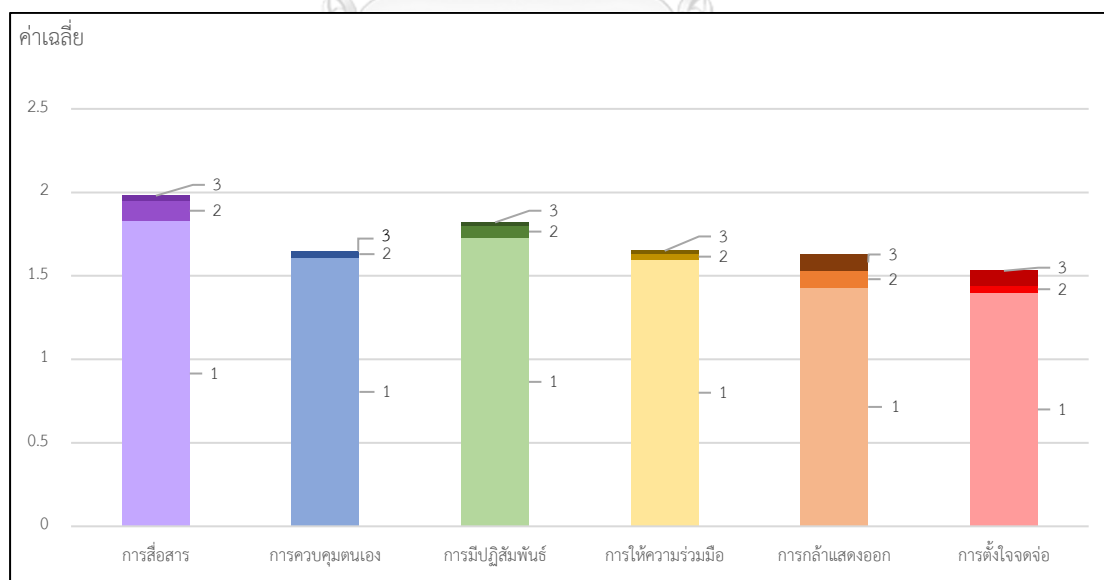
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ความสามารถทางสังคมภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.23 จัดอยู่ในระดับสูง เมื่อแบ่งออกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.43 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การสื่อสาร การควบคุมตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.98 1.63 และ 1.82 ตามลำดับ และด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.80 แบ่งเป็นองค์ประกอบย่อย 3 ประการ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ การกล้าแสดงออก และการตั้งใจจดจ่อ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.64 1.63 และ 1.53 ตามลำดับ

ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เด็กกล้าแสดงออก กล้าสื่อสาร ตอบคำถาม และรับอาสาเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมหน้าห้องได้มากขึ้น โดยไม่แสดงความเขินอายมากเกินไป สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันและทำงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายได้รวดเร็วทันเวลามากขึ้น

“เดี๋ยวนี้เขาเริ่มทำงานเร็วขึ้น ไม่ค่อยช้าเหมือนเมื่อก่อน และจากที่เคยเป็นคนเงียบ ๆ ไม่ค่อยกล้าพูดเท่าไร ตอนนี้เริ่มพูดเยอะขึ้น ดูมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น”

ครูประจำชั้น

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถทางสังคมของเด็กคนที่ 12

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางรังสิริศม์ วงศ์อุปราช
วัน เดือน ปี เกิด	19 กรกฎาคม 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดนครราชสีมา
วุฒิการศึกษา	ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผลงานตีพิมพ์	รังสิริศม์ วงศ์อุปราช และศศิลักษณ์ ขยันกิจ. (2561). แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรมและอารมณ์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 19(1), 160-173. รังสิริศม์ วงศ์อุปราช ศศิลักษณ์ ขยันกิจ และชาลินี ตรีวิทย์. (2566). โปรแกรมการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมตามแนวคิดเซเฟอร์และการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อส่งเสริมความสามารถทางสังคมของเด็กอนุบาล. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 17(1).